

Ἑλληνικὴ Δημιουργία

ἌΓΙΟΝ Ὄρος

ΤΕΥΧΟΣ 149-150

ΕΚΔΟΣΕΙΣ : ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 23 - ΑΘΗΝΑΙ 113 - ΤΗΛ. 627.318

«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ»

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: Μαραθώνος·Εκάλη — Ἄριθ. Τηλεφώνου 019-304

Κεντρικὴ πώλησις: ΑΡΧΑΙΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε.
Πλατεία Στυλίου· ἄγματος — Τηλ. 21-685

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΚΩΝΣΤ. Μ. ΚΑΛΛΙΑ, τ. Ὑπουργοῦ Παιδείας: Τὸ Ἅγιον Ὄρος.
ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΛΑ, τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν: Ἅγιον Ὄρος—Ἡ μονὴ τοῦ Βατοπεδίου (Ἐντυπώσεις ἀπὸ ἓνα παλιὸ ταξείδι).
ΘΕΟΚΛΗΤΟΥ, Μοναχοῦ Διονυσιάτου: Τὸ Ἅγιον Ὄρος—Ἄθως (Μελέτημα).
Ἀρχιμανδρίτου ΠΑΥΛΟΥ, Καθηγουμένου ἱ. μ. Καρακάλλου: Τὸ σύγχρονον Ἅγιον Ὄρος.
ΓΑΒΡΙΗΛ, Καθηγουμένου ἱ. μ. Διονυσίου: Τὰ Καρούλια καὶ τὰ Κατουνάκια (Περιγραφή).
ΗΛΙΟΥ Μ. ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ, Ἀρχιγραμματέως Ἱ. Κοιν. Ἁγίου Ὄρους: Ἡ ἐπαναλειτουργία τῆς Ἀθωνιάδος Σχολῆς.
ΖΑΧΑΡΙΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ: Ἡ ζωγραφικὴ στὸ Ἅγιον Ὄρος (Μελέτη).
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν: Ἅγιον Ὄρος—Ἡσυχία καὶ προσευχή.
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΩΡΑΪΤΙΔΟΥ: Δύο λειτουργίαι εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος (Περιγραφή).
ΚΩΣΤΑ ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, Γυμνασιάρχου: Τὸ Ἅγιον Ὄρος (Ποίημα).
ΟΙ ΔΓΙΟΡΕΙΤΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ: Μία ἐπιστολή.
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Α. ΔΕΝΤΑΚΗ: Ἡ διοργάνωσις τῆς μοναχικῆς πολιτείας τοῦ Ἁγίου Ὄρους (Μελέτη).
ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΤΙΜΑΓΕΝΟΥΣ, Θεολόγου καθηγητοῦ ἐν τῷ παρὰ τῇ Ριζαρείῳ Σχολῇ Ἄνωτέρῳ Ἐκκλ. Φροντιστηρίῳ: Μετὰ μίαν ἐπίσκεψιν (Ἐντυπώσεις).
ΑΝΔΡΕΑ Ν. ΝΟΜΙΚΟΥ: Ἱστορικὰ τῆς Τιμίας Ζώνης.
Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ: Καλοκαίρι στὸ Ὄρος.
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΡΗΜΙΤΟΥ (Ἀωνύμου ἐκ Πόρου)
ΒΑΣ. ΚΡΑΨΙΤΗ: Οἱ καμπάνες τοῦ Ἁγίου Ὄρους (Λυρικὸ πεζογράφημα).
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ: Ὁ Ἄθως (Ποίημα).
Σ. Ι. ΑΓΑΠΗΤΙΔΟΥ, Καθηγητοῦ Ἐθνικοῦ Μ. Πολυτεχνείου: Ἡ ἀνασυγκρότησις τοῦ Ἁγίου Ὄρους (Μελέτη).
ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ: Γιὰ τὴν ἀναγέννησι τοῦ Ἄθωνος (Μελέτη).
ΣΤΕΛ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου: Σημειώσεις γιὰ τὸν Ἄθω.
C. PABEL (ἐλευθέρως ἀπόδοσις Ρ. Α. Κ.): Ἱστορικὰ καὶ θεολογούμενα τοῦ Ἄθω (Μελέτη).
FRANZ DOELGER (ἐλευθ. ἀπόδ. Ρ. Α. Κ.): Ἡ μοναστικὴ πολιτεία τοῦ Ἄθω (Σύντομη ἱστορία).
Ν. Θ. ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΥ: Πνευματικαὶ ἐπιδράσεις τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἰς τὴν Ἑλλάδα (Μελέτη).
R. DAWKINS (μετάφρ. Κ. Γ. Π.): Ἐρημῖται ἐπὶ τοῦ Ἄθω (Μελέτη).
ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ (Σημείωμα).

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ «ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ»

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 149-50 ΔΥΕ. ΑΡΙΘΜ. ΑΝΑΤΥΠΩΘΕΝΤΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 149-50

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΑΝΑΤΥΠΩΣΕΩΣ 1 - 1 - 1974

ΕΚΔΟΤΗΣ - Δ/ΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 23 - ΑΘΗΝΑΙ (143) - ΤΗΛ. 627-318

ΙΔΙΟΚΤΗΤΑΙ: ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΙ ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΛΑ

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ: ΦΑΡΟΣ· ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 134 - ΑΘΗΝΑΙ

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ
ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ
ΑΘΗΝΑΙ
1954

ΧΑΡΤΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

ἑλληνικὴ δημιουργία

ΕΤΟΣ Ζ'
ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ—1 ΜΑΪΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ 149—150

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Εἶναι λίαν ἐπαινετὴ ἡ πρωτοβουλία νὰ ἀφιερωθῇ εἰδικὸν τεύχος τῆς «Ἑλληνικῆς Δημιουργίας» εἰς τὸ «Ἅγιον Ὄρος». Πλησιάζουν χίλια χρόνια ἀπὸ τῆς θεμελιώσεως τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μεγίστης Λαύρας—ἥτις λογίζεται ὡς ἀπαρχὴ τοῦ Ὄρους ἐπὶ Νικηφόρου Φωκά—καὶ ὁ καλύτερος τρόπος ἐορτασμοῦ τῆς χιλιετηρίδος εἶναι νομίζω ἡ μελέτη, ἡ πληρεστέρα γνῶσις καὶ κατανόησις, ἡ διαφύλαξις καὶ ἡ διάσωσις τοῦ Ὄρους.

Αἱ εἴκοσι μοναὶ του, ἰδρυμέναι ἐν μέσῳ πλουσίας φύσεως, ἀποτελοῦν τεράστιον βυζαντινὸν μουσεῖον, περιέχον βαρύτιμα κειμήλια, χειρογράφους κώδικας, ἀξιολόγους φορητὰς εἰκόνας, βιβλιοθήκας κ.λ.π. Ὅλοι μαζὶ ἀποτελοῦν χαρακτηριστικὸν σύνολον, εἰς τὸ ὅποιον διακρίνονται κατάγραφοι βυζαντινοὶ ναοὶ καὶ κτίσματα μὲ εὐρυχώρους αὐλὰς καὶ περὶ αὐτὰς μοναχικὰ κελιά, ζωντανὰ δείγματα βυζαντινῶν σπιτιῶν μὲ τοὺς ἐξώστas των, τὰς ἐπαλλήλας στοᾶς, τοὺς Πυλώνas καὶ τοὺς Πύργους των.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνον μουσεῖον τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἐκεῖ ζῆ καὶ σήμερον καὶ ἐνσαρκώνεται τὸ μοναρχικὸν

ιδεῶδες τῆς Ὁρθοδοξίας. Καὶ εἶναι συγχρόνως ἡ ζωντανὴ εἰκὼν τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνικοῦ βίου μὲ τὰ ἰδανικά του καὶ τὰς συνηθείας τας, εἶναι κοιτὶς ἐθνικῶν παραδόσεων, εἰς τὴν ὁποίαν διεσώθη ἡ γνησία λατρεία τοῦ Βυζαντινοῦ λαοῦ.

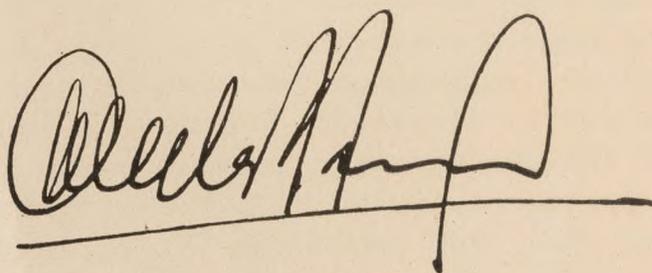
Τὸ πολύτιμον τοῦτο ἐθνικὸν κειμήλιον ἐπροσέξαμεν ὄλως ἰδιαιτέρως. Ἐκτελοῦνται ἤδη σημαντικαὶ ἀναστηλωτικαὶ ἐργασίαι, διὰ τὰς ὁποίας ἔχουν δαπανηθῆ μέχρι σήμερον ἑκατοντάδες ἑκατομμυρίων. Αἱ ἐργασίαι θὰ συνεχισθοῦν.

Διὰ τὴν ἀπογραφὴν, συντήρησιν καὶ ἔκθεσιν τῶν κειμηλίων χειρογράφων, κωδίκων κ.λ.π. ἔχει γίνεαι προπαρασκευαστικὴ ἐργασία. Συντόμως δὲ θὰ μεταβῆ ἐπὶ τόπου πολυμελὲς ἐπιτελεῖον ἀρμοδίων προσώπων, διὰ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ προγραμματισθὲν ἔργον.

Ἰδρύσαμεν τέλος εἰς τὰς Καρυὰς τοῦ Ἁγίου Ὄρους τὴν Ἀθωνιάδα Σχολὴν καὶ ἐστείλαμεν ἤδη εἰς αὐτὴν τὸν σχολάρχην καὶ τέσσαρας ἄλλους καθηγητάς, δύο θεολόγους καὶ δύο φιλολόγους. Τὸ τεχνικὸν καὶ βοηθητικὸν προσωπικὸν τῆς προέρχεται ἐκ τοῦ προσωπικοῦ τῶν Ἱερῶν Μονῶν.

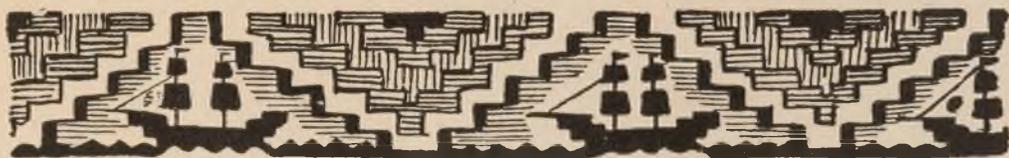
Ἀλλὰ ἡ μέριμνα διὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος δὲν ἐξηντλήθη θὰ συνεχισθῆ καὶ θὰ ὀλοκληρωθῆ.

30 Μαρτίου 1954

ΚΩΝΣΤ. Μ. ΚΑΛΛΙΑΣ

Ἐπίτροπος Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Η ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΒΑΤΟΠΕΔΙΟΥ

“Όσο και ἂν εἶναι κανεὶς μακριὰ ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἀθωότητα τῶν λαῶν, ποῦ ἐγέμισαν ἀπὸ θρύλους καὶ πνεύματα τὰ βουνὰ καὶ τὰ δάση καὶ τίς πηγές καὶ τὰ ποτάμια, τίς θάλασσες, τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὰ σύννεφα, δὲν εἶναι δυνατόν, καθὼς πλησιάζει τὸν Ἄθω, νὰ μὴν αἰστανθῆ ἑσωτερικὴ ἀνησυχία, εἶδος συγκινήσεως θρησκευτικῆς. Στὴν κουραστὴ τοῦ караβιοῦ, ποῦ, παιγνίδι τῶν κυμάτων, μιὰ παραγμένη καὶ σκοτεινὴ νύχτα τοῦ Μάρτη, μᾶς ἔφερνε πρὸς τὸ πρῶτο δόντι τῆς γιγάντιας Χαλκιδικῆς Τρίαινας, δοκιμάζαμε ὅμοιες συγκινήσεις, ὅταν ἀρχίσαμε νὰ παραπλεύσουμε τὸν μεγάλοπρεπο βραχώδη κῶνο, ποῦ κατέβαινε ἀπὸ τὰ μαῦρα σύννεφα κατ’ εὐθεῖαν πρὸς τὰ βάραθρα τοῦ πόντου. Ἐμαντέψαμε τὸ ἱερὸ βουνὸ ἐκεῖ, ὅπου ἡ νύχτα ἦταν πιὸ μαῦρη καὶ ἀπὸ τὸ μελάνι καὶ ἀπὸ τὰ φτερά τοῦ κόρακα καὶ ἀπὸ τὴν πίσσα, ἐβλέπαμε μὲ τὴν ἔκτη, τὴν αὐλὴ αἴσθησι, στὸ πηχτὸ σκοτάδι, τὴν τριγωνικὴ του κατατομή, σύμβολο αἰώνιο καὶ μυστικόν. Ἐκεῖ ψηλά, στὴν κορφῇ, ὅπου τὰ πυροβολοστάσια τῶν βροντῶν ἐπνιγαν τὸν ἄλλο πάταγο τῆς θαλασσοταραχῆς, ὁ ἀρχαῖος σκοπὸς ἔζησε ἓνα στίχο τοῦ Αἰσχυλικοῦ «Ἀγαμέμνωνος», ἀναψε μέγα τὸ πυροφάνι του, γιὰ ν’ ἀναγγεῖλῃ τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα τῆς πτώσεως τοῦ τρωικοῦ κάστρου. Αὐτὴ τὴν κορφῇ, ποῦ ἔπαιξε ἐπὶ αἰῶνες στὰ μάτια τῶν μεγάλων προγόνων μας τὸ ρόλο τοῦ ψηλότερου σημείου τῆς Γῆς, τὴν ἐβλέπαμε, ὅταν ἀστραφτε, γυμνῇ, ἀρυτίδωτη, ἀτάραχη, σὰ μέτωπο στωικοῦ. Ἐκεῖ πάνω ξεχώριζε ὁ ἀρχαῖος ναυτικὸς ἀπὸ πολὺ μακριὰ ν’ ἀσπρίζῃ τὸ ναὸ τοῦ Διός. Στὸ ἴδιο μέρος τώρα τὸ χριστιανικὸ ἐρημοκλήσι τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος φαντάζει κάτω ἀπὸ τ’ ἀστραπόφωτα σὰν ἀσημένια ἐπισκοπικὴ μήτρα στὸ κεφάλι τοῦ Ἄθω.

Ἄλλὰ, νὰ, προσπερνᾶμε τὸ Νυμφαῖο ἀκρωτήριο, ὅπου τὸ κῶμα σχίζεται μὲ τὴ βουῆ ποῦ σκεπάζει τὰ σφυρίγματα τῶν σχοιניῶν, τοὺς κρότους τῶν μηχανῶν καὶ τὰ μακρόσυρτα μοιρολόγια τῶν Ἀσιατῶν τῆς τρίτης θέσεως, γιὰ ν’ ἀντικρύσουμε στὸ μαῦρο βάθος τῶν γκρεμῶν λιπόψυχα, ὠχρά, τρεμοσβήνοντα φῶτα, ποῦ τώρα πνίγονται στὰ νερά καὶ τώρα πάλι ἀνατέλλουν, γιὰ μιὰ στιγμῇ, ἀπὸ τὰ σπλάχνα τοῦ πελάγου καὶ σὰ νὰ νεύουν κατὰ τὸ μέρος μας, τὰ φῶτα τῆς Δάφνης, τοῦ μικροσκοπικοῦ ἐπίσημου λιμανιοῦ τῆς ἱερῆς χερσονήσου. Μόλις εἶχαμε γυρίσει ἀπὸ τὸ ταξίδι στὴ χώρα τῶν θρύλων καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ πιὸ μακρινοῦ παρελθόντος, ὅπου μεγάλα δράματα, καθὼς ὁ καταποντισμὸς τοῦ Περσικοῦ στόλου, τοῦ πιὸ δυνατοῦ τῆς ἀρχαιότητος, σ’ αὐτὰ ἐδῶ τὰ νερά, ξεκινούσαμε γιὰ νέο ταξίδι, στὸ παρελθὸν πάλι, κοντινότερο αὐτὸ κ’ ἑλκυστικότερο, πρὸς τὴν καρδιά τοῦ με-

σαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὸ καράβι πλησίαζε νὰ ρίξη τὴν ἀγκυρά του καὶ ἤμαστε γεμάτοι ἀπὸ κάθε τι πού μιά τόσο ἀντιφατικὴ καὶ περιπετειώδης ἐποχὴ, καθὼς αὐτὴ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, μπορεῖ νὰ υποβάλλῃ, ὅταν ἓνα δράμα, Δαντικὸ ἐντελῶς καὶ ἀπίθανο, μᾶς τράβηξε τὸ βλέμμα: Ἐπάνω στὰ σκοτεινὰ κύματα τῆς θάλασσας πού κόχλαζε, καὶ μέσα στοὺς λεπτοὺς καπνοὺς τῶν ἀφρῶν, πού τοὺς κυνηγοῦσαν οἱ ἄνεμοι, ἐχόρευαν ἐλαφρὰ τὰ βαριάκια τοῦ Ἄθω, μὲ τὰ λεπτά, μακρυὰ κουπιά, πού τὰ τραβοῦσαν φαντάσματα μὲ πρόσωπα κίτρινα, τοῦ θανάτου, γένεια πυκνὰ καὶ κυματίζοντα ὀλόμαυρα ράσα. Καμμιὰ φωνή, κανένας θόρυβος ἢ βόμβος ζωῆς. Ὅπως οἱ ψυχὲς τοῦ Μπαϊκλινικοῦ πίνακος, καθίσαμε στὴν πρύμνη ἑνὸς ἀπ' αὐτὰ πλοιαρίου γιὰ τὸ ταξίδι τοῦ νησιοῦ τῶν μακάρων, πού ξεχωρίζαμε πιά στὸ βάθος τοὺς λαξεμένους του βράχους καὶ τὰ πυκνὰ κυπαρίσσια.

Ἐκεῖνος πού ἔχει περάσει ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Πηλίου καὶ εἶδε τὸ περίφημο Χορευτὸ, μικρὸ συνοικισμό στὴ ρίζα τοῦ βουνοῦ, δυὸ βήματα μακριὰ ἀπ' τὸν ἄμμο, μὲ τὰ παράθυρα πάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα τῆς ἀκτῆς, ἔχει μιὰ ἰδέα τοῦ ὄρμου τῆς Δάφνης, πού, παρ' ὅλη τὴ μικρότητά του, δὲν διαψεύδει τὸν γενικὸ χαρακτῆρα τῶν λιμανιῶν. Ἐχει τοὺς ἀληθεῖς του, τὰ κοινωρικὰ ναυάγια, τ' ἀποβράσματα τῆς ρασοφόρας δημοκρατίας, τοὺς ὑποπτους τύπους του, στοὺς ὁποίους ἐνώνεται ὁ αἰώνιος Μικρασιάτης, λιποτάχτης τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, τοὺς μέθυσους του καὶ τοὺς γραφικούς του ἀνθρώπους τῆς θάλασσας, πού, μὲ τὴν πατατούκα τους, τὸ ναυτικὸ κοῦκο καὶ τὰ χοντρά παπούτσια ὡς τὸ γόνατο, καπνίζουν σιωπηλοὶ μέσα σ' ἓνα δυὸ στενόμακτρα, χαμηλοτάβανα μαγαζάκια. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς κυριαρχεῖ, γρόνια τώρα, ἡ ἀπίστευτη κεφάλαι τοῦ Μπούζα, τοῦ ἀγωγιάτη ἀπὸ τὴ Βόρεια Ἡπειρο, πού ἔχει καταπληχτικὴ ὁμοιότητα μὲ τὴς παλῆς ξυλογραφίες τοῦ Μπελτολδίνου. Εἶναι ὁ δεῦτερος ἄνθρωπος, πού μετὰ ἀπὸ τὸν τελωνοφύλακα, γνωρίζει κανεὶς μόλις πατήση τὸ πόδι του στὸν ὄρμο τῆς Δάφνης. Διαθέτει τὰ μόνια ζῶα πού ὑπάρχουν ἐκεῖ γιὰ τὴν ἀνάβαση στὴς Καρυές, ἀπὸ τὴν ἱερὴ κοινότητα τῶν ὁποίων—τὴν ὁμοσπονδιακὴ κυβέρνηση τοῦ Ὄρους—πρέπει νὰ περάσῃ κάθε ξένος, γιὰ νὰ ἐφοδιαστῆ μὲ τὸ ἀπαραίτητο διαβατήριο, ἀνοιχτὸ γράμμα πρὸς τὴς εἰκοσι μεγάλες Μονές. Χωρὶς αὐτὸ ἀπαγορεύεται ἡ κυκλοφορία στὴν ἱερὴ Χερσόνησο. Ὁ Μπούζας ἐκτελεῖ ἐπίσης χρέη πετεινοῦ ἢ ξυπνητηριοῦ, ἐφαρμόζοντας κατὰ γράμμα τὴν παροιμία «τὸ ἀγῶγι ξυπνᾷ τὸν ἀγωγιάτη». Μιὰ ὥρα πρὶν ἀνατεῖλῃ ὁ ἥλιος, ἀκούει κανεὶς τὰ κουδούνια τῶν μουλαριῶν του κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρα τοῦ μικροῦ ξενοδοχείου, ὅπου κοιμᾶται μὲ σκεπᾶσματα πού χρησιμοποιήθηκαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ προηγούμενους ξένους. Αὐτοὶ καὶ ὁ ρόχθος τοῦ Σιγγιτικοῦ κόλπου σπάνια ἐπιτρέπουν τὸν ὕπνο στὸν ἀσυνήθιστο. Ἐμᾶς, τοῦλάχιστον, μᾶς βρῆκε ὄρθιος ὁ ἀγαθὸς Ἡπειρώτης. Στὴς ἄλλες αἰτίες τῆς ἀϋπνίας εἶχε προστεθῆ καὶ ἡ ἀδημονία, μιὰ ζωηρότατη ἀνυπομονησία, πότε νὰ βρεθοῦμε ἀνάμεσα στὸν κόσμον, πού τὸ μυστικὸ του μᾶς προκαλοῦσε ἀπὸ γρόνια, πού τὸ παρελθόν του ἀσκοῦσε πάνω μας μιὰ ἀκατανίκητη ἔλξη, πού ἡ ζωὴ του μᾶς εἶχε υποβάλει τὴς πιὸ τολμηρῆς, τὴς πιὸ θερμῆς ὑποθέσεις γιὰ τ' ἀνθρώπινα συμφέροντα καὶ μᾶς εἶχε δώσει συνάμα μιὰν ἀπειρία νύξεων γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ περασμένου Ἑθνους.

* * *

Ἐὰν ὁ Θεὸς ἐπρόκειτο ν' ἀνταμείψῃ τὴν ἀγιότητα τῶν Πατέρων τοῦ Ὄρους στὴν ἄλλη ζωὴ, μὲ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ὅπως τὴν ἐπλασε ἢ φαντασία τῶν λαῶν, δηλαδὴ μὲ μιὰ καλὴ θέση στὸν Παράδεισον, θὰ ἦταν πάρα πολὺ δύσκολο νὰ τὸ κατορθώσῃ. Γιατί, τί παραπάνω μπορεῖ νὰ ἔχῃ ἐπὶ τέλος στὸν παράδεισόν του ἀπ' ὅσα θαυμάσια πλουτίζουν τὴς ἀκτές, τὸ χῶμα καὶ τὸν ἀέρα τῆς ἱερῆς Χερσονήσου;

Μέσα στὴ μικρὴ αὐτὴ γλωσσίδα Γῆς, πού δὲν ἔχει μῆκος περισσότερο ἀπὸ ἐξῆντα χιλιόμετρα καὶ πλάτος μεταξὺ ὀκτώ καὶ δώδεκα, ὁ Πλάστης σὰ νὰ ἐξάντησε

ὅλη τὴν εὐρετική του δύναμη σὲ ἀπρόοπτες καὶ νέες πάντοτε συνθέσεις τῶν ἀπλῶν καὶ αἰωνίων στοιχείων τῆς φυσικῆς καλλονῆς, σχημάτων, χρωμάτων, ἀρωμάτων. Ὅποιοσδήποτε Παράδεισος θὰ φαινόταν φυλακὴ ἄθλια στοὺς κατοίκους αὐτοῦ τοῦ κήπου τῆς Παναγίας—ὅπως τὸν ὀνομάζουν στὴν ἀνεπίσημη γλῶσσα οἱ καλόγεροι— πού πλέει μακάριος στοὺς ἀφρούς τοῦ Αἰγαίου. Τί αἰφνίδια μεταβολὴ σκηνογραφίας μέσα σὲ λίγες ὥρες μιᾶς καὶ μόνης νύχτας! Ὁ ἄνεμος εἶχε πέσει, ὁ Σιγγιτικὸς κοιμόταν μεταξύ Ἄθω καὶ Σιθωνίας, σὰ βρέφος στὴν κούνια του, ψηλὰ ἕνας οὐρανὸς ὄνειρου καὶ μιὰ γαλήνη ἀπόκοσμη χυμένη παντοῦ. Μᾶς φαινόταν πὼς ὁ λευκὸς καὶ σχεδὸν κάθετος δρόμος, πού ἀκολουθούσαμε πάνω στὰ νῶτα τῶν ζώων τοῦ Μπούζα, δὲν μᾶς ἀνέβαζε στὶς Καρυές, ἀλλὰ κατευθεῖαν στοὺς κόλπους τοῦ Ἄβραάμ. Ἦταν τόσο ζωηρὴ ἡ ἀντίθεση ἀπὸ τὴν περασμένη νύχτα, ὥστε εἶχαμε τὴν ἐντύπωση πὼς τὴν ἄκρα αὐτὴ γαλήνη καὶ τὴ μακαριότητα ἔχει γι' ἀποκλειστικὸ κ' αἰώνιο προνόμιο ἡ ἁγία Χερσόνησος, ὅτι ἐκεῖ, στὶς ἀκτὲς τῆς, σβήνει ἀναγκαστικὰ κάθε τρικυμία καὶ σάλος, ὅτι τέλος αὐτὸς ὁ χαρακτῆρας τῆς Ἀθωικῆς φύσεως εἶναι ἡ πρώτη ἀπάντηση στὸ μεγάλο μυστικὸ τῆς ἱστορικῆς τερατωδίας ὅτι ἕνα κομμάτι Γῆς ἀληθινῆς ἔζησε ἐκτὸς χρόνου, ὅτι διέφυγε τὴν τυραννία δέκα ὀλόκληρων αἰώνων!

Ἀφήνουμε ἀριστερά, κρεμασμένη κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας, τὴ μεγάλη Ρωσικὴ μονὴ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, πού εἶναι ἀπὸ τὰ λίγα πράγματα τοῦ ὄρους, πού μᾶς ξεναφέρουν στοὺς σύγχρονους καιροὺς, γιατί, μὲ ὅλους τοὺς ὑπερμεγέθεις πρᾶσινοὺς τρούλους καὶ τοὺς μεγάλους χρυσοὺς σταυροὺς, ὁ ρυθμὸς τῆς, τὸ φιλάρεσκο καὶ ἐκτάκτως κοσμικὸ τῆς ὕψος, θυμίζουν ὄχι κοινόβιο, ἀλλὰ ξενοδοχεῖο μεγαλοεπιχειρηματία σὲ λουτρόπολη. Ἀκόμα κι ὁ ἀνίδεος Μπούζας, πού ἀπὸ τελῶνιο τῆς Χαλιμᾶς ἔχει τῶρα μεταβληθῆ σχεδὸν σὲ ἄγγελον Κυρίου, ἀτενίζει ρεμβαστικά πρὸς τὰ κάτω, κουνάει τὴν κουασιμοδικὴ κεφάλαι του καὶ ἀποδοκιμάζει:

—Αὐτοὶ οἱ Ροῦσσοι, κύριε, τὸ μπερμπλατέψανε, πάει, τὸ Ἅγιον Ὄρος!

Ἄλλ' εὐθὺς ἀμέσως χάνουμε τὴ μονὴ ἀπὸ τὰ μάτια μας καὶ ὅλο τὸ πνύραμα τῆς δυτικῆς ἀκτῆς μὲ τὰ κατὰλευκα βότσαλα, τοὺς ἀμέτρητους ζαφειρένιους κολπίσκους, τὰ δίχτυα τῶν ψαράδων, πού εἶναι ἀπλωμένα καὶ στεγνώνουν, τοὺς χιονάτους γλάρους πού πετοῦν κοντὰ στὰ θαλασσόπληχτα γκρεμὰ, γυμνὰ ἐδῶ καὶ ἄλλοῦ μὲ δένδρα, πού γέρνουν σὰ διψασμένα πρὸς τὰ νερά. Διαρκῶς ἀνεβρίνουμε, τόσο ἀπότομα, ὥστε τὰ σαμάρια τῶν ζώων γλιστροῦν στὰ καπούλια. Κάθε πλαγιά τοῦ βουνοῦ εἶναι καὶ ἀπὸ ἕνας κήπος, χρυσὸς ἀπὸ τ' ἀσπάλαθρα, μὴ ἀπὸ τίς ἀγριοχαρουπιές, ἀνθισμένες ἴσαμε καὶ τὸν τελευταῖο ἄρμὸ τῶν κλαδιῶν καὶ τοῦ κορμοῦ τους, λευκὸς ἀπὸ τ' ἄνθη τῶν πυκνῶν σμέρτων· τὰ θεριεμένα βρυάκια, δένδρα ὀλόκληρα, πού τὰ κρόσια τους, ὅμοια μὲ φτερά στρουθοκαμήλου, πέφτουν σὰν πλαιρέζες καὶ συναντιῶνται ἀπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλαια μας σὲ σχῆμα φυσικῶν ἀψίδων, σπαρμένος ἄγρια κρῖνα, κεντημένος μὲ αὐτοφυῆ μανουσάκια, ἄγρια ζουμπούλια καὶ γαλάζια γιοῦλια πού σκεπάζουν καὶ αὐτὸν ἀκόμα τὸ δρόμο, ἐνώνοντας τὸ ἄρωμά τους μὲ τὴ μοσχοβολιὰ τῶν ἀπείρων βατῶν πού φυτρώνουν σὲ ἄλση θαλερὰ καὶ σύσκια, τῶν κέδρων καὶ τοῦ ἄφθονου πύξου, τέλος κήπος γεμάτος ἀπὸ θαμασκηνιές, βυσσινιές, ἀμυγδαλιές καὶ ἄλλα καρποφόρα πλῆθος, πού ἀπ' τ' ἀνθισμένα κλαδιὰ τους μᾶς ἔρχεται τὸ χαρμόσυμο ζουζούνισμα τῶν μελισσῶν. Πάνω σὲ μιὰ καμπὴ τοῦ δρόμου, στὸ χορταριασμένο πεζούλι παμπάλαιας γέφυρας, κάτω ἀπὸ ἕνα τιτανικὸ πλατάνι, κοντὰ σὲ νερὰ πού γκρεμίζονταν ἀχνίζοντας καὶ σκορπίζοντας διαμάντια δροσιᾶς στὰ πυκνὰ πολυτρίχια, εἶδαμε τὸν πρῶτο καλόγερο τοῦ ὄρους, σεβᾶτμια γερωντικὴ μορφή, βγαλμένη ἀπὸ βυζαντινὴ ἁγιογραφία. Ἡ μακρύτατη γενειάδα ἔπεφτε στὸ στήθος πλοῦσια, σὰν οὐρὰ λευκοῦ παγωνιοῦ. Ἀκουμπισμένος στὸ ραβδί του, ἄκουγε μὲ κατάνυξη τὸ πρῶτο λάλημα τ' ἀηδονιοῦ μῆγεμένος, ἀκίνητος, ὅπως ὁ καλόγερος ἐκεῖνος τοῦ συναξαριοῦ, πού ἀναφέρει ὁ Κοσμᾶς Βλάχος στὸν πρόλογό του καὶ πού ἀεπὶ πολλὰ ἔτη θαυμάζων τὴν ὠδικὴν πτηνοῦ ἐξαισίου, ἀπέβλε

τὴν αἴσθησιν τῆς ἰδίας τοῦ φύσεως». Ὁ Μπούζας, βαθύς γνώστης τῆς ἐθιμοταξίας τοῦ Ὁρους, ἔφερε τὸ χέρι μπροστά στὸ στήθος καὶ μ' ἐπισημότητα κωμικὰ θεατρικῶς, ἐπεχείρησε εἶδος ὑποκλίσεως:

—Εὐλογεῖτε, πάτερ!

Ὁ γέροντας ἐσήκωσε ἀργὰ τὸ χέρι του μὲ τὰ μακρὰ, φέγγοντα, ὀστεώδη δάχτυλα καὶ σὲ τόνο γεμάτο γαλήνη καὶ ταπεινότητα, ἀπάντησε:

—Ὁ Κύριος!...

Ὅταν προσπεράσαμε κ' ἐπήραμε νέα καμπὴ πρὸς τὸ μοναστήρι τοῦ Ξεροπόταμου, ποῦ ὁ δρόμος μας τὸ ἀφήνει ἀριστερά, γύρισα νὰ ξαναδῶ, ἄλλη μιὰ φορά, τὸν θαυμάσιο γέροντα. Εἶχε βυθισθῆ πάλι στὴν ἀπολαυστικὴ του σιγή. Τὸ ἀηδόνι ἔπλεκε σιγὰ-σιγὰ τὸ πρῶτο ἐρωτικὸ του τραγούδι, γεμάτο παθητικὲς προσκλήσεις τοῦ θηλεος. Μετὰ ἀπὸ τὰ ζαρκάδια καὶ τίς ἀλεπούδες, ποῦ ζοῦν στὰ ψηλότερα καὶ πυκνότερα δάση, τὰ μόνια θηλυκὰ ποῦ ὑπάρχουν σήμερα στὸ Ἅγιον Ὄρος εἶναι αὐτὰ ποῦ διασχίζουν τὸν ἀέρα. Ἀπὸ τὰ 1046 ποῦ ὁ Κωνσταντῖνος ὁ μονομάχος ἐπεκύρωσε μὲ τὴν ὑπογραφή του τὸν ὀριστικὸ κανονισμὸ τῆς ἱερῆς χερσονήσου, καὶ γιὰ πρώτη φορά ἀναφέρεται ὡς «Ἅγιον Ὄρος», γνωρίζουμε ἐπίσημα ὅτι δὲν πάτησε τὸ πόδι του, σ' αὐτοὺς τοὺς τόπους, ὁποιοδήποτε θηλυκὸ. Τὴν ἴδια ἐποχὴ ὁ ἅγιος Χριστόδουλος, ὁ ἀναμορφωτὴς τῶν Ἑλληνικῶν μοναστηριῶν, εἶχε μπάσει τὴν ἴδια συνήθεια καὶ στὸ νησί τῆς Πάτμου, ποῦ τοῦ εἶχε παραχωρήσει ὁ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς μὲ παράκληση τῆς μητέρας του καὶ ποῦ ἤθελε νὰ τὸ διατηρήσῃ «ἀειπάρθενο», ὅπως ὁ Ἅγιος Ἰωάννης, ποῦ σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, εἶχε γράψῃ ἐκεῖ τὴν Ἀποκάλυψη. Ἀλλὰ στὴν Πάτμο δὲν κατώρθωσε νὰ ριζώσῃ ποτὲ ἡ συνήθεια τοῦ ἀποκλεισμοῦ κάθε («λείου προσώπου»), ἐνῶ ἀπεναντίας ἐδῶ, στὸ Ἅγιον Ὄρος, ἀποτέλεσε ἕναν ἀπὸ τοὺς ὄρους τῆς ὑπάρξεώς του.

* * *

Ἡ σκηνογραφία ὀλοένα ἀλλάζει, καθὼς ἀφήνουμε πίσω μας τὸ μοναστήρι τοῦ Ξεροπόταμου καὶ κατευθυνόμεστε πρὸς τίς Καρυές, τὴν πρωτεύουσα τῆς Χερσονήσου, τὴν ἔδρα τοῦ πρωτάτου. Πουθενὰ ἡ φύση τῆς Ἀνατολῆς δὲν παρουσιάζει τὴν Ἀλπικὴ αὐτὴ ἀκόλασια. Τίς πυκνὲς καστανιὲς διαδέχονται δάση ἀπὸ ρωμαλέα ἔλατα καὶ ἄλλα λεπτοκαρυᾶς, ποῦ σχίζει ὁ δρόμος μας, διαρκῶς ἀναρριχόμενος ἔσαμε τὸ σημεῖο νὰ δεσπόζῃ στὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἱεροῦ τόπου. Βαθιὲς χαράδρες, ἄφθονα νερά, καταρράχτες, κύματα χλωρῆς καὶ μοσχοβολούσας Γῆς φεύγουν ἀπὸ τὸ κέντρο καὶ γκρεμίζονται πρὸς τὴ θάλασσα, θαῦμα ποικιλίας καὶ χάρις. Δεξιὰ ὑψώνεται ἀγέρωχη ἡ βραχώδης κορφή τοῦ Ἄθω, ποῦ ὁ Ἰσκιος τῆς τὸ καλοκαῖρι ἔφτανε ἴσαμε τὴν πλατεῖα τῆς ἀρχαίας πόλεως Μυρίνης τῆς Λήμνου, ὅπου ὑπῆρχε ἄγαλμα μικρῆς ἀγελάδας, καθὼς τουλάχιστον ἀναφέρει ὁ Σοφοκλῆς στὸν παροιμιώδη στίχο του: «Ἄθως σκιάζει νῶτα Λημνίας βοός». Ἡ Λῆμνος, ἡ Θάσος, ἡ Σαμοθράκη καὶ μέσα σὲ ἀτμούς πέρα, ἀμυδρά, κυανίζοντα, τὰ βουνὰ τῆς Καβάλας στολίζουν τὸ βᾶθος, ὅπου προβάλλει τὴν αὐστηρὴ καὶ γεμάτη ἀνάταξη κατατομὴ του τὸ θεῖον Ὄρος. Σὲ βράχους ἀπότομους, σ' ἀκρωτήρια μικρὰ ἢ σὲ γραφικὸς κολπίσκους, μὲ μιὰ λέξη πάνω στὸ φεστόνι τῆς Χερσονήσου, ὅπου τὸ πράσινο πνίγεται στοὺς ἀφρούς καὶ στὸ γαλάζιο τῆς θάλασσας, ἀσπρίζουν τὰ μοναστήρια, πότε σὰ φωλιὲς θαλασσαϊτῶν καὶ πότε σὰ λείψανα φεουδαρχικῶν πύργων, ἐνῶ ἀπὸ τίς πτυχωσὲς τοῦ πολυκύμαντου Ἀθωικοῦ ἐδάφους, σὲ κλίσεις χαριτωμένες, σὲ ἀπάνεμα καλλιεργημένα, σὲ ἀμπελοφυτεῖες, ξεπετιῶνται κάθε στιγμή κελλιὰ καὶ σκῆτες καὶ ἡσυχαστήρια, μὲ τὰ ζωηρὰ τους χρώματα, τὰ λιακωτὰ τους καὶ τοὺς ἐξῶστες, κάτω ἀπὸ κληματαριές, αἰγοκλήματα, γηραλέους κισσοὺς ἢ κληματίδες, ποῦ οἱ ὠχρογάλαζες ἀνθοσταφυλὲς τους κρέμονται πάνω ἀπὸ τὰ πλαίσια θυρῶν καὶ παραθύρων. Στὴ μέση αὐτοῦ τοῦ ἀστερισμοῦ τῶν μοναστηριῶν καὶ τῶν σκητῶν, δυτικομεσημ-

βρινά από τή δασώδη βουνοσειρά τῆς Ἱερῆς Χερσονήσου, σάν σέ στίβο κολοσσαίου ἀμφιθέατρου, ξεχωρίζει ἡ πολίχνη τῶν Καρυῶν, πού θυμίζει ἀπό μακριά Τυρολέζικα χωριά. Ὅμως, ἡ γελαστή αὐτή ἀποψη ὑποχωρεῖ, μόλις ὁ ταξιδιώτης διασχίση σέ λίγο τόν μοναδικό δρόμο τῆς μικρῆς πρωτεύουσας. Σέ ὅλη τή Γῆ δέν ὑπάρχει κατοικημένο μέρος, πού νά πνέη τόση αὐστηρότης, τόση κατῆφεια, τόση μελαγχολία, ὅσο στίς Καρυές. Ὅλοι οἱ τρυφεροί τόνοι πού κυριαρχοῦν στίς εἰδυλλιακές εἰκόνες τῆς ζωῆς τοῦ ὑπαίθρου, ἔχουν ἀγρίως ἀποκλεισθῆ. Καμμιά γυναῖκα δέν γέθει, δέν πλέκει, δέν βυζαίνει τὸ μωρό της στὰ ἐρημικά καὶ σωπηλά κατώφλια τῶν κατάλειπτων «κονακιῶν», πού κατοικοῦν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν εἰκοσι μεγάλων μοναστηριῶν τοῦ Ὄρους, καμμιά συντροφιά παιδιῶν δέν χοροπηδαίει μὲ χαρωπά ξεφωνήματα στοὺς σκιερούς δρομίσκους, καμμιά σκύλλα δέν γαυγίζει, καμμιά κόττα δέν κακαρίζει, κανένας κατοικίδιος θόρυβος δέν ἀκούγεται στὴν πολίχνη αὐτή, ὅπου ἔχουν ἐνταφιασθῆ ζωντανές τόσες καὶ τόσες ἀνθρώπινες ὑπάρξεις καὶ ὅπου ποτὲ δέν εὐλογήθηκε βρεφικὴ κούνια. Οἱ πόρτες τῶν μικρῶν πρατηρίων, πού πούλανε τ' ἄπειρα εἶδη τῆς Ἀθωικῆς ξυλογλυπτικῆς, στὰ ὁποῖα πλειοψηφοῦν τὰ γνωστά χριστιανικά μικροτεχνήματα ἀπὸ πῦξο, ἀνοίγουν ἢ μιὰ ὕστερ' ἀπ' τὴν ἄλλη, ὅταν ἔξενος περνᾷ καὶ κάτω ἀπὸ τὸ μαῦρο καλυμμαῦχι μορφῆς ξεθωριασμένες γενειοφόρων φαντασμάτων προβάλλουν, ἐμψυχωμένες γιὰ μιὰ στιγμή ἀπὸ κάποια περίεργεια. Ἐπειτα ἡ πόρτα κλείνει, τὸ φάντασμα ἐξαφανίζεται καὶ στὸν ἔρημο καὶ σιωπηλὸ δρόμο χύνεται πάλι ἡ πρωτητερινὴ ἀπόλυτη σιωπὴ τοῦ θανάτου καὶ μιὰ περίεργη μυρουδιά ὅμοια μὲ κείνην τῶν χωνευτηρίων μεγάλων νεκροταφείων. Καὶ αὐτὲς ἀκόμα οἱ μορφῆς τῶν ἰδιωτῶν ἐμπόρων, πού ἔχουν ὑποστῆ ἀπὸ χρόνια τὸν ἀκούσιο γεροντοπαλληκαρισμό, γιὰ χάρη τοῦ μεγάλου κέρδους πού τοὺς ἀφήνουν τὰ μικρὰ καταστήματά τους, φέρνουν τὰ ἔγνη καταφανῶν ἀλλοιώσεων ἀπὸ τὴν ἠθικὴ κόπωση καὶ τὴν ἀνία στὴ μικρὴ αὐτὴ πόλη, ὅπου ὁ Ἀδάμ ζῆ ἀκόμα μὲ τὴ μιὰ τοῦ πλευρά, ἀγλύκαντος καὶ σκυθρωπός.

Ὁ Μπούζας μᾶς ὀδηγεῖ κατευθεῖαν στὸ Πρωτάτο, οἰκοδόμημα χριστιανικῆς ταπεινότητας. Στὸ χαγιάτι του, ἕνας Σερδάρης, φουστανελλοφόρος Μακεδῶν, ἀπ' αὐτοὺς πού ἀποτελοῦν τὴν ἰδιαίτερη χωροφυλακὴ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἀνθρώπος πελώριος, ὅπως ὅλοι ἀκριβῶς οἱ διαλεχτοὶ συνάδελφοί του, πού θυμίζει χαλκογραφίες τῶν ἡρώων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης, μὲ μακρὰ μαλλιά, πάλλα ἀσημοκαπνισμένη, παλάσκες σκαλιστές, ψηλὸ φέσι καὶ ἀσημένιες ἀλυσσιδες χιαστὶ πάνω στὸ στήθος, μᾶς ἐσταμάτησε γιὰ νὰ ζητήση τὴν ἄδεια νὰ μᾶς μπάση σέ λίγο στὸν «πρῶτο», τὸν ὑπάτο ἄρχοντα τοῦ Ὄρους, τὸν ἕνα μεταξὺ τῶν τεσσάρων ἐπιστατῶν, πού ἐκλέγουν οἱ εἰκοσι ἀντιπρόσωποι τῶν μεγάλων Ἀθωικῶν μοναστηριῶν καὶ ἀποτελοῦν τὴν Ἱερὴ Κοινότητα τῶν Καρυῶν. Ὁ «πρῶτος» αὐτὸς κυβερνᾷ, ὡς ἴσος ὅμως μεταξὺ ἴσων. Κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, καθόταν σέ εἶδος ἐπισκοπικοῦ θρόνου, ἀκουμπῶντας στὴν πατερίτσα του καὶ περιστοιχιζόμενος ἀπὸ τὸν γραμματικὸ καὶ τοὺς τρεῖς συναδέλφους του. Ἦταν ἕνα σύνολο, πού θυμίζει ζωηρὰ συνθέσεις Ρέμπραντ, οἱ πέντε αὐτὲς μορφῆς μὲ τίς λευκὲς γενειάδες, τὰ ἐπιβλητικὰ παραστήματα, καὶ τὴ γαλήνη, στὴν ὁποία ἔδινε μιὰν ἔκφραση ἀπέιρου μελαγχολίας τὸ ξεθωριασμένο καὶ ἀόριστο βλέμμα. Εἶχαμε μποστὰ μας τὰ πρῶτα δείγματα τῶν ἀποτελεσμάτων μιᾶς ζωῆς, πού ἔχει ἀπαρνηθῆ μεγάλο μέρος οὐσιωδῶν κοινωνικῶν λειτουργιῶν, χωρὶς νὰ τίς ἀναπληρώσῃ μὲ τὴ δημιουργία ἄλλων, πνευματικῶν, ὑψηλοτέρων. Μιᾶς ζωῆς, πού ἐνῶ ἔχει πάψει νὰ εἶναι καθαυτὸ ζωὴ τῆς σωματικῆς γάγγραινας, δέν εἶναι ὅμως οὔτε βίος ψυχικῆς ὑπερεντάσεως.

Ἀναλλάξαμε τὸ συστατικὸ γράμμα τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης μὲ τὸ «διαμονητήριο». Εἶναι εἶδος διαβατηρίου, πού δίνει τὸ δικαίωμα διαμονῆς στὸ Ἅγιον

“Ορος. Και υπάρχουν δύο ειδών: Διαμονητήρια με μεγάλη σφραγίδα και διαμονητήρια με μικρή. Η μεγάλη σφραγίδα δίνει κάποια εξαιρετικά δικαιώματα στον κομίστη, όπως το να ταξειδεύει από μοναστήρι σε μοναστήρι με καλυγερικά μολάρια. Με τη μικρή σφραγίδα περνά κανείς σχεδόν απαρατήρητος—γιατί και στη δημοκρατία αυτή των ανθρώπων, που θέλησαν ν’ απαρνηθούν τὰ ἐγκόσμια, υπάρχουν οί κοινωνικές διακρίσεις, όπως παντού στη Γῆ και ἴσως μάλιστα περισσότερο ἀπὸ ἄλλου ὅπουδήποτε. Οἱ τέσσερες «ἐπιστάται»—αὐτὸς εἶναι ὁ τίτλος τῶν μελῶν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας τῆς ἱερῆς Χερσονήσου—ἀφοῦ μᾶς εὐλόγησαν, ἔβγαλαν ὁ καθένας ἀπὸ τὴν τσέρη του ἀπὸ ἓνα κομμάτι σφραγίδας, τὰ ἐνώσανε καὶ μᾶς ἐσφράγισαν τὸ διαμονητήριον. Ἀφοῦ τελείωσε ἡ περίεργη αὐτὴ διαδικασία, πήραμε τὸ αἰώνιο γλυκὸ καὶ τὸ τσίπουρο, ἀκούσαμε φιλοφρονήσεις τυπικὲς καὶ καταρτίσαμε τὸ πρόγραμμα τῆς περιοδείας τοῦ Ἁθῶ. Ἐπρεπε ν’ ἀρχίσουμε ἀπὸ τὴ μονὴ τοῦ Βατοπεδίου, πὺ τὴν ἄλλη μέρα, γιορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, εἶχε τὸ ἐτήσιο πανηγύρι τῆς, τελετὴ καὶ κίνηση μὲ ζωηρὸ ἐνδιαφέρον.

Σ’ ἓνα ἀπὸ τὰ δυὸ μικρὰ ἐστιατόρια τῶν Καρυῶν ἐπεράσαμε τὶς ἀνιαρὲς ὥρες, πού, γιὰ κάθε καρεπίδημο σ’ ἐπαρχιακὴ πολίχνη, μεσολαβοῦν μετὰ τῆς ἐβδόμης καὶ τῆς ἐνδεκάτης νυχτερινῆς. Στὴ συνηθισμένη ἀτμόσφαιρα, τὴ χορτασμένη ἀπὸ μελαγχολία, προσετίθετο ἡ κατῆφεια δυὸ καραβανιῶν προσφύγων ἀπὸ τὴ Βόρεια Ἡπειροῦ. Ἦταν καθισμένοι δύσθυμοι, σιωπηλοί, γύρω ἀπὸ τὰ στενόμακρα τραπέζια τοῦ σκοταδερῶ καταστήματος καὶ εἶχαν μπροστὰ τους ποτήρια γεμάτα κρασί λεπτὸ καὶ ρουμπινόχρωμο τοῦ Ἁθῶ, πὺ μέσα του ζητοῦσαν νὰ πνίξουν τὸν πόνον τους. Οἱ Ἀρβανίτες, δηλαδὴ ἀπλούστατα οἱ Μωχμεθανοί, κατέβηκαν ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες στὴν πολυπάθη Κερυτσᾶ καὶ οἱ Χριστιανοί, μὲ ἄλλους λόγους οἱ Ἕλληνες, ἔφευγαν, ἔφευγαν... Αὐτοὶ ἐδῶ ἦταν ἀπὸ κείνους, πὺ κινούμενοι ἀπὸ ἓνα εἶδος θρησκευτικῆς ὑπερδιεγέρσεως, (πὺ χαρακτηρίζει ὅλες τὶς κρίσιμες στιγμὲς τῆς ζωῆς τοῦ ἀλύτρωτου Ἑλληνισμοῦ) ἔρχονταν νὰ μείνουν τὴν ἐβδομάδα τῶν Παθῶν στὸ Ἁγιον Ὄρος, νὰ προσκυνήσουν καὶ ν’ ἀντλήσουν θάρρος ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, πὺ ἐπὶ τόσους αἰῶνες ἔχει ἀντικαστήσει, ἔχει συγκεντρώσει ὅλη τὴν ἐθνικὴ ζωῆ.

—Ὁ Θεὸς νὰ δώσει, μοῦ ἔλεγε ἓνας ἀπ’ αὐτούς, μὲς στὸ σκοτάδι τοῦ κεντρικοῦ δρομίσκου τῆς πολίχνης, ἀργὰ τὴ νύχτα, ὅταν φεύγαμε ἀπὸ τὸ μικρὸ ἐστιατόριο, νὰ γίνουν ὅλα δικὰ μας! Θὰ γίνῃ μιὰ μέρα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ!

Καὶ ὑπῆρχε στὸν τόνο τῆς φωνῆς του τόση πεποίθηση, τόση ἀκλόνητη βεβαιότητος, ὅση μόνον ἀπὸ μιὰ θρησκευτικὴ παράδοση αἰῶνων μπορεῖ ν’ ἀναδοθῇ. Ἡ ἱστορία ὀλόκληρη δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μιὰ πάλη μεταξύ Θεῶν—ὅσοι δὲν τὸ βλέπουν εἶναι μύωπες!

Κωδωνοκρουσία γλυκύτατη, ἀρμονία πὺ ἔψαλλε τὸ «Ἄξιον ἐστί» μᾶς ξύπνησε τὴ χαραυγὴ τῆς 15ης Μαρτίου. Ἡ πρωινὴ πάχνη, καθὼς ὑψώνεται, ἀφήνει νὰ προβάλλουν σιγὰ-σιγὰ ὡς ἐπάνω, σὲ νέφη ἀποθεώσεως, κομμάτια δασῶν μὲ κελλιά, κομμάτια βράχων μὲ πύργους, κομμάτια κλιτύων καὶ χαραδρῶν καὶ λόφων σὲ πασχαλινὴν ἀνθήση. Βρισκόμαστε στὸ δρόμο πρὸς τὸ Βατοπέδιον καὶ ἀφήνουμε πίσω μας σὲ λίγο τὸ ἀρχαιότατο μοναστήρι τοῦ Κουτλουμουσίου καὶ τὴ Ρωσικὴ σκῆτη τοῦ Σεραγίου, δυὸ ἀντιμέτωπα δείγματα δυὸ διαφορετικῶν πολιτισμῶν. Μ’ ἓνα βλέμμα ἐκεῖ πληροφρεῖται καὶ ὁ μᾶλλον ἀνίδεος, τί ἀκριβῶς διαφέρει ὁ ἀρχοντισμὸς τοῦ Βυζαντινοῦ ἀπὸ τὸν ἀρχοντοχωριατισμὸ τοῦ Εὐρωπαϊοῦ. Στὶς εὐγενικὲς κατατομὲς τῶν βυζαντινῶν τρούλων καὶ κωδωνοστασιῶν, γεμάτες ἀπὸ λεπτότητα, στὸ ἀπλὸ καὶ κομψὸ σχέδιο, ὁ Εὐρωπαῖος δὲν βλέπει παρὰ τὴν ἔλλειψη πραγματικῆς θρησκευτικῆς ἀνησυχίας, τὴν ἀπουσία μυστικῆς ἀγωνίας, πὺ ἔργο τῆς εἶναι ἡ μεσαιωνικὴ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς Δύσεως. Ὅσοι ὅμως νοιώθουν τὸν Ἕλληνα, δὲν βλέπουν παρὰ τὸ αἰώνιο πνεῦμα του, τὴν ἀρχαία ἀττικὴ χάρη καὶ λιτότητα, οἰκονομημένη τώρα μέσα στὸν κύκλο τῆς Χριστιανικῆς ταπεινότητος καὶ ἀποστροφῆς πρὸς κάθε στόμφο καὶ ἐπίδειξη. Καθὼς ἀπὸ τὰ μακρυνὰ περιγράμματα τῶν κτιρίων τῆς μονῆς

τοῦ Κουτλουμουσίου στρέφει κανεὶς τὸ βλέμμα πρὸς τὴν σκῆτη τοῦ Σεραγίου, ἔχει μπροστά του τὸν «παλοῦντα τοῖς μετρητοῖς», μετὰ τὴν φουσκωμένη κοιλιὰ καὶ τὰ φουσκωμένα μάγουλα. Στους οὐρανοζυστικούς καὶ ὀγκώδεις τρούλους, στὰ θεατρικὰ προπύλαια καὶ τᾶλλα ἐλεφαντοειδῆ κατασκευάσματα τῶν Ρώσων, βλέπει κανεὶς τὸ χρῆμα τῆς Κυβερνήσεώς των, ἀλλὰ καμμιά ἀρχιτεκτονική.

Ὅ,τι δὲν κατώρθωσε, στὰ 1845, ὁ Μέγας Δουξ Κωνσταντῖνος Νικολάγιεβιτς, ὁ γιὸς τοῦ Τσάρου, ὅταν ἐπεσκέφθη τὸ "Ἅγιον Ὄρος, νὰ μεταβάλη δηλαδὴ τὸ κελλὶ τοῦ Σεραγίου σὲ ρωσικὴ σκῆτη ἢ σφηκοφωλιά, τὸ κατάφερε ὁ πολὺς Ἄνδρέας Μουράβιεφ. Γιατὶ ὁ σημερινὸς αὐτὸς κολοσσὸς δὲν ἦταν πραγματικὰ παρὰ ἓνα ταπεινὸ κελλί, κτισμένο ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Σεραφεῖμ τὸν Β', τὸν ἐξ Ἡλείρου, πᾶνω στὰ ἐρείπια τοῦ παμπάλαιου μονυδρίου ποῦ λεγόταν τοῦ Ἐέστρου. Κατὰ τὸ 1842, τὸ κελλὶ αὐτὸ πουλήθηκε ἀπὸ τὴ μονὴ τοῦ Βατοπεδίου, ὅπου ἀνῆκε, σ' ἓνα Ρῶσο, ποῦ τὸν ἔλεγαν Βησσαρίωνα, καὶ ποῦ μαζὶ μετὰ δυὸ ἄλλους ὁμοεθνεῖς του, Θεοδώρητο καὶ Βαρσανούφιο, ἐπιθυμοῦσαν νὰ «ἠσυχάσουν», κατὰ τὴ γνωστὴ καλογοερικὴ ἔκφραση, στὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἀλλὰ ἡ σύχασαν κατὰ πολὺ περιεργὸ τρόπο οἱ ἅγιοι αὐτοὶ πατέρες. Τὸ Σεράγι μετεβλήθη σὲ λίγο σὲ στρατῶνα Ρώσων ρασοφόρων, ἀπὸ ταπεινὸ κελλί σὲ ὀλόκληρη πολίχνη. Χάρη στις ἐνέργειες τοῦ Μουράβιεφ, τὸ Σεράγι ἀναγνωρίσθηκε ὡς σκῆτη μετὰ συγγίλιον τοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου Δ'.

Ἀπὸ τότε οἱ Ρῶσοι ὄλο χρίζουν ἐκεῖ. Ἀπὸ τὸ 1857 ἕως τὸ 1906 δὲν ἐκουράσθηκαν νὰ οἰκοδομοῦν, σιγά-σιγά, νὰ συμπληρῶνουν. Κατὰ τὸ 1867, ὁ Μέγας Δουξ Ἀλέξιος Ἀλεξάνδροβιτς, πηγαίνοντας στὴ μονὴ Βατοπεδίου, ἔβαλε τὰ θεμέλια τῆς ἐκκλησίας τοῦ Σεραγίου, ποῦ ἡ ἐμπορικὴ τῆς ἀξία τὴν ἀνεβάζει σὲ πρώτη ἀνάμεσα σ' ὅλες τῆς Χριστιανικῆς Ἀνατολῆς, ἀπὸ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἴσαμε σήμερα. Τὸ σχέδιο ἔγινε ἀπὸ τὸν ἀρχιτέκτονα Σουρουπόφ, τῆς Ἀκαδημίας τῶν Καλῶν Τεχνῶν τῆς Πετρούπολεως. Εἶναι ἀπὸ γρῆνιτὴ λαξευτὸ καὶ μάρμαρο. Τὴν εἴσοδὸν τοῦ τὴν ἀποτελοῦν τὰ σκέλη γοτθικοῦ κωδωνοστασίου 35 μέτρων. Οἱ τρούλοι καὶ ἡ στέγη, ἀπὸ χαλκὸ καὶ ἀπὸ μολύβι, εἶναι ὁμοιώματα οὐρανῶν μετὰ χρυσὰ ἀστέρια, καὶ ὑψώνουν στὸν αἰθέρα μεγάλους, λαμπεροὺς σταυρούς. Τὸ ἐσωτερικὸ στολιζοῦν ἁγιογραφίαι τῶν καλλίτερων Ρώσων καλλιτεχνῶν καὶ ἂν τὸ Σεράγι δὲν φαίνεται, μολαταῦτα, παρὰ ὀψίπλουτος, ἄχαρος καὶ σκαιὸς, αὐτὸ χρωσιέται στὰ γειτονικὰ βυζαντινὰ κτίσματα: Εἶναι τόσο εὐγενικὰ, ὥστε τὸ κάθε τι φαίνεται πρόστυχο ἀπέναντί τους.

Ἀλλὰ, νά, στὴ βόρεια παραλία τῆς χερσονήσου, κοντὰ στὴν ἀμμουδιὰ γραφικοῦ ὄρμισκου, ὅπου ρᾶς φέρνει ριζωτὸς δρόμος, ἀπότομος, κατωφερικός, προβάλλει σὰν ἀνοιχτὴ βεντάλια, ἡ μεγάλη μονὴ τοῦ Βατοπεδίου. Μετὰ τοὺς παραπάνω ἀπὸ σαράντα τρούλους τῆς, ποῦ στέκουν πᾶνω σὲ κολόνες ἰωνικῆς λεπτότητας καὶ χάρης, τὰ ψηλά τῆς πανάρχαια τείχη, τοὺς δεκατέσσερες κιτρινασμένους καὶ μαυρισμένους πύργους, ποῦ δείχνουν τὰ δόντια τους στὸν οὐρανὸ, μετὰ τὸ ναύσταθμὸ τῆς, ποῦ λικνίζει πλῆθος πλοιάρια, φαίνεται σὰν ὠχυρωμένη πολίχνη τοῦ Ἑλληνικοῦ μεσαιῶνα. Ἐκεῖ κοντὰ, πᾶνω σὲ λόφον ποῦ ξεπροβάλλει ἀπὸ τὴ μέση ἐνὸς μικροῦ θαλεροῦ ἔλαιῶνα, φαίνονται τὰ ἐρείπια ἐπιβλητικοῦ οἰκοδομήματος, τοῖχοι μισογκρεμισμένοι, καταπράσινοι ἀπὸ τίς φυτρωμένες ἀγριοσυκιᾶς καὶ μεγάλα θολωτὰ παράθυρα, γυμνά, ποῦ χάσκουν στὸ γαλάζιο τοῦ αἰθέρα. Εἶναι ἡ ἄλλοτε Ἀθωνιάς Ἀκαδημία, ποῦ ἰδρύθη καὶ ἤκμασε κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνα. Ὁ χρόνος φέρθηκε σκληρὰ στὸ φυτῶριο αὐτὸ τοῦ πνεύματος, ἐνῶ ἡ μονὴ τοῦ Βατοπεδίου, ποῦ ὑψώνεται ἀπέναντί του, εἶναι κτίσμα αἰώνων. Ἄν πιστέψῃ κανεὶς μιὰ παράδοση, ἰδρυτῆς εἶναι ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας, ποῦ—κατὰ τὸ προσκυνητᾶριον τῆς μονῆς—ἔχτισε 900 ἐκκλησίαις μέσα σ' ἓνα χρόνο, τὸ 321, τὸν εἰκοστὸ πέμπτου ἀκριβῶς χρόνον τῆς βασιλείας του. Ἀλλὰ ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου κήχη καὶ ἀνακαινίστηκε στὰ 390 ἀπὸ τὸν Θεοδόσιον τὸν Μεγάλον, καθὼς θέλει ἄλλη παράδοση, γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ γιοῦ του Ἀρκαδίου, ποῦ γυρίζοντας ἀπὸ τὴ Ρώμη ναυάγησε κ' εὐρέ-

θηκε ὡς ἐκ θαύματος τῆς Παναγίας, σῶος καὶ ἀκέραιος, πάνω σὲ μιὰ βάτο, κοντὰ στὸ μοναστήρι. Ἀπ' αὐτὸ ὠνομάσθηκε τοῦ Β α τ ο π α ι δ ί ο υ· καὶ ἡ γραφὴ αὐτῆ τοῦ α ι β ρ ί σ η τ α ι συχνὰ σὲ πολλὰ ἔγγραφα.

*
* *

Ἦστερ' ἀπὸ μιᾶς ὥρας κατήφορο βρισκόμαστε κάτω ἀπὸ τὰ τείχη τοῦ μικροῦ αὐτοῦ βυζαντινοῦ φρουρίου, ποῦ ἀπὸ τοὺς πύργους του ἄλλοτε οἱ μοναχοὶ ἔλουζαν μὲ ζεματιστὸ νερὸ ἢ πετροβολοῦσαν τοὺς πειρατές, ποῦ ἐπιχειροῦσαν νὰ τὸ κυριέψουν καὶ νὰ βάλουν στὸ χέρι τοὺς θησαυροὺς τῶν κειμηλίων του. Μιὰ φορά, στὰ τέλη τοῦ ΙΓ' αἰῶνα, κατῶρθωσαν πραγματικὰ νὰ λεηλατήσουν τὴ μονὴ τοῦ Βατοπεδίου. Αὐτὴ μάλιστα ἦταν ἡ δευτέρη φορά, ποῦ δοκιμαζόταν, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ εἶχε κτισθῆ. Λίγο πρὶν, τὸν καιρὸ τῶν ἀγῶνων γιὰ τὴν ἔνωσι τῶν δύο ἐκκλησιῶν, (ποῦ σήμερα οἱ μόνοι της ὁπαδοὶ σ' ὀλόκληρη τὴν ὑφ' ἡλίου εἶναι οἱ καλόγεροι τῆς Γκρότα-Φερράτα τῆς Ρώμης), τὰ ὄργανα τοῦ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, ποῦ περίμενε ἀφελῶς ἀπὸ τὸν Πάπα τὴν πολιτικὴ σωτηρία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ἐκρέμασαν ὅλους τοὺς μοναχοὺς τοῦ Βατοπεδίου καὶ κατὰστροφῆσαν τὸ μοναστήρι. Τέλος, ὑπέστη τὰ πάνδεινα κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας ἀπὸ τὶς ὁρδὲς τοῦ Ἀβδούλ-Ἀμποῦδ πασσαῖ. Τὸ βόλι ἐνὸς ἀπ' τοὺς στρατιῶτες του φαίνεται ἀκόμα μπηγμένο στὸν βραχίονα τῆς μεγάλης εἰκόνας τῆς Παναγίας, ποῦ ὑπάρχει πάνω ἀπὸ τὴν ἀλόπορτα τῆς μονῆς. Πρὶν κανεὶς φτάσῃ ὡς ἐκεῖ, περνᾷ τὰ προπύλαια, τυπικὰ γιὰ ὅλα τὰ μοναστήρια, μιὰ στοὰ πάνω σὲ τέσσερες κολόνες, ὅπου περιμένει τὸν ἐπισκέπτη μιὰ μικρὴ ἐκπληξή: Στις ἐσωτερικὲς παρειᾶς τῆς στοᾶς εἶναι τοιχογραφημένοι ἄτεχνα, ἀπὸ χρωστῆρα νέο, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Σοφοκλῆς καὶ ἡ Σίβυλλα, μὲ τὰ ἐξῆς ρητὰ κατὰ σειρὰν: «Ὁ παλαιὸς νέος καὶ νέος ὁ ἀρχαῖος. Ὁ πατὴρ ἐν τῷ γόνῳ καὶ ὁ γόνος ἐν τῷ πατρὶ. Τὸ ἐν διαιρεῖται εἰς τρία καὶ τὰ τρία εἰς ἓν. Ἀκάματος φύσει Θεοῦ γέννησις—εἶναι γραμμένα κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τοῦ Ἀριστοτέλη—ἐξ αὐτοῦ γὰρ ὁ αὐτὸς οὐσιοῦται λόγος. Ἔστι Θεὸς ἀναρχος, λέει ὁ Σοφοκλῆς, ἀπλοῦς τῆ φύσει, ὃς οὐρανὸν ἔτεξεν ἅμα καὶ χθόνα. Ἡ δὲ Σίβυλλα, τέλος, προφητεύει: "Ἡξεῖ οὐρανὸν βασιλεὺς αἰώνων, μέλλων κρῖναι πᾶσαν σάρκα καὶ κόσμον».

Μόλις τὰ πρῶτα βήματά μας ἀντήχησαν στὸ λιθόστρωτο τῆς στοᾶς, ὁ θυρωρὸς ἢ πορτάρης—ἀπὸ τὸ παλιότερο π ο ρ τ ᾶ ρ ι ο ς — ἐπρόβαλε ἀπὸ τὸ φυλακεῖο του καὶ μιᾶς ἐρεύνησε μὲ τὸ ἄτονο βλέμμα του. Κατόπιν, ἀφοῦ ἐθεώρησε τὸ διαμονητήριο, μιᾶς παρέδωσε στὸν ἀρχοντάριον ἢ ἀπλῶς ἀρχοντάρην, ποῦ μιᾶς ὠδήγησε στὸ ἐσωτερικὸ τῆς μονῆς. Σὲ κολοσσιαία αὐλὴ βλέπουν ὀλοτρόγυρα τ' ἄπειρα πορτοπαράθυρα τῶν κελλιῶν καὶ τὰ χαγιάτια. Εἵκοσι ὀλόκληρα παρεκκλήσια εἶναι σπαρμένα σ' αὐτὴ τὴν ἀληθινὴν κρεμαστὴ πόλη, καὶ στὴ μέση τους ὑψώνεται ὁ κύριος ναός, τὸ «καθολικόν», ὅπως λέγεται στὴν Ἀθωικὴ γλῶσσα, ποῦ τιμᾶται στ' ὄνομα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου.

Πρὶν ἀπὸ λίγο εἶχε τελειώσει ἡ λειτουργία καὶ ἀπὸ τὴ μεγάλη μαρμαρένια σκάλα οἱ καλόγεροι ἀνέβαιναν σὲ κατὰμαυρα σύννεφα, σὰν κοπάδια καλιακοῦδες, στὴν ἐπιβλητικὴ αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς. Ἐκεῖ ὁ ἀρχοντάρης μ' ἐπαρουσίασε στοὺς προηγούμενους τῆς μονῆς καὶ στοὺς ἀτέλειωτους προσκεκλημένους της, ποῦ κάθονταν μὲ μιὰ ἐξωτερικὴ βαρῦτητα, μιὰν ἀφθαστὴ μεγαλοπρέπεια ἐπιφανείας, σὲ ἀναπαυτικὲς πολυθρόνες καὶ διβάνια, μὲ ράσα λεπτὰ καὶ καινούργια. Ἦταν ἐκεῖ ἐκλεκτοὶ ἀντιπρόσωποι τῶν μεγάλων μονῶν καὶ τῶν σκητῶν, τὸ ἄνθος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, οἱ πατριῆριοι τοῦ ράσου, ποῦ εἶχαν ἔρθει νὰ εὐχηθοῦν τὴν εορτάζουσα μονή, σύμφωνα μὲ τὸ ἀρχαῖο ἔθιμο, καμμιὰ σαρανταριά πρόσωπα μ' ἐπιδερμίδεξ ἄμειπτες, μὲ γραμμὲς εὐγενικὲς, μὲ μάτια διαυγῆ, μὲ γενειάδες σεβάσμιες, μὲ χέρια λεπτὰ, περιποιημένα, ποῦ διαγράφονταν ζωρότερα πάνω στὸ μαῦρο βάθος τοῦ ράσου. Ἡ πρώτη ἐντύπωσι εἶναι ὅτι ὡς ἐκ θαύματος παρευρίσκειται κανεὶς σὲ καμμιὰ ἀπὸ τὶς οἴκου-

μενικῆς συνόδου τῆς Ἐφέσου. Ἀλλὰ σέ λίγο ἡ γοητεία χάνεται. Τὰ περισσότερα πρόσωπα φαίνονται ἀμέσως σάν ἐντελῶς παρθένα σκέψεως. Εἶναι παιδικῶς δροσερά. Δὲν ἔχουν ὑποστῆ τὴν καύση τῆς διανοητικῆς ὠριμότητος καὶ δὲν τ' αὐλακῶνει καμμιά ρυτίδα ἐσωτερικῆς ἀνησυχίας. Μολαταῦτα, ὅπως στὰ μουσεῖα ὁ ἐπισκέπτης, πού ἔχει φαντασία καὶ διαισθητικότητα, μπορεῖ ἀπὸ τὰ ράχη ἑνὸς τριμμένου καὶ ξεθωριασμένου πίνακα, ν' ἀνασυνθέσῃ πολὺ εὐκόλα καὶ ν' ἀνοπλάσῃ τὴν ἀρχικὴ ὁμορφιά του, ἐμεῖς ἐμαντεύαμε ἀπὸ τῆ γιορτινῆ αὐτῆ συνάθροιση, πού εἶχε μόνο γραφικὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ἐσωτερικὸ μεγαλεῖο τῆς χαμένης μεγάλης Ἀθωικῆς ἐποχῆς. Σὲ τοῦτο ἄλλωστε βοηθεῖ τὸ ἀρχαῖο ἐθιμοτυπικὸ πού μένει ἀμετάβλητο, ἡ ἄγρια καθαρεύουσα, στὴν ὁποία σὰς προσαγορεύουν, καὶ ὁ Βυζαντινὸς διάκοσμος, ἡ παληὰ σκηνοθεσία, πού μένει σχεδὸν ἄθικτη.

* * *

Ἀπὸ τῆ μεγάλη αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς περάσαμε σὲ ἄλλη, σχεδὸν ἐξ Ἰσου εὐρύχωρη: τὸ ἐστιατόριο. Ὁ ἀράπης, ἀνδρείκελλο φυσικοῦ μεγέθους, πού χτυπᾷ μ' ἓνα σφυρὶ τίς ὥρες στὴν καμπάνα τοῦ μεγάλου ρολογιοῦ τῆς αὐλῆς, εἶχε σημάνει πρὶν ἀπὸ λίγο μεσημέρι. Ἀπὸ τὴν κουζίνα, πού βρίσκεται κοντὰ στὴ βιβλιοθήκη, στὸ βάθος σκοτεινῶν ἀψιδωτῶν στοῶν, ἀνέβαιναν, ἐχύνονταν ὡς τὸ μέρος μας καὶ πολιορκοῦσαν τὰ ρουθούνια μας ἀρώματα γαργαλιστικὰ μαγειρευμάτων. Ὁ ἐπίσκοπος τῆς Θάσου, πού εἶχε ρθεῖ ξεπίτηδες γιὰ νὰ ἱεουργήσῃ, πῆρε τὴν πρωτοκαθεδρία στὸ μεγάλο τραπέζι, ὅπου μιὰ Χεοπικὴ πυραμίδα πιάτων εἶχε τοποθετηθῆ μπροστὰ στὸν καθέναν μας. Μέτρησα δεκαπέντε. Τόσα ἦταν τὰ φαγητά. Δεκαπέντε εἰδῶν ψάρι, ἀπὸ συναγρίδα σοῦπα μέχρι λαυρακίου ψητοῦ καὶ μέχρι πυκτῆς ἀπὸ νεῦρα διαφόρων μεγάλων ψαριῶν. Ὁμολογῶ ταπεινὰ ὅτι, πεζότατος στὰ ζητήματα τῆς μαγειρικῆς, δὲν ἤξερα ὡς ἐκείνη τὴ μέρα, αὐτὴ τὴν πυκτῆ, πού γίνεται ἀπὸ τοὺς χόνδρους τῶν ψαροσκελετῶν. Ὁ μοναχός, πού εἶχα δεξιὰ μου, μ' ἐβεβαίωσε πὼς δὲν ὑπάρχει «δυναμωτικώτερο» πρᾶγμα καὶ τὰ μάτια του ἔλαμπαν ἀπὸ πραγματικὴ εὐτυχία. Καὶ δὲν εἶναι καθόλου περιεργο, ἀπεναντίας μάλιστα πολὺ φυσικὸ, ὅτι ὁ ἐπικουρισμὸς συνδυάστηκε μὲ τὸν ἀσκητισμὸ, εὐθύς ὕστερ' ἀπ' τὴν πρώτη περίοδο τῆς ἀκμῆς του. Ἡ φύσις ἀποστρέφεται τὸ κενόν. Ὅταν κάθε ἄλλη λειτουργία τοῦ σώματος κατεδικάσθη, ὅταν κάθε ἡδονὴ περιωρίσθη, ὅσες ἀπὸ τίς αἰσθήσεις ἐθεωρήθηκαν ἄθῳες ἀπὸ τὸν κανόνα, ἔγιναν ὑπερτροφικὲς μὲ τὸν καιρὸ, εἰς βάρος τῶν ἄλλων, πού ἀτρόφησαν. Εἶναι ὁ αἰώνιος νόμος. Ἡ γεῦσις ἑνὸς καλογήρου δὲν εἶναι ὅ,τι γιὰ ὅλον τὸν ἄλλον κόσμον. Εἶναι λεπτότατο ὄργανο ἡδονῆς, πού, δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ τὸ πῶ, ξεπερνάει τὰ ὄρια μιᾶς κοινῆς σαρκικῆς ἀπολαύσεως: Πλησιάζει νὰ ἔχῃ αἰσθητικὴ, πνευματικὴ σημασία. Ἐγώ, τουλάχιστον, παραλίγο νὰ μὴ φάω, μὲ τὸ νὰ παρακολουθῶ τὴν συνδαιτημόνα μου τρώγοντας. Μιὰ παράταξη ἀπὸ μάσκες, σχυμμένες στὰ πιάτα, μὲ μάτια πού σπιθιρίζουν, μάγουλα πού ροδίζουν καὶ σαγόνια ἀεικίνητα. Εἶχε κανεὶς τὴν ἔκφραση ὑπερτάτης εὐδαιμονίας σὲ χίλιους τόνους καὶ ἀποχρώσεις καὶ μορφασμοὺς μόλις ὄρατοῦς: σὲ φῶς χυμένο σὲ ὅλων τῆ φυσιογνωμία, μεταφραζόταν ἡ λεπτεπίλεπτη ἡδονὴ τοῦ οὐρανίσκου, ὅπου ἔλυανε τὸ τρυφερὸ καὶ μυγδαλάτο ψαχνὸ τοῦ λαύρακος. Στὴν ἀρχὴ δὲν μιλοῦσε κανένας. Ὁρησκευτικὴ σιωπὴ ἐβασίλευε καὶ μόνο τὰ χτυπήματα τῶν σερβίτσων ἀκούονταν καὶ τὰ πατήματα τῶν διακῶν, πού πηγαινοέρχονταν μὲ γεμᾶτες ἀπλάδες καὶ μᾶς ὑπερετοῦσαν. Ὁ κόρος ἔμωε καὶ τὸ κρασί ἔφεραν τὸν ἑλαφρὸ ψίθυρο μεταξύ παρακαθημένων, πού σιγὰ-σιγὰ ἐξελέχθηκε σὲ βόμβο ζωῆς, θόρυβο, πειράγματα μὲ ἀθῶα ὑπονοούμενα ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ ὡς τὴν ἄλλη, σὲ ψαλμούς καὶ τροπάρια, πού στὸ τέλος τοῦ καθενὸς οἱ καλόγεροι, χτυπώντας τὰ ποτήρια τους μὲ τὸ πειροῦνι, ἐμιμοῦντο τὴν κῶδωνοκρουσία. Εἶναι κάτι πολὺ ἐνδιαφέρον ἔπειτα τὸ ἐθιμοτυπικὸν χρυσοῦ νομίσματος, πού θὰ τὸ βρῆς ἐξάπαντος ὁ ψάλτης τοῦ μοναστηριοῦ στὸ

βάθος του ποτηριού του, όταν, αφού ψάλλη ένα ἐγκώμιο τῆς Θεοτόκου, πιῆ τὸ κρασί του. Ὁ ἡγούμενος φροντίζει νὰ κάμη τὸ μικρὸ αὐτὸ θαῦμα, νὰ περάσῃ προηγουμένως, χωρὶς κανεὶς νὰ τὸν ἀντιληφθῆ, τὸ μικρὸ φιλοδώρημα τοῦ ἑορτάζοντος μοναστηριοῦ στὸ γεμάτο ποτήρι τοῦ ψάλλη. Τὸ ἔθιμο αὐτὸ ἔμεινε, ὑποθέτω, εἰς ἀνάμνησιν θαύματος τῆς Παναγίας, σχετικοῦ πρὸς τὸν περίφημο μουσικὸ Κουκουζέλη, τὸ ἐξάισιο κείνο Βυζαντινὸ ἀηδόνι. Ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Θάσου ἔδωσε τὸ σύνθημα τῆς ἀποχωρήσεως. Ἐπεράσαμε, λοιπόν, πάλι στὴ μεγάλη αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς, ὅπου μᾶς πρόσφεραν τὸ μυθωδῶς λεπτὸ κ' εὐγεστο, παληθὸ, ἐπιδόρπιο κρασί τοῦ Ἄθω, λευκὸ καὶ μόλις ὑπορροδίζον. Ἐκεῖ τὰ τροπάρια ἐξακολούθησαν, μ' ἓνα τρόπο πρωτότυπο ἀμοιβαίας κολακείας. Οἱ μοναχοὶ τῆς μιᾶς μονῆς ἔψαλλαν τὸ τροπάριο τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἄλλης, ἕως ὅτου ἦρθε ἡ σειρά τῶν Ρώσων, πού, ὄρθιοι, ἐξετέλεσαν τετραφωνικὰ τὸ δικό τους. Τὰ στηθὴ τοῦ μπάσου βουίζαν, σὰ σπηλιά ὅπου χτυποῦν καζάνια· καὶ ἦταν κατὰ φοβερὸ γιὰ τὴ δύναμη καὶ τὸ πρωτογενὲς του αὐτὸς ὁ τρόπος τοῦ ψαλσίματος. Δὲν ὑπάρχει τελειότερο δεῖγμα βαρβάρων στὸν σύγχρονο κόσμον, ἀπὸ τὴ φυλὴ αὐτῆ τῶν ἐλεφάντων. Ἐπὶ τέλους, ἀπὸ κάποια γωνία τῆς μεγάλης αἴθουσας πρόβαλε δειλὸ, ἀναποφάσιστο, τὸ Ἑλληνικὸ κλέφτικο. Ἄλλὰ ὁ ἐπίσκοπος τῆς Θάσου καὶ ὁ ἅγιος ἡγούμενος τῆς μονῆς ἔδωσαν ἀκριβῶς ἐκεῖνη τὴ στιγμή τὸ σύνθημα τῆς διαλύσεως. Ἐμείνα τελευταῖος μ' ἓνα κύκλο μοναχῶν, πού ἤθελαν νὰ τοὺς γνωρίσω κάπως ἀπὸ κοντά. Στὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖον διατυπώνουν ἐκεῖνοι πού θέλουν νὰ ποῦν, φανεται ἀμέσως ἡ ἐπίδραση τοῦ περιβάλλοντος ὅπου ζοῦν. Μὲ τὸ νὰ εἶναι λίγοι, νὰ ζοῦν κάτω ἀπὸ τὴν ἄμεση καὶ αὐστηρὴ κριτικὴ τοῦ γείτονα, ἔχουν ἀποχτήσῃ τάχιστα διπλωματῶν καὶ μιὰ ἱκανότητα νὰ συγκρατιοῦνται καὶ νὰ κρύβουν τίς διαθέσεις τους, μοναδική. Ἐχουν μιὰ λεπτότητα στὸν τρόπο τῆς ἐκφράσεως πολὺ δυσανάλογη πρὸς τὸ περιεχόμενό της. Καὶ αὐτὸ ἀκόμα τὸ ἀβλαβὲς τίποτε παίρνει καὶ αὐτὸ διαστάσεις καὶ λέγεται μὲ τέχνη κ' ἐπιφύλαξη τρομερὰ μεγάλη. Ὁ μοναχὸς ἐξετέθη φοβερὰ, ἀν ἐπρόφερε ὅποιοδήποτε ἐπίθετο σχετικὸ μὲ ὅποιοιδήποτε γείτονα ἢ πράξη τοῦ γείτονα.

* * *

Ὅταν οἱ προσκεκλημένοι ἀποφάσισαν ἓνα μικρὸ χωνευτικὸ περίπατο στὸ γειτονικὸ ἄλσος, ὅπου ἀνθοκέντητη χλόη καὶ ἀηδονόλαλα ρυάκια, βρήκαμε τὸν καιρὸ νὰ κάνουμε ἓνα γύρο στὸ καθολικόν, συνοδευόμενοι ἀπὸ τὸν βηματάριον. Ἐὰν ἡ φροντίδα τῶν πατέρων γιὰ τὴν οἰκονομικὴ εὐμάρεια τῆς μονῆς καὶ τὴν εὐπρέπεια τῆς ἐξωτερικῆς της παραστάσεως δὲν ἦταν τόσο μεγάλη, ὅσο καὶ ἡ ἀγνοία τους στὰ ζητήματα τῆς χριστιανικῆς τέχνης, θὰ εἶχαμε τὴ σπάνια ἡδονή, νὰ ἰδοῦμε σ' αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν βυζαντινῆς τοιχογραφίας τῶν ἀρχῶν τοῦ ἸΔ' αἰῶνα, πού πρώτη φορὰ ζωγραφήθηκε τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ καθολικοῦ. Ἄλλὰ, δυστυχῶς, οἱ τοιχογραφίες αὐτὲς ἀνακαινίστηκαν, σὲ πέντε διάφορες ἐποχὲς ἀπὸ τίς ἀρχές τοῦ ΙΗ' αἰῶνα μέχρι σήμερα. Καὶ δὲν εἴμαστε ἐπομένως σὲ θέση νὰ ξέρουμε τί ἔχασαν σὲ χρῶμα καὶ σχῆμα. Ἄν κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ τίς λίγες μωσαϊκῆς παραστάσεις πού διασώθηκαν, εὐτυχῶς ἀκέρειες, πάνω ἀπὸ τ' ἀνατολικά κιονόκρανα τοῦ τρούλου, στὴν πόρτα τῆς λιτῆς, ἡ ἀπώλεια εἶναι μεγάλη: Χάσαμε ἀριστουργήματα.

Αὐτὰ τὰ μωσαϊκὰ τοῦ Βατοπεδίου εἶναι τὰ μόνα πού σώζονται στὸν Ἄθω, καὶ νομίζω ὅτι σὰν καλλιτεχνικὰ δημιουργήματα στέκουν σὲ πρώτη γραμμὴ. Ἐπάνω σὲ χρυσοῦ βάθος ἡ Παρθένος μαυροφορεμένη δέχεται τὴ θεία ἀγγελία. Στὰ μάγουλά της δὲν ὑπάρχει τὸ σαρκικὸ ἐρύθημα τῆς Δανάης τοῦ Κορέτζιο, αἰφνης, πού δέχεται τὸ μήνυμα τοῦ Δία μὲ τὴ συστολὴ κόρης οἰουδήποτε νοικοκύρη, ἀφήνοντας συγχρόνως τὸν ἀπεσταλμένο τοῦ Θεοῦ νὰ σύρῃ τὸ λεπτὸ σεντόνι τοῦ παρθενικοῦ της κρεβατιοῦ. Ὅσο κι ἂν ἡ τέχνη τοῦ μεγάλου Ἰταλοῦ ζωγράφου ἐξαγνίξῃ καὶ ὑψώῃ τὴ σάρκα σ' αὐτὰ δλα, ὁσφραίνεται κανεὶς τίς ἀναθυμιάσεις τοῦ αἵματος. Ἄλλὰ ἐδῶ

τὰ πράγματα εἶναι πολὺ διαφορετικά. Ἡ Παρθένος τοῦ βυζαντινοῦ ζωγράφου εἶναι πλάσμα ἐντελῶς ὑπερκόσμιο, πνευματικό, θεῖο. Δὲν ὑπάρχει Εὐρωπαϊὸς κριτικός, πού νά μὴν κατηγορήσῃ τὴ βυζαντινὴ ζωγραφικὴ ὡς φτωχὴ ἀπὸ κίνηση καὶ ζωὴ, δούλη ἐνὸς κανόνος, μιᾶς ἀγιογραφικῆς συνταγῆς, πού μ' αὐτὴν ζήτησε νά συντηρήσῃ, νά κρατήσῃ, νά φυλακίσῃ τὸ φθίνον πνεῦμα, τὴν φεύγουσα ψυχὴ τῆς πρώτης ἀκμῆς τῆς. Αὐτὰ ὅλα εἶναι μῦθος, ὁ ὁποῖος δηλοῖ ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο. Ἡ ἀξία τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς ἐγκεῖται ἀκριβῶς στὴν ἐκούσια ὑποδοὺλωση τῆς στοὺς κανόνες τοῦ ὕφους. Δὲν ὑπάρχει μεγάλη καλλιτεχνικὴ δημιουργία παρὰ μέσα στὰ ὄρια ἀπαραβίαστων ἀξιωμάτων. Ὅσο περισσότερο μᾶς περιορίζουν, τόσο περισσότερὴ τέχνη χρειάζεται γιὰ νά βγοῦμε νικηταί. Οἱ κλασσικοὶ δημιουργοί, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, δούλεψαν σὲ τόσοσους περιορισμούς καὶ σὲ τόσο ἄγριους!

Οἱ βυζαντινοὶ σ' αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι γνήσιοι ἀπόγονοι τους. Γνωρίζοντας τὰ ὑψηλὰ μυστικά τῆς αἰσθητικῆς πειθαρχίας ἢ ἀπὸ ἔνστικτο ὑποταγμένοι στὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ τους, ἔλυσαν ἓνα πρόβλημα πού ποτὲ ἄνθρωποι δὲν θὰ τολμήσουν νά δοκιμάσουν στὸ ἐξῆς. Οἱ βυζαντινοὶ κατασκεύασαν χριστιανικὴ τέχνη. Κάθε τέχνη εἶναι εἰδωλολατρεία καὶ σὰν τέτοια καταδικάζεται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς Θρησκείας τοῦ Σωτῆρος. Ἀλλὰ τὸ νά ὑπάρχῃ τέχνη, γιὰ τοὺς πολιτισμένους λαούς, εἶναι ἀνάγκη τόσο ἀναπότρεπτη, ὅσο καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ζωῆς. Καὶ νά ὁ βυζαντινὸς ὑποχρεωμένος νά πλάσῃ μιὰ τέχνη, πού θὰ ἐκλείνῃ μέσα τῆς τὸ ἀπαραίτητο ποσὸν ζωῆς, τέχνη, πού τὰ δημιουργήματά τῆς θὰ εἶχαν ὅσο τὸ δυνατό μεγαλιέτερη ποσότητα πραγματικότητος, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος θὰ ξέφευγαν ἐπίσης ὅσο μπορούσαν ἀπὸ τίς μορφές, ἀπὸ τὰ σχήματα τῆς πραγματικότητος αὐτῆς. Ὁ Ἕλληνας ποτὲ δὲν ὑπῆρξε ὠμὸς ρεαλιστής. Ἦταν λοιπὸν ὁ μόνος ἐτοιμασμένος νά λύσῃ τὸ πρόβλημα τῆς χριστιανικῆς τέχνης. Ἡ ψηφιδωτὴ Παναγία τῆς λιτῆς, κάτω ἀπὸ τὴν ὁποία εἶχα μείνει ἐκστατικὸς πρὶν ἀπὸ λίγο, εἶναι μιὰ μεγάλη ἀπόδειξη. Εἶναι ἀδύνατο νά φανταστῇ κανεὶς πόσο σαγηνεύει τὸ αἶνιγμα ἐνὸς ὄντος, πού εἶναι τόσο κοντὰ στὸν ἄνθρωπο, ἐνῶ ἔχει τὴ γλυκύτητα τῆς λαϊκῆς παρθένου, τὸ μελαγχολικὸ χαμόγελο τῆς ἀρετῆς, συγχρόνως δὲ μιὰ κάποια Αἰγυπτιακὴ ἀκαμψία στὸ περίγραμμα, μιὰ περίεργη ἀπλοϊκότης στὸ σχέδιο, τὸ ἀπομακρύνει τόσο ἀπὸ τὰ πλάσματα τοῦ κόσμου αὐτοῦ!

* *

Στὰ περίφημα ψηφιδωτὰ τῆς μονῆς τοῦ Βατοπεδίου εἶναι καὶ τὰ μικρὰ εἰκονίσματα τῆς Ἁγίας Ἄννας καὶ τῆς σταυρώσεως τοῦ Σωτῆρος, καλλιτεχνικώτατες μικρογραφικὲς ψηφιδώσεις πάνω σὲ ὀρθογώνια σανίδος, θαύματα τεχνικῆς, μοναδικά, στὸ εἶδος τους, ἀριστουργηματάκια, πού ὅμοιά τους δὲν ἐσώθηκαν σὲ ὀλόκληρη τὴ χριστιανικὴ Ἀνατολὴ ἄλλα, ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα, πού βρίσκεται στὸ βῆμα τοῦ καθολικοῦ τῆς Σερβικῆς μονῆς τοῦ Χιλιανδαρίου. Ὑπῆρχε στὸ Βατοπέδιον ἓνα ἀκόμα, σπανιώτατο, ψηφιδωτὸ εἰκονισματάκι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐντεκα ἑκατοστῶν πλάτους καὶ ὕψους 15, πού ὅμως ἔκαμε φτερά. Ὁ ἀρχιμανδρὴτης τῆς μονῆς Χρῦσανθος καὶ οἱ προϊστάμενοι τῆς μονῆς νόμισαν ὅτι πρόκειται περὶ ἀτομικῆς των περιουσίας, καὶ τὸ ἐδώρησαν στὸν Νελίδωφ, πρεσβευτὴ τῆς Ρωσσίας στὴν Κωνσταντινούπολη!

Ἀπὸ τὸν ἐξωνάρθηκα τοῦ καθολικοῦ περάσαμε στὸν φωτεινὸ ἐσωνάρθηκα καὶ τέλος στὸ μυστικιστικὸ ἡμίφως τοῦ νάρθηκος, ὅπου διαβάζεται τὸ Μεσονυχτικὸν κατὰ τὰ ξημερώματα. Στὸ σύθρονο τοῦ βήματος, ὁ βήμα τ ἄ ρ ι ο ς μᾶς ἔδειξε τὴν ἐφέστια θεὰ τοῦ Βατοπεδίου, τὴν Παναγία τὴ Βηματάρισσα ἢ Κτιτόρισσα, πού, ὅταν τὸ μοναστήρι καταστράφηκε ἀπὸ βαρβάρους, τὴν ἔρριξαν οἱ μοναχοὶ στὸ πηγάδι μὲ μιὰν ἀναμμένη λαμπάδα! Ἡ παράδοση θέλει νά βρέθηκε ὕστερ' ἀπὸ πολλὰ χρόνια ὄχι τὸ κόνισμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ λαμπάδα, ἀναμμένη μάλιστα, ὅπως τὴν εἶχαν πετάξει.

Στὸν νάρθηκα, δεξιὰ, κάτω ἀπὸ ἀψίδα ἐντειχισμένη καὶ μέσα σὲ μαρμαρένια λάρνακα, ὑπάρχουν, καθὼς βεβαιώνουν οἱ καλόγεροι, τὰ ὁστᾶ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου, τῆς Πλακεδίας, τοῦ Μανουὴλ Παλαιολόγου καὶ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ. Ὁ τόνος τῆς ἀπόλυτης βεβαιότητος, μὲ τὴν ὁποία τὸ λένε οἱ μοναχοί, οἱ δεήσεις τοῦ ἐφημερίου, μετὰ τὸν ἑσπερινό, γιὰ τὴν ἀνάπαυση τῶν ψυχῶν τους, ἐνῶ μνημονεύει ὁ κανονάρχος τὰ ὀνόματά τους, τὸ σοβαρὸ καὶ λυπημένο του ὕφος, φέρνουν τόσο κοντὰ τῇ Βυζαντινῇ ἐποχῇ, ὥστε ἔχει κανεὶς τὴν ἐντύπωση ὅτι πρόκειται γιὰ χθεσινὴ ἱστορία. Καὶ ἡ ἐντύπωση αὕτη γίνεται πολὺ περισσότερο δυνατὴ, μόλις ὁ βηματᾶριος ἀρχίσῃ νὰ ἐπιδεικνύῃ τὰ ἱερὰ κειμήλια τῆς μονῆς.

Τὸ κυριώτερο μεταξύ τους, τὸ καύχημα τῆς μονῆς, εἶναι ἡ ἁγία ζώνη. Κατὰ τὸν θρησκευτικὸ θρύλο, εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνη, ποῦ ἡ Θεοτόκος παράδοσε στὸν ἀπόστολο Θωμᾶ σὲ μιὰ συνάντησή τους στοὺς αἰθέρες, γιὰ ἀπόδειξη πὼς ἀνέβηκε στοὺς οὐρανοὺς. Στὰ μέσα τοῦ Ε' αἰῶνα, ὁ Λέων ὁ Α' ὁ λεγόμενος Θράξ, διέταξε καὶ κατατέθηκε σὲ μιὰ ἀπὸ τίς λαμπρότερες ἐκκλησίες τῶν Βλαχερνῶν. Αποτελεῖται, ἡ ζώνη αὕτη τῆς Παρθένου, ἀπὸ ἓνα μακρὺ τρίχινο πλέγμα, ποῦ τῇ μέσῃ του ἐχρυσοκέντησε μὲ τὰ ἴδια τὰ χέρια τῆς ἡ αὐτοκράτειρα Ζωή, ἡ σύζυγος τοῦ Λέοντος τοῦ ΣΤ' τοῦ σοφοῦ, στὶς ἀρχές τοῦ δέκατου αἰῶνα, ὅταν γιαιτρεύτηκε ἀπὸ κάποια ἀρρώστεια. Τρεῖς αἰῶνες ὕστερα, ὁ Βούλγαρος ἡγεμὼν Καλογιάννης παρέλαβε τὴν ἁγία ζώνη ἀπὸ τὰ Πατριαρχεῖα, ὅπου εἶχε μεταφερθῆ καὶ φυλαγόταν, γιὰ νὰ τὴν δώσῃ στοὺς Σέρβους. Ὁ κρᾶλης τῶν Σέρβων Λάζαρος τὴν ἐχάρισε στὴ μονὴ τοῦ Βατοπεδίου. Τέλος, ὁ ἡγεμὼν τῆς Βλαχίας Νέαγρος ἴδρυσε ἐδῶ, στὶς ἀρχές τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνα, ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Ζώνης, ὅπου ὑπάρχουν σὲ δυὸ ἀναλόγια οἱ χαιρετισμοὶ τῆς Θεοτόκου, ἔργα ξυλογλυπτικῆς ἀξιομνημόνευτα.

Ἡ ἁγία ζώνη, ποῦ φυλάγεται σήμερα σὲ τρία κουτιά χρυσάργυρα, δὲν εἶναι ὀλόκληρη. Καθὼς ἀναφέρει ἡ παράδοση, τὸ ἱερὸ κειμήλιο μοιράστηκε, ὅταν φούντωσε ἡ πανοῦκλα στὴ μονὴ τοῦ Βατοπεδίου, συγχρόνως ὅμως καὶ στὴ μονὴ τῶν Ἰβήρων. Ἔμενε τότε τὸ ἓνα κομμάτι στὸ Βατοπέδιον καὶ τὸ ἄλλο χρησίμευε γιὰ νὰ τὸ περιφέρουν. Τοῦ τρίτου κομματιοῦ εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρον τὸ ἱστορικόν. Ἡ σύζυγος ἑνὸς ἱερέως τῆς Αἴνου, ποῦ στὸ σπῆτι του εἶχαν ἐμπιστευθῆ τὸ περιφερόμενο τμήμα τῆς ζώνης οἱ πατέρες τοῦ Ὄρους, ἀπὸ ὑπερβολικὸ θρησκευτικὸ ζῆλο καὶ μεγάλη εὐλάβεια, ἔκοψε μὲ τὸ ψαλλιδάκι τῆς κ' ἔκλεψε ἓνα κομματάκι ἀπὸ τὸ κειμήλιο. Ἀλλά, λέει ὁ θρύλος, ὅταν οἱ πατέρες μπῆκαν μέσα στὸ καράβι, ἐκεῖνο δὲν ἔπλεε καὶ σὰ νὰ μὴν ἤθελε ν' ἀνοιχθῆ στὸ πέλαγος. Τότε ἡ παπαδιά, ποῦ ἔβλεπε ὅλα αὐτὰ μὲ τύψεις, ἀπὸ τὴν ἀκτῆ, φώναξε τοὺς καλόγερους καὶ τοὺς ἐξανάδοσε τὸ κλοπιμαῖο.

Τὸ κομμάτι αὐτὸ εἶχε ἄλλη μιὰ ἀκόμα περιπέτεια ἱστορικῆ. Στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821, βρισκόνταν στὴν Κρήτη, ὅταν οἱ Τοῦρκοι τὸ ἄρπαξαν μαζὶ μὲ ἄλλα ἱερὰ λείψανα κ' ἔσφαξαν τοὺς πατέρες. Ὁ τότε Ἀγγλος πρόξενος ὅμως τὸ ἐξαγόρασε μὲ δέκα χιλιάδες γρόσια καὶ τὸ παράδοσε ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση στὴ μονὴ. Ἄλλο κομμάτι τὸ ἔκλεψαν ληστές, ὅταν εἶχε σταλῆ γι' ἁγιασμὸ στὴ Χαλκιδικὴ κ' εὐρέθηκε πεταγμένο ἀπὸ κάποιοι τσομπάνη. Πρέπει ὅμως νὰ σημειώσουμε ὅτι παρόμοια κρούσματα ἀνευλαβείας, πρὸς τὴν ἁγία ζώνη, εἶναι σπάνια καὶ ὅτι, ἀπεναντίας, Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι, τὴν τιμοῦν σὲ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἀσίας καὶ τῆς πρῶνις Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Ὅταν στὰ 1871 σημειώθηκε ἐπιδημία χολέρας στὴν Κωνσταντινούπολη, ὁ Σουλτᾶνος ἔστειλε κ' ἐπῆρε μὲ ἰδιαιτέρο καράβι τὸ ἱερὸ κειμήλιο κ' ἔδωσε πολλὰ χρήματα στοὺς πατέρες. Ὁ Μουσουλμανικὸς ὄχλος ἔκαμε πάνδημη ὑποδοχὴ στὴ ζώνη τῆς Παναγίας. Δέκα χρόνια ἀργότερα ζήτησαν τὸ ἱερὸ κειμήλιο στὴ Χίο, ὅπου οἱ λεμονιῆς καὶ πορτοκαλιῆς εἶχαν ψωριάσει. Καὶ γενικὰ ἐπικαλοῦνται πληθυσμοί, γειτονικοὶ καὶ μὴ, χριστιανοὶ καὶ μὴ, τῇ θαυματουργῇ ἐπέμβαση τῆς ἁγίας ζώνης σὲ ὅλες τίς κρίσιμες περιστάσεις. Ἐπίσης, ἓνα ἀπὸ τὰ μέσα τῆς συγκρατήσεως τοῦ Ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων, ὑπῆρξαν αὐτὰ τὰ ἱερὰ κειμήλια. Οἱ μοναχοί, ἐμπνέοντας σεβασμὸ στὸ δυνάστη, ἔρχονταν ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ νὰ θυμί-

σουν στούς πληθυσμούς τούς εθνικούς και θρησκευτικούς δεσμούς των. Βρέθηκα σέ μιὰ προπομπή τῆς ἁγίας ζώνης τὴν τρίτη μέρα τοῦ ἔφτασα στὴ μονὴ τοῦ Βατοπεδίου. Εἶναι μιὰ ἐπιβλητικὴ τελετή. Ὅταν ἡ μαῦρη συνοδεία τοῦ ἱεροῦ κειμηλίου ἐχάθηκε ἀπὸ τὰ μάτια μου, ἔμεινα στὸ παράθυρο τοῦ ξενῶνα καὶ συλλογιζόμενον πολλὴ ὥρα τὴ σπουδαιότητα τῶν ὑπηρεσιῶν ποὺ παρέχονται ἀσυνειδήτως καὶ χωρὶς ἀξιώσεις ἀπὸ τοὺς Ἐθνικούς αὐτοὺς παραγγελιοδόχους. Ἡ ἱερὰ ζώνη ἔφευγε γιὰ τὴ Μικρὰ Ἀσία.

*
* *

Σὰν ἐπιδέξιος θαυματοποιός, ποὺ ἀφήνει στὸ τέλος τῆς παραστάσεως τὴν δυνατότερη ἐκπληξή, ὁ βηματάριος τοῦ Βατοπεδίου, ἀφοῦ ἐστάθηκε πρῶτα σέ μιὰ σκοτεινὴ γωνιά τοῦ ἱεροῦ, ψιθύρισε μ' ἓνα χαμόγελο φιλαρέσκειας:

—Τώρα θὰ σᾶς δείξω τὰ νινία τῆς Αὐτοκρατείας Θεοδώρας καὶ τὸν Ἰασπιν.

Κ' ἐνῶ ἡ ἀνυπομονησία μας ἐκορυφώνετο στὸ ἄκουσμα τῶν συμβολικῶν αὐτῶν ἐκφράσεων, ὁ βηματάριος ἄνοιξε μὲ προσοχὴ μεγάλη ἓνα μικρὸ ἔρμαρι κ' ἔβγαλε ἓνα κουτάκι ἀσημένιο, ποὺ τὸ ἐτοποθέτησε πάνω στὴν ἁγία τράπεζα. Μιὰ εὐωδιὰ λεπτὴ, μεθυστικὴ, ποὺ μάζευε καὶ ξαναζωντάνευε ὅλες τὶς ἀναμνήσεις σκηναῶν ἡδυπαθῶν ἀπὸ τὶς ἀπόκρυφες ἱστορίες ὠραίων γυναικῶν, μιὰ εὐωδιὰ σκοτωμένη ἀπὸ τὸ χρόνο καὶ μολαταῦτα ζεστὴ ἀκόμα, προκλητικὴ, ἐχύθηκε ἀμέσως στὸ σκοτεινὸ ἱερό, μόλις ὁ βηματάριος ἄνοιξε τὸ ἀσημένιο κουτάκι. Πλησιάσαμε. Ὁ μοναχὸς ἔσυρε ἀπὸ μέσα καὶ ἄπλωσε μπροστά μας ἓνα μικρὸ δίπτυχο μὲ παληότατο ἀσημένιο πλαίσιο, δαντελωτό, λεπτοურγημένο μὲ μεγάλη τέχνη καὶ πρὸ πάντων ὑπομονή. Στὴ μιὰ πλευρὰ εἶναι ζωγραφισμένος ὁ Χριστὸς εὐλογῶν, μὲ τὴ ζέστα τῶν χρωμάτων καὶ τὴν ἔνταση τῆς ζωῆς ποὺ διακρίνει τ' ἀνεπίσημα, τ' ἀπόκρυφα μικρογραφήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ μεσαίωνα καὶ στὴν ἄλλη ἡ Παναγία μὲ τὸ βρέφος στὴν ἀγκαλιά.

—Αὐτὰ εἶναι τὰ νινία τῆς Αὐτοκρατείας Θεοδώρας, ξανάπε ὁ βηματάριος.

Αὐτὸ τὸ χριστιανικὸ κομφοτένημα ἔφτασε ἴσαμε μᾶς μὲ τὴ χαριτωμένη, τὴν βαθύτατα γυναικεία καὶ εἰδωλολατρικὴ ψυχὴ τῆς Αὐγούστας, ποὺ τὸ ἄρωμα τοῦ κοιτωνίσκου τῆς διαιωνίζει. Τὰ εἶχε ὀνομάσει μόνη τῆς «καλὰ νινία». Ὅταν ὁ σύζυγός της, ὁ αὐτοκράτωρ Θεόφιλος, εἶχε κηρύξει ἀμειλιχτο διωγμὸ ἐναντίον τῶν εἰκονισμάτων, ἡ Θεοδώρα, ἡ ὁποία, καθὼς ἡ ἐσχάτη τῶν ὑπηκόων της, ἦταν ἀδύνατο νὰ συλλάβῃ λατρεία πρὸς ἀφηρημένη θεότητα, εἶχε κρύψει αὐτὸ τὸ δίπτυχο στὸν κοιτωνίσκο της καὶ ὅσες φορὲς ἔβρισκε εὐκαιρία προσευχόταν. Μιὰ μέρα ὅμως ὁ γελωτοποιὸς τῆς αὐλῆς Δένδερικ ἐπήδησε ἄρυφα καὶ τὴν ἔπιασε νὰ καταφιλῇ τὰ μικρὰ εἰκονίσματα. Ἡ Αὐτοκράτειρα, μόλις συνῆλθε ἀπὸ τὸν ἐλαφρὸ τρόμο, παρακάλεσε τὸν Δένδερικ νὰ μὴ προδώσῃ τὰ «καλὰ νινία της, τὰ ὁποῖα ἡγάπα πολλὰ». Τὰ νινία ἐχάρισε στὸ μονὴ τοῦ Βατοπεδίου ἡ Φιλανθρωπινὴ Ἄννα Παλαιολογίνα Καντακουζηνή, καθὼς φαίνεται ἀπὸ ἐπιγράμμα ποὺ εἶναι σκαλισμένο πάνω στὸ ἀσημένιο πλαίσιο:

Βεβαία ἐλπίς ἡπορημένων Κόρη
Σκέπη γενοῦ μοι καὶ ψυχῆς σωτηρία
Οἶδά σε καὶ γὰρ ὄρφανῶν τε καὶ ξένων
Τὸν βόρβορον πλύνουσα τῶν ἁμαρτάδων.
Φιλανθρωπινὴ Ἄννα ταῦτα σοι κράζει
Δέησις τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ Ἄννης
Παλαιολογίνης Καντακουζηνῆς
Δῶρον τῆς Φιλανθρωπινῆς.

Ἄλλ' ἀπ' τὸν κύκλο τῆς ζωῆς τῶν ἀνακτορικῶν ἀδύτων τοῦ Βυζαντίου μᾶς ἔφερε στὸν κύκλο τῶν ἐργαστηρίων τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου, ὅπου ἡ τεχνικὴ πρόδος εἶχε ζυγώσει τὸ κατακόρυφο τῆς τελειότητος της, ὁ βηματάριος, ὅταν μᾶς

ἔδειξε τὸν Ἴασπιν. Εἶναι κύπελλο ὕψους 25 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου καὶ πλάτους 20, ἄβαθο ὅπως αὐτὰ τῆς σαμπάνιας, με βάση χρυσή, δύο χρυσὰ φίδια ἀντὶ λαβῶν καὶ τὸ κοίλωμα, τὸ κυρίως κύπελλο, ἀπὸ φύραμα χημικὸ πολυτίμων λίθων, ποὺ εἶναι σήμερα μυστήριον ἢ σύνθεσὴ του. Γνωστὸ εἶναι μόνον με τὴν ὀνομασίαν Κάλαις. Εἶναι πέτρα κιτρινωπή, διαφανὴς καθὼς ὁ ἀλάβαστρος, με νερὰ αἱματόχροα σὰν τὸ ρουμπίνι καὶ ἄλλα πρασινοφέγγοντα ὅπως τὸ ζαφεῖρι. Σὲ ὅλον τὸν κόσμον δὲν ὑπάρχει ὅμοιό του. Ἐνα μικρότερον καὶ πολὺ μικρότερης ἀξίας φυλάγεται στὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ Ἁγίου Μάρκου τῆς Βενετίας. Στὴ χρυσὴ βάση ὁ Ἴασπιν αὐτὸς φέρει τὸ μονόγραμμα τοῦ Μανουὴλ δεσπότη Κομνηνοῦ Παλαιολόγου, ποὺ τὸ δώρισε στὴ μονὴ τοῦ Βατοπεδίου. Τῇ στιγμῇ ποὺ ὁ βηματάριος με θρησκευτικὴ προσοχὴ τὸ ἐναπέθετε στὸ σκοτεινὸ ἑρμάριον, ὅπου ἔλαμψε σὰ μικρὸς ἥλιος, ὁ νοῦς γύριζε στὴ μυθώδη Βυζαντινὴ πολυτέλεια, στὸ μεγάλο ἐργαστήριον θησαυρῶν, ποὺ ὑπῆρξε ἡ Κωνσταντινούπολις, καὶ μιὰ λύπη ἀτέλειωτη με κατεῖχε, ὅτι χάθηκε γιὰ πάντα ἕνας κόσμος μεγάλων τεχνιτῶν, ποὺ εἶχαν ἐπιβάλει τὸ σεβασμὸν καὶ τὸ θάμβος καὶ σ' αὐτοὺς ἀκόμα τοὺς βαρβάρους, ποὺ περιστοιχίζαν τὴν Αὐτοκρατορίαν. Ὁ Θεὸς ξέρει πόσους Μπενβενούτο Τσελίνι εἶχε τὸ Βυζάντιον, ἀφοῦ εἶχε χημικοὺς ποὺ ἔνωναν τὸ ζαφεῖρι με τὸ διαμάντι, σὰ νὰ ἦταν κρασί καὶ νερό!

ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ

τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

ΤΡΑΠΕΖΑ ΒΑΤΟΠΕΔΙΟΥ

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ - ΑΘΩΣ

Τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὸ ἀκαθαίρετον θρησκευτικὸν ὄχυρόν, ἡ μοναδική ἱερά κιβωτὸς τῆς κατὰ ἀνατολὰς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶναι ἕνας τόπος συνήθης.

Οὔτε ἡ γεωγραφικὴ του θέσις, οὔτε τὸ σχῆμα του καὶ ἡ αἰσθητικὴ του μορφή εἶναι τυχαῖα. Ἀμφότερα ἐμφανίζονται μᾶλλον ὡς σύμβολα ἢ ὡς ἔκφρασις.

Ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ «παντεχνήμων Λόγος» μετὰ πλουσιωτέρας δαψιλείας ἀντεκατόπτρισε τὰς οὐρανίους καλλονάς, ἵνα «διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ».

Ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ Βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν «προώρισε εἰς ἑαυτοῦ κατοικησιν», καὶ ἐπευλόγησε πρὸς χρῆσιν τῶν τιμιωτάτων ἀνθρωπίνων σκοπῶν. Τοιοῦτον τὸ Ἅγιον Ὄρος-Ἀθῶς.

Ὁ οὐρανὸς τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἔχει τὴν γλαυκότητα παραδεισίας αὐγῆς. Τὸ ἔαρ του φέρει εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ Μοναχοῦ, τὰ θεῖα ἀπηχήματα τῶν πνευματικῶν ἁρμογιῶν τῆς ἐν οὐρανοῖς «πανηγύρεως τῶν πρωτοτόκων». Αἱ χειμέρια καταγιγδὲς τοῦ Ἀθῶνος ταρασσὺν συναρπαστικῶς, διὰ τοῦ μεγαλείου τῆς ἀγριότητός των, τὴν εἰρήνην τῶν Ἐρημιτῶν, καὶ οἱ κυκλῶνες του συνοδεοῦν ἠχηρῶς τὰ «ἐκ βαθέων» τῶν ἀγιορειτῶν.

Τὰ ἄνθη τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἔχουν ἰδιαιτέραν χάριν· ἡ βλάστησις ἡ ὀργιῶσα ἐρίζει, διὰ τινὰς λόγους κάλλους, μὲ τὴν καλύπτουσαν αἰδημόνως τὴν ἱεράν καὶ παρθενικὴν γῆν, δροσώδη πόναν. Οἱ δαντελωτοὶ κάβοι του μὲ τὰς αἰχμηρὰς προεξοχὰς, αἵτινες πυκνῶς τὸ περισφίγγουν, συνδυαζόμενοι μὲ τὴν στυλπνὴν λευκότητα τῆς «ἀφροέσεως» θαλάσσης, ἡ ὁποία πλήττει τὰ κράσπεδά των, φιλοτεχνοῦν μίαν δραματικὴν εἰκόνα, ἄνωθεν ὀρωμένην καὶ ἀποτελοῦσαν τὴν πολυσημαντὸν ἔκφρασιν τοῦ μαρτυρικοῦ βίου τῶν Μοναστῶν του, ἀλλὰ καὶ τὴν προσδοκίαν τῆς δικαίας ἀντιδόσεως παρὰ τοῦ τιμητοῦ τῶν ἠθικῶν ἀγῶνων Κυρίου Ἰησοῦ...

Ἱστορικῶς, λαμβάνει τὴν ὑπόστασίν του, ὡς Μοναστικοῦ κέντρου, κατὰ τὸν θῶν αἰῶνα. Ἡ παράδοσις ὅμως καὶ τινὰ ἀμφιβόλου γνησιότητος τεκμήρια ἀνάγουν τὴν ὑπαρξίν του, ὡς ἱερατικοῦ περιβάλλοντος, ἀπὸ τοῦ 2ου ἡμίσεως τοῦ 4ου αἰῶνος.

Ἀλλὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὡς μόρφωμα ἱστορικῆς ἀνάγκης, ἐν τῇ πορείᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, διαπλάττεται καὶ σχηματίζεται πρῶτον εἰς τὰς κεκαθαρμένας καρ-

δίας τῶν πιστῶν, τῆς ἐν σπαργάνοις ἔτι πλησιφαοῦς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἐτι βαθύτερον. Τὸ Ἅγιον Ὅρος ἐνετυπώθη εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ Ὑψίστου ἀχρόνως, ὅτε διεΐδε τὴν θλιβεράν, ἐν χρόνῳ, πτώσιν Ἀδὰμ τοῦ χοϊκοῦ...

Ἐτι καὶ ἔτι... Τὸ Ἅγιον Ὅρος εὗρηται ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, ὅτε ὁ Κύριος ἠβουλήθη τὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἐωσφόρου παρασυρθέντος εἰς ἀποστασίαν ἀγγελικοῦ Τάγματος... Εἶναι ὑπόσχεσις τῷ Ἁγίῳ Παχωμίῳ.

Ὁ «παροξυσμὸς ἀγάπης» τῆς πρωτογόνου Ἐκκλησίας, ἡ «κλάσις καὶ μετάληψις τοῦ ἄρτου, ἐν ἀφελότητι καὶ ἀγαλλιάσει καρδίας», ἡ «πρᾶσις τῶν ὑπαρχόντων» καὶ ἡ «προσκαρτέρησις τῇ προσευχῇ» ὑπὸ τῶν πιστῶν, τὰ γνωρίσματα ταῦτα τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, δὲν ἀποτελοῦν μόνον τὴν ἐκδήλωσιν τῆς δυναμικότητος τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλ' ἐμφανίζουν καὶ τὴν φορὰν πρὸς τὴν ἐφικτὴν τοῖς ἀνθρώποις τελειότητα καὶ προδιαγράφου τὸν τύπον, δὲν ἐμελλον νὰ ἀκολουθήσουν εἰς τοὺς μετέπειτα αἰῶνας μυριάδες χριστιανῶν, ἐφιεμένων τοῦ ἀπράγμονος καὶ ἐμφιλοσόφου μοναχικοῦ βίου.

Τὸ ἐγκάρδιον πῦρ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ ὠθεῖ ἀκατανικήτως πρὸς διέξοδον. Ἄλλὰ τὸ πῦρ τοῦτο «οὐκ ἔστι φιλόυλον». Μεταβάλλεται εἰς «ἀλλόμενον ὕδωρ», λέγον: «δεῦρο πρὸς τὸν Πατέρα». Ἐντεῦθεν γεννᾶται ὁ θεῖος πόθος τῆς «κοινωνίας τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ»...

Εἰς τοὺς διώκτας τῆς καὶ εἰς τὸν ἅγιον τοῦτον πόθον, ἡ Ἐκκλησία μας ὀφείλει τὸ «ἀνέφος» τῶν μαρτύρων τῆς. Παρέρχονται τρεῖς συναπτοὶ αἰῶνες αἱματηρῶν ἀγώνων. Ἡ ἅγια Ἐκκλησία μας ἀναδεικνύεται νικητρία τῶν ἀρχῶν καὶ ἐξουσιῶν τοῦ σκότους. Καὶ περιβάλλεται βασιλικῶς τὰ αἵματα τῶν μαρτύρων τῆς. «ὡς πορφύραν καὶ βύσσον», ἀναπέμπουσα νικητηρίους ῥόδας τῷ τροπαιούχῳ Χριστῷ...

* *

Χάριτι Θεοῦ αἱ Ἐκκλησίαι ἀπολαμβάνουν τὴν ἦν ἐδικαιοῦντο εἰρήνην. Ὁ λόγος τῆς «μέχρις αἵματος ἀντικαταστάσεως τῶν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζομένων» πιστῶν, ἔπαυσεν ὀφιστάμενος. Οἱ ἀντίπαλοι κατεβλήθησαν· ἀλλ' ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ ἐξακολουθεῖ νὰ φλογίζῃ τὰς καρδίας των. Ἡ ἐξ ἔρωτος πρὸς τὸν Σωτῆρα δίψα τοῦ μαρτυρίου ζητεῖ ἱκανοποίησιν. Καὶ ἐμπνέονται ἄλλο εἶδος μαρτυρίου. Τὸ εἰρηναῖον καὶ ἀναίμακτον «μαρτύριον τῆς συνειδήσεως»...

Καὶ αἴρουν ἐντεῦθεν τὸν χρηστὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ. Κκι μεταποτίζουσι εἰς τὴν ἀφάνειαν τῆς ἐρήμου τὸν «ἁμαρτυρον Σταυρὸν των». Καὶ πορεύονται μακράν. Πέραν ἀπὸ τὰς πνοὰς τοῦ κοσμικοῦ λίβου. Καὶ πληροῦν τὰς ἐρήμους τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Συρίας, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς Αἰγύπτου...

Θέαμα ἀφθάστου μεγαλείου!! Πατέρες, μητέρες, σύζυγοι, νεάνιδες, τέκνα, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος», ἐγκαταλείπουν τὰ πάντα. Ἐν προσευχαῖς καὶ ὕμνοις πορεύονται ὡς «διψῶσαι ἔλαφοι ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων»... Ζητοῦν τὸν νυμφίον των Χριστόν, τὸν ταπεινὸν καὶ πρᾶον... Ἐγκαθίστανται «ἐν σπηλαίοις καὶ ὄρεσι καὶ ταῖς ὄπαῖς τῆς γῆς». Μακάριαι ψυχαί!! Ὑπέροχα πνεύματα!! Ἡμεροὶ καὶ ταπεινοὶ ἀθληταί, ἀγωνίζονται τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, «θλιβόμενοι, ὑστερούμενοι, κακουχούμενοι».

Περιέρχονται ἀνὰ τὰς ἀπεράντους ἐρήμους, «ἐν μελωταῖς, ἐν αἰγίοις δέρμασι», φέροντες μετὰ χαρᾶς καὶ τὸν «ὄνειδισμόν τοῦ Χριστοῦ» καὶ τὴν πικρίαν τῶν δεινῶν πειρασμῶν. Ἀδάμαντες τῆς Ἐκκλησίας μας!!.. Πολύφωτοι ἀστέρες τοῦ νοητοῦ στερεώματος... Ὀπλίται παρατάξεως Κυρίου!!.. Ἀντώνιοι, Μακάριοι, Παῦλοι, Μάρκαί. Ἀρσένιοι, Παχώμιοι... Ἄγγελοι, καὶ πλέον τι ἀγγέλων! Ζαχαρία, Παλάμων, Σάββα, Νεῖλε, Θεοδώρα, Μωϋσῆ, Σάρα, Συγκλητική, Εὐθύμειε, Θεοδόσιε, θειόταται ψυχαί... Εὐόδοις ζῶσαι θυσίαι, εὐάρεστοι τῷ Κυρίῳ...

Αἱ ἀστραπαὶ τῶν ἀρετῶν των διέσχισαν τὰ ἐρέβη τῆς οἰκουμένης. Καὶ ἐφωτίσθη ὁ κόσμος! Ἐταμον τὴν ὁδὸν τῆς ὑπερέρας ἐν γῆ ἀληθείας.

Ἐδωκαν τύπους καὶ κανόνας τοῖς ἐφιεμένοις τῆς ἀγνῆς Μοναχικῆς ζωῆς. Ὁ βίος των προσέλαβε σταθερὸν πνευματικὸν χαρακτήρα καὶ διεμορφώθη εἰς ἱερὸν θεσμόν, ἀποκρινόμενον εἰς φιλοσοφικὰ ἐρωτήματα καὶ διεκδικοῦντα ἀποκλειστικότητα εἰς τὰ θέματα τῆς καρδίας καὶ τῆς ψυχῆς.

Ἐκατοντάδες Μοναστηρίων ἐκτίσθησαν, Σκῆται ἐσχηματίσθησαν καὶ Κελλῖα εἰς ἀπομεμακρυσμένες ἀποστάσεις κατεσκευάσθησαν. Δεκάδες χιλιάδων σταυροφόρων προσήρχοντο ἐξ ὅλων τῶν σημείων, καὶ αἱ πρῶν ἔρημοι μετεβάλλοντο εἰς ἱεράς πόλεις.

Ἐκ τοῦ Μοναχικοῦ μελισσῶνος ἀνεδεικνύοντο φωστῆρες τῆς εὐσεβείας, οἵτινες διηύγαζον τὸν αἶποτε παραπαίοντα κόσμον. Ἐστήριζον τὴν πολυτρόπως δοκιμαζομένην Ἐκκλησίαν. Ἐκ τῆς πνευματικῆς ταύτης κυψέλης ἐπιτεροφύησαν σμήνη ἁγίων καὶ σοφῶν ἀνδρῶν. Ἡ καρποφορία τῶν ἐρήμων εἰς ἀγιότητα καὶ πνευματικὰς πραγματώσεις ὑπῆρξεν φαινόμενον, ὅμοιον τοῦ ὁποίου οὐδαμοῦ οὐδέποτε ἀνεφάνη.

Ὁ 4ος καὶ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 8ου αἰῶνος, ἦτο περίοδος, καθ' ἣν ὁ οὐρανὸς ἀνεωγμένος ἐξέχεε ἀφθόνως τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ τὰ «εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα πνεύματα» κατῆρχοντο συνεχῶς διὰ τὰ παραλαμβάνουσα ἐκ τῆς γῆς σαρκόφορους ἀγγέλους, δι' ὧν, κατὰ τὴν πρώτην βουλήν τοῦ Κυρίου, θ' ἀνεπλήρωνον τὰς θέσεις τῶν καιρῶς ἀπουσιάζοντων ὁμοουσίων ἀδελφῶν των...

* * *

Τὰ ἔτη παρήρχοντο. Οἱ αἰῶνες διχδέχονται ἀλλήλους. Ἐμφανίζονται σημεῖα ψυχρότητας, παραγόμενα προεδευτικῶς εἰς κατάστασιν παρακμῆς, ἣτις σχεδὸν ὀλοκληροῦται περὶ τὸν 8ου αἰῶνα, διαλυμένων πολυκυνθρώπων μοναστικῶν ἀδελφοτήτων. Τὰ θυμιάματα τῶν προσευχῶν τῆς ἐρήμου ἀραιοῦνται. Καὶ ἡ λάμψις ἐκείνη, ἣτις ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας ἐξεπέμπετο εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, κατέλιπε εἰς τὴν θέσιν τῆς, ὡς ὀλιβερὸν ἀνάμνησιν, μόνον τὴν τέφραν τῶν πυρῶν τῆς. Ὅσμη θανάτου ἀνεδίδετο ἀπὸ τῆν ἀπυπνεύσαν τέως θείαν ζῶν πολύκαρπον ἔρημον...

Καὶ ἤδη παριστάμεθα μάρτυρες, μελαγχολικῶς ἐνατενίζοντες εἰς τὴν δύσιν τοῦ ἐκτυφλωτικοῦ τούτου ἡλίου, τοῦ πρώτου Χριστιανικοῦ Μοναχισμοῦ, ὅστις ἐπέπρωτο ν' ἀνατεῖλῃ καὶ πάλιν, ἀπὸ ἄλλον ὅμως ὀρίζοντα, με ὀλιγωτέραν ἴσως λάμψιν, με παρηλλαγμένους σκοπούς, τὰς ἀκτῖνας διαθλών ἐφ' ὅλων τῶν τομέων τῆς σκέψεως καὶ δράσεως, ἀλλὰ διασώζων πάντως τὴν κεντρικὴν ἰδέαν καὶ τὸ ἴδιον θρησκευτικὸν συναίσθημα...

Οὐδέποτε ἐκ τῆς γῆς ἀνεπέμφη τοιοῦτον ὠσαννὰ πρὸς τὸν Κύριον. Οὐδαμοῦ οὐδέποτε ἡ ἀνθρωπίνῃ φύσει ὑπερέβη ἑαυτὴν εἰς πραγματώσεις ἀπιθάνων ἰδεωδῶν, ὡς ἐν τοῖς ἐρήμοις τῆς Συρίας, τοῦ Σινᾶ, τῆς Παλαιστίνης, τῆς Αἰγύπτου... Οἱ ἄνθρωποι οὐδέποτε πλέον θά δυνηθοῦν νὰ πλέξουν στέφανον τῷ Νικοποῖ Θεῷ, ὡς ἐκείνον τὸν πλάκηντα ἀμαρτύρως ὑπὸ τῶν Μοναχικῶν Ταγματῶν τῆς μακρᾶς ταύτης περιόδου.

Ἄλλοι γνωρίζομεν, ὅτι καὶ ὁ Θεὸς στεφανοῦται. Κάποτε οἱ ἄνθρωποι τὸν ἔστεψαν με ἀκάνθας. Ἦτο δίκαιον, λοιπόν, νὰ μὴ τὸ λησμονήσουν...

Βεβαίως καὶ παρὰ τοῦτο, ὁ ἐξ ἀκανθῶν στέφανος θά παραμένῃ εἰς τὴν ἀχραντον κορυφὴν του, ὄχι διὰ τὰ τιμωρούμεθα ἡμεῖς εἰς τὸ διηνεκές ἐκ τῆς θέας του, ἀλλὰ διὰ τὰ κεντῶμεθα ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἀγάπην του· καὶ διὰ τὰ μαρτυρῆται εἰς τὴν αἰωνιότητα ἡ ἄπειρος πρὸς ἡμᾶς Ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὅποια καθ' ὑπερβολὴν ἔθελε καὶ ἡλλοίωσε τῷ θεῷ ἔρωτι «τὰς καρδίας τῶν ἐκουσίως πτωχευσάντων πενήτων» Μοναχῶν Του...

...Εὐρισκόμεθα ἤδη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 9ου αἰῶνος ἐπὶ τῆς ράχους τοῦ Ἁγίου

Ὅρους τοῦ Ἄθωσ. Σελαγίσματα παλαιᾶς αἴγλης ἀναφαίνονται, φωτίζοντα τὴν κυματοειδῆ ἐπιφάνειάν του. Οὐρανία αὔρα ἀρχίζει νὰ πνέη, σείουσα τὰς κορυφὰς τῶν παρθένων δασῶν του καὶ εἰσδύουσα εἰς τὰς «καινάς» καρδίας τῶν Ὀρθοδόξων χριστιανῶν...

* * *

«... Εὐφράνθητι ἔρημος ἢ οὐ τίκτουσα...». «Ἐξ βορρᾶ καὶ ἐώς καὶ θαλάσσης», ἓνα πλῆθος ἀνθρώπων ἀνομοιογενές, κοινὸν γνώρισμα ἔχον τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, οἰστρήλατον καὶ ἄνωθεν ἐλκόμενον, ἀποδημεῖ διαδοχικῶς εἰς ἓνα ἄσημον καὶ δυσπρόσιτον ὄρος. Εἶναι ὁ Ἄθωσ τοῦ 9ου αἰῶνος. Τὸ ὄρος αὐτὸ μὲ τὴν ἀγρίαν ὄψιν καὶ τὴν παραδεισίαν βλάστησιν, δέχεται φιλοξένως τοὺς ἀγνώστους ἀποίκους.

Τὸ ὄρος, τὸ ὁποῖον θὰ διεδραμάτιζεν ἀποφασιστικὸν ρόλον εἰς τὸν βίον τῆς Ἐκκλησίας καὶ θ' ἀπέβαινεν ἄγιον, θὰ ἐγένετο ὑπόθεσις παγκοσμίου εὐγνωμοσύνης καὶ πανορθόδοξον προσκύνημα. Καὶ θὰ ὠνομάζετο ἱερὰ κιβωτὸς καὶ κατοικητήριον Θεοῦ καὶ θεῶν. Τοῦτο τὸ ὄρος ἔμελλε νὰ κατασταθῇ ἐράσιμον, λεῖον καὶ βατόν, μόνον εἰς ὅσους ἔλκει ὁ Πατὴρ τῶν φώτων.

Διότι ὁ Ἄθωσ εἶναι τοῖς πολλοῖς ἄβατος. Καὶ ἄξενος. Καὶ τραχύς. Καὶ ἀκατανόητος: Διότι εἶναι θεῖος, μηδὲν γαιῶδες ἀποπνέων, καὶ διότι ὁμιλεῖ τὴν γλῶσσαν τοῦ Αἰωνίου...

Ἐπάνω εἰς τὴν ἀνώμαλον ἐπιφάνειάν του, σχηματίζεται κατὰ μικρὸν ἓνας νέος περίεργος λαός. Εἶναι τὰ τελευταῖα σεπτὰ λείψανα τοῦ ἀναγεννωμένου Μοναχισμοῦ τοῦ Νότου. Ἐπιβλητικὸς ἀπὸ ἓνα ἔνδοξον παρελθόν, καὶ αἰδέσιμος τὴν θεάν, ἐκ τῆς ἀντανακλώσεως ἀγριότητος, φέρει μεθ' ἑαυτοῦ, ὁμοῦ μὲ τὰς ἀποκόσμους ἐνατενίσεις του, τὴν βαρεῖαν κληρονομίαν μιᾶς ἱεραῆς ἐπιταγῆς, καὶ μίαν πείραν πέντε ὀλοκλήρων αἰῶνων ἀσκητικοῦ βίου.

Ἐκκεντρίζει τὸ θερμὸν πνεῦμα του εἰς τὴν νέαν βορεινὴν πατρίδα, καὶ ὁ Ἄθωσ καλλωπίζεται μὲ τὸ οἰκόσημον τῆς ἱεραῆς καὶ πενθίμου ζωῆς, τῆς ἀρτιγεννήτου καὶ μελανειμονούσης Μοναστικῆς κοινωνίας.

Ἡρέμα, εὐτρεπίζονται αἱ «ὀπαὶ τῆς γῆς» καὶ πηγνύονται αἱ πνευματικαὶ των σκηναί. Ὁ μοναδικὸς αὐθεντικὸς ἱστορικὸς τοῦ ἀσκητισμοῦ, Ἐπίσκοπος Ἐλενουπόλεως ἱερός Παλλάδιος, γίνεται πολυτίμος ὁδηγὸς εἰς τὴν διαρρύθμισιν τῶν ἐν σαρκὶ ἀναγκῶν των καὶ τοῖς τέμνει τὴν βασιλικὴν ὁδόν, τὴν μέσῳ εὐρισκομένην τῆς ἐλλείψεως καὶ ὑπερβολῆς. Καὶ ἐξ ὧν ἔπαθον οἱ πατέρες των ἔμαθον αὐτοί. Καὶ ἐὰν ἐκεῖνοι διεκρίνοντο, ὡς ἄγοντες τὸ στάδιον νηπιώδους ἡλικίας, διὰ τὸ ἀφελὲς πολλάκις πνεῦμα χαριτωμένης παιδικότητος, οἱ πολιτογραφέντες ὅμως ἐν Ἄθωνι, ἦσαν κάτοχοι πολυτίμου πολεμικῆς πείρας, καὶ ὁμοιάζον πρεσβύταις τὴν φρόνησιν καὶ στρατηγοῖς τὴν τέχνην...

Οὐδὲν πρόβλημα γήινον περισπᾶ τὴν σύννοιάν των. Οὐδεμία ἀντιξοότης, οὐδεὶς φόβος, ἐκ τοῦ κόσμου ἔρπων, ταρασσεῖ τὴν γαληνιῶσαν καρδίαν. «Εὐνουχίσαντες ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν», ἀποθέτουν πάντα ὑλώδη λογισμὸν, ὑψοῦνται ἐκ τῶν προσκαιρῶν εἰς τὴν θεώρησιν τοῦ ἄθλου κόσμου, καὶ «βεβαιοῦνται χάριτι τῇ καρδίᾳ», ὅτι οὐδὲν μεῖζον τῆς Ἀγάπης ὑπάρχει. Ἐργάζονται, ἀπονέμοντες τὸ δίκαιον εἰς τὸ σῶμα καὶ φιλοσοφοῦν διὰ τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς. Καὶ συνεπαρμένον ὑπὸ τοῦ πόθου τοῦ ὑπερτάτου ἀγαθοῦ, ἐπιλανθάνονται τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας των, καὶ ἀποδύονται εἰς ἀγῶνας ὑπὲρ φύσιν, διὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ ἀπολεσθέντος Παραδείσου.

Τὸ δράμα τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ ἀπορροφᾷ τὸ πνεῦμα των. Ὁ Ἐσταυρωμένος συνέχει τὰς καρδίας των. Ἄσματα ἀναμέλπονται («ἐν τῇ καρδίᾳ»), καὶ ψαλμοὶ καὶ ὕμνοι ἀναπέμπονται εἰς τὸν οὐρανόν. Ἰστανται εἰς ἐκτενεῖς προσευ-

χάς. Καί ικετεύουν, καί δέονται, («όσας χεῖρας αἴροντες»). Καί γονυκλινεῖς, ἀναφέ-
ρουν «δεήσεις καί ικετηρίας μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καί δακρύων, πρὸς τὸν δυνά-
μενον σώζειν ἐκ θανάτου» αὐτοὺς καί τοὺς ἀδελφούς των. Καί εἰσακούονται ὑπὸ τῆς
εὐλαβείας...

* *

Ἐντεῦθεν ὁ Ἄθως μεταβάλλεται εἰς θυσιαστήριον πνευματικόν. Καί ἀποβαίνει
ιερός. Καί καθίσταται σεβάσμιος. Καί λαμβάνει ὑπόστασιν πνευματικὴν καί νόημα
βαθύ. Ἀποκτᾶ διαστάσεις οὐρανομήχεις. Γίνεται «θέατρον ἀγγέλων»...

Ἄλλ' ἐδῶ ἄς σταθῶμεν εὐλαβῶς. Διότι εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κλείει ἡ μόλις ἀρ-
ξαμένη ἱστορικὴ περίοδος ἐνὸς Ὄρους καί μιᾶς μάζης ἀνθρώπων. Μία ἀπλή ἱστο-
ρία, ἥτις διαφεύγει τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ ἱστορικοῦ, καί οἱ ἄνθρωποι δὲν θὰ τὴν
ἀναγνώσουν ποτέ. Ἀσύλληπτος ἱστορία, τελεσθεῖσα ἐν γῆ καί ὑπὲρ τῆς γῆς καί
τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐγράφη ἐν οὐρανοῖς καί ἐθαυμάσθη ὑπὸ τῶν ἀγγέλων. Ἀτελευ-
τητος ἱστορία ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ, ἀποτελοῦσα στιγμὴν, ἀλλ' ἐπιδρῶσα ἔκτοτε
εὐεργετικῶς εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἡ περίοδος αὕτη ἡ ἀσήμαντος, μὲ τὴν ὑπέροχον ἠθικὴν λάμψιν, ἐπηρέασεν ἐπὶ
τὰ βελτίω αὐτὴν τὴν πορείαν τῆς ἀνθρωπότητος. Διότι τίς δύναται ν' ἀμφιβάλλῃ,
ὅτι αἱ προσευχαί τοῦ Ἁγίου Ὄρους πολλάκις ἐξιλέωσαν τὴν θεῖαν Δικαιοσύνην,
καί ἔστρεψαν τὸν ροῦν τῆς ἱστορίας; Τοῦτο εἶναι ἀντίληψις τῆς καθ' ἡμᾶς πίστεως
καί καθίσταται ἀπρόσβλητον.

Ὁ Ἄθως ἤδη ἐνεφάνισε τὴν βαθυτέραν οὐσίαν του καί τὴν ἦν ἄνωθεν κέκμηται
ἀποστολήν: Τὸ προσεύχεσθαι δι' ἑαυτὸν καί διὰ τοὺς μηδέποτε προσευχομένους.
Τοῦτο εἶναι τὸ θεμελιῶδες δόγμα του, ἡ ἀρχὴ καί τὸ τέλος του. Ὅλαι αἱ ἄλλαι βιω-
τικαὶ μέριμναι δὲν ἔχουν ἐπιτακτικὸν χαρακτῆρα, ἀλλ' ἀπλῶς ἀποτελοῦν τὰ μέσα
συντηρήσεως καί ποικίλλουν κατὰ τὸν βαθμὸν πνευματικότητος ἐκάστου.

Βεβαίως ὁ Χριστιανικὸς Μοναχισμὸς εἶναι μέλος τῆς Ἐκκλησίας ἀναπόσπαστον,
καί ἐπομένως δὲν ἴσταται ἀδιάφορος ἐναντι τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης ἐσωτερικῆς
καί ἐξωτερικῆς ζωῆς τῆς. Ὁ Ἄθως, καθὼ χριστιανικός, δὲν κλείεται ἐγωιστικῶς
εἰς τὸ κελυφὸς του, δὲν παραμένει εἰς μισᾶδελφον ἀπομόνωσιν. Λύει τὴν σιωπὴν του
ὅταν ἡ δογματικὴ του Ὁρθοδοξία κινδυνεύῃ. Καί ὅταν δὲν φοβῆται ν' ἀκούσῃ:
«ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν», περιέρχεται τὰς κώμας καί τὰς πόλεις, θεραπεύων
πᾶσαν νόσον καί πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ...

Ἀργότερον τὸ Ἅγιον Ὄρος προσλαμβάνει καί ἄλλην ἀποστολήν. Ἀφ' οὗτου ἐδέ-
χθη εἰς τὸν ἱερόν ἔδαφός του τὴν, θεῖος κρίμασι διωκομένην, Ἑλληνοχριστιανικὴν
σοφίαν καί τὴν Βυζαντινὴν Τέχνην, ἀπέβη τὸ πνευματικὸν Ἀραράτ καί ὁ ἀκόλητος
φύλαξ τῆς πατρώας κληρονομίας. Καί ὁ Μοναχισμὸς τοῦ Ἁγίου Ὄρους καθίσταται
ἔθνικιστικὸς ὑπὸ τὴν εὐγενεστέραν του ἐκδοχὴν...

* *

Ἡ ἀφιξίς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου καί ἡ ὑπ' αὐτοῦ
διαρρυθμίσεις καί συστηματοποιήσεις τοῦ Μοναχισμοῦ, ἀπετέλεσεν ἱστορικὸν στα-
θμὸν διὰ τὸν Τόπον τοῦτον, διότι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, καθ' ἣν δὲν ὑπῆρχον
εἰμὴ πληθῆς Μονυδρίων μόνον, ὁ Θεὸς ἐνευθεν εἰς τὰς καρδίας τῶν εὐσεβῶν Ἀυτο-
κρατόρων τοῦ Βυζαντίου ὑπὲρ τῆς δημιουργίας Μοναστικοῦ κέντρου ἐν Ἄθωνι.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης σημειοῦται ἕνας ἀνευ προηγουμένου οἰκοδομικὸς ὄργα-
σμὸς Μοναστηρίων, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τῆς Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ἀθα-
νασίου, ἐξόδοις τοῦ φίλου του Ἰωάννου τοῦ Τσιμισκῆ.

Εὐρύχωρα οἰκοδομικὰ συγκροτήματα ἀνεγείρονται, τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου,
αὐτοκρατορικοῖς ἀναλώμασι καί ὁ Ἄθως ἀποβαίνει μοναδικὴ Μοναστηριούπολις
ἐν τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ.

Προοδευτικῶς, ὁ πλάνης καὶ ἀνέστιος Μοναχισμὸς στεγάζεται ὑπὸ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς θόλους τῶν βυζαντικῆς ἀρχιτεκτονικῆς ὑποβλητικῶν κτιρίων, καὶ ἡ τραχυτάτη καὶ ἀρρυθμὸς ἐν σπηλαίοις καὶ αἰθέρι ἄσκησις, ταχέως ἀνταλλάσσεται, διὰ τῆς μετρημένης λειότητος τῆς Μοναστηριακῆς εὐρυθμίας καὶ μεσότητος.

Ἡ φιλομοναστικὴ εὐσέβεια τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων ὤθησε τὴν ὑπὲρ τοῦ τότε διοργανομένου Ἀγιορειτικοῦ Μοναχισμοῦ εὐνοϊάν των, μέχρι τοῦ σημείου τῆς ἀναγνωρίσεως ἀπολύτου ἀσυδοσίας, τῆς ἐπιδαφιλεύσεως πλουσιῶν οἰκονομικῶν πύρων, καὶ τῆς παροχῆς τοσαύτης ἐλευθερίας, ὥστε αὐτονομούμενος νὰ αὐτοδιοικῆται, οἰκονομῶν τὰ καθ' ἑαυτὸν ὡς βούλεται.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο νομίζομεν σκόπιμον νὰ σημειώσωμεν, χάριν τῆς ἐρμηνείας, τὴν πειρώμεθα ἐκ τῆς ὡς ἐν διαγράμματι ἐξιστορήσεως τῶν κατ' Ἄθω, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ Πολιτεία, παρὰ τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς πρόθεσιν, ὅπως συντάξῃ «Χάρτην», διὰ τὴν ἐμβρυαδῶς ἔτι ὑπάρχουσαν μοναστικὴν κοινωσίαν, ταχέως ἀντελήφθη τὴν ἀναρμοδιότητα αὐτῆς, ἄτε κοσμικῆς οὔσης, διὰ νομοθέτησιν ἐπὶ θρησκευτικοῦ κλίματος καὶ τοῦτο, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὰς σημερινὰς τάσεις τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας.

* * *

Οἱ Ἀγιορεῖται βεβαίως, δι' οὐδεμίαν ἠδύναντο νὰ καυχῶνται πρωτοτυπίαν ἔναντι τῶν διαλυθέντων μεγάλων Μοναστηριακῶν κέντρων τῆς Ταβέννης καὶ Παλαιστίνης, διότι πᾶσαν σχεδὸν τὴν πνευματικὴν νομοθεσίαν των ἐδανείσθησαν ἐξ αὐτῶν, παρεκτὸς ἐλαχίστων παραλλαγῶν, αἵτινες ἐπεβλήθησαν διὰ τὴν περιθρίκωσιν τῆς καθ' ὑπερβολὴν ἀγιότητος τοῦ Τόπου καὶ διὰ τὴν προσαρμογὴν εἰς τὰς ἰδιαιτέρας ἀνάγκας, λόγφ τῆς ψυχολογικῆς καὶ κλιματολογικῆς διαφορᾶς τῶν τόπων, δι' ὧν διακρίνονται τὰ πρῶτα Τυπικά τοῦ Ἄγ. Ὄρους.

Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης, ὑπῆρξεν τὸ σημαντικώτερον ὄργανον τῆς θείας Προνοίας διὰ τὴν ρύθμισιν καὶ θεμελίωσιν τῆς μελλούσης πορείας τοῦ Ἀγιορειτικοῦ Μοναχισμοῦ. Πεπρωκισμένος μὲ ἐξαίρετον ἰδιοφυίαν, λαμπρυνομένην ὑπὸ τῆς ἐνοικουσίας αὐτῷ ἀσκητικῆς ὀσιότητος, διείδεν τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τῶν συγχρόνων του, ἀνήγειρεν Λαύραν καὶ καθιέρωσεν ἐν αὐτῇ τὸ ἀκτῆμον Κοινοβιακὸν σύστημα—τοῦ Ἰδιορρυθμοῦ ἀναφανέντος περὶ τὰ μέσα τοῦ 16ου αἰῶνος—τὸ μόνον ἀπηχοῦν τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, καὶ διευκολύνον τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Μοναχικοῦ σκοποῦ, ὑφ' οὗ τὴν σκέπτην συνήγαγεν ἑκατοντάδας Μοναχῶν πάσης τάξεως καὶ ἀξίας.

Ἡ ἐργασία τῆς ἀρετῆς, ἡ μοναδικὴ αὐτῇ ἐνασχόλησις τῶν Μοναχῶν περὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα, ταχέως ἀνύψωσεν τὸν Ἄθωνα εἰς τοιαύτην περιωπὴν, ὥστε νὰ καταστῇ πολῦτιμος πραγματικότης, ἡ ὁποία εἴλκυσε τὸ εὐλαβὲς ἐνδιαφέρον τοῦ Βυζαντίου.

Ἄν καὶ αὐτόνομος, ζῶν ἐν ἰδίοις ὄροις ὁ Ἄθω, καὶ ὑπάρχων ξένος πρὸς πᾶσαν κοσμικὴν ἐπιδιώξιν, γίνεται ὁ πνευματικὸς ὁδηγὸς τῆς χριστιανωσύνης καὶ ἀρωματίζει, διὰ τοῦ καθαρωτάτου πνεύματός του, τὴν βαρεῖαν ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις ἀτμόσφαιραν τῆς Ἐκκλησίας.

Δὲν ἀσχεῖ μόνον εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν, διὰ τῆς ἀκτινοβολούσης ἀρετῆς του, ἀλλ' ἀναμιγνύεται ἐνεργῶς εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν ἀποστέλλων τετελειωμένους Μοναχοὺς εἰς τὴν Βασιλίδα τῶν πόλεων, οἵτινες λαμπρύνουν Πατριαρχικούς καὶ Μητροπολιτικούς θρόνους, καὶ οἱ ὅποιοι ἀναδεικνύονται ἔξοχοι ποιμένες, ἄγιοι ἄνδρες καὶ συνετοὶ οἰακοστρόφοι, καθ' οὓς χρόνους κλύδωνες μεγάλοι συνετάρασσον τὴν θεότευκτον κιβωτὸν τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ταλαιπῶρος «ἐφέρετο ἐπὶ τοῦ ὕδατος».

Ἐντεῦθεν, τὸ Ἄγιον Ὄρος ἀποβαίνει τὸ θησαυροφυλάκιον τῆς Ἐκκλησίας καὶ

ὁ τηλαυγῆς ἠθικός καὶ δογματικός φάρος τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐφ' οὗ μάτην ἐπάλληλα ἐγείρονται λυσσωδῶς τῆς παντοειδοῦς κακοδοξίας τὰ κύματα, τούτου ἀποδεικνύοντος, ὀπόσην καὶ ὁποῖαν εὐσέβειαν καὶ ὀρθοδοξίαν περιέκλειον ἐν ἑαυτοῖς οἱ ταπεινοὶ μοναχοὶ του, ὁποῖον ἀνυπολόγιστον ἔργον ἐπέτελε ὁ σεπτὸς Ἀθως.

Καὶ οὐ μόνον τοῦτο. Αἱ κατὰ τὸν χιλιετῆ βίον του πυκναὶ ἀπόπειραι συσκοτίσεως τῶν φώτων τῆς Πίστεως καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ ὑπῆρξαν ἀφορμὴ, ὅπως ἀναδειχθῆ ὁ διαυγῆς καὶ ἀκαταμάχητος ἀπολογητῆς τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ πάσης πεπολιτισμένης εὐγενοῦς ἰδέας.

Οἱ πολεμικοὶ πύργοι, οἱ ὁποῖοι ὑψοῦνται ὑπερρφάνως ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν ἱερῶν Μονῶν, μεταβάλλονται ἐπὶ αἰῶνας εἰς ἀρραγεῖς ἐπάλλξεις τοῦ κινδυνεύοντος Ἑλληνοχριστιανικοῦ πνεύματος.

Ὁ σεμνὸς καὶ λιτὸς καὶ ἅγιος ἐν Ἀθωνι πρακτικὸς καὶ θεωρητικὸς βίος τῶν ἀφανῶν ἡρώων τῆς Ἐκκλησίας, δι' οὗ αἴρονται εἰς τὰς ὑψηλὰς σφαίρας τοῦ ἰδεώδους, καθίσταται ἡ στάθμη καὶ ὁ ἀπλανῆς κανὼν ἐκτιμήσεως τῆς ἀξίας καὶ ὀρθότητος, ὧλων τῶν ἐν ὑπολήψει ὄντων φιλοσοφικῶν συστημάτων, ἀλλὰ καὶ εὐγλωττότατον ὑπόδειγμα τοῦ εὖ ζῆν.

Οἱ ὑπέροχοι τὴν καρδίαν Μοναχοί, ἐνεσάρκωσαν ἐν ἑαυτοῖς τὴν ὑψίστην ἔννοιαν τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ ἐπέβαλον τὸν σεβασμὸν εἰς τὴν συνείδησιν, ὅχι μόνον τοῦ ἀθέως ζῶντος κόσμου, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν χριστιανῶν, ὅσοι δὲν ἐδοκίμασαν «ἐν δυνάμει τὸν λόγον τοῦ σταυροῦ».

Ἐνίσχυσαν, διὰ τοῦ παραδείγματος τῆς ἱερᾶς ἐπιδόσεώς των, τοὺς κλονιζομένους καὶ ἀπαισιοδόξους, διὰ τὸ δυνατόν τῆς τελείας ἀρετῆς, καὶ ἀπέδειξαν, ὅτι τὸ ἀπαράμιλλον τῆς ὠριότητος τοῦ χριστιανισμοῦ κεῖται ἐν τῇ ἐκουσίῳ θυσίᾳ, βεβαιώσαντες διὰ βίου, ὅτι ἡ «δύναμις τοῦ Κυρίου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται».

Τοιοιουτρόπως ἡ λειτουργία τοῦ μοναστικοῦ θεσμοῦ, ἐκτὸς τῶν ποικίλων ἄλλων ἀγαθῶν, ἅτινα πορίζει τῷ κόσμῳ, διεφύλαξεν καὶ τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τῆς εὐκόλου πλάνης, ὅτι ἡ εὐσέβεια εἶναι ἐπίφασις καὶ μόρφωμα ἐστερημένον «δυνάμεως» καὶ τύπος ἄνευ οὐσιώδους ὑποστάσεως. Ἐπὶ πλέον θε, ὁ Μοναχισμὸς ἔπεισε τὸν κόσμον, ὅτι, ἂν καὶ ἀρέσκειται νὰ διάγη εἰς τὴν ὀρεσίβιον ἀφάνειαν, ὡς εἰς φυσικόν του περιβάλλον, ἐν τούτοις γνωρίζει, ὅτι ἀποτελεῖ τὸν ἄγρυπνον φύλακα τῶν Πατρικῶν παραδόσεων καὶ τὴν ριψοκίνδυνον ἐμπροσθοφυλακὴν τῆς στρατευομένης ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐν τε τῷ δόγματι καὶ τῇ θεολογίᾳ, τὴν ὁποῖαν ἀνέπτυξε, διὰ τῶν μεγάλων μυστικιστῶν του, οὕτως, ὥστε ἐπὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ Μυστικισμοῦ, νὰ τεθῆ ἀνεξιτήλως ἡ σφραγὶς Ἀγιορειτῶν Μοναχῶν.

Ὁ Μοναχισμὸς ἀποτελεῖ ἐκπόρευσιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος. Καὶ ἐφ' ὅσον θρησκευτικότης σημαίνει φυγὴν ἀπὸ τοῦ «Ἐνθάδε», ὀρμὴν ἐσωτερικὴν πρὸς τὴν πέραν τοῦ αἰσθητοῦ ζωὴν, ἀναζήτησιν τοῦ «Ἐπέκεινα», ὅπερ διαισθανόμεθα, καὶ πιστεύομεν, καὶ ἀγαπῶμεν, κατ' ἀκολουθίαν θὰ μᾶς διαφλέγη ὁ πόθος τῆς ἐφικτῆς προσεγγίσεως, ὁ ἔρωσ νὰ ἴδωμεν τὸν Θεὸν μας «ἐνώπιον ἐνωπίω»· νὰ συνομιλήσωμεν μετ' Αὐτοῦ, νὰ εὐρωμεν τὴν τελείαν εἰρήνην ἐν τοῖς κόλποις Του.

Ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ἀναφωνεῖ: «ὦ Κύριε, μᾶς ἔπλασας τοιοιουτρόπως, ὥστε νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν ἀνάπαυσιν, εἰμὴ ἐν τοῖς κόλποις Σου». Ἡ ἀπογοήτευσις καὶ ὁ πόθος πρὸς λύτρωσιν ἐκ τοῦ «γεηροῦ σκήνους», ἀποτελοῦν τὸν βαθύτερον χαρακτῆρα τῆς ἀνθρωπότητος, ἐμφανιζόμενον μὲ ἀξιώσεις φυσικῆς ἀνάγκης, ἡ ὁποῖα ἐπισφραγίζει τὴν ἱστορίαν τῶν λαῶν.

Θεολογικῶς, εἶναι γνωστὸν, ὅτι λογιζόμεθα οἱ ἐν τῇ γῆ ζῶντες, ὡς ἐξόριστοι τῆς φυσικῆς Πατρίδος. Ἀπαντες μὲν, ἐξαιρέτως δὲ ἡμεῖς οἱ χριστιανοί, ἐντονωτέραν φερόμεν εἰς τὰς ψυχὰς μας τὴν ἀνάμνησιν τῆς θείας Πατρίδος. Ἡ αἰσθησις, ὅτι εὐρι-

σκόμεθα μακρὰν τοῦ κάλλους καὶ τῆς τρυφῆς τῆς καὶ ὁ νόστος δι' αὐτὴν, συνθέτουν τὴν τραγωδίαν μας. «ἐν γῆ ἄλλοτρία» διὸ καὶ «συνεχόμεθα εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι». Ποθῶμεν τὴν λύτρωσιν. Οὐδεμία διαστροφή μάχεται τόσον τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὅσον ἡ ἄθρησκος ψυχὴ. Ἐθρησκος σημαίνει τερατῶδες ὄν.

Αἱ ἀναριθμητοὶ θρησκείαι, ἀπόρροιαὶ τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, δὲν εἶναι φιλοσοφικὰ συστήματα, ἀλλ' ἔχουν, ἀπλῶς, περίβλημα φιλοσοφικόν, ἢ ἀκριβέστερον περιέχουν στοιχεῖα φιλοσοφίας. Ἡ πηγὴ τῶν εἶναι τὸ συναισθημα καὶ ὄχι ἡ σκέψις. Τὰ δὲ φιλοσοφικὰ συστήματα ἐγεννήθησαν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐρμηνείας τῶν φαινομένων, καὶ περιέχουν σαφῶς τὰ σπέρματα θρησκευτικῆς ἀνησυχίας.

Διὰ τοῦτο, ὅλαι αἱ θρησκείαι μὲ τὰς πλάνας τῶν ἐφιλοσόφησαν. Καὶ ὅλαι αἱ φιλοσοφίαι μὲ τὰς ἐκτροπὰς τῶν ἐθρησκευολόγησαν. Πάντως ἀπὸ τὸ ἴδιον αἴτιον ὠρμήθησαν, τὸ ὠθῆσαν τὴν ψυχὴν εἰς ἀναζήτησιν τῆς λυτρώσεώς της, διὰ τῆς εἰς τὸ ὑπερκόσμιον φυγῆς. Διότι θρησκεία, κυρίως σημαίνει φυγὴν. Ἡ ἄλλως, ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἀπεῖρου.

* *

Ὁ πόθος τῆς λυτρώσεως παρουσιάζεται ὑπὸ μορφήν ροπῆς εἰς τὴν μόνωσιν, χωρὶς πολλάκις ἐξήγησιν καὶ ἀπολογίαν, ἀλλ' ὡς ἀκατανίκητος ἐφεις ὠθεῖ τὴν ψυχὴν εἰς μίαν μακρυνὴν ἀκτὴν, εἰς τὰς ἀμολύντους κορυφὰς τῶν ὀρέων, εἰς τὴν ἀπρόσιτον καὶ βαθέως σιωπηλὴν ἔρημον, εἰς τὸ θάμβος τοῦ ἀγνώστου.

Εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἴδιον συναισθημα, τὸ ὁποῖον μᾶς ἔλκει νὰ στραφῶμεν εἰς τὸν ἐσώτερον κόσμον μας, νὰ συνομιλήσωμεν μὲ αὐτόν, νὰ προσευχηθῶμεν πρὸς τὸν Θεόν, ν' ἀκούσωμεν ἐντός μας τὴν ἄλαλον ἀρμονίαν τοῦ σύμπαντος, νὰ λυτρωθῶμεν ἐκ τῶν γηίνων, νὰ εἰσπνεύσωμεν κάτι ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα.

Ἐντεῦθεν ἡ γέννησις τῶν Μοναχισμῶν ὅλων τῶν θρησκευτῶν καὶ ἡ ἐξήγησις τῆς ταυτότητός των ἐξωτερικῶς, ἐν τῇ ἀναχωρήσει καὶ τῇ μονώσει.

Τίποτε τόσον ἀνθρώπινον, τόσον βαθύ, χαριτωμένον καὶ ἐν ταῦτῳ τραγικόν, τὸ ὁποῖον ἐκφράζει τὴν οὐράνιον καταγωγὴν, τὴν ἀθλιότητα καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἐξορίστου βασιλέως τοῦ παραδείσου, ὅσον ὁ ἐγκάρδιος πόθος «φυγῆς», καὶ ἡ θρησκευτικὴ ἀνησυχία, ἕως οὗ ἡ ταλαιπώρος ψυχὴ ἀναπαυθῆ ἐν Θεῷ.

Ἀληθῶς ἐμβλέπει κανεὶς εἰς τὰς ποικίλας θρησκείας καὶ τὰς διαφοροὺς φιλοσοφικὰς σχολὰς, ἀφ' ὧν δὲν ἀπουσίαζεν τὸ θρησκευτικὸν στοιχεῖον, μίαν συγκινητικὴν αὐτοθυσίαν, ἐν τῇ ἀπεγνωσμένῃ προσπάθειά των, ὅπως ἀνέλθουν εἰς τὸν Θεόν καὶ ἱκανοποιήσουν τὸν μεταφυσικὸν πόθον καὶ τὴν θρησκευτικὴν δίψαν των.

Ἐκεῖ, ὅπου τὸ πυκνὸν σκότος τῆς θρησκευτικῆς καὶ φιλοσοφικῆς πλάνης ἐπικάθηται εἰσέτι, ἀφώτιστα πλάσματα τοῦ Θεοῦ λειτουργοῦν ἀμέμπτως τὴν πίστιν των καὶ τὴν ἰδεολογίαν. καὶ χάριν αὐτῶν ὑποβάλλονται εἰς μυρίας κακοπαθείας καὶ στερήσεις ἐφ' ὅρου ζωῆς, ζῶντα μὲ αὐστηρὰν ἐγκράτειαν καὶ ἠθικότητα, Μονασταὶ καὶ Ἐρημίται καὶ ὀπαδοὶ φιλοσοφῶν, κηρύττοντες τοιοῦτοτρόπως ἔργῳ τὴν δύναμιν τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος.

* *

Τίποτε κοινὸν δὲν ἔχει ὁ Χριστιανικὸς Μοναχισμὸς μὲ τοὺς μοναχισμοὺς τῶν πεπλανημένων θρησκευτῶν. Καμμίαν πνευματικὴν συνταύτισιν. Εἶναι γεγονός, ὅτι τὰ διάφορα θρησκευτικὰ συστήματα, ὡς ἐκφρασις καθολικῆς θρησκευτικότητος, συναντῶνται εἰς τινὰ σημεῖα, ἐπειδὴ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἶναι μία, ἢ αὐτὴ, ἀναλλοίωτος.

Ἄλλ' ἐὰν τοὺς Μοναχισμοὺς διακρίνη τὸ ἔντονον θρησκευτικὸν συναισθημα καὶ ποιά τις ἐπιφανειακὴ ἐνότης, ἐν τούτοις εἰς τὴν οὐσίαν, εἰς τὸ βάθος, ἀποχωρίζον-

ται αναλόγως με την διαφοράν τῆς κοσμοθεωρίας των, καὶ παρουσιάζονται εἰς ἰδιοτύπους Μοναχικὰς μορφάς, με τὰς ἀρχὰς των, τὸ δόγμα των, τὰς ἐλπίδας των, τὴν πίστιν των, τὰς πνευματικὰς των ἐνατενίσεις.

Καὶ ἐνῶ ὑπάρχει κοινὴ τῶν Μοναχισμῶν μήτηρ, μολοντοῦτο ὁ χριστιανικὸς Μοναχισμὸς εἶναι ὅλως τις κατάστασις διάφορος, ἐφ' ὅσον ἀπορρέει ἀπὸ τὴν ζωηφόρον κρήνην τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ εἶναι «ὄστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων του» καὶ «πνεῦμα ἐκ τοῦ πνεύματός του». Καὶ τοῦτο ἐξυπακούεται ἐκ τῶν ἀνομοίων αἰτίων συγκροτήσεως ἰδιομόρφων Μοναχισμῶν.

Ὁ θεοσοφιστῆς, αἰφνης, πρίγκηψ Σιντάρτα, ὁ μετέπειτα Βούδδας, ἀντήλλαξε τὴν πορφύραν τοῦ διὰ τοῦ εὐτελοῦς κιτρίνου μανδύου ἀπὸ πεσσιμισμὸν καὶ αἰσθημα ἀπαισιοδοξίας, ἵνα εὖρη τὴν λύτρωσιν (Νιρβάνα), διὰ μεθόδων παχυλῶν.

Οἱ Ἑσσαῖοι, οἱ ἀποτελοῦντες τὴν φίλαγγον μερίδα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ «νεκροῦ γράμματος», ἔφευγον τῶν πόλεων ἄνευ βαθυτέρας τινὸς δικαιολογίας, «καύχημα ἔχοντες ἐν τῇ σαρκί» μόνον, καὶ «οὐχὶ εἰς Θεόν».

Οἱ μονάζοντες Στωικοί, περιβαλλόμενοι τὸν λιτὸν φιλοσοφικὸν τρίβωνα φιλοσχέσκως, οὐδεμίαν θετικὴν ὠφέλειαν ἐκαρποῦντο, περιγελῶντες τὴν ματαιόσχολον τύρβην τῶν συγχρόνων των ὑπεροπτικῶς, καὶ ἱκανοποιούμενοι ἐκ τῆς ἀρνήσεώς των ταύτης.

Ὁ χριστιανικὸς ὅμως Μοναχισμὸς ἐσηματίσθη εἰς τὰς διαφόρους ἐρήμους, οὐχὶ ἐξ ἀπαισιοδοξίας, οὔτε ἐκ τοῦ πόθου τῆς «Νομικῆς λατρείας», οὔτε ἀπὸ κενόδοξον φιλοσοφικὸν πνεῦμα, ἀλλὰ ἀπὸ «νοῦν Χριστοῦ», ἀπὸ νέον τι αἷτιον, διότι «τὰ πάντα γέγονε κοινὰ ἐν Χριστῶ».

Ὁ χριστιανικὸς Μοναχισμὸς ἐβαπτίσθη εἰς τὸ ζωοποιὸν πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ καὶ περιεβλήθη τὴν ἀκτινοβολίαν τῆς Χάριτος καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀληθείας, ἐξαστράπτων με ὅλας τὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς ἀπὸ δέκα ἑπτὰ ὅλους αἰῶνας.

Οὐδεμία, ἐπομένως, ἐσωτερικὴ σχέσις ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ χριστιανικοῦ Μοναχισμοῦ καὶ τῶν χρονικῶς πρεσβυτέρων τοιούτων, ἀλλ' οὔτε καὶ ὡς ἀρχικῶν δάνειον ἐλήφθη τι ἐξ αὐτῶν, ἢ ὡς ἀντιγραφὴ ἀνεπτύχθη εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ὑπέθεσαν τινές, μηδεμίαν σχέσιν ἔχοντες με θρησκευτικὰ ζητήματα.

Ἐκαστος μοναχισμὸς προέρχεται, ὡς ἐκ κυοφορίας, ἐκ τῶν σπλάγγων τῆς μητρὸς του θρησκείας καὶ τόσῃ ἀλήθειαν κέκτῃται, ὅσῃ ἀλήθειαν περιέχει ἡ μήτηρ του. Συνεπῶς οἱ Μοναχισμοὶ εἶναι ἰδιότυπα ἐκμαγεῖα τῶν θρησκειῶν των. Οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ ἀπορρίψῃ τὸν ἡμέτερον Μοναχισμὸν, ὡς ὑπὸ τῶν πατέρων διεμορφώθη, χωρὶς νὰ πλήξῃ τὸν χριστιανισμὸν, διότι τὰ δύο ταῦτα ἀποτελοῦν ἐν εἰς τὸ βάθος καὶ τὴν οὐσίαν, θὰ ἐλέγομεν ὁμοοῦσια, μεριζόμενα ἀπλῶς ἐν τῇ ἐξωτερικῇ μορφῇ καὶ ἐν τῇ θεῶθεν δοθείσῃ ἐκάστῳ ἀποστολῇ.

* *

Τὴν ὑπαρξίν τοῦ χριστιανικοῦ Μοναχισμοῦ, τὸν τύπον καὶ τὴν ἀποστολὴν του, μόνον εἰς τὸ πλαίσιον τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας, καὶ εἰς τὴν μέριμναν τῆς ἀτομικῆς τοῦ πιστοῦ σωτηρίας, δύναται τις νὰ ἐνοήσῃ.

Ποία εἶναι ἡ ἀποστολὴ τοῦ καθ' ἡμᾶς Μοναχισμοῦ; Πολύπλευρος. Ἐφ' ὅσον ἀποτελεῖται ἀπὸ διάφορα μέλη τῆς Ἐκκλησίας με ἰδιάζουσιν ἰδιοσυγγρασίαν, ἰδίαν ψυχοσύνθεσιν, με ποικιλίαν ἰδεῶν, συναισθημάτων, ἱκανοτήτων καὶ διαφόρου διακριτικότητος περὶ τῆς θέσεως ἐκάστου, ἀναλόγως καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ἀντίληψιν εὐθύνης ἐναντι Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, κατ' ἀκολουθίαν ὁ Μοναχισμὸς δὲν δύναται ἐν τῷ συνόλῳ του νὰ ἔχῃ στερεότυπον ἀποστολὴν, οὔτε καὶ περικλείεται ἀναγκαίως εἰς ἀμετάθετα δρια. Διότι πρὶν ἢ ἀποτελεσθῇ ὁ Μοναχισμὸς εἰς θεσμὸν καὶ διαμορφωθῇ εἰς ἰδεῶδες, προυπῆρξεν ὡς ἀτομικὴ ψυχοπνευματικὴ ἀνάγκη, ὅλως διάφορος τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τοῦ ἄλλου, καταπτῶσα τελικῶς εἰς ἀφαντον ἀρμονικὸν μελῶδημα χάρις εἰς

τὴν ἐνοποιὸν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἐφ' ὅσον πάντες εἴμεθα ἀδελφοί, μέλη τοῦ αὐτοῦ σώματος, χορδαὶ μιᾶς Κιννύρας.

Διάφορα τὰ κίνητρα, ποικίλαι αἱ ἀρχικῶς κρατοῦσαι διαθέσεις, εἰς ὅμως ὁ σκοπός. Ἡ κάθαρσις, ἡ τελείωσις διὰ καταλλήλου ἀσκήσεως εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα. Ἐκεῖνο, ὅπερ προηγείται καὶ ἐξαιρεται ἐν τῷ χριστιανισμῷ, εἶναι ἡ ἐκάστου ἀρτίωσις ἐν Χριστῷ, διὰ τῆς ἀποκτήσεως καθαρᾶς ταπεινώσεως, ἀγάπης καὶ ἀγνότητος. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο αἱ Μοναχικαὶ ἀντιλήψεις καθίστανται ἀκαταγώνιστοι, διότι ἄνευ ἀσκήσεως καὶ ἡθικοῦ ἀγῶνος, τὸ περὶ ἀγιότητος δόγμα δὲν ἔχει οὐδὲν νόημα.

Δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλλωμεν, ὅτι διὰ ν' ἀναβῆ τις εἰς «φιλοσοφίας κορυφὴν» προϋποτίθεται φυγὴ ἐκ τοῦ κόσμου, «ἀναχώρησις», διότι «ἄνευ ἡσυχίας ἀδύνατον καθαρθῆναι». Δὲν ὑποτιμᾶται ἐνταῦθα ἡ ἀρετὴ τῆς ἐνεργοῦ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, ἀλλὰ προκρίνεται ἡ τελειότης. Διὰ τὸν Μοναχόν, δὲν διαφέρει ἐὰν ἡ ἀγάπη ὑπάρχη ὡς ἀνεκδήλωτος φλόξ εἰς τὴν καρδίαν του, ἢ ἐφαπλοῦται ἐνεργῶς πρὸς τὸν πλησίον. Τῆς ἀντιλήψεως ταύτης εἶχοντο στερρῶς οἱ Ἅγιοι Πατέρες Πρακτικοὶ καὶ Θεωρητικοί.

Δὲν εἶναι ἐπομένως ἐγωιστικὴ ἡ ἐκ τοῦ κόσμου ἀναχώρησις, ἐφ' ὅσον γίνεται ἐν ἐπιγνώσει, ἀλλὰ ἡ ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς λογικῆς πορεία, ἂν καὶ πάντοτε, ἐντὸς τῶν Μοναστικῶν πλαισίων, ὑφίστανται δυνατότητες ἀσκήσεως φιλανθρωπίας.

* *

Ἢλοι μας αἱ σκέψεις δέον νὰ ἐκπορεύωνται ἀπὸ τὴν πίστιν, ὅτι τὸ Ἅγιον Ὄρος εἶναι τόπος ἀμιγῶς θρησκευτικὸς καὶ ἡ ἀποστολὴ του αὐστηρῶς πνευματικὴ. Ὅσον περισσότερο ἐξαυλῶνομεν τὸν Ἄθωνα, τόσον πλησιέστερον πρὸς τὴν ἀλήθειαν εὐρισκόμεθα. Ἐὰν δὲν κατανοήσωμεν ἀπολύτως, ὅτι ὁ Μοναχισμὸς σημαίνει ἄρνησιν τοῦ κόσμου μὲ τὰς ἐπακολούθους συνεπείας, οὐδέποτε θὰ δυνηθῶμεν νὰ τοποθετήσωμεν τὸ ὠραῖον τοῦτο ἰδεῶδες εἰς τὴν ψυχὴν μας ὡς ἐμπρέπει, ἀλλὰ καὶ ἀφεύκτως θὰ ἀστοχῆσωμεν εἰς τὰς περὶ αὐτοῦ κρίσεις μας.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο πρέπει νὰ προλάβωμεν τὰς διαμαρτυρίας τῶν ὁπαδῶν τῆς σχολῆς ἐκείνης, ἣτις θέλει τὸν Μοναχισμὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς κοινωνίας, εἰς τὴν ἄμεσον διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ἐθνικοῦ χρώματος. Εἴμεθα ἐνταῦθα ὑποχρεωμένοι νὰ διευκρινίσωμεν, ὅτι, ἂν ἐν τῇ ἀναλύσει του ὁ Μοναχισμὸς εἶναι ἄπατρις, ἀνεξάρτητος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀκοινωνήτος, ἐν τούτοις ὁ Ἄθως εὐρισκόμενος ἐντὸς τῆς πραγματικότητος ταύτης καὶ ζῶν ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ, τελεῖ στενῶς συνδεδεμένος, διὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἀγάπης δεσμοῦ, καὶ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ μὲ τὴν κοινωνίαν καὶ μὲ τὸ Ἔθνος.

Τὸ Μοναχικὸν ἰδεῶδες διατηρεῖ πάντοτε τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν κλίμακα τῶν ἡθικῶν ἀξιῶν, ἐφ' ὅσον ἡ εὐαγγελικὴ τελειότης, ἡ ὁποία ἐπιτυγχάνεται μόνον ὑπ' αὐτοῦ καὶ μακρὰν τῶν κοσμικῶν μεριμνῶν, ἀποτελεῖ τὸ ἄκρον ἐφετὸν τῆς χριστιανικῆς ψυχῆς. Ἄς μὴ σκανδαλίζωνται, λοιπόν, οἱ «κοινωνικοί», διότι τοιαύτη εἶναι ἡ φύσις τοῦ Ἀνατολικοῦ Μοναχισμοῦ καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος γνωρίζον τὰ οἰκεῖα ὄρια, ἀποδίδει τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ...

* *

Ἢλοι αἱ θρησκευτικαὶ ὡς μεταφυσικαὶ ἀναζητήσεις, ἐνεφάνισαν, ὡς εἴπομεν, τάσεις ἀπομονωτικὰς καὶ ἔσχον τὴν διαίσθησιν, ὅτι διὰ τῆς πρὸς τὰ ἔσω στροφῆς πραγματοποιεῖται ἀσφαλῶς ἡ μετὰ τοῦ Θεοῦ ἔνωσις. Ἐντεῦθεν ἐγεννήθη τὸ Μοναστικὸν ἰδεῶδες καὶ ὁ Μυστικισμὸς.

Ἐὰν μετὰ ἀνθρωπίνου καὶ Θεοῦ, ἐν τῷ χριστιανισμῷ λαμβάνη χώραν ἐσωτε-

ρική κατ' ἐνέργειαν ἐπαφή, καὶ κατὰ τὴν μυστικὴν ταύτην προσέγγισιν λειτουργοῦν ὑπεραισθηταὶ τῆς ψυχῆς δυνάμεις, τότε διαπιστοῦμεν ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ φαινομένου πλήρους μυστικισμοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία μας, ὡς ἔχουσα μυστικὴν συνάφειαν μετὰ τὸν Χριστόν, εἶναι μυστικιστική. Δὲν δύναται νὰ νοηθῆ ἄνευ μυστικισμοῦ, καὶ δὲν δύναται ν' ἀποβάλλῃ τὸν χαρακτήρα τῆς αὐτῶν, χωρὶς νὰ διακινδυνεύσῃ ὅλην τὴν πνευματικὴν τῆς ὑπόστασιν.

Ὁ κόσμος διὰ τὸν μυστικιστὴν «ἐσταύρωται καὶ αὐτὸς τῷ κόσμῳ». Ἡ μετὰ τοῦ Χριστοῦ «συσταύρωσις», ἐκφράζει ὅτι αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἐν διαρκεῖ μυστικῇ ἐνώσει μετὰ τὸν Χριστόν. Ἡ προσευχὴ εἶναι ἐνέργεια μυστική.

Ὁ μυστικισμὸς ἀποτελεῖ μίαν ἐξαιρετικὴν ἰκνότητα ἀφαιρέσεως. Ἡ πνευματικὴ ἐνέργεια, δι' ἀσκητικῆς ἀγωγῆς, πρὸς ἀπαλλαγὴν ἐκ τῶν ἐπιδράσεων τοῦ ὕλικου περιβλήματος, ἢ ἀναζήτησις μυστικῶν λόγων ὑπὸ τὴν ὕλην, καὶ ἡ κατόρθωσις ἀδιεπίπτου νοερᾶς ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ Θεοῦ, χαρακτηρίζουν τὸν πρὸς τὰ ἔσω πάντοτε στρεφόμενον μυστικιστὴν, ποθοῦντα τὴν μυστικὴν ἐνωσιν, κατόπιν ψυχικῆς καθάρσεως.

Ὁ μυστικισμὸς δὲν εἶναι εὐρημα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐχει, ὡς ἐλέχθη, τὴν ἀρχὴν του εἰς τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα, διὸ καὶ πᾶσαι αἱ Ἐθνικαὶ καὶ Ἀνατολικαὶ θρησκεῖαι δὲν ἦσαν ἐστερημένοι μυστικῶν τάσεων, ὡς τῶν Ἰνδῶν, τῶν Ἰουδαίων (Κιββάλα), τοῦ Νεοπλατωνισμοῦ. Ὡσαύτως τάσεις μυστικαὶ ἐνεφάνισθησαν καὶ εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σφαῖραν, κατὰ παράδοξον ἀντινομίαν. καλλιεργήθεισι ὑπὸ τοῦ Ἐριγένους, Καντίου καὶ τελευταίως τοῦ Μπέρξον.

Ἡ ποιότης τοῦ μυστικισμοῦ ἀναφέρεται εἰς τὸ θρησκευτικὸν ἢ φιλοσοφικὸν σύστημα εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκει καὶ εἶναι ἀνάλογος μετὰ τὴν κοσμοθεωρίαν αὐτοῦ, ἐνεργοῦμενος συμφώνως μετὰ τὰς ἀντιλήψεις τοῦ συστήματος.

Μετὰ τὸν χριστιανικὸν μυστικισμὸν, δηλ. τὴν μυστικὴν θεολογίαν, τὴν ὁποίαν διεμόρφωσεν ὀριστικῶς διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, καὶ τὸν μυστικισμὸν τῆς Δύσεως, μετὰ τὰ «ὀδυνηρὰ» ἐκδηλώματα τοῦ Φραγκίσκου τῆς Ἀσίζης, Ἰγνατίου Λοῦλα, Βερνάρδου τοῦ Κλερβῶ, κ. ἄ. ἄξιος μνείας τυγχάνει ὁ νεοπλατωνικός. Ἡ νεοπλατωνικὴ κοσμοθεωρία, βεβαίως, εἶναι πεπλανημένη καὶ τὰ δόγματά της εἶναι ἀντικρως ἀντίθετα πρὸς τὰ τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἀλλὰ χάρις εἰς τὴν λεπτότητα τοῦ κυριωτέρου ἐκπροσώπου τοῦ νεοπλατωνισμοῦ Πλωτίνου, μεθ' ἧς ἐπεξεργάσθη τὰς Πλατωνικὰς Ἰδέας, κατωρθώθη, ὥστε νὰ προσεγγίσουν τὸν χριστιανισμὸν ἐν τῷ μυστικῷ πεδίῳ.

Τὰ καλούμενα Ψευδοδιονύσια συγγράμματα, ἅτινα φέρουν τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγ. Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, ἀποδιδόμενα εἰς τὸν νεοπλατωνικὸν Πρόκλον περὶ τὸν ὄντον αἰῶνα ὑπὸ νεωτέρων ἐρευνητῶν—ἂν καὶ πολλοὶ δὲν συμφωνοῦν—φανερώνουν τὸ ὕψος τῶν συλλήψεων καὶ τὴν ἐν πολλοῖς ταυτότητα μετὰ τὰς μυστικὰς ἰδέας τοῦ Παλαμᾶ, τὰς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία υἱοθέτησε καὶ ἐπεκύρωσεν συνοδικῶς, κατὰ τὰς ἐριδας τῶν Ἠσυχαστῶν τοῦ Ἁθῶνος τοῦ 14ου αἰῶνος. Εἰς τὴν μυστικὴν λατρίαν, θεολογίαν τὸ Ἅγιον Ὄρος ἔχει τὰ πρωτεῖα.

*
* *

Τὸ παρὸν ἄρθρον, ἀποβλέπον μόνον εἰς τὸ νὰ ἐμφάνισῃ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ μίαν πτυχὴν τῆς ἀγιορειτικῆς δραστηριότητος ἐν τῇ θεολογίᾳ, δὲν δύναται νὰ περιλάβῃ ἐκτεταμένως τὸ μυστικιστικὸν θέμα, ἀλλὰ καὶ ὁ γράφων, διατρέχων ἤδη τὸ στάδιον τῆς ἐρεύνης καὶ ἐπὶ τῆς γνησιότητος τῶν ἐν λόγῳ συγγραμμάτων, τῶν διὰ πολλῶν τεκμηρίων θεωρουμένων ὑπὸ τῶν ἀγιορειτῶν ὡς γνησίων, δὲν δύναται νὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην ἀποφάνσεως, ἐπιφυλασσόμενος ὅπως, ἐν ἰδιαίτερά πραγματεία, προβῆ εἰς διεξοδικὴν ἀνάλυσιν τοῦ μυστικισμοῦ τῆς κατὰ ἀνατολὰς Ἐκκλησίας.

Ἐὰν ὁμως ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἀντεπεξῆλθεν νικηφόρως κατὰ τῶν κατηγοριῶν τοῦ ἀπὸ Καλαβρίας Μοναχοῦ Βαρλαάμ, Ἀκινδύνου

καὶ Γρηγοῤῃ, βασισθεὶς ἐπὶ τῶν λεγομένων Ψευδοδιονυσίων εἰς τὰς συνόδους τοῦ 1345 καὶ 1351, τότε τὸ θέμα τῆς μυστικῆς θεολογίας περιπλέκεται, ἢ κατὰ συνέπειαν ἔχομεν μυστικισμόν νεοπλατωνικὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ὁ ἁγ. Μάξιμος ὁ Ὁμολογητῆς, Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος, Νικήτας ὁ Στιγθαῖος, Ἰσαὰκ ὁ Σῦρος, Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, Κάλλιστος Τηλικούδης, Κάλλιστος Καταφυγιώτης, Κάλλιστος καὶ Ἰγνάτιος οἱ Ξανθόπουλοι, Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης καὶ ὅλη ἐκεῖνη ἡ χορεία τῶν Πατέρων, οἱ ὅποιοι ἐβίωσαν μυστικῶς καὶ συνέγραψαν περὶ μυστικῆς θεολογίας, ἀποδέχονται τὴν γνησιότητα τῶν συγγραμμάτων, διὰ τὴν ἐκφαντορίαν τῶν ὁποίων ἀπεκάλεσαν τὸν Ἀρεοπαγίτην («πετεινὸν τοῦ οὐρανοῦ»).

Ἐκπληκτικόν, ἐπομένως, τυγχάνει τὸ πῶς παρωράθησαν ὑπὸ τῶσαν σοφῶν καὶ ἁγίων ἀνδρῶν, τῶν πλέον καταλλήλων νὰ κρίνουν καὶ ν' ἀποφανθοῦν, οἱ λόγοι, οἵτινες ἀναγκάζουν τοὺς νεωτέρους μελετητὰς εἰς τὴν προσβολὴν τῆς γνησιότητος τῶν συγγραμμάτων.

Τὸ ζήτημα εἶναι ἐξαιρετικῆς σημασίας καὶ πρέπει νὰ διευκρινισθῇ ἡ θέσις τῆς μυστικῆς θεολογίας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐναντι τοῦ νεοπλατωνισμοῦ. Διότι ὁ νεοπλατωνικὸς μυστικισμὸς, ἐπειδὴ ἔχει πλῆρες μυστικὸν σύστημα, δι' οὐ ἐπιζητεῖται ἢ μετὰ τοῦ Θεοῦ μυστικὴ ἔνωσις, καὶ ἔχων θεμελιώδεις πλάνας, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐγκεντριθῇ εἰς τὸ κλίμα τῆς ἀνατολικῆς θεολογίας, ὡς ἐγένετο καὶ μετὸν Πλάτωνος, χωρὶς νὰ μεταβληθῇ βασικῶς, ὅποτε δὲν θὰ εἶναι πλέον νεοπλατωνισμὸς.

Ἡ ἀνατολικὴ θεολογία ἀφωμοίωσεν, βεβαίως, στοιχεῖα Πλατωνικά, ὡς ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνα τοῦ ὀρθολογιστικοῦ σχολαστικισμοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους, τὸν ὁποῖον προσέλαβεν ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ὡς ἱεροκήρυκα αὐτῆς, ἀλλ' οὗτοι ὑπῆρξαν ὑπὲρ τῶν Ἐκκλησιῶν, ὧν τὸ πνεῦμα κατεπόθη ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς θεολογίας, διατηρουμένων μόνον, τοῦ μὲν Πλάτωνος ὁ «ποιητισμὸς», ὅστις προσιδιάζει τοῖς ἀνατολικοῖς, τοῦ δὲ Ἀριστοτέλους ὁ σχολαστικισμὸς, ὁ ὁποῖος ἀνταποκρίνεται περισσότερον εἰς τὴν ψυχολογίαν τῶν Δυτικῶν.

Τὸ ἴδιον ὅμως δὲν δύναται νὰ συμβῇ καὶ μετὸν τῆς μυστικῆς θεολογίας. («Ἡ τοῦ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει»).

Ἡ κίνησις πρὸς τὰ ἔσω, δηλ. τῆς ἐνδοσκοπήσεως, δὲν ἀποτελεῖ βᾶσιν ταυτίσεως, ἀλλ' οὔτε ἐξηγεῖ τίποτε περισσότερον τοῦ ὅτι, ἡ ἐνδοστροφή εἶναι προῖον ἐμπειρίας τῶν μυστικῶν. Δὲν νομιζόμεν δὲ ἀκίνδυνον νὰ ὑποθεθῇ—ὡς ἀτυχῶς ἡμετέροι θεολόγοι ἀποφαίνονται—ὅτι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐδανείσθησαν μεθόδους ἀπὸ τὸν βουδδισμόν καὶ τὸν νεοπλατωνισμόν.

Ἄλλωστε, ἡ ἀγεφύρωτος ἀντίθεσις μεταξὺ Παλαμᾶ καὶ τῶν περὶ Βαρλαάμ ὠφέλιτο ἀκριβῶς εἰς τὴν θεμελιώδη διαφορὰν τῆς Ὀρθοδόξου μυστικῆς θεολογίας μετὸν νεοπλατωνισμόν, παρ' ὅτι ὁ Βαρλαάμ ἀπέρριπτε τὴν ἐνδοσκόπησιν, δι' ὃν λόγον ἀπεκάλει τοὺς Ἠσυχαστὰς τοῦ Ἀθῶνος «ὀμφαλοσκόπους» καὶ τοὺς ἐκατηγόρει, ὅτι ἀνέμενον τὴν Χάριν ἀπὸ τῶν μυκτῆρων».

Καὶ ὅσον μὲν, διὰ τὰς κακοδοξίας τοῦ Βαρλαάμ, αἵτινες ἀνεφέροντο εἰς τὸ δογματικὸν ἐπίπεδον, ὁ Παλαμᾶς τὰς ἀνέτρεψεν ἄλλιν δογματικῶς, ἐπικαλεσθεὶς πρὸς τοῦτο τὰς γνώμας τῶν Πατέρων Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Μ. Βασιλείου, Χρυσοστόμου, Δαμασκηνοῦ, Ἰωάννου καὶ Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ· ὅσον δέ, διὰ τὴν μέθοδον τῆς λεγομένης νοεῤῃς προσευχῆς, μηδεμίαν σχέσιν ἐχούσης μετὸν νεοπλατωνισμόν τοῦ Πλωτίνου, ὁ Παλαμᾶς οὐδὲν νέον εἶπεν, ἀλλ' ἀνεκεφαλαίωσε τὴν μυστικὴν θεολογίαν τῶν πατέρων, τὴν ὁποίαν διετύπωσε μετ' ἀσυνήθους δυνάμεως λόγῳ προσωπικῆς πείρας τῆς «καρδιακῆς προσευχῆς».

Ἐπομένως, ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς νοεῤῃς προσευχῆς ὡς Παλαμισμοῦ, δὲν ἔχει θέσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, διότι δὲν εἶναι φιλοσοφικὸν εἶδος διὰ ν' ἀναφέρεται εἰς τὸν γεννήτῃρά του. Εἶναι ἐξ Ἰσοῦ λυπηρὸν νὰ χαρακτηρίζεται ἡ νοεῤῃς προσευχὴ ὡς Παλαμισμὸς ὑπὸ ἐνίων θεολόγων μας, μετὸν ἀντίληψιν ἐπίσης ἄλλων, ὅτι ἡ νοεῤῃς προσευχὴ ἔλκει τὴν καταγωγὴν της ἀπὸ τὸν νεοπλατωνισμόν, καθ' ὅσον εἶναι γνωστὸν,

δτι πλειὰς ἁγίων Πατέρων καθιέρωσε ταύτην διὰ τοῦ κύρους αὐτῆς καὶ δτι ἐδικαιώθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας συνοδικῶς. Παραθέτω ἔν ἀπόσπασμα περὶ νοερᾶς προσευχῆς τοῦ Μ. Βασιλείου, διὰ νὰ καταδειχθῇ, ὅτι ἡ ἐσωστρέφεια ἦτο γνωστὴ ἀπὸ τοῦ 4ου αἰῶνος καὶ φρόνημα Πατερικόν. Ἴδου, λοιπὸν ἓνα μόνον παράδειγμα: «Νοῦς μὴ σκεδαννόμενος ἐπὶ τὰ ἔξω, μηδὲ ὑπὸ τῶν αἰσθητηρίων διαχεόμενος, ἐπάνεισι μὲν πρὸς ἑαυτὸν, δι' αὐτοῦ δὲ πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ ἔννοιαν ἀναβαίνει, κακείνῳ τῷ κάλλει περιλαμπόμενός τε καὶ ἔλλαμπόμενος...».

Ἴδου ἐπίσης καὶ ἔν ἀπόσπασμα ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου: «Ψυχῆς κίνησις ἐστὶ κυκλικὴ μὲν, ἡ εἰς ἑαυτὴν εἴσοδος ἀπὸ τῶν ἔξω· καὶ τῶν νοερῶν αὐτῆς δυνάμεων ἐνοειδῆς συνέλιξις, ὡσπερ ἔν τινι κύκλῳ, τὸ ἀπλανὲς αὐτῇ δωρουμένη, καὶ ἀπὸ τῶν πολλῶν τῶν ἔξωθεν αὐτὴν ἐπιστρέφουσα, καὶ συναγούσα πρῶτον εἰς ἑαυτήν· εἶτα ὡς ἐνοειδῆ γενομένην, ἐνοῦσα ταῖς ἐνιαίως ἡνωμέναις δυνάμεσι· καὶ οὕτως ἐπὶ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν χειραγωγούσα, τὸ ὑπὲρ πάντα τὰ ὄντα, καὶ ἔν και ταυτόν, καὶ ἀναρχον, καὶ ἀτελεύτητον».

Τὸ θέμα ἐπαναλαμβάνόμενον ἐκφεύγει τῶν ὁρίων τοῦ σκοποῦ τοῦ παρόντος άρθρου, καὶ ἂν ἐπεξετάθην περισσότερον τοῦ δέοντος, τοῦτο ἐγένετο πρὸς τιμὴν τῶν ἁγιορειτῶν Πατέρων, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς ἡ διδασκαλία τῆς νοερᾶς προσευχῆς, δίδουσα τὸ μέτρον τῆς ὑψινοίας καὶ ἀγιότητος τῶν Μοναχῶν τοῦ Ἁθῶνος, καὶ διὰ νὰ μὴν παραλείψωμεν νὰ καταχωρίσωμεν τὴν μεγαλυτέραν προσφορὰν τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἰς τὴν ὀρθόδοξον θεολογίαν.

* * *

Τοιοῦτον, σκιαγραφούμενον ἔν γενικαῖς γραμμαῖς, τὸ Ἁγιον Ὄρος, ὀρώμενον δὲ ἀπὸ περιόπτου ἱστορικῆς θέσεως καὶ ὑπὸ ἐρμηνευτικοῦ πρίσματος. Τοιαύτη ἡ οὐσία τοῦ Ἁγιορειτικοῦ Μοναχισμοῦ, ἡ ἀποστολὴ του, ἡ δρᾶσις του καὶ ἡ συμβολὴ του εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀνεκτίμητος ὑπῆρξεν ἡ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα προσφορὰ του. Καὶ παρ' ὅτι αἱ ἀρχαὶ του ἀναπτύσσονται καὶ ἐφαρμόζονται ἐπὶ ἐπιπέδου καθαρῶς ἠθικοῦ καὶ μεταφυσικοῦ, δι' ὧν αἰρεται ὑπεράνω τῶν Ἐθνικῶν διακρίσεων, ἔν τούτοις δὲν ἐλησμόνησεν τὴν καταγωγὴν του, ἀλλ' οὔτε καὶ κατώκησεν νὰ προσφέρῃ ἔν καιρῷ καὶ αὐτὸ τὸ αἷμα του εἰς τὸ σκάμμα τῆς Πίστεως, καὶ εἰς τὸν βωμὸν τῆς μεγάλης Ἰδέας τῆς τροφοῦ τοῦ Πολιτισμοῦ Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν, ἄλλωστε, διορᾷ συμπορευομένην ἀδελφικῶς μετὰ τοῦ χριστιανισμοῦ.

Ὁ Ἁθῶς ὑπέμεινεν τρομακτικὰς δοκιμασίας καὶ πολλὰς «ἔσχε τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου». Ἐγνώρισεν θελλῶδεις ἐπιθέσεις καὶ ἐκ τῶν τεσσάρων σημείων τοῦ ὀρίζοντος. «Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἤλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἐπνευσαν οἱ ἄνεμοι»—ἀπὸ Βορρᾶ καὶ Δύσεως—ἀλλὰ διεφυλάχθη ἀβλαβῆς. «Τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν» τῆς προσευχῆς. Εἶδεν δόξας, ὑπέστη ταπεινώσεις, ἐδέχθη κακώσεις ἀπὸ τὴν αἰεὺσέβειαν», τραύματα ἀπὸ τὴν ἀσέβειαν καὶ, ἰδοὺ ζῆ.

Τὸ Ἁγιον Ὄρος εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἰωνιότητα. Δὲν εἶναι φαινόμενον ἀνῆκον ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν ἱστορίαν, δὲν εἶναι προῖον ἐξελικτικόν, δὲν ἀκολουθεῖ τὴν «πρόοδον». Ἀποτελεῖ τὴν πλέον σταθερὰν καὶ μόνιμον ἀλήθειαν, ἡ ὁποία ἐκπηγάζει ἀπὸ τὴν βαθυτέραν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, ὑπὸ τὴν πλέον εὐγενῆ μορφήν της.

Τινὲς τῶν συγχρόνων «θεολόγων» θεωροῦν τὸν Μοναχισμὸν ὡς παρωχημένης σημασίας ὑπόθεσιν καὶ φλυαροῦν κατ' αὐτοῦ. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι δὲν κατενόησαν τοὺς θησαυροὺς τῆς Ὀρθοδοξίας μας, οὔτε ἐγνώρισαν τὴν θεολογίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, διὸ ἀνεπιγνώστως περιπίπτουν εἰς τὸν ὀρθολογιστικὸν Προτεσταντισμὸν.

Ἄλλ' οἱ ἁγιορεῖται δὲν προσέχουν εἰς τὴν ἀπρεπῆ μικρολογίαν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀπερὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν», οὔτε εἰς τὴν ἀδικον πιθανολογίαν τινῶν ἀνικάνων νὰ σπλλάβουν τὸ πνευματικὸν περιεχόμενον τοῦ καθ' ἡμᾶς Μοναχισμοῦ. Ἄλλ' οὔτε καὶ ἱκανοποιοῦνται μὲ τοὺς χαρακτηρισμοὺς ἄλλων, ὅτι τὸ Ἁγιον Ὄρος εἶναι μόνον

προθήκη τῆς βυζαντινῆς Τέχνης ἢ ἀπόλοιπον τῆς αἰγλης τῶν βυζαντινῶν χρόνων, ἀπογομνοῦντες οὕτω τὸν ἱερὸν Τόπον μας ἀπὸ τοῦ κυριωτέρου σκοποῦ, ὅστις εἶναι ἡ ἀναγκαία διὰ πάντας μετάνεια, ἡ ἐργασία τῆς ἀρετῆς καὶ ἡ ἀρτίωσις τοῦ ἐν Χριστῷ ἀνθρώπου, καταρτιζομένοι εἰς «σκεῦος ἐκλογῆς», διὰ τὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι ἀμφίβολον ἐὰν θὰ εὑρεθῇ ἐπὶ τῆς γῆς ἄλλη τις ζωὴ εὐγενεστέρα, ἀποδοτικωτέρα καὶ πλέον δυναμικὴ τῆς τοῦ Μοναχοῦ, ἵσταμένου διαρκῶς κατέναντι τῆς θείας πύλης τοῦ ὑπερφυσικοῦ καὶ «κρούοντος ἀνοιγῆναι».

Βέβαια, δὲν θὰ ἴδῃ τις εἰς τὸν ἀγιορείτην τὴν πρόσκαιρον λάμπιν τῆς ἐπιστημονικῆς μεγαλορρημοσύνης, οὔτε τὴν νόθον σοβαροφάνειαν τῶν σοφῶν τοῦ κόσμου, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν πεπλασμένην ἐμφάνισιν τῆς ἐν πολυμαθείᾳ κουφότητος.

Τοῦτο εἶναι τὸ μειονέκτημά του.

Ἄπλοῦς καὶ ἀπερίττος ὁ Μοναχός, βαθὺς ὀραματιστής, φιλόσοφος τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος, χριστιανὸς ἀλήθης, κρύπτει ἐπιμελῶς ὑπὸ τὸν ἡγιασμένον ἀσκητικὸν του τρίβωνα τὴν ἀρετὴν του καὶ τὸν «πολύτιμον μαργαρίτην», λανθάνων οὕτω τῆς ἀνθρωπίνης περιεργείας, διότι «ἡ ἀρετὴ φιλεῖ κρύπτεσθαι».

Οἱ φιλοπράγμονες, οἱ ἱκανοποιημένοι ἀπὸ τὰς ἐπιφανείας—ὡς νὰ μὴ ἦτο «κεκρυμμένη ἐν Χριστῷ ἡ ζωὴ» τοῦ χριστιανοῦ—μετροῦν τὴν ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀξίαν τοῦ ἀτόμου μὲ τὰς ἐστερημένας, πολλάκις, βαθύτητος καὶ σεμνότητος ἐπιδεικτικαίσεις τῆς ἐξωτερικῆς δραστηριότητος, ἀνίκανοι νὰ διακρίνουν ὑπὸ τὴν ἱεράν καὶ γόνιμον σιωπὴν τοῦ Μάρτυρος Μοναχοῦ, τὸ μέγα ἔργον, ὅπερ ἐπιτελεῖ καὶ ἀποταμιεύει ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ, διὸ καὶ ἀδίκους ἐκφέρουν κατ' αὐτοῦ κρίσεις.

* *

Ἡ μικροσκοπικὴ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἀποτελουμένη ἐξ ἀρνησικόσμων Μοναχῶν, ἀφιερωθέντων εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ θεοῦ, «ἐν ἧ οὐκ ἐνι δοῦλος καὶ ἐλεύθερος, Ἰουδαῖος καὶ Ἕλληνας, Σκύθης καὶ βάρβαρος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός», καὶ συνισταμένη ἐκ πέντε φυλῶν, αἱ ὁποῖαι διαβιοῦν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀγάπῃ, προσλαμβάνει χαρακτῆρα παγκοσμιότητος. Τὸ δὲ ἐν αὐτῇ ἰδεῶδες καὶ ἡ κοινὴ πίστις ἐπὶ τὸν Θεὸν τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἀγάπης, προσδίδουν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ σώματι, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἄκραν ἐφικτὴν καθαρότητα τοῦ βίου, τὸν προσωνυμίαν τῶν ἀγγέλων, οἱ ὁποῖοι σχολάζουν ἐν προσευχαίς καὶ θεωρίαις καὶ «πέτανται ὡς νεφέλαι».

Ὁ κοινωνιολόγος θὰ εὔρισκε ἀνακούφισιν εἰς τοὺς ἀδιεξόδους συλλογισμοὺς τῶν πολυμόχθων προβλημάτων του, ἐκ τοῦ θεάματος τῆς ἀπλῆς καὶ τῆς ἀπερίττου, τῆς εἰλικρινοῦς καὶ πλήρους ἀγάπης ζωῆς τῶν Μοναχῶν. Οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ λογοτέχναι θὰ ἤμποροῦσαν νὰ κορέσουν τὴν καλλιτεχνικὴν των δίψαν καὶ νὰ ἀναβαπτισθοῦν εἰς τὰ διαυγῆ ρεῖθρα τῶν ἀγιορειτικῶν πηγῶν. Οἱ σοφοί, ἐνώπιον τῆς πραγματικότητος ταύτης, θὰ εἶχον τὰ μέγιστα νὰ ὠφεληθοῦν, καὶ διὰ πλεῖστα ζητήματα θὰ ὠμολόγουν τὴν ἄγνοιάν των.

Καὶ πράγματι ἐντὸς τῆς σφαίρας τῆς Μοναχικῆς φιλοσοφίας ἐμπολιτεύονται αἱ πλέον ὑψηλαὶ ἰδέαι καὶ αἱ πλέον ἀληθεῖς ἐννοιαί. Ὁ ἄνθρωπος παρυσιαζόμενος ἀκηλίδωτος ἐκ τῆς ἐγκοσμίου ρυπαρότητος, ἀγνός, διαφανῆς, ὑψιπέτης, καὶ περιβαλλόμενος τὴν ἀκτινοβόλον αἰγλην τῆς θείας καταγωγῆς του ἐντὸς τοῦ θεοσυστάτου πλαισίου τῆς Μοναχικῆς ἰδιομορφίας, ἀποτελεῖ ἀληθῶς τὴν τελειότεραν ἔκφρασιν τῆς πλαστούργου θείας μεγαλειότητος.

* *

Ὁ ἱερὸς τοῦ Μοναχισμοῦ θεσμὸς προῆλθεν ὡς ἀπαύγασμα τοῦ ἀγνοτέρου χριστιανικοῦ πνεύματος, καὶ ἀπηχεῖ ὡς νοσταλγουμένη ἀρμονία τῆς ἱερωτέρας μυσταγωγῆσεως εἰς τὰ γαληνιώνα βάθη τοῦ χριστοφόρου λαοῦ. Ἀπηχεῖ ὡς φωνὴ εὐαγ-

γελιζομένη χαρμωσύνως «ἕαρ ψυχῶν». Καὶ ἀπηχεῖ ὡς «πανήγυρις πανηγύρεων», καὶ ὡς «ἄσμα ἁσμάτων»... Ἀλλὰ καὶ ὡς γλυκεῖα Δεσποτικὴ πρόσκλησις : «δεῦτε πρὸς με πάντες...».

Ἡ ὑπαρξίς τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἦτο, εἶναι καὶ θὰ εἶναι ἀναγκαία, διὰ νὰ προσανατολιζοῦται ὁ εὐόλισθος ἄνθρωπος ὡς ἀντίρροπος καὶ πρὸς τὰ ἄνω ἔλκουσα δύναμις ὡς τύπος ὑποδειγματικὸς χριστιανικῆς κοινωνίας, καὶ ὡς ἐκκλησιαστικὴ τάξις ὑπερτέρου βίου.

Ἐφ' ὅσον ἡ πιστὴ ψυχὴ δὲν θὰ παύσῃ νὰ διατηρῇ ζωηρὰν τὴν μνήμην τῆς ἐκ Θεοῦ προελεύσεώς της· ἐφ' ὅσον τὸ ἱερὸν τῆς ἀγάπης συναίσθημα, λειτουργοῦν κατὰ φύσιν, θὰ ὀρθῶ διψαλέως πρὸς ἱκανοποίησιν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐφ' ὅσον ἡ συναίθησις τῆς ἐνοχῆς καὶ εὐθύνης ἐκ τῆς ἀμαρτωλότητος δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ, τὸ ἀειθαλὲς τοῦ Μοναχισμοῦ δένδρον θὰ βυθίζῃ εἰς τὸ ζωογόνον ἔδαφος τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἔτι βαθύτερον τὰς ρίζας του, θροῖζον εὐλογίας καὶ ἐπινίκεια ἄσματα πρὸς τὸν γλυκύτατον Ἰησοῦν, μετάνοιαν δὲ καὶ ἐλπίδας πρὸς τὸν ἀγαθὸν Ἑλληνικὸν λαόν, καὶ πρὸς τοὺς Σταυροφόρους λαοὺς τοῦ κόσμου.

Ἁγιον Ὄρος 4]17 Μαρτίου 1954

ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ Μοναχὸς Διονυσιάτης

ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟΝ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Ο ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΠΑΥΛΟΣ
(Μονή Καρακάλλου)

τῆς ἐποχῆς μας, θεσμοφύλακες θρησκευτικῶν καὶ Βυζαντινῶν παραδόσεων. Κιβωτοὶ ἐν αἷς διεσώθησαν Νεοὶ ἀνεκτιμήτου ἀξίας, Βιβλιοθήκαι καὶ ἔργα τέχνης, ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸν τόσων ἐπιδρομῶν, καταστροφῶν καὶ δηώσεων, καίτοι ἄλλοι Μοναχοὶ ἐκπεσοῦσαι τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῶν μεγαλείου ἢ μετετράπησαν εἰς Κελλία ἐνθυμίζοντα διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν τὰς ἀρχικὰς Μονὰς ἃς ὑποκατέστησαν ἢ καὶ ἐξηφανίσθησαν.

Ἡ χιλιετής ἱστορία τοῦ Ἁγίου Ὄρους, γέμει ἀγῶνων ἐπιβιώσεως ἐνός Ἱεροῦ θεσμοῦ, τοῦ ὁποίου οἱ ὄπαδοι Μοναχοὶ οὐδέποτε ὀρρώδησαν πρὸ τῶν μεγαλειτέρων θυσιῶν προκειμένου νὰ διαφυλάξωσιν αὐτὸν ὡς παράδειγμα αὐτοθυσίας καὶ ἀταπαρνήσεως, ὅπερ ἐπέτρεψε τὸ θαῦμα μετὰ μίαν διαρρεύσαν χιλιετηρίδα τῆς ζωντανῆς συνεχίσεως τῶν Τυπικῶν καὶ ἡθῶν παλαιῶν εὐκλεῶν τοῦ Γένους ἡμερῶν, μεθ' ὧν μᾶς συνέδεσαν ἀρρήκτως.

Ὁ Μοναχικὸς θεσμὸς καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, δὲν εἶναι μίᾳ στεῖρα καὶ ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου ἄρνησις τῶν ἐγκοσμίων καὶ μίᾳ ἐγωϊστικῇ προσπᾶθει καὶ φυγῆς πρὸ τῶν ἠθικῶν καὶ ὕλικῶν κινδύνων.

Ἡ Ἀγιορειτικὴ Μοναχικὴ πολιτεία, μοναδικὸν παράδειγμα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, οὐδέποτε παρέμεινεν ἀπαθὴς πρὸ τῶν περιπετειῶν τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τὸ πρῶτον: ἔδωκε μεγάλους διδασκάλους καὶ ἀγωνιστὰς ἐμπνευσμένους, εἰς τὴν δευτέραν δὲ Μάρτυρας καὶ Ὁμολογητὰς καὶ κατώρθωσε νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς σημερινῆς κατὰ τὴν δεινῶν ἀγῶνων ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, ὅτινες ἐφώτισαν δέκα ὀλοκλήρους αἰῶνας μὲ πυρσοὺς θρησκευτικῆς καὶ Ἐθνικῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ

Σχοπὸς τοῦ παρόντος δὲν εἶναι ἡ προσθήκη νέου τινὸς εἰς τὴν μακροαίωνα ἱστορίαν τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Θὰ πραγματευθῶμεν μόνον περὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τοῦ Ἱεροῦ τούτου Τόπου καὶ περὶ τῶν ἐπιβεβλημένων διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν αὐτοῦ ἀπαραιτήτων μέτρων, κατόπιν συντομωτάτης ἀνασκοπήσεως τοῦ παρελθόντος.

Ὡς γνωστὸν ἡ χερσόνησος τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω ἀνήκει εἰς τὰς εἴκοσιν Ἱεράς Μονὰς, αἵτινες διὰ μέσου τῶν αἰῶνων κατώρθωσαν κατόπιν μυρίων περιπετειῶν νὰ ἐπιζήσωσι καὶ νὰ φθάσωσι μέχρι

μέ φλόγας δλοκαυτωμάτων, δέν είναι δέ δλίγοι οί 'Αγιορεΐται οΐτινες και σήμερον ακόμη κατέχουσιν έξεχούσας θέσεις έν τῇ 'Εκκλησία τοῦ θεοσώστου ἡμῶν Κράτους.

Δυστυχῶς ὅμως ὁ 'Ιερὸς οὗτος Τόπος, ὅστις διεσώθη ἐκ τόσων κινδύνων, ἀπειλεῖται σήμερον οὐχί πλέον ἐκ πολεμικῶν περιπετειῶν ἢ ἄλλων διεισδύσεων, ἀλλὰ ἐκ μαρασμοῦ οἰκονομικοῦ και συνεπῶς και ἐξ ἐλλείψεως ἐμφύχου ὕλικου.

"Ο,τι ἐσεβάσθησαν αἰῶνες κινδυνεῖ σήμερον νὰ ἀπονεκρωθῆ, ἐάν δέν ληφθῶσι ταχέως τὰ ἀπαραίτητα δραστικά μέτρα.

Αἱ 'Ιεραὶ Μοναὶ ἐπροικίσθησαν 'Ηγεμονικῶς παρὰ τῶν ἀειμνήστων Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου και ἄλλων 'Ηγεμόνων και 'Αρχόντων 'Ορθοδόξων Κρατῶν, πρὸ παντός διὰ μεγάλων ἀγροκτημάτων (Μετοχιῶν), ὧν τὸ εἰσόδημα σταθερὸν εἰς τὸ διηνεκὲς εἶχεν ἐξασφαλίσαι εἰς αὐτάς καθ' ὅλους τοὺς διαρρέυσαντας αἰῶνας τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως τῶν 'Ιερῶν Ναῶν και λοιπῶν κτιρίων και διατροφῆς τῶν Μοναχῶν δεόντως.

'Απὸ τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς ὅμως, ἐπῆλθε ριζικὴ μεταβολὴ εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τοῦ τόπου. Τὰ ἀγροκτήματα ἀπαλλοτριωθέντα ὑπὸ τοῦ Κράτους διενεμήθησαν εἰς τοὺς προσφυγόντας ἀδελφούς, αἱ δὲ 'Ιεραὶ Μοναὶ κατόπιν πολλῶν διαπραγματεύσεων μετὰ τῆς Κυβερνήσεως ἐδέχθησαν τὴν ἐκμίσθωσιν αὐτῶν βάσει ἀναγνωρισθέντος αὐταῖς κατωτάτου ὀρίου εἰσοδήματος, πόρρω ἀπέχοντος τοῦ πραγματικοῦ τοιοῦτου ἀσυγκρίτως ἀνωτέρου ὄντος ἀπὸ τὸ ἐπιδικασθὲν εἰς αὐτάς.

Τὸ συνολικὸν ποσὸν τῶν εἰσοδημάτων τῶν Μετοχιῶν πρὸ εἰκοσιπενταετίας ἀνήρχετο εἰς δεκαπέντε περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἧτοι τεσσαράκοντα χιλιάδας χρυσῶν λιρῶν ἀγγλικῶν ὧν ἡ ἀγοραστικὴ ἀξία ἐν σχέσει μετὰ τὴν σημερινὴν τοιαύτην ἦτο τουλάχιστον τριπλασία, διότι ἐν τῷ μεταξὺ ἐτριπλασιάσθη ἡ ἀξία τῶν περισσοτέρων εἰδῶν ἐν σχέσει μετὰ τὴν ἀξίαν τοῦ χρυσοῦ.

'Ἐπρεπε λοιπὸν οὐσιαστικῶς νὰ εἰσπράξωσιν αἱ 'Ιεραὶ Μοναὶ ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδες χρυσῶν λιρῶν διὰ νὰ καλύψωσι τὰς ἀνάγκας ἅς ἐκάλυπτον τότε αἱ 40.000 λίραι 'Αγγλίας.

Κατὰ τὸ ἔτος 1953 αἱ 'Ιεραὶ Μοναὶ εἰσέπραξαν τρία δισεκατομμύρια δραχμῶν ἧτοι ἐννέα περίπου χιλιάδας λιρῶν. 'Ἐν τῷ μεταξὺ ἅπαντα τὰ ἀποθέματα αὐτῶν εἰς ὁμολογίας δανειῶν, ἔταιρειῶν και λοιπῶν ὡς και τὰ εἰς ρευστὸν τοιαῦτα ἐξηνεμίσθησαν λόγῳ τῶν γνωστῶν κατοχικῶν και μετακατοχικῶν γεγονότων διὰ νὰ εἶναι ἡ καταστροφὴ πλήρης.

'Ἐνταῦθα δεόν νὰ τονισθῆ ὅτι αἱ ἀνάγκαι τῶν 'Ι. Μονῶν δέν ἔπαυσαν και αὐξάνουσι καθημερινῶς διὰ δύο κυρίως λόγους:

- 1) Τὰ κτίρια ἀπαιτοῦσι πολυδάπανον συντήρησιν διὰ νὰ μὴ καταρρεύσωσι και.
- 2) Τὰ ἐργατικά ἠϋξήθησαν δυσαναλόγως και τοιαῦτα ἀπαιτοῦνται πολλὰ σήμερον διὰ τὰς ἀγροτικὰς ἐργασίας.

'Ἡ δυσπραγία αὕτη εἰς τινὰς τῶν 'Ιερῶν Μονῶν και τὸ ἀβέβαιον τῆς συνεχείας ὁμαλοῦ βίου ἀπηλλαγμένου οἰκονομικῶν περιπετειῶν ἐπιδρᾶ ἀναγκαστικῶς ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῆς ἐξευρέσεως νέου ἐμφύχου ὕλικου προοριζομένου νὰ ἐπωμισθῆ μελλοντικῶς τὰ βάρη τῶν 'Ιερῶν Μονῶν. Διαρκῶς μεγαλειτέρα παρατηρεῖται ἔλλειψις νέων ὑποψηρίων Μοναχῶν ἐν ᾧ ἄφ' ἑτέρου οἱ γέροντες ὡς εἶναι φυσικὸν ἀποθνήσκουσι.

Διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται ἄμεσος και ἀμέριστος ἡ συνδρομὴ τῶν ὀπωσδήποτε ἀγαπώντων τὸν 'Ιερὸν τοῦτον τόπον, διὰ νὰ σωθῆ τὸ "Άγιον" Ὄρος, τὸ ἀγλαΐσμα τοῦτο τοῦ 'Ἐθνους και τῆς 'Ορθοδοξίας, ἵνα μὴ μείνη τὸ ζωντανὸν τοῦτο Μνημεῖον τόσων παρελθόντων αἰῶνων, ὡς ἀνάμνησις, μεστὴ τύψεων, δι' ἐκείνους οἵτινες ἐκώφευσαν εἰς τὴν φωνὴν μας και δέν ἠθέλησαν νὰ ἴδωσι τὴν θλιβεράν πραγματικότητα και δέν ἔσπευσαν νὰ περισώσωσιν ὅ,τι δύναται ἀσφαλῶς ἀκόμη νὰ σωθῆ.

Τὰ καθ' ἡμᾶς ἐπιβαλλόμενα μέτρα πρὸς ἐπίτευξιν τῆς οἰκονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν τόπου εἶναι ἐν συντομίᾳ τὰ ἑξῆς:

1) Κατοχύρωσις τῶν Μετοχιακῶν μισθωμάτων των: Πρέπει ἅπαξ διὰ παντός νὰ ρυθμισθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο βάσει τῆς πραγματικῆς ἀξίας τῶν 15.000.000 δραχμῶν τοῦ ἔτους 1932 ἐν συναρτήσῃ τοῦ τότε καὶ σήμερον τιμαρίθμου.

2) Ἀνάπτυξις τῶν πλουτοπαραγωγικῶν δυνατοτήτων τοῦ τόπου, διὰ τῆς ἀξιοποιήσεως ὄλων τῶν κατὰ τὸ πλεῖστον μειωθείσῶν ἀποδόσεων τῶν ἐλαιώνων, ἀμπέλων, ὀπωροφόρων δένδρων καὶ κηπευτικῶν εἰδῶν, ἐλλείψει χρηματικῶν μέσων, μετ' ἀμέριστον τοῦ Κράτους ἀρωγὴν δι' εἰδικῶν καὶ μέσων (δενδρυλλίων, φυτωρίου ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, σπόρων, ψεκασμῶν κ.λ.π.).

3) Ἀνάπτυξις τοῦ Τουρισμοῦ: Τὸ Ἁγιον Ὄρος, παγκοσμίως γνωστὸν, παρουσιάζει μέγα ἐνδιαφέρον, λόγῳ τῶν Ἱερῶν ναῶν, βιβλιοθηκῶν, ἔργων τέχνης καὶ ζωγραφικῆς καὶ τοῦ μοναδικοῦ περιβάλλοντος τῶν Ἱερῶν Μονῶν, δύναται νὰ προσελκύσῃ πολλοὺς περιηγητάς, οἵτινες σήμερον λόγῳ τῶν δυσμενῶν συνθηκῶν ταξιδίου ἐλλείπουσιν αἰσθητῶς.

Ἐκ τῆς αὐξήσεως τῶν Ἐπισκεπτῶν, τὸ Ἁγιον Ὄρος οὐ μόνον δὲν πρόκειται νὰ κερδίσῃ τι, ἐκτὸς μόνον τῆς δόξης, ἀλλ' ἀντιθέτως θὰ ὑποβληθῇ εἰς πρόσθετα ἐξοδα φιλοξενίας, πρὸ τῶν ὁποίων δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ ὀπισθοχωρήσῃ ἐκ παραδόσεως. Ἐξ ἀντιθέτου ὅμως τὸ Κράτος θὰ ὠφελῆθῃ σημαντικῶς ἐκ τῆς αὐξήσεως τοῦ Τουριστικοῦ συναλλάγματος διότι οἱ ἐπισκέπται τοῦ Ἁγίου Ὄρους ξένοι δὲν πρόκειται νὰ περιορισθῶσι μόνον εἰς τὴν ἐπίσκεψιν αὐτοῦ.

Ἐπιβάλλεται ὅθεν ὅπως ὁ Κρατικὸς Ὄργανισμὸς Τουρισμοῦ προβῇ εἰς τὴν ἐπισκευὴν τῶν κεντρικῶν ἀρτηριῶν ἀπὸ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Λαύρας μέχρι Καρυῶν καὶ μέχρι Δάφνης καὶ νὰ κανονίσῃ τὰ δρομολόγια τῶν ἐκ Θεσσαλονίκης πρὸς Τρυπητὴν λεωφορειῶν, ἐν συδυασμῷ πρὸς τὰ δρομολόγια τῶν ἐπιβατικῶν βενζινοπλοίων ἐκ Τρυπητῆς πρὸς Δάφνην.

Πρὸς ἀνευωτέραν διαμονὴν τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν κατὰ τὴν ἄφιξιν καὶ ἀναχώρησιν αὐτῶν, δέον νὰ ἰδρυθῶσιν ὑπὸ τοῦ Ὄργανισμοῦ Τουρισμοῦ περίπτερα ἐν Δάφνῃ καὶ Καρυαῖς ἐνθα ἐλλείπουσι παντελῶς εὐπρεπῆ ξενοδοχεῖα ὕπνου καὶ φαγητοῦ δεδομένου ὅτι πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὸ Ἁγιον Ὄρος εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ἐφοδιασθῶσιν παρὰ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος διὰ σχετικοῦ Διαμονητηρίου αὐτοπροσώπως ἐν Καρυαῖς. Τοιοῦτον περίπτερον δέον νὰ ἰδρυθῇ καὶ εἰς Τρυπητὴν.

4) Τακτοποιήσις τῶν προσόδων τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος. Ἐκ τῶν προσόδων τούτων συντηρεῖται ἐν μέρει ἡ Ἀθωνιάς Σχολὴ καὶ ἐκτελοῦνται στοιχειώδεις ἐργασίαι καθαριότητος καὶ φωτισμοῦ τῶν Καρυῶν. Διὰ νὰ καταστῇ ὅμως δυνατὴ ἐν τῷ μέλλοντι ἡ συντήρησις τῶν προτεινομένων ὑφ' ἡμῶν πρὸς ἐπισκευὴν ὁδικῶν ἀρτηριῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐπιβάλλεται:

α) Σύστασις Ἐπιτροπῆς ἐξ Ἀγιορειτῶν Μοναχῶν πρὸς παρακολούθησιν τῆς εἰσπράξεως τοῦ διὰ κανονιστικῶν Διαταγμάτων ἐπιβληθέντος φόρου 3 % ἐπὶ τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων ἀγαθῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἵνα ἐκλείψῃ πᾶσα ὑπόνοια φοροδιαφυγῆς τῶν ἄλλως τε ἱκανοποιητικῶν τούτων καθ' ἡμᾶς ἐσόδων.

β) Συντονισμὸς ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐπιτροπῆς, εἰ δυνατόν κοινοπραξίας, τῶν προμηθειῶν τῶν Ἱερῶν Μονῶν τῶν ἀτελῶς εἰσαγομένων εἰδῶν, πρὸς ἐπίτευξιν συμφεωτέρας τιμῆς ἀγορᾶς καὶ κράτησις δικαιωμάτων τινος ὑπὲρ τῆς Ἱερ. Κοινότητος Ἁγίου Ὄρους. Τὸ δικαίωμα τοῦτο δὲν θὰ ἐπιβαρύνῃ τὰς Ἱ. Μονὰς, ἄτε προερχόμενον ἐκ διαφορᾶς τιμῆς τῶν εἰδῶν τούτων διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι ἄλλη τιμὴ θὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τὴν ἀγορὰν πέντε χιλιάδων ὀκτάδων εἰδους π.χ. ὑπὸ μιᾶς μόνον Μονῆς, καὶ ἄλλη τιμὴ διὰ τὴν ἀγορὰν διακοσίων χιλιάδων ὀκτάδων εἰδους τινος παρ' ὄλων ὁμοῦ τῶν Ἱερῶν Μονῶν ἢ ἐνὸς συγκροτήματος ἐξ ἢ ἑπτὰ.

γ) Ἐκδοσις Ἀγιορειτικοῦ λαχείου, οὗτινος τὸ προῖον θὰ χρησιμοποιοῖται διὰ τὴν

ἐπισκευὴν ἢ ἀναστήλωσιν μνημείων τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ λοιπῶν ἔργων κοινῆς ὠφελείας, ἀνευ οὐδεμιᾶς ἐπιβαρύνσεως τοῦ Κράτους.

Ταῦτα ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὰ δέοντα γενέσθαι καθ' ἡμᾶς, ὑπὲρ τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἅτινα θεωροῦμεν κατορθωτά, ἵνα ἀνασυγκροτηθῇ ἡ οἰκονομία αὐτοῦ καὶ οὕτω δυναθῇ νὰ ἐκτελέσῃ τοῦτο καὶ εἰς τὸ ἐγγὺς μέλλον ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, τὸν ὑψηλὸν ἠθικοθρησκευτικὸν προορισμὸν του.

Ἔγραφον ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Καρακάλλου τῇ 10—2—54,

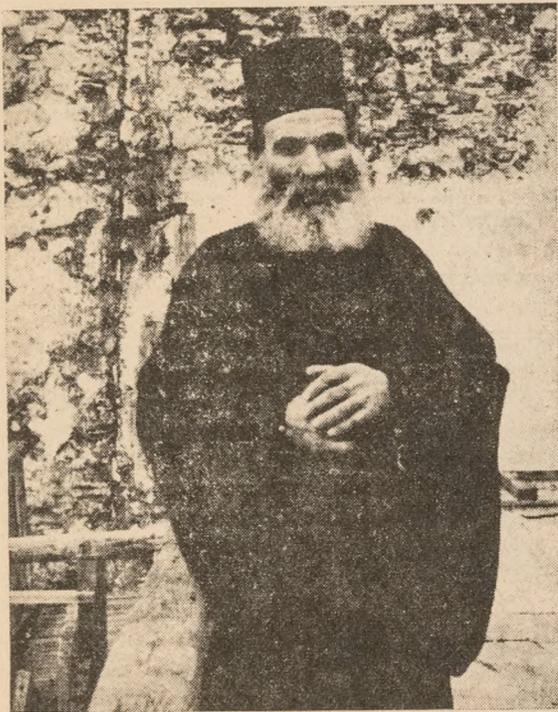
Ὁ Καθηγούμενος Αὐτῆς

† Ἀρχιμανδρίτης ΠΑΥΛΟΣ

ΤΑ ΚΑΡΟΥΛΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤΟΥΝΑΚΙΑ

ΤΑ ΚΑΡΟΥΛΙΑ

Ο ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΓΑΒΡΙΗΛ
(Μονή Διονυσίου)

Ἕλληνες, ἀμφότεροι δὲ πολιτογραφημένοι εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν τὸ ἐργόχειρόν των εἶναι πενιχρόν· κομβοσχοίνια, κομβολόγια ἐκ κογχυλίων, βιβλιοδεσία, σαρωθροποιῖα καὶ καλαθοποιῖα, καὶ ταῦτα ἵνα μὴ τρώγωσι «ἄρτον ἀργόν», ὡς ἐργασίαν μόνιμον καὶ κυρίαν ἔχοντες τὴν προσευχὴν. Ἐκ τῶν Ρώσων οἱ πλείστοι ζῶσιν ὡς ἐγκλειστοὶ μηδὲν ἀφιστάμενοι τῆς περιοχῆς τῆς καλύβης των, ἔχουσι δὲ ὡς οἰκονόμον των τὸν ἀγαθὸν πατέρα Ἀλέξανδρον ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν περιερχόμενον τὸ Ὄρος ἵνα ἐκ τοῦ πενιχοῦ ἐργοχείρου του, τῶν ἐκ θάμνων σαράθρων καὶ τῆς ἐλεημοσύνης τῶν ἱερῶν Μονῶν ἐπαρκῆ εἰς τὰς στοιχειώδεις ἀνάγκας τῶν ἀδελφῶν. Καὶ ἵνα μὴ χάσῃ τὴν ἐκ τῆς ἡσυχίας ψυχικὴν γαλήνην ἐπὶ τόσα ἔτη δὲν ἐξέμαθε ἢ προσποιεῖται ὅτι δὲν ἐξέμαθε διόλου ἑλληνικά. Οἱ Ἕλληνες εἶναι σχεδὸν ὅλοι πρῶην μοναστηριακοί, σκανδαλισθέντες ἐκ τῆς ἀλλαγῆς

Ἐκεῖ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἄθω, εἰς τοὺς προβούνους τοῦ «Καρμηλίου», ἀρχίζουσι, ἐκτεινόμενα εἰς ἀπόκηρμον πρὸς τὴν θάλασσαν κατωφέρειαν, τὰ φοβερὰ καὶ τὴν θῆαν ἀκόμη, «Καρούλια». Τόπος ἀπαρηγόρητος, μηδὲ ἔχνος χλόης, μηδὲ σταγῶν πηγαίου ὕδατος, ξηρότης ἄκρα, πέτρα ἐπὶ πέτρα ὅπου μικρὰ κοιλότης καὶ συμπαγῆς βράχος ἢ ὅλη περιοχὴ, ἢ δὲ κλίσις τόσον ἀπότομος ὥστε ἀπὸ θαλάσσης, νομίζει τις αὐτὴν κρεμάμενον πίνακα μὲ ζωγραφισμένους ἐν αὐτῷ τοὺς λευκοὺς οἰκίσκους τῶν ἀναχωρητῶν, διότι ἀναχωρηταὶ καὶ ἐκτὸς τοῦ κόσμου λογίζονται οἱ οἰκίητορες τῶν «Καρουλιῶν», «τὰ πετροχελήδονα τοῦ Ὄρους», κατὰ τινα λογογράφον. Εἰς αὐτὴν τὴν ἀνικνυμὸν πέτραν ἔστησαν τὰς καλιάς των 20 περίπου φιλέρημοι τρυγόνες, ψυχῆ ποθοῦσαι τὴν ἡσυχίαν, σκοποῦσαι πρὸς τὸν παράδεισον. Οἱ πλείονες εἶναι Ρῶσσοι καὶ οἱ λοιποὶ

τοῦ θρησκευτικοῦ ἡμερολογίου ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ μὴ ἀνεχόμενοι τὸ μνημόσυνον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὡς αἰτίου τῆς τοιαύτης ἀλλαγῆς. Κατὰ τὰ ἄλλα εἰσὶν ἄξιοι παντὸς σεβασμοῦ, καὶ θαυμαστοὶ διὰ τὴν ἄκραν αὐταπάρνησίν των, σεβαστοὶ καὶ δι' αὐτὴν τὴν πλάνην των, ἐφόσον προέρχεται ἐξ ἀκριβείας, κατ' αὐτούς, θρησκευτικῆς, θαυμαστοὶ διὰ τὴν ἐκουσίαν στέρησιν καὶ πτωχείαν, χάριν τῆς ψυχικῆς των σωτηρίας.

Ὅ,τι ἦτο διὰ τὴν Αἴγυπτον καὶ τοὺς μοναχοὺς τῆς ἡ «βαθυτάτη ἔρημος», εἶναι διὰ τὸν Ἄθω καὶ τοὺς πατέρας του τὰ «φοβερά Καρούλια».

Ἀπὸ τοῦ ὕψους 15-20 μέτρων ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ἀναμένει ὁ ἐγκλειστος ἐρημίτης ὡς «νεοσσὸς κοράκων» πότε θὰ διέλθῃ λέμβος τις καὶ ἀποθέσῃ ἐντὸς τοῦ κρεμαμένου καλαθίου τεμάχιον ἄρτου· καὶ τοῦτο ἐν καιρῷ γαλήνης. Ἀλλὰ πότε γαλήνη εἰς τὴν Ξερξοφάγον ἐκείνην θάλασσαν; Καὶ πότε χορτασμός ἐκ μέρους πτωχῶν ἀλιέων καὶ λεμβούχων; Ἀλιεῖς καὶ αὐτοὶ τοῦ ξηροῦ ἐπιουσοῦ εἰς τὴν ἀκρώρειαν ἐκείνην, ἀνασύρουσι πρῶϊας καὶ ἐσπέρας τὰ «καρούλια» των, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κενά, ἀφότου τὰς κώπας ἀντικατέστησαν αἱ μηχαναὶ, καὶ τὰ δίκτυα, αἱ σαγῆναι τοῦ πελάγους. Ἐκ τῶν ἀρτοαλιευτικῶν τούτων καρουλιῶν προσῆλθεν ἡ τοπωνυμία. Ὡς ὄστρακα κολλημένοι εἰς τὸν ἀλίκυτον βράχον τοῦ ἀκρωτηρίου, ἀπεκδέχονται τὸν ὑετὸν τοῦ οὐρανοῦ, ἵνα δροσίωσι τὴν γλῶσσαν των. Πόσοι ἐξ ἡμῶν, καὶ πόσοι ἀπὸ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης παρρηγόμενοι καὶ διαπορευόμενοι δὲν κινουσι τὰς κεφάλας, οἰκτεῖροντες αὐτούς ὡς ἀπονενομημένους; Ἐχουσι δίκαιον· οἱ ἐκ τῆς γῆς οὕτω σκέπτονται καὶ ὀμιλῶσιν· οἱ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐράνια φρονουσι καὶ εἰς οὐρανοὺς περιπολεύουσιν, ἀστοὶ ὑψιπέται αὐτοί, καὶ ἡμεῖς νῆσσαι χαμερπεῖς, ἃ οὐ δυνάμεθα ποιεῖν χλευάζοντες.

Πόθος πολυχρόνιος ἦτο ἡ ἐπίσκεψίς μου εἰς τὰ ἐρημητήρια ταῦτα, ἀλλὰ συμφορῶμεναι αἱ ἄκανθαι τῶν πολλαπλῶν μεριμνῶν καὶ φροντίδων κατέπνιγον αὐτόν. Ἦδη ἡ χάρις τοῦ Κυρίου περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου μου, μὲ ἤξιωσε μετὰ τεσσαρακονταετῆ καὶ πλέον διαμονῆν ἐν τῷ Ὄρει, νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν ἐρημικὸν αὐτὸν τόπον, ὃν καθηγίασαν καὶ καθαγιαζουσι θεοφιλεῖς ψυχαὶ καὶ ὅστις πρὸς αἰσχύνην μου μόλις τεσσαράκοντα λεπτὰ ἀπέχει θαλασσίως ἐκ τῆς Μονῆς μας.

Δοξάζω τὸν πανάγαθον Θεὸν ὅτι μὲ ἤξιωσε τοιοῦτου προσκυνήματος καὶ τοιαύτης ἀναστροφῆς καὶ ἐπικοινωνίας πρὸς τοὺς ἁγίους αὐτοὺς πατέρας, τὰ ζῶντα κειμήλια τοῦ ὀρθοδόξου μοναχισμοῦ, τὰ ὅποια ἐν τῇ ταπεινῇ μου προσπαθείᾳ θὰ σκιαγραφήσω τὸ κατὰ δύναμιν.

ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΩΝ ΚΑΡΟΥΛΙΩΝ

Δὲν θὰ εἶπω ὑπερβολὴν ἂν ὀνομάσω αὐτοὺς «πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ», διότι μόνον πρὸς αὐτὸν ἀτενίζουσι καὶ νοερῶς εἰς αὐτόν, ὡς προέφην, περιπολοῦσι.

Διὰ ζῶντας εἰσέτι ἀνθρώπους δὲν εἶναι ὠφέλιμον νὰ ἐξίστορῃ τις τὰς ἀρετὰς των, διότι καὶ εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην αὐτῶν προσκρούει καὶ ἐνδεχόμενον ὡς ἄνθρωπος νὰ λανθασθῇ εἰς τὴν προοπτικὴν του. Ὁ Κύριος ἔλεγεν εἰς τοὺς μαθητάς του «μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός ἕως ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου κ.τ.λ.» καὶ οἱ σοφοὶ ἡμῶν πρόγονοι «μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε». Διὰ τοῦτο συνολικῶς περὶ αὐτῶν ὀμιλῶ καὶ θέλω ὀμιλῆσαι ἀναφορικῶς τῆς πνευματικῆς των ἐργασίας.

Εἶδον ἐκ τοῦ πλησίον τοὺς ἀδελφούς αὐτοὺς ἐν τοῖς ἐρημητηρίοις των, οἱ πλεῖστοι παρήλικες καὶ ἐκ τῆς σκληρᾶς ζωῆς κατεσκληρότες, στυγνοί, ἀλλὰ γλυκεῖς τὴν ὄψιν καὶ πρόσχαροι, ὑποδέχονται τοὺς σπανίους ἐπισκέπτας μὲ εὐπρωςηγορίην καὶ στενοχωροῦνται, δότι ἀποροῦντες τῶν πάντων, δὲν δύνανται νὰ περιποιηθοῦν ἔστω καὶ στοιχειωδῶς αὐτούς.

Αἱ περισσότερα καλύβαι καὶ τὰ σπήλαια δὲν ἔχουν ἐκκλησίδια καὶ οὕτως ἀνάγκάζονται οἱ δυνάμενοι νὰ μεταβαίνουν εἰς γειτονικὰς διὰ τὰς λειτουργίας καὶ μεταλήψεις.

Εἰς τὸν πρόλογόν μου ἔλεγον ὅτι μεταξύ τῶν μοναχῶν ὑπάρχουν ἄνθρωποι τοῦ κόσμου σπουδαῖοι, ἀριστοκράται, ἀξιώματοῦχοι καὶ ἐπιστήμονες, καὶ ἴσως πολλῶν ἢ σκέψις διὰ τὴν διαμονὴν καὶ διαβίωσιν ὡς μοναχῶν, ἐστράφη πρὸς τὸ Βατοπαίδι, τὴν Λαύραν καὶ τὴν τοῦ Ρωσσιχοῦ, ὑπάρχουν καὶ ἐκεῖ τοιοῦτοι, ἀλλ' οἱ κορυφαῖοι εὐρίσκονται εἰς τὸ «Καροῦλι» μεταξύ τῶν Ρώσων καὶ εἰς τὰ «Κατουνάκια» μεταξύ τῶν Ἑλλήνων. Ἐδῶ εἰς τὸ ἕξενον «Καροῦλι» ζῆ ἀπὸ 30ετίας καὶ πλέον ὁ παπᾶ Παρθένιος, υἱὸς κόμητος Ρώσσου, οὐτινος ἡ ἰδιοκτησίη εἰς τὴν παρακαρπάθιον χώραν ἦτο ἴση πρὸς ὀλόκληρον τὴν Μακεδονίαν. Ἐτερος, ὁ παπᾶ Νίκων, ἀνώτερος ἀξιώματιχὸς τοῦ τσαρικοῦ στρατοῦ, γλωσσομαθὴς καὶ θεολογικώτατος. Τοῦτον ἐπισκέπτονται πολλοὶ ξένοι καὶ ἰδίως τοῦ προτεσταντικοῦ δόγματος καὶ φεύγουν καταγοητευμένοι ἐκ τῆς συνομιλίας του ἐπὶ θρησκευτικῶν ζητημάτων, εἰς δὲ τούτων, τέως βουλευτῆς τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων, ἠσπάσθη τὴν Ὁρθοδόξιαν καὶ ἤδη ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὁ θερμότερος ἀτῆς ἐν Λονδίῳ, εὐγνωμονῶν τὸν σεβαστὸν παπᾶ Νίκωνα πανοικί διὰ τὴν σωτήριον πνευματικὴν ἀφύπνισίν του καὶ τῶν οικειῶν του.

Μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων δύο προέρχονται ἐκ τῆς ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ἀγίου Διονυσίου καὶ κατοικοῦν κατὰ μόνας, ὁ μὲν εἰς σπήλαιον ὑπερκείμενον ἀποτόμως τῆς θαλάσσης περὶ τὰ 100 μέτρα, ὁ δὲ εἰς τὴν παραλίαν ἐπὶ ἀβάτου καλύβης ὑπερκειμένης τῆς διὰ θαλάσσης 25 μέτρα καθελούσης διὰ καροουλίου τὸ καλάθιον τῆς δι' ἄγραν ἄρτου.

ΤΑ ΚΑΤΟΥΝΑΚΙΑ

Ἄνωθεν τῶν «Καρουλιῶν» καὶ εἰς ἀπόστασιν 3¼ τῆς ὥρας ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἐκτείνεται ἕτερος ἐρημικὸς συνοικισμὸς «Τὰ Κατουνάκια» ἢ μᾶλλον «Καντουνάκια», διότι εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀκρῶρειαν (Καντοῦνι) τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ Ἄθω.

Τριάκοντα περίπου οἰκίσκοι, μετὰ πεντηκοντάδος οἰκητόρων κατεσπαρμένοι εἰς τὸ πρᾶν ἐκ τοῦ «Καρμηλίου» καὶ μέχρι Μικρᾶς ἀγίας Ἄννης καὶ «Καρουλιῶν» στεροῦνται καὶ αὐτοὶ ἐπιγείου παρηγορίας, καὶ αὐτὸ τὸ ὕδωρ οὐρανόθεν ἀπεκδεχόμενοι.

Ἡ προεξέχουσα αὐτῆ βραχώδης περιοχὴ τοῦ Ὄρους τυγχάνει φυσικῶς ἀνυδρος, τῶν ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἄθω καὶ κάτωθεν ὕδατοφόρων στρωμάτων ἐκχυνομένων πρὸς τὰς ἐκατέρωθεν χαράδρας τῆς «ἀγ. Ἄννης» καὶ τῆς «Κερασιᾶς». Πολλάκις οἱ πατέρες τῶν Κατουνακίων καὶ μὲ ὑπερβολικοὺς κόπους ἀνέσκαψαν τοὺς βράχους εἰς τὰ κοιλάματα πρὸς εὔρεσιν ὕδατος, ἀλλ' εἰς μάτην, καὶ ἤδη ἀρκοῦνται εἰς τὰς μικρὰς δεξαμενὰς ὀμβρίου τοιοῦτου, προσπαθοῦντες διὰ πενιχρῶν μέσων νὰ πλουτίσωσιν αὐτάς.

Ἄλλὰ καὶ ἐδῶ τὸ ὑστέρημα τοῦ ἐνὸς ἀναπληροῖ ἡ φιλαδελφία τοῦ ἄλλου, καὶ παρατηρεῖται μεταξύ αὐτῶν ἡ ἀμιλλα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης πρὸς μετάδοσιν καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὑστερήματος.

Ἀναφέρεται εἰς «Παλαιὸν Εὐεργετινὸν» ὅτι ἔφερε ποτὲ εὐλαβὴς προσκυνητῆς εἰς τὸν ἀββᾶν (ἠγούμενον) τῆς Σκήτεως σταφύλια, καὶ ὁ Γέρων πατρικῆς στοργῆς κινούμενος, τὰ ἔστειλε πρὸς ἄλλον συσκητιώτην πρεσβύτερον αὐτοῦ καὶ φιλάσθενον, ὁ δὲ φιλαδελφία κινούμενος τὰ ἀπέστειλεν εἰς ἕτερον γείτονα χωρὶς νὰ θίξῃ ταῦτα διόλου, καὶ ἐκεῖνος τὰ προώθησεν εἰς ἄλλον μὲ τὴν θεοφιλῆ σκέψιν ὅτι ὁ ἀδελφὸς ἔχει μεγαλύτεραν ἀνάγκην αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἀπὸ ἀδελφοῦ εἰς ἀδελφὸν ἔκαμαν τὰ σταφύλια τὸν γύρον τῆς σκήτεως ἄθικτα καὶ ἐν τέλει εὐρέθη τις τῶν ἀδελφῶν στοχασθεὶς ὅτι δὲν ἀρμόζει εἰς αὐτὸν νὰ τὰ φάγῃ ἀλλὰ εἰς τὸν ἀββᾶν, πρὸς ὃν καὶ τὰ ἔστειλε, καὶ ὅτε εἶδε τοῦτο ὁ ἀββᾶς ἐδόξασε τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἐγκράτειαν τῶν πατέρων.

Συμβαίνει πολλάκις ἐκ τῶν γειτονικῶν Μονῶν νὰ στέλλωνται πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοὺς ψιχία τινὰ ἐλεημοσύνης, καὶ ἡ διανομὴ δυσχεραίνεται ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ὅλοι καθυστεροῦν εἰς τὴν προσέλευσιν καὶ λῆψιν τοῦ μεριδίου των, μήπως ἐξ αἰτίας των

στερηθῆ ὁ γείτων ὁ συνερημίτης καὶ συνασκητῆς των, καὶ τίς οἶδε πόσοι ἐξ αὐτῶν τὸ λαμβάνουσιν, ἵνα τὸ προωθήσωσι πρὸς τὸν «ἅγιον Βασίλειον» ὅπου τὸ πτωχοκομεῖον τῆς ἐρήμου.

Ἐχουσι καὶ οἱ ἐρημίται πατέρες τοὺς πτωχοὺς των καὶ τοὺς γηροκομουμένους των, ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὰ ἐρείπια τῆς «οὐρανοπόλεως» ὑπὸ τὸν Ἄθωνα, μακρὰν πάσης ἐπικοινωνίας, ζοῦν ἐν σπηλαίοις καὶ οἰκίσκοις δέκα τρεῖς μοναχοὶ Ἕλληνες καὶ Ρουμάνοι, ἀδελφοὶ τοῦ Χριστοῦ, μὲ μόνην τὴν ἐλπίδα ἐπὶ τὸν Κύριον καὶ παρηγορίαν τὸν ἐξ ἁγ. Ἀννης φιλαδελφώτατον πατέρα Στέφανον, μεταφέροντα αὐτοῖς ὅτε μὲν ἐπὶ ράχεως ὅτε δὲ διὰ τοῦ ὄναριου του τὴν πολυτέλειαν τοῦ «παξιμαθίου», τὸ ὅποιον ἐνίοτε αἱ Ἰ. Μοναί, ἀλλὰ πάντοτε οἱ γείτονες πτωχοὶ ἀσκηταὶ στέλλουσι πρὸς τοὺς πένθητας ἀδελφούς των. Καὶ τί τὸ παρ' αὐτῶν ἀντάλλαγμα; εὐχαριστίαι θερμύταται εὐχαὶ ἀκατάπαυστοι πρὸς Κύριον ὑπὲρ ζώντων καὶ τεθνεώτων, τῶν ἐλευόντων καὶ παντὸς τοῦ κόσμου.

Βλέπει ὁ προσεκτικὸς παρατηρητῆς, εἰς τοὺς μὲν σχηματισμένους κάλους ἐπὶ τῶν χειρῶν ἀπὸ τὰς ἀμετρήτους καὶ κάθε ἡμέραν καὶ νύκτα γονυκλισίας, εἰς τοὺς δὲ φθαρέντας τὸν καρπὸν τοῦ ἀριστεροῦ ἀντίχειρος ἀπὸ τὸ «κομποσχοῖνι» τῆς προσευχῆς εἰς πάντας δὲ ἀνεξαρτήτως φυλῆς τὴν ἄκραν ἀγάπην.

Ἄς ἔλθουν λοιπὸν οἱ τοῦ κόσμου φιλόσοφοι, οἱ θεωροῦντες τὸν χριστιανικὸν πολιτισμὸν ἀνεπαρκῆ, πρὸς εἰρηναίαν συμβίωσιν τῶν οἰκητόρων τῆς γῆς, καὶ ἄς ἐξηγήσουν τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς ἀδελφικῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης καὶ ἄς κρίνουν μεταξὺ τοῦ σημερινοῦ καπαντήματος («τῆς πάλης τῶν τάξεων»), εἰς ὃ ἔφερον τὴν τολαίπωρον ἀνθρωπότητα τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος αἱ προοδευτικαὶ ἰδέαι καὶ τῆς καθυστερημένης εὐαγγελικῆς θεωρίας («μὴ τὸ τοῦ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ἐτέρου ἕκαστος»).

Σήμερον τὰ «Κατουνάκια» διέρχονται περίοδον διττῆς κρίσεως· οἱ πτωχοὶ πατέρες, οἱ ἐκ τοῦ ἐργοχειρίου των ποριζόμενοι τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς των, δὲν ἐργάζονται τοῦτο πλέον, διότι εἶναι ἀζήτητον εἶδος. Τὰ ξύλινα κουτάλια, αἱ ξύλινα κτέναι, αἱ σφραγίδες διὰ πρόσφορα, τὰ ξύλινα πινάκια καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐργόχειρα ξυλογλυπτικῆς, ἀντικατέστησαν τὰ βιομηχανικὰ τοιαῦτα ἐκ μετάλλου, πάστας, πορσελάνης καὶ νάυλον, ἀφ' ἐτέρου δὲ καὶ τὰ δάση, ἀφ' ὧν ἐπορίζοντο τὰ κατὰλληλα πρὸς τοῦτο ξύλα ἐκάθησαν πρὸς Ἰετίας, καὶ δυσκόλως ἐξοικονομοῦν μερικὰ ἀπὸ διασωθείσας τινὰς λόχμας· μία κρίσις αὕτη. Ἐτέρα δὲ ἀπότοκος τῆς πρώτης καὶ πνευματικῆς μᾶλλον φύσεως, εἶναι ἡ ἐπίδοσις ἐνίων ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ζωγραφικὴν, ἣτις καὶ ἐπικερδῆς εἶναι καὶ ἀναγκάζει τὸν ἐπαγγελλόμενον αὐτὴν νὰ ἔχη δοσοληψίας μὲ τὸν κόσμον καὶ κοινωνικότητα περισσοτέραν τῆς ἐρημικῆς ζωῆς.

Καὶ ἤδη εἰς τὴν ἐρημικὴν αὐτὴν περιοχὴν, τῆς κατὰ Θεὸν πτωχείας καὶ ἀκτημοσύνης, ἀνεφάνησαν τὰ πρῶτα συμπτώματα κοσμοπολιτισμοῦ καὶ μεταξὺ τῶν ταπεινῶν ἰσογειῶν οἰκίσκων καὶ σπηλαίων ἐγείρεται οἶκημα μὲ συγχρονισμὸν ρυθμὸν, πολλὰ καὶ εὐπρεπῆ δωμάτια καὶ συνοδεῖαν κελλίον μᾶλλον ἢ ἐρημητηρίου. Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι χρησιμεῖει τοῦτο ὡς καταφύγιον τῶν διερχομένων καὶ ἀληθῆς ὄσας διὰ τῆς παρεχομένης ἐν αὐτῷ φιλοξενίας, ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ἀποτελεῖ παραφωνίαν πρὸς τε τὸ περιβάλλον, τὸν προσρισμὸν καὶ τὴν αὐστηρὰν παράδοσιν. Εἶναι οὗτος ὁ οἶκος τῶν Δανηλαίων, ἀγιογραφικὸς, καὶ μὲ ἀβραμιαίας περὶ τὴν φιλοξενίαν παραδόσεις. Συνεστήθη ὑπὸ τοῦ λογιωτάτου καὶ εἰς ἄκραν ἀρετῆς ἐλληλόκοτος Γέροντος Δανιὴλ τοῦ Σμυρναίου.

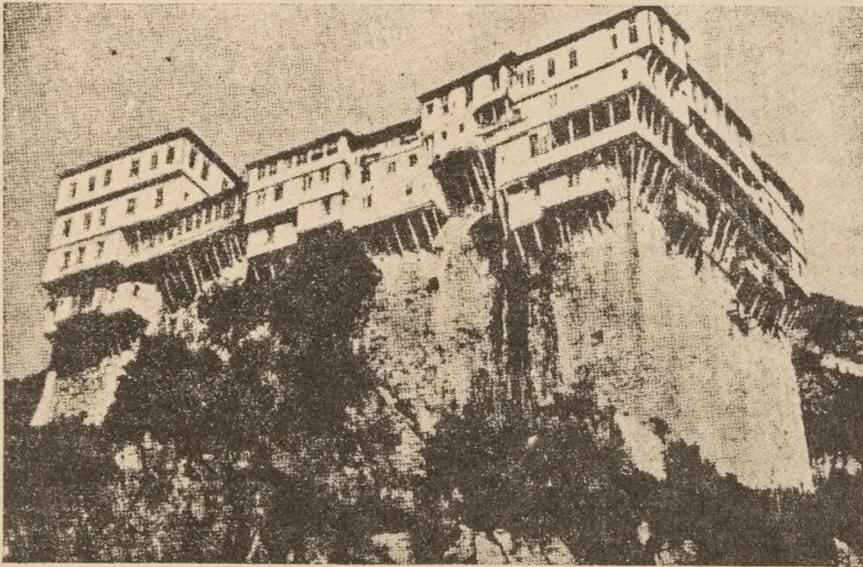
Ὁ μακάριος οὗτος μοναχὸς ὢν πρότερον τῆς ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, ἠναγκάσθη, ὡσπερ καὶ πολλοὶ ἄλλοι τότε Ἕλληνες μοναχοὶ, εἰς ἀποχώρησιν, μετὰ τὸν ἐκρωσσισμὸν αὐτῆς καὶ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς τὰ «Κατουνάκια» εἰς μελέτας καὶ συγγραφὰς ἀσχολούμενος. Τῆς πνευματικῆς δὲ ταύτης ἐργασίας του, γνωστῆς γενομένης ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ ἁγίου Ὄρους, προσέτρεχον αὐτῷ πολλοί, οἱ μὲν πρὸς παραμονὴν μετ' αὐτοῦ, οἱ δὲ πρὸς παραμυθίαν καὶ οἰκοδομὴν ψυχικὴν, καὶ τότε ὁ αἰοίδιμος ἠναγκάσθη νὰ διευρύνῃ τὸ πτωχικὸν ἐρημητήριον καὶ κατὰ περιόδους ἐξήχθη εἰς μέλαθρον σήμερον.

Ἐπέζησεν ὁ μακαριστὸς Γέρον ἄχρι τῶν πρώτων δεκάδων τοῦ αἰῶνος μας καὶ διὰ τοῦ θανάτου του ἔκλεισεν ὁ κύκλος τῶν λογίων πατέρων τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, οὕτινος ἀπαρχὴ ἦτο ὁ αἰοίδιμος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης.

Ἦτο ἐκ τῶν σπανίων ἐκείνων καὶ πεφωτισμένων διανοιῶν, αἵτινες ἐπιγραμματικῶς καὶ δι' ὀλίγων θέτουσι τὰ πράγματα εἰς τὴν θέσιν των. Πολλοὶ ἠσχολήθησαν καὶ ἐστυλίτευσαν τὰς κακοδοξίας τοῦ Μακράκη εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, οὐδεὶς ὅμως κατέδειξε τόσον ἀδρῶς καὶ ἀναντιρρήτως τὴν σαθρότητα τούτων. Καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων ἐπικαίρων ζητημάτων, συνέγραψεν ὁ ἀείμνηστος, τὸ δὲ κύκνειον ἄσμα του ἦτο ἡ ἱστορία τοῦ ἐκρωσσιμοῦ τῆς Ἱ. Μ. τοῦ ἁγ. Παντελεήμονος, αὐθεντικὴ καθ' ὅλα καὶ ἀντικειμενικὴ, χρήσιμος διὰ τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ τὰς μελλούσας ἀγιορειτικὰς γενεάς. Ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ τὸ 1929 εἰς ἡλικίαν 87 ἐτῶν, καταλιπὼν μνήμην ὀσίου πατρός, τῆς ἐντεῦθεν ἀποδημίας αὐτοῦ γενομένης πλέον αἰσθητῆς εἰς τὰ ἱερά τοῦ Ὁρους Κοινόβια, εἰς ἃ ἦτο ὁ πλέον πεφωτισμένος πνευματικὸς σύμβουλος. Ταῦτα καὶ ὅλη ἡ μεσημβρινὴ πλευρὰ τοῦ Ἁθῶ μετὰ τοῦ ἱεροῦ σεβασμοῦ ἐνθυμοῦνται τὴν γλυκεῖαν καὶ ἐπιβλητικὴν μορφήν τοῦ πολιοῦ Γέροντος, οὕτινος ἐκ τοῦ στόματος ἐξεπορεύοντο ψυχωφελεῖς ὁμιλίαι γλυκύτεραι, κατὰ ψαλμῶδόν, ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον. Διάδοχον κατέλιπε τὸν συνώνυμον ἱερομόνυχον Δκηήλ, ἐνάρετον, μουσοτραφῆ καὶ τῶν ψυχῶν θεραπευτὴν ἔμπειρον.

ΓΑΒΡΙΗΛ

Καθηγούμενος Ἱερᾶς μονῆς Διονυσίου

ΜΟΝΗ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Η ΕΠΑΝΑΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΑΘΩΝΙΑΔΟΣ ΣΧΟΛΗΣ

Τὴν 5ῃν Ὀκτωβρίου, Κυριακὴν, ἔλαβε χώραν πανηγυρικὴ τελετὴ τῆς ἐπαναλειτουργίας τῆς παλαιφάτου Ἀθωνιάδος Σχολῆς, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων αὐτῆς, κατόπιν διακοπῆς ἐτῶν 13. Ἐν αὐτῇ παρέστησαν τὰ Μέλη τῆς Χιλανδαρινῆς Ἱ. Ἐπιστασίας: Πρωτεπιστάτης Πανος. Προηγ. κ. Δοσίθεος, οἱ Ἐπιστάται Ὀσιολ. Γέρων κ. Δωρόθεος Ζηροποταμνός, Γέρων κ. Ἀρσένιος Ἀγιοπαυλίτης, Γέρων κ. Ὑπάτιος Γρηγοριάτης, ἡ Ἐρὰ Κοινότης μετὰ τοῦ Ἀρχιγραμματέως αὐτῆς Ὀσιολ. κ. Ἡλιοῦ Μ. Λαυριώτου, τοῦ Ὑπογραμματέως Ὀσιολ. κ. Μ. Ἀνδρέου, ὁ Διοικητὴς τοῦ Ἀγ. Ὁρους κ. Κ. Κωνσταντόπουλος, πᾶσαι αἱ ἐν Καρναῖς Κρατικαὶ Ἀρχαὶ καὶ Ὑπηρεσίαι, καὶ ἐκ τῶν παρεπιδημούντων ἐπισκεπτῶν ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ν. Λούβαρις μετὰ τοῦ ἐπιφανοῦς συγγραφέως κ. Φὸν Καϊστνερ καὶ τοῦ Αὐστριακοῦ Κόμητος κ. Τούν καὶ πλῆθος πατέρων καὶ ἀδελφῶν.

Τῆς τελετῆς προηγήθη Θεία Λειτουργία, ἣν ἐτέλεσεν ὁ Ἀντιπρόσωπος τῆς Ἱ. Μονῆς Βατοπεδίου καὶ Ἐφορος τῆς Σχολῆς Πανος. Προηγ. κ. Κωνσταντῖνος βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Ἱερολ. Ἱεροδιακόνου κ. Ἐλευθερίου Λαυριώτου. Ἐπηκολούθησεν ἀγιασμός, μετὰ τὸ πέρασ τοῦ ὁποίου προσεφώνησεν ἀπὸ μέρους τῆς Ἱ. Κοινότητος ὁ Μεγίστης Λαύρας, εἰπὼν ἐν περιλήψει περίπου, ὅτι ἡ Ἱ. Κοινότης, παρὰ τὴν διακοπὴν τῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς, λόγῳ τοῦ ἐκραγέντος Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου, κατὰ τὴν 28ῃν Ὀκτωβρίου 1940, διετήρησε τὴν χρηστὴν ἐλπίδα, ὅτι καὶ πάλιν θὰ ἐπαναλειτούργει, ὅτερ καὶ ἐπετεύχη κατόπιν τῶν καταβληθεισῶν ἀτήρων προσπαθειῶν, τὸσον τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῆς Ἱ. Κοινότητος, τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὅσον καὶ τοῦ ῥέκτου Διοικητοῦ τοῦ Ἱ. ἡμῶν Τόπου κ. Κ. Κωνσταντοπούλου. Παρεκάλεσε δὲ ἄπαν τὸ Διδακτικὸν Προσωπικὸν τῆς Σχολῆς, ὅπως, ἐν πνεύματι χριστιανικῷ, ἐμφυτεύσωσιν εἰς τοὺς μαθητὰς ἀγιορειτικὴν συνείδησιν καὶ φανῶσιν ἀντάξει τῶν ἐντολέων των. Τελευτῶν συνέστησε πατρικῶς πρὸς τὸν μαθητικὸν κόσμον σεβασμὸν, ὑπακοήν, εὐπείθειαν καὶ καλὴν συμπεριφορὰν πρὸς τοὺς κυρίους Καθηγητὰς, καὶ ἐπεκαλέσθη τὴν θεῖαν βοήθειαν.

Εἶτα ὁ κ. Διοικητὴς, προσφωνῶν, διεδήλωσε

τὴν χαρὰν τοῦ διὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν, ἐκπληρώσεως μιᾶς προσπάθειας, ἀποβλεπούσης εἰς τὸ βάθος, εἰς τὴν δημιουργίαν μιᾶς ἐντενωτέρας πνευματικῆς ζωῆς, τῆς ὁποίας ἔχει ἀνάγκη ὁ Τόπος. Ὡμίλησε περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἀρχαίας Ἀθωνιάδος (τοῦ Βατοπεδίου) ἐπάνω εἰς τὴν μοναχικὴν πολιτείαν, τὸ καθόλου ἀγιορειτικὸν μόρφωμα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔθνος ὁλόκληρον, κατὰ τοὺς δυσχειμέρους ἐκείνους καιροὺς, ὁπότε κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα δημιουργεῖται ἀτμόσφαιρα πνευματικῆς ἀναγεννήσεως. Ἐξῆρε τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀρχαίας Σχολῆς, εἰς ἣν μετὰ ἄλλων ἐδιδάσκοντο κλασικὴ Φιλοσοφία καὶ Πατρολογία. Ἐτόνισεν ὅτι ἡ Ὀρθοδοξία καὶ τὸ Ἅγιον Ὅρος εἶναι θεμέλιο ἀκρογωνιαῖο λίθοι, ἐπάνω εἰς τοὺς ὁποίους θὰ οικοδομησῶμεν καὶ ὅτι πρέπει νὰ ξεκινήσωμεν ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον κοσμοθεωρίαν καὶ τὸ παντοδαπὸν ἐργαστήριον ἀρετῆς, τὸ Ἅγιον Ὅρος. Ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Μοναχοὺς καὶ ἀσκητὰς ἔχομεν νὰ διδαχθῶμεν πολλὰ ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι. Τὸ μήνυμά των, ὅπερ ἔρχεται ἀπὸ τὴν ἀντίπεραν ὄθην των, εἶναι μῆνυμα ζωῆς. Μῆνυμα τοῦ αἰωνίου. Ἀπὸ τὰς μορφὰς τῶν Πατέρων καὶ τῶν ἀρχαίων Μοναχῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀσκητικῶν συγγραφέων καὶ μυστῶν διδασκόμεθα, ὅτι χωρὶς ἐσωτερικὴν ζωὴν δὲν ὑπάρχει χριστιανισμὸς καὶ συνεπῶς δὲν ὑπάρχει πολιτισμὸς. Στρεφόμενος πρὸς τοὺς τροφίμους τῆς Σχολῆς, εἶπεν, ὅτι ἡ στιγμὴ αὐτὴ εἶναι στιγμὴ πανηγυρικῆς ὑποσχέσεως δι' αὐτοὺς, ποὺ ἀφιερώνονται εἰς τὰ πνευματικά, ἀπὸ τὰ ὅποια ἡ ψυχὴ μεταρρυθμίζεται πρὸς τὰ κρεῖττω καὶ τὰ τελειότερα. Κάμνει ἐκκλησίαν πρὸς αὐτοὺς νὰ ἔχουν ἐστραμμένα πάντοτε τὰ ὄμματα τῆς ψυχῆς των πρὸς τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἀρχαίους Μοναχοὺς. Τοὺς ὡμίλησε περὶ τῶν μεγάλων θεολόγων τῆς Ὀρθοδοξίας: Γρηγ. Παλαμᾶ, τοῦ Ἀγ. Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου, τοῦ μεγάλου ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέως καὶ ἀσκητοῦ Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ κλπ. Τοὺς ὑπέμνησεν, ὅτι ἐδῶ, τὸ Ἅγιον Ὅρος εἶναι πραγματικὸν Βυζάντιον. Τὸ Βυζάντιον δὲν εἶναι ἐκεῖνο ποὺ καταλλήλως φενερώνεται ἡ τεραστία μορφολογικὴ ἀλληλεπίδρασις Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ. Εἰς τὸ Βυζάντιον ἐπραγματοποιήθη ἡ συγχώνευσις τοῦ Ἡρακλειτικοῦ μὲ τὸν Ἰωαννητικὸν λόγον.

Ὡμίλησε περαιτέρω περὶ τῆς μεγάλης ἀποστολῆς τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ τοῦ μοναχισμοῦ. Ἡ ἀσκησις εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ἡ περι-

συλλογή ένισχύου τον άνδρα. Η σιωπή και η στροφή προς τον έσω κόσμον αποτελούν αρχήν δημιουργίας. Έκαμε μείλαν περί του έμπρακτου ένδιαφέροντος, των φροντίδων και της ένισχύσεως έκ μέρους της Πολιτείας δια τó σέμνωμα της Όρθοδοξίας, όπως ώνόμασε τó άγιορειτικόν μόρφωμα του Βυζαντινού μας πολιτισμού. Άνεμήθη του Άκρου Άρχιερέως, του Πατριάρχου Άθηνάγορα, ó Όποιος άκοιμήτως παρακολουθεί τά Άγιορειτικά ζητήματα. Ό κ. Διοικητής έκλεισε τόν λόγον του με τήν παραίνεσιν προς τούς μαθητές να ένωτισθούν τήν μοναχικήν Ιδέαν, να μείνουν άγνωστοί και ν' άσκηθούν εις τά πνευματικά γυμνάσματα προς δόξαν του Άγίου Όρους, τó όποιον άποτελεί «κόσμον» και καταφύγιον, και τó όποιον θ' άποτελέσει εις τó μέλλον τó κατ' έξοχην πρώτης τάξεως πνευματικόν κέντρον, όπως τó δραματιζόμεθα όλοι μας και τó ποθούμεν.

Άκολουθως ώμίλησεν ó Σχολάρχης της Άθωνιάδος Σχολής Πανοσιολ. Άρχιμ. κ. Ναθαναήλ Λαυριώτης, όστις δια της κατωτέρω έμπνευσμένης προσφωνήσεως έπεσφράγισε τήν τελετήν:

«Έξοχώτατε κ. Διοικητά,
Πανοσιολογιώτατοι Άγιοι,
Άντιπρόσωποι και Έφοροι,
άγαπητοί μαθηταί,

Βαθυτάτην αισθάνομαι συγκίνησιν, διότι κατά τήν εύσημον ταύτην στιγμήν, κατά τήν όποίαν τελεσιουργούνται οι δραματισμοί του Άγιωνύμων ήμών Τόπου, παρισταμα υπό τήν ιδιότητα του Διευθυντού της Άθωνιάδος Σχολής, ήτινα εκλείσαν δια μέσου της μακρός αυτής Ιστορίας διαπρεπείς έκκλησιαστικά φυσιογνωμιαί, προς άς άίδιος είναι ή εύγνωμοσύνη της Μοναχικής ταύτης Πολιτείας. Ένώπιον των Έκπροσώπων της Πολιτείας και του Άγιωνύμου ήμών Τόπου, τούς όποιους ώδηγήσαν εις τó ήρόν τουτο καθίδρυμα τά βήματα του διαφέροντος και της άγάπης, καλούμαι τήν στιγμήν ταύτην να οδηγήσω τήν γεραράν Άθωνιάδα Σχολήν εις τήν έπιτυχίαν του προορισμού της.

Όσον και άν θεωρούμαι υπό τινων εύτυχής, δια τήν έπιδαμιλευθεισαν υπό της Θείας Προνοίας εύνοϊαν, της ταχυάτης δηλαδή ανόδου μου εις τήν Σχολαρχίαν της περισεύου ταύτης Σχολής, όμως οφείλω να όμολογήσω, ότι με κατέχει δέος, προ τοιαύτης ήθικης εύθύνης εύρισκόμενον. Άλλά πεποισθώς επί τήν βοήθειαν του Θεού, του άναπληρούντος τά έλλείποντα, εις τήν συμπάραστασιν όλων εκείνων, οι όποιοί περιβάλλουσιν τόν ήρόν ήμών Τόπον μετά περισηής συμπαιθείας, και τήν συναντίληψιν των συνεργατών μου, χωρώ επί τó έργον, προσδοκών έπιτυχίαν επί αύτό.

Κατά τήν ήρόν ταύτην στιγμήν παρέχω τήν διαβεβαίωσιν προς όλους εκείνους, οίτινες με έτίμησαν ύπερπερισσώς, δια της έκλογής ταύτης, ότι δεν θα φεισθώ κόπων και μόχθων προς δικαίωσιν των εις έμέ στριχθεισών έλπίδων των.

Δέν θα δώσω άνάπαυσιν τοίς κροτάφοις μου, ούδε τοίς βλεφάροις μου νυσταγμόν», έως ού

ίδω πραγματοποιούμενον τόν υπό της Σχολής έπιδιωκόμενον σκοπόν, άποβλέποντα ως γνωστόν, εις τόν πνευματικόν καταρτισμόν ανθρώπων Ικανών, ίνα έπωμισθώσιν έν τώ μέλλοντι τó βάρος της μεγάλης του Άθω κληρονομίας. Και εις τήν προσπάθειάν μου αυτήν, τήν μεγάλην και δύσκολον, είμαι βέβαιος, ότι θα εύρω θερμούς συμπαραστάτας: όλους εκείνους, οι όποιοί φιλοδοξούν να ίδουν τόν ήρόν ήμών Τόπον μεταβαλλόμενον και πάλιν εις μοναχικόν κέντρον άντάξιον της έποχής της άκμής αυτού. Η Ιστορική διαδρομή, έστω και εις τó έγγραφο παρελθόν, θα μάς έπαναφέρη εις τήν μήμην ότι ή άγάπη και τó διαφέρον των Ιθυνόντων του Άγίου Όρους ώθησαν αυτούς εις τó να άποδυθούν εις ένα τόσον σκληρόν άγώνα της έπαλαιουργίας της Σχολής.

Δέν πρέπει να παραβλέπη τις τó δύσκολον των περιστάσεων. Οι οικονομικαί δυσχερείαι, ή μη πλήρης κατανόησις του ζητήματος υπό ώρισμένων, ή έλλειψις προσωπικού εις τās Μονάς και τόσα άλλα παρενεβλήθησαν ως πραγματικά έμπόδια. Η άγάπη όμως εκείνων, οι όποιοί ανέλαβον τó έργον τουτο, ήτο άγάπη άληθής, ήτο άγάπη ή όποία γνωρίζει να ύπερπηδᾷ κάθε έμπόδιον, ήτο άγάπη ή όποία δεν σταματᾷ πρό ούδενός. Συνήντησαν δυσκολίας, αντιμετώπισαν αντίσθέντας, έγνώρισαν άπογοιυτεύσεις, έδοκίμασαν πικρίας, εις τó τέλος όμως ένίκησαν. Η άρχόμενη σήμερον έπαναλειουργία της Σχολής είναι μία περιφανής νίκη των πρωτεργατών της Ιδέας αυτής, είναι μία νίκη της άγάπης ή όποία «ού ζητεῖ τᾷ εαυτής».

Άνοίγει λοιπόν πάλιν σήμερον τήν πύλας της ή γεραρά Άθωνιάς Σχολή. Όλίγοι σήμερον άδελφοί της αίωνοβίου Μοναχικής Πολιτείας άναμένον από ολίγους ήπίσης Διδασκάλους να όδηγηθώσι προς τās ζωογόνους πηγάς της γνώσεως, γνώσεως Θεολογικής, γνώσεως προγονικής, και γνώσεως πρακτικής ώφελίμων. Τουτο όμως δεν είναι παρά ή άπαρχή ένός εύρύτερου προγράμματος. Ημείς οι Άγιορείται δεν θα άρκεσθώμεν εις τó να ίδωμεν τήν σημερινήν Άθωνιάδα Σχολήν να ανακτᾷ τήν παλαιάν της αίγλην, τήν αίγλην τήν όποιαν έγνώρισεν επί της έποχής του Εύγενίου Βουλγάρεως, του Άθανασίου Παρίου, και όλων των άλλων έπιφανών Διδασκάλων, οι όποιοί έδίδαξαν εις αυτήν. Φιλοδοξούμεν να τήν ίδωμεν προσγομένην εις τά άνώτατα πνευματικά έπίπεδα και καταλαμβάνουσαν τήν άρμόζουσαν εις αυτήν θέσιν έν τώ κύκλω των συγχρόνων Όρθοδόξων Θεολογικών Άκαδημιών.

Η Άθωνιάς, με τήν εύλογίαν του Θεού και τήν στοργήν της Μεγάλης του Χριστού Έκκλησίας, της Έλληνικής Κυβερνήσεως και των ήρώων Μονών του Άγίου Όρους, άνοίγει τήν στιγμήν αυτήν τούς κόλπους της δια να έναγκαλισθῆ όλους τούς έν τώ ήρω ήμών Τόπω μονάζοντας άδελφούς, προς τούς όποιους άπειυθύνει θερμήν πρόσκλησιν λέγουσα: «Οι άπώντες έρχέσθωσαν προς με και πιπέτωσαν».

Μακράν άπ' έμού ή σκέψις, ότι άνευ της θεολογικής γνώσεως δεν δύναται να ύπάρξη θεο

σέβεια: Γνωρίζω και τὸ πιστεύω ἀκρῶς δάντως πόσον ἡ γνώσις «φυσιοῖ» ὅταν δὲν συνοδεύεται μὲ τὴν θερμὴν πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον. Μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅμως, ὅτι οἱ τρόφιμοι τῆς Σχολῆς θὰ προέρχωνται κυρίως ἐκ τῶν κόλπων τῆς Ἀγιορειτικῆς Πολιτείας, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀμφισβητηθῇ ἡ πολυτίμος ἀξία τῆς θεολογικῆς παιδείας, τὴν ὁποίαν ἡ Ἀθωνιάς ὑπεράνω πάσης ἄλλης γνώσεως θὰ προσπαθῆσιν νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς τροφίμους τῆς, ἀντλοῦσα αὐτὴν ἀπὸ τῆς μελέτης τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν καὶ τῶν συγγραμμάτων τῶν Θεοφόρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, καθιστῶσα τοιοιτοτρόπως αὐτὴν, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου, «μεστὴν ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν».

Μηδεὶς λοιπὸν καταφρονεῖτω τῆς θεολογικῆς παιδείας, ἀλλ' οὔτε καὶ τῆς θύραθεν τοιαύτης καὶ δὴ τῆς ἐλληνικῆς, τῆς ὁποίας ἡ προγονικὴ σοφία καὶ γλώσσα ὑπῆρξαν οἱ προπαρασκευασταὶ καὶ πρόδρομοι τῆς θρησκείας τοῦ Ἐσταυρωμένου. Ἀνάγκη λοιπὸν διὰ πάντα ἐπιθυμοῦντα τὴν μελέτην τῶν θησαυρῶν τῆς θρησκείας μας εἶναι ὅπως ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην ἐκμάθῃ καὶ τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν, ἡ ὁποία, κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον, ἀποβγαίνει ἀπαραίτητος διὰ τὴν ὀρθὴν κατανόησιν καὶ ἐμβάθυνσιν εἰς τὴν Ἅγιαν Γραφήν καὶ τὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἀνοήτου καὶ βλαβερᾶς γνώσεως. Οὕτως ἡ τε θεολογικὴ καὶ θύραθεν παιδεία θὰ εἶνε ὁ βασικὸς σκοπὸς τῆς Σχολῆς. Παραλλήλως ὅμως θὰ χωρήσῃ καὶ ἐπὶ τρίτον σκοπὸν, τὸν ὁποῖον διὰ πρῶτην φοράν θέτει πρὸ αὐτῆς ἡ Σχολὴ μας, καὶ ὁ ὁποῖος συνίσταται εἰς τὴν μετὰδοσιν εἰς τοὺς μαθητὰς τῆς πρακτικῶν γνώσεων, ὥστε ἀναλόγως τῆς ἰδιοφυίας καὶ τῶν ἱκανοτήτων ἐκάστου νὰ εἶναι δυνατὸν παραλλήλως πρὸς τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἐγκυκλοπαιδικὴν τῶν μὲρῶν νὰ ἐξασκηθῶσιν ἐπαρκῶς εἰς μίαν τέχνην ἐξ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι παλαιότερον ἠσκήθησαν καὶ ἤκμασαν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει. Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν, τοῦ θείου Παύλου, ὁ ὁποῖος ἐξασκῶν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ σκηνοποιοῦ προσεπορίζετο τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησίν του κατὰ τὰς μακρὰς καὶ ἐπιπόνους περιοδείας του, μὴ δεχόμενος κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἐπιβαρύνῃ τοὺς νεοφωτιστοὺς Χριστιανοὺς, πρέπει νὰ μᾶς ἐμπνέῃ καὶ νὰ μᾶς ὀδηγῇ πρὸς μίμησιν.

Οἱ καιροὶ εἶναι χαλεποὶ. Οὐδεὶς γνωρίζει πρὸ ποίων οἰκονομικῶν προβλημάτων εἶναι δυνατὸν νὰ εὐρεθῇ τὸ Ἅγιον Ὁρος. Πρέπει λοιπὸν νὰ καταβληθῇ πᾶσα δυνατὴ προσπάθεια πρὸς δημιουργίαν οἰκονομικῆς αὐταρκείας. Καὶ θὰ τὸ ἐπιτύχωμεν, ἐὰν ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς ἄλλας προσπάθειας καταβληθῇ καὶ μία τοιαύτη εἰς τὸ νὰ εἰδικευθοῦν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότεροι Μοναχοὶ εἰς τὰς διαφόρους ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ἐξασκουμένας τέχνας, ὥστε σὺν τῷ χρόνῳ νὰ βελτιωθῇ ἡ ἀπόδοσις ὄχι μόνον ποιοτικῶς, ἀλλὰ καὶ ποσοτικῶς. Θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ εἰδικευθοῦν ἀδελφοὶ εἰς τὴν ταξινόμησιν τῶν Βιβλιοθηκῶν, τῶν Ἀρχείων καὶ τῶν Θησαυροφυ-

λακείων. Οἱ θησαυροὶ, οἱ ὁποῖοι περικλείονται εἰς τὰς Μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἶναι ἀνεκτίμητοι. Ἐὰν κατορθωθῇ ἡ ταξινόμησις τῶν θησαυρῶν αὐτῶν εἰς κατάλληλα οἰκίσματα παρ' εἰδικῶν, τότε ἀναμφιβόλως θὰ ἐπιτευχθῇ ἕνας πραγματικὸς ἀθλὸς διὰ τὸ Ἅγιον Ὁρος.

Ἐκ τῶν ἔλαχίστων, τὰ ὁποῖα ἐλέχθησαν ὡς πρὸς τοὺς ἐπιδιωκόμενους σκοποὺς τῆς Ἀθωνιάδος Σχολῆς, δύναται πᾶς τις ἐξ ἡμῶν, νὰ ἀντιληφθῇ τὸ μέγεθος τῶν προσπαθειῶν αἱ ὁποῖαι ἀναλαμβάνονται ὑπ' αὐτῆς.

Γνωρίζομεν, ὅτι θὰ συναντήσωμεν δυσκολίας καὶ μάλιστα μεγάλας, ἐφ' ὅσον καὶ ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς εἶναι μέγιστος. Πρέπει ὅμως νὰ τὰς ἀντιμετωπίσωμεν μὲ θάρρος καὶ προπαντὸς μὲ τὴν γενναίαν ἀπόφασιν νὰ τὰς υπερικήσωμεν. Θὰ ἀπαιτηθῶσι θυσιαί. Ἐκεῖνοι ὅμως, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ εἶναι ἔτοιμοι διὰ τὰς θυσίας αὐτάς, εἴμεθα ἡμεῖς, οἱ Ἀγιορεῖται. Ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἐθνικὴ σημασία τοῦ Ἁγίου Ὁρους δημιουργεῖ τεραστίαν εὐθύνας καὶ ὑποχρεώσεις εἰς πάντας τοὺς δυναμένους ποικιλοτρόπως νὰ ἐνισχύσωσι τοῦτο. Ἡ εὐθύνη ὅμως δι' ἡμᾶς τοὺς Ἀγιορεῖτας εἶναι μεγαλύτερη. Οὐδεὶς κόπος διὰ τὸ Ὁρος εἶναι μέγας καὶ οὐδεμία προσπάθεια διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν ἀπασχολούντων αὐτὸ προβλημάτων εἶναι ματαία. Διὰ τὸ Ἅγιον Ὁρος ἀξίζει κάθε θυσία ὅσον δήποτε μεγάλη καὶ ἂν εἶναι, διότι εἶναι κιβωτὸς ἱερῶν καὶ ὁσίων, θεματοφύλαξ Ὁρθοδόξου ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως καὶ παλλάδιον Ὁρθοδοξίας.

Τὸ γεγονός, ὅτι τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ Ἅγιον Ὁρος ἀναλαμβάνει τὴν μεγάλην προσπάθειαν τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐξυψώσεως τοῦ μοναχικοῦ ἰδεώδους, εὕρισκεται ἐκπροσωπος τῆς Κυβερνήσεως ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐκτὸς τῶν ἄλλων διοικητικῶν ἱκανοτήτων μὲ τὰς ὁποίας εἶναι προικισμένος, ἐμφερεῖται καὶ ἀπὸ θερμῆν καὶ ἀδολον πίστιν πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἀγάπην πρὸς τὰ μοναχικὰ ἰδεώδη, δὲν εἶναι τυχαῖον. Πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς πραγματικὴ εὐνοια τοῦ Θεοῦ, ὡς δῶρον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τῆς προστάτιδος τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Τόπου. Πρὸς αὐτὸν καὶ ἡμεῖς σήμερον ἀπευθύνομεν θερμὰς εὐχαριστίας διὰ τὴν συμπαράστασίν του εἰς τὴν προσπάθειαν τῶν ἐκπροσώπων πρὸς ἐπαναλειτουργίαν τῆς Σχολῆς.

Καὶ στρέφωμ ἐυγνωμόνως τὸν νοῦν μου κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμήν πρὸς τὸ σεπτὸν πρόσωπον τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τῆς κορυφῆς τῆς κατ' ἀνατολὰς Ἐκκλησίας, ἥτις ὄχι μόνον ηὐδόκησεν, ἵνα μὲ περιβάλῃ μετὰ τὴν ἐξαιρετικὴν τιμὴν τῆς ἀναθέσεως, δῆλον ὅτι, τῆς διευθύσεως τῆς Σχολῆς ταύτης, δι' ἡν τιμὴν εὐχαριστῶ Αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ διότι μετὰ τῆς περὶ Αὐτὴν Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἠγαπήθη, ἵνα ἐπιδαφιλεύσῃ τῷ Ἀγιανύμῳ ἡμῶν Τόπῳ τὴν ἀγάπην καὶ τὸ διαφέρον Αὐτῆς.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς, σεβάσμιοι πατέρες, οἱ τὴν σεπτὴν ταύτην κιβωτὸν πηδαλιουχοῦντες ἀπευθύνω τὰς διαπύρους εὐχαριστίας μου, διότι συγκατετέθη εἰς τὴν ἀνάδειξίν μου ὡς Διευ-

θνυτοῦ τῆς Σχολῆς ταύτης, ἐκ τῆς ὁποίας τὰ πρῶτα νάματα ἔλαβεν.

Ἡ ἐμπρακτος τῆς εὐγνωμοσύνης μου διαβεβαίωσις εἶναι ἡ ἀφασίωσις μου πρὸς τὸ καθῆκον, ἡ πληρότης τοῦ ὁποίου θὰ εἶναι ἡ προαγωγὴ ταύτης. Μὲ τὰς θερμὰς μου ὁμως εὐχαριστίας ἀπευθύνω καὶ θερμὴν τὴν παράκλησιν, ὅπως φανῆτε ἀρωγοὶ καὶ συναντιλήπτορες εἰς τὸ δύσκολόν μου ἔργον.

Καὶ ἤδη πρὸς ὑμᾶς ἀπευθυνόμενος, ἀγαπητοί μου μαθηταί, ἐπιθυμῶ, ὅπως κατὰ τὴν πρώτην μεθ' ἡμῶν ἀναστροφήν ἀνασκοπήσω ἐν συντομίᾳ τὰς ἰδιαζούσας ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας ἐπιβάλλει εἰς ὑμᾶς ἡ ἰδιότης, ὡς μαθητῶν τῆς Σχολῆς ταύτης.

Ἐχετε τὸ εὐτύχημα νὰ εἰσθε μαθηταὶ μίᾳ Σχολῆς μὲ ἔνδοξον παρελθόν καὶ ἡ ὁποία ἔχει σκοποὺς μεγάλους καὶ ὑψηλοῦς.

Τὶ μεγαλύτερον, τί θεϊότερον, τί ὠραιότερον ὑπάρχει ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι τις διάκονος καὶ ὑπῆρέτης τοῦ Θεοῦ; Τὶ εὐγενέστερον ἀπὸ τὸ νὰ διαθέτῃ τις ὀλόκληρον τὴν ζωὴν του εἰς τὴν ἐξυπῆρέτησιν τοῦ θελήματός Του; Διότι καὶ ὅσοι θὰ λάβητε τὸ ὑψηλὸν ὑπόυργημα τῆς Ἱερουσάλιμ καὶ ὅσοι θὰ παραμείνητε εἰς τὴν τάξιν τοῦ Μοναχοῦ, θὰ εἰσθε κεκλημένοι, νὰ γίνητε ὄργανα τῶν βουλῶν τοῦ Ὑψίστου.

Ἡ πρόσκλησις ὁμως αὕτη, ὅσον καὶ ἂν εἶναι τιμητικὴ, ἐπισωρεύει εἰς τοὺς ὤμους σας βαρυτάτας εὐθύνας. Διότι καλεῖσθε νὰ διαδραματίσητε σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν ζωὴν καὶ δράσιν τοῦ πνευματικοῦ οικοδομήματος, τὸ ὁποῖον λέγεται Ἐκκλησία.

Κατὰ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν, ὅτε ἤκμαζεν ὁ μοναχισμός, ὑπῆρχον πολλὰ καὶ ἀξιόλογα μοναχικὰ κέντρα, οἱ Μοναχοὶ τῶν ὁποίων διεδραμάτισαν πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν ἐπίλυσιν σπουδαίων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καὶ εἰς τὴν περιφρούρησιν τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως.

Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λησμονηθῶσιν οἱ σκληροὶ ἀγῶνες τοῦ μοναχισμοῦ ἀπὸ τὰ πρῶτά του ἀκόμη βήματα, ὅταν δῆλα δὴ εὐρίσκετο εἰς ἐμβρυώδη κατάστασιν, ἐναντίον τῆς ἠθικῆς καταπτώσεως τῶν κατ' ὄνομα Χριστιανῶν, ἐναντίον τῶν αἰρετικῶν, ἐναντίον τῶν πολεμίων τῆς Ὁρθοδοξίας. Τὸ Μαρτυρολόγιον τῆς Ἐκκλησίας μας περιλαμβάνει πληθὺς ὀνομάτων Μοναχῶν, οἵτινες ἔθυσίασαν τὴν ζωὴν των καὶ ἔχυσαν τὸ αἷμα των χάριν τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν πίστεως.

Δυστυχῶς οἱ χρόνοι τῆς δράσεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ μοναχικοῦ ἰδεώδους παρῆλθον. Τὰ μοναχικὰ κέντρα τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου ἐξηφανίσθησαν καὶ ἡ δύναμις τοῦ μοναχισμοῦ ἠλατῶθη. Σήμερον εἰς ὀλόκληρον τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολὴν δὲν ἀπομένουν πλέον παρὰ ἐλάχιστα μοναχικὰ κέντρα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἀξιολογώτερον, ἵνα μὴ εἴπω τὸ μόνον, εἶναι τὸ Ἄγιον Ὅρος.

Ἀντιλαμβάνεσθε λοιπόν, πόσον μεγάλα εἶναι αἱ εὐθύαι, αἱ ὁποῖαι σᾶς βαρύνουν. Διότι καλεῖσθε νὰ ἀνοσπληρώσητε ὅλας ἐκείνας τὰς παραστάσεις πνευματικὰς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι εἰσὶν ἀπαραίτηται

ζον ἀπὸ τὰς χιλιάδας τῶν Μονῶν καὶ τὰς μυριάδας τῶν Μοναχῶν.

Τὴν ἱερὰν ταύτην ἀποστολὴν ἔχοντες ὑπ' ὄψει, προσπαθήσατε ὅσον εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκτήσητε πραγματικὴν συνειδησιν τοῦ ὑψηλοῦ σας προορισμοῦ καὶ νὰ ἐναρμονίσητε πρὸς αὐτὸν τὴν ἐν Σχολῇ πολιτεῖαν ὑμῶν. Ἡ Σχολή, χάρις εἰς τὰς ἀόκνους προσπάθειαι τῶν ἀρμοδίων, σᾶς παρέχει ὅλα τὰ μέσα καὶ τὰς δυνατότητας διὰ νὰ ἀναπτύξητε ὅ,τι ὥραον περιεκλείει ἡ ψυχὴ σας. Τὸ παρελθόν τῆς Σχολῆς θὰ ὁμιλῇ εἰς τὰς ψυχὰς σας, ἀρκεῖ αὐταὶ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ συλλαμβάνουν μὲ τὸν δέκτην των τοὺς ἀντιλάλους τοῦ παρελθόντος. Καὶ οἱ ἀντίλαλοι αὗτοι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ συνειδητοποιήσουν εἰς τὰς ψυχὰς σας τὰς ἱερὰς ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας συνεπάγεται ὄχι μόνον τὸ παρελθόν, ἀλλὰ καὶ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τῆς Σχολῆς.

Τὸ γραφικὸν περιβάλλον, ἡ τόσον ἀπαραίτητος διὰ τὴν ψυχικὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν διανοητικὴν ἐργασίαν μοναδικὴ ἡσυχία, ἡ ἐσωτερικὴ κοινοβιακὴ ζωὴ, ἡ καθημερινὴ κοινὴ προσευχὴ, ἀποτελοῦν παράγοντας τοὺς ὁποίους δυσκόλως δύναται τις νὰ εὕρῃ συγκεντρωμένους ἐν τῷ κόσμῳ. Προσπαθήσατε νὰ ἐπωφεληθῆτε τῆς μοναδικῆς ταύτης εὐκαιρίας, ἥτις σᾶς παρέχεται ὑπὸ τῆς Σχολῆς. Μὴ λησμονήητε, ὅτι ἡ μαθητικὴ περίοδος, τὴν ὁποῖαν ἔστω καὶ ἂν ἀρχίζητε κάπως ἀργά, εἶναι περίοδος κατὰ τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ τεθῶσιν αἱ βάσεις τῆς μελλοντικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐξελιξέως σας. Εἶναι ἡ περίοδος τῆς σποράς, εἶναι ἡ περίοδος ἀπὸ τὴν ὁποῖαν πολλὰ πρόκειται νὰ ἐξαρτηθῶσι. Προσπαθήσατε, ἐκτός ἀπὸ τὸν ἐπιστημονικὸν σας καταρτισμὸν, νὰ μορφώσητε χριστιανοπρεπεῖ ἡλικίαν, ἄνευ τοῦ ὁποίου ἡ μόρφωσις ἀποβαίνει ὄχι μόνον περιττὴ, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβὴς, καὶ ὁ ὁποῖος θὰ σᾶς βοηθήσῃ νὰ στηριχθῆτε εἰς τὸν δρόμον τοῦ καθήκοντος, εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀποστολῆς σας. Καὶ διὰ νὰ ἐπιτύχητε τοῦτο πρέπει νὰ ἀγωνισθῆτε πρωτίστως ἐναντίον τῶν ἰδικῶν σας ἀδυναμιῶν, νὰ ἐκριζώσητε τὰ τυχόν ὑπάρχοντα ζιζάνια, τὰ συμπτνίζοντα τὸν σίτον καὶ μὴ ἐπιτρέποντα εἰς αὐτὸν νὰ καρποφορήσῃ, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο πάθος, τὸ ὁποῖον συντελεῖ εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ σας προορισμοῦ. Κοσμήσατε τὰς ψυχὰς σας μὲ τὰς ὠραίας ἀρετὰς τῆς ἀγάπης, τῆς ταπεινοφροσύνης, τῆς φιλεργίας καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλαδελφείας, ἐφ' ὅσον, ὅπως λέγει καὶ ὁ Μέγας Βασιλεῖος, ἐξ ὅλων τῶν κτημάτων, τὰ ὁποῖα δύναται τις νὰ ἀποκτήσῃ εἰς τὴν ζωὴν του, μόνον ἡ ἀρετὴ παραμένει κτήμα ἀναφαίρετον καὶ «ζῶντι καὶ τελευτήσαντι». Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν τῇ Σχολῇ διαμονῆς σας προσπαθήσατε νὰ ἐμβαθύνητε εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Μοναχισμοῦ, ἐφ' ὅσον οἱ μὲν, προέρχεσθε ἐκ τῶν κόλπων αὐτοῦ, οἱ δέ, προοριζέσθε δι' αὐτόν. Νὰ γνωρίσητε τὴν πραγματικὴν του μορφήν, τὴν γένεσιν του, τὴν ἐξέλιξιν, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν δρᾶσιν του, στοιχεῖα τόσον ἀπαραίτητα εἰς ὑμᾶς, ἐφ' ὅσον καταρτίζεσθε διὰ νὰ συντελέσητε εἰς τὴν ἐξύψωσιν του. Καὶ ὅταν τὸν γνωρίσητε, εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ τὸν

αγαπήσητε, και όταν τον αγαπήσητε θα αφοσιωθήτε εις αυτόν.

Αί ύποχρέωσεις, τας οποίας από σήμεραν έπωμίζεσθε, είναι βαρειάι. Δέν πρέπει να λησμονήητε πόσαι θυσιαί έγιναν εκ μέρους τής Κυβερνήσεως και του 'Αγίου 'Όρους, μόνον και μόνον διά να κατορθωθή η έπαναλειτουργια τής Σχολής, η οποία από σήμεραν γίνεται τροφός σας.

Μέ τοιαύτας σκέψεις και διαθέσεις και με στερράν την απόφασιν, όπως αξιοποιήσητε πάν ευεργέτημα, τό όποιον σας παρέχει η Σχολή, και διά τό ίδικόν σας συμφέρον, αλλά πρό παντός διά τό γενικόν, εισέλθετε εις την νέαν και δι' ύμας και διά την Σχολήν περίοδον τής λειτουργίας της.

Εις τό πρόσωπον του νυν ύμιν όμιλούντος θα εύρητε προστάτην, φίλον και αδελφόν στοργικόν, έτοιμον να προσέλθη άρωγός εις πάσαν ανάγκην ύμών. Θά θεωρώ ως ιδιαίτεράν μου εύτυχίαν, όταν βλέπω τους μαθητάς τής Σχολής μας προκοπτόντας εις τας γνώσεις και εις τό ήθος, όταν σας βλέπω να προσαρμόζησθε πλήρως εις τό πνεύμα και την άποστολήν τής Σχολής.

Μέ τοιαύτας χρηστάς έλπίδας χαιρετίζω την έναρξιν τής νέας περιόδου τής 'Αθωνιάδος Σχολής, θερμήν άπευθύνω παράκλησιν προς τον Θεόν των φώτων και τήν 'Υπεραγίαν Θεοτόκον, όπως σκέπουν και διαφυλάττουν την Σχολήν μας, φωτίζουν διδάσκοντας και διδασκομένους, προς πλουσίαν καρποφορίαν τής Σχολής, προς δικαιοσύνην των προσδοκίων του 'Αγιωνύμου ήμών Τόπου και προς δόξαν του ονόματος του 'Αγίου Θεού».

Μετά την όμιλίαν του Σχολάρχου έπηκολούθησεν εις τό εύρύ έστιατόριον τής Σχολής τό πρώτον κοινόν γεύμα των μαθητών, εις ό παρεκάθησαν πάντες ό παρευρεθέντες έπίσημοι μετά των παρεπιδημούντων, ως προελέχθη, έπισκεπτών. Εις δέ τον περιβολον τής Σχολής ό φωτογραφικός φακός άπηθανάτισε την ιστορικήν ταύτην ήμέραν. Σημειωτέον δέ ότι η έπαναλειτουργια τής περικλύτου ταύτης Σχολής, ήτις απέτέλεσε την δικαιοσύνην των προσδοκίων και των αγαθών επιδιώξεων τής 'Ι. Κοινοτήτος, χαιρετίσθη παρά πάντων μετά Ιδιαζούσης χαράς. Εις την Ιεράν του Βατοπεδίου Μονήν, την συντελέσασαν κατά μείζονα λόγον ήθικώς και υλικώς εις την ανασύστασιν αυτής, όφείλονται ιδιαίτερος θερμαί εύχαριστίαί, ως και εις τους συνεργήσαντας προς τον σκοπόν τούτου. Έν γένει αί έντυπώσεις των έπαϊόντων και των λοιπών 'Αγιορειτών εκ τής τελετής, των κατ' αυτήν λεχθέντων και τής έναρξεως τής έπαναλειτουργίας τής Σχολής, ύπήρξαν άκρως ευνοϊκάί. Διότι όλοι κατανοούν, ότι η Σχολή αυτή άποτελεί σπουδαίαν συμβολήν προς την ανόρθωσιν του 'Αγίου 'Όρους, τής οποίας την ανάγκην αντιλαμβάνονται δσημέραι περισσότερον και ότι η επανίδρυσις αυτής επί νέων βάσεων σημαίνει μέτρον προληπτικόν. Άποκλείει άπλώς την διαρροήν των άποφοίτων της, πολλοί των

όποιων με την πρόφασιν άνωτέρων σπουδών έγκατέλειπον τους τόπους τής μετανοίας των. 'Όλοι όσοι άπεμακρύνθησαν του 'Αγίου 'Όρους και ύπηρετούν εις εκκλησιαστικάς, διοικητικάς η δημοσίας οργανικάς θέσεις έξω του 'Αθω, πρέπει να επιστρέψουν εις τας Μονάς των άπολούμενοι από τας θέσεις αυτές. Και πρέπει να επιστρέψουν όλοι από τον κόσμον, όσοι είναι αξιοί και Ικανοί να ύπηρετήσουν τον τόπον μας. Παραλλήλως προς τούτο, ανάγκη όπως παύση η 'Εκκλησία τής 'Ελλάδος να δέχεται του λοιπού από τό 'Όρος και να υποθάλη αυτούς επί ζημιά του Τόπου.

Η 'Ιερά Κοινοτήτς και όλόκληρον τό 'Αγιον 'Όρος κάμνομεν μαν θερμήν εκκλησιν προς τον Μακαριώτατον 'Αρχιεπίσκοπον 'Αθηνών και πάσης 'Ελλάδος κ. Σπυριδωνα και την 'Ι. Σύνοδον, ως και προς πάντας τους Σεβ. Μητροπολίτας, όπως έξεύρωσι τρόπον, με την καλωσύνην και τό ενδιαφέρον αυτών διά τον 'Αγιωνύμον Τόπον, να τώ άποδοθώσιν όλοι οι καλοί 'Αγιορείται, οι όποιοί ύπηρετούν πλησίον αυτών. Τούτο θα είναι η μεγαλυτέρα εύεργεσία των προς τό 'Αγιον 'Όρος, του όποιου τό πρώτον και ζωτικόν πρόβλημα είναι η επάνδρωσις, η ένισχυσις του εις άνδρας, οι όποιοί έχουν έξέλθει αυτού, και εις άλλους, οι όποιοί θα ήθελον να εισέλθουν και να έγκαταβιώσουν εις τό 'Αγιωνύμον Τόπον.

Προφανώς όμως τό μέτρον τούτο τής άποδόσεως των 'Αγιορειτών υπό των 'Ι. Μητροπόλεων εις τον 'Αγιωνύμον Τόπον, άπεδείχθη, παρά τας καταβληθείσας άλλοτε προσπάθειάς τής 'Ι. Κοινοτήτος, έν συνεργασία μετά του Οικουμενικού Πατριαρχείου, τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος και των 'Υπουργείων 'Εξωτερικών και Παιδείας, ότι δέν συνετέλεσεν εις την λύσιν του σοβαρού προβλήματος τής επανδρώσεως του 'Αγίου 'Όρους, μαστιζόμενου ήδη υπό του καρκινώματος τής λειψανδρίας. Έάν τό 'Αγιον 'Όρος δέν ένισχυθή μάλλον ποιοτικώς, δι' Ικανών στελεχών, μοιραία θα επέλθη η έρήμωσις, η τόσοσν επίζήμιος και μοιραία εις την μεγάλην και ιστορικήν του άποστολήν.

Τά βαθύτερα αίτια τής διαρροής ταύτης των 'Αγιορειτών εις τά έγκόσμια θα άποτελέσουν άντικείμενον Ιδιαίτερας μελέτης εις άλλην δημοσίευσιν.

'Ας έλπίσωμεν μόνον, ότι Θεωσ άρήγουντι, η επαναλειτουργια τής 'Αθωνιάδος 'Εκκλησιαστικής Σχολής θα δημιουργήση νέαν άφετηρίαν πνευματικής ανασυγκροτήσεως του 'Αγίου 'Όρους, ως και προηγούμενως ανεφέρθημεν.

Εις έπίρρωσιν των αγαθών έλπίδων αυτών προστίθεται τό γεγονός, ότι ό έπιτυχής διορισμός του νέου Διευθυντού τής Σχολής Πανοσιολ. 'Αρχιμ. κ. Ναθαναήλ Λαυριώτου άποτελεί σοβαρόν έγγύγνον περι τής πολυτίμου και γονιμου δράσεως αυτής.

Τον νέον Σχολάρχην, τέκνον τής 'Αγιορειτικής 'Αδελφότητος, τον όποιον συνοδεύει φήμη άγαθή, πιστεύομεν, ότι δέν θέλουν κλονίσει τά νέα του εύθυμβριθή καθήκοντα. 'Αναμένομεν ν'

ἀκούσωμεν καὶ νὰ ἴδωμεν, ὅτι θὰ ἐπιδείξη σύ-
νεσιν ἐν γνώσει καὶ δραστηριότητα, ἐπ' ἀγα-
θῶ καὶ εὐκλείᾳ τῆς ἐφ' ἧς προσταταὶ Σχολῆς,
καὶ ὅτι θὰ φανῆ ἀντάξιός ὄχι μόνον τῶν ἐλ-
πίδων, ἀλλὰ καὶ τῶν προσδοκιῶν ὧν ἐκεί-
νων, οἵτινες τὸν περιβάλλουν διὰ τῆς ἀγάπης
τῶν. Τὸ συνήθως λεγόμενον, ὅτι ἡ διοίκησις
φθείρει καὶ ἀλλιοῖ τοὺς χαρακτῆρας, ἔχει πολ-
λάκις ἐπαληθεύσει, ἐπ' οὐδενὶ ὁμῶς λόγῳ πρέ-
πει νὰ γίνῃ ἀξίωμα. Ἀκριβῆ δὲ διάψευσιν τοῦ
ἰσχυρισμοῦ τούτου ἀναμένομεν ἀπὸ τὸν δια-
ληφθέντα σχολάρχην, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμοῦμεν
νὰ πιστεύσωμεν ἢ μᾶλλον πιστεύομεν, ὅτι
θὰ συμπεριλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὴν ταπεινώσιν καὶ
τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν ἀμε-
ροληψίαν καὶ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆ-
ρος καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς.

Ἡ προσδοκία ἀκριβῶς αὕτη ἀποτελεῖ καὶ τὴν
καλυτέραν εὐχὴν ὧν ἡμῶν πρὸς τὸν νεοδιορι-
σθέντα Διευθυντὴν τῆς περισέμου Ἀθωνιάδος
Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς.

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Κοινότητος
Ἀγίου Ὁρους

Ἀρχιμ. ΗΛΙΑΣ Μ. ΛΑΥΡΙΩΤΗΣ

ΤΑ ΣΕΠΤΑ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀριθ. πρωτ. 2471

Ὅσιώτατοι πατέρες, οἱ ἀποτελοῦντες τὴν
Ἐφορίαν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀθωνιάδος Σχο-
λῆς, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν Με-
τριότητος, χάρις εἴη τῇ ὑμῶν Ὅσιότητι καὶ εἰ-
ρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Ἐκ τοῦ τηλεγραφήματος τῆς ὁσιότητος ὑμῶν
καὶ ἐκ μεταγενεστέρου πρὸς ἡμᾶς γράμματος τοῦ
Ὅσιοι. Ἀρχιμανδρίτου κ. Ναθαναὴλ Λαυριώτου,
Σχολάρχου, μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς ἐπληροφο-
ρήθημεν συνοδικῶς, ὅτι, κατόπιν τῆς δημοσιεύ-
σεως τοῦ διατάγματος τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ,
ἀνέλαβεν οὗτος τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, καὶ τελε-
σθείσης τῆς ἐναρκτηρίου τελετῆς, παρούσα
τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος καὶ τῶν Πολιτικῶν τοῦ
Ἱεροῦ Τόπου Ἀρχῶν, ἤρξαντο ἤδη τὰ μαθή-

ματα ἐν τῇ Σχολῇ περιλαμβανούση τέσσαρας τά-
ξεις, μετὰ εἴκοσι καὶ ὀκτῶ ἐπὶ τοῦ παρόντος
μαθητῶν.

Συγχαίροντες τῇ Ὅσιότητι ὑμῶν ἐπὶ τοῖς οὖ-
τω καλῶς, πρόφρονι καὶ ὑμῶν μερίμνῃ, γενομέ-
νοις, εὐχόμεθα ἀπὸ μέσης καρδίας, ὅπως ὁ Πα-
τήρ τῶν φώτων Θεὸς φυλάττῃ τὴν Σχολὴν ἀπὸ
πάσης ἐπιρρείας καὶ ἀναδείξῃ αὐτὴν φυτῶριον
ἀγλαόν τῆς εὐσεβοῦς παιδείας, ἐπ' ἀγαθῶ τοῦ
Ἀγιωνύμου Ὁρους.

Ἀπονέομεν τῇ Ὅσιότητι ὑμῶν ὀλόθυμον
τὴν Πατριαρχικὴν ἡμῶν εὐλογίαν καὶ αἰτου-
μεθα τὰ κράτιστα παρὰ Θεοῦ, Οὐ ἡ χάρις καὶ
τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μεθ' ὑμῶν.

αὐτῶν Νοεμβρίου δ'

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ

διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης

Ἀριθ. πρωτ. 2471

Ὅσιολογιώτατε Ἀρχιμανδρίτα κύριε Ναθα-
ναὴλ Λαυριώτα, Σχολάρχῃ τῆς Ἐκκλησιαστι-
κῆς Ἀθωνιάδος Σχολῆς, τέκνον ἐν Κυρίῳ ἀγα-
πητὸν τῆς ἡμῶν Μετριότητος, χάρις εἴη τῇ ὑμε-
τέρῃ Ὅσιολογιότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ.

Ἐκ τοῦ ἀπὸ κ'. τοῦ λήξαντος μηνός, ἀριθ. 2,
γράμματος τῆς ὑμετέρας ἀγαπητῆς Ὅσιολογιό-
τητος ἀσμένως ἐγνωμεν συνοδικῶς περὶ τε τῆς
ἀναλήψεως ὑπ' αὐτῆς τῶν καθηκόντων αὐτῆς
καὶ περὶ τῆς ἐνάργεως ἣδη ἐν τῇ Σχολῇ τῶν μα-
θημάτων.

Συγχαίροντες τῇ ὑμετέρῃ Ὅσιολογιότητι ἐπ'
ἀμφοτέροις τούτοις, ἀπονέομεν ὀλόθυμον τὴν
Πατριαρχικὴν ἡμῶν εὐλογίαν αὐτῇ τε καὶ τοῖς
ἐν τῇ Σχολῇ διδάσκεισι καὶ διδασκομένοις, καὶ
αἰτούμεθα πᾶσαν ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν καθη-
κόντων ὑμῶν ἐνίσχυσιν καὶ κραταίωσιν, καὶ πᾶν
ἅμα σωτηριῶδες ἀγαθὸν παρὰ Θεοῦ, Οὐ ἡ χά-
ρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ τῆς ὑμετέρας
Ὅσιολογιότητος καὶ πάντων

αὐτῶν Νοεμβρίου δ'.

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ

διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΤΟΥ

Ὁ ναὸς τοῦ Πρωτάτου, βασιλικὴ τοῦ 10ου αἰῶνος, ἀρχιτεκτονικὸ μνημεῖο σημαντικὸ γιὰ τὴν παλαιότητά του καὶ τὴν ἐξαιρέση πού ἀποτελεῖ στοῦ Ὄρος, ἔχει τὸ ἀπλὸ ἐσωτερικὸ του μὲ τίς μεγάλες ἐπιφάνειες βυθισμένο στὴ ζωγραφικὴ, ἀπὸ τὸ ἔδαφος ὡς τὴν ὀροφή. Κειμήλιο καὶ συγχρόνως πρόβλημα. Ὁ ζωγράφος του εἶναι ὁ Πανσέληνος; Γιὰ τὸν Πανσέληνο μπαίνομεν ἐδῶ. Ζητοῦμε τὸ Ἰνδαλμα τοῦ μοναχοῦ Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ, «τὸν ἐκ Θεσσαλονίκης δίκην σελήνης λάμπαντα κύρ Μανουὴλ τὸν Πανσέληνον... ἔστις ὡσάν ἢ χρυσολαμπροκίτρινος σελήνη ὑπερηκόνησε καὶ κατεκάλυψε μὲ τὴν θαυμαστὴν τέχνην του ἔλους τοὺς παλαιούς καὶ νέους ζωγράφους, ὡς τὸν δείχνουσι σαφέστατα αἱ ἐν τοῖχοις καὶ πίναξιν ὑπ' αὐτοῦ εἰκοσισθεῖσαι εἰκόνες».

Ὁ ἐπισκέπτης ἀρχει πολὺ, βέβαια, νὰ δικαιώση τὸ Διονύσιον. Τὰ ζωγραφήματα βρίσκονται σὲ μεγάλο ὕψος καὶ εἶναι ξεθωριασμένα ἀπ' τὴν πολυκαιρίαν. Ἐπειτα, ἡ μικρὴ σκάλα τοῦ καντηλανάφτη δὲν ἀρκεῖ γιὰ νὰ τὰ πλησιάσωμε. Ἡ σκαλωσιά εἶναι ἀπαραίτητη. Καὶ ὅπως γιὰ κάθε ἔργο τέχνης, πολὺ περισσότερο ἐδῶ χρειάζονται πολλὰ ἐπισκέψεις. Μόλις ἕμως κατατοπιστῆ κανεὶς στοῦ ἐπιβλητικὸ αὐτὸ σύνολο, ὅπου ἡ μιὰ σύνθεσις ἀκολουθεῖ τὴν ἄλλη χωρὶς τίποτε νὰ τίς χωρίζη, μόλις συλλάβωμε τὰ κεντρικώτερα μέσα στὶς μεγάλες αὐτὲς ἐπιφάνειες καὶ ἀπὸ κεῖ πέρασωμε στὶς λεπτομέρειες καὶ ἐξοικειωθῶμε μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ τοιχογράφου, ἀμέσως μᾶς χτυπᾷ μιὰ πλατεῖα ζωγραφικὴ πνοή, πού δὲν τὴν περιμένομε στοῦ Ἁγίου Ὄρους. Μάτια τὰ μοτίβα εἶναι βυζαντινά, ὅπως στοὺς ἄλλους ναοὺς, καὶ τὰ χρυσὰ ἀκτινωτὰ τριγυρίζουν τίς κεφαλὰς τῶν προσώπων. Τὸ πνεῦμα χύνεται ἔξω ἀπὸ τοὺς κλειοὺς αὐτοῦς. Ἡ βυζαντινὴ παράδοσις τοῦ ζωγράφου, οἱ ἀσκητικὲς του παραστάσεις, οἱ γνώσεις του ἀπὸ τὰ χειρόγραφα τῶν μοναστηριῶν καὶ ἡ ἐπιβολὴ τοῦ δόγματός, δὲν ἔχουν τὴ δύναμη νὰ τὸν σταματήσουν. Τὰ πέρνει μαζί του καὶ παραδίδεται μ' αὐτὰ στὴ δύναμή του ροπή, ἡ ὁποία εἶναι στὴ φυσικὴ ἀλήθεια. Ἐγνώρισε τὴν ἰταλικὴν τέχνη; Ποιὸς μπορεῖ ἀπόλυτα νὰ τὸ βεβαιώση; Μὰ καὶ ποιὸς νὰ τὸ ἀμφισβητήση; Ἡ κατώτερη ἀπὸ τίς πέντε ζώνες, πού ἔρχεται κοντὰ στοῦ θεατῆ καὶ παριστάνει παρατεταγμένους τοὺς στρατιωτικοὺς ἁγίους, μιλεῖ γιὰ ἰταλισμό. Τὰ ἰταλίζοντα αὐτὰ πορτραῖτα ἔχουν σάρκα. Γιὰ τὴν πλάση τους τὰ τόνισε ὁ ζωγράφος μὲ ρόδινα σκιὰ, οἱ ὁποῖες ἐδῶ ἀναπληρῶνουν τὸ σκούρο ἢ τὸ πράσινο τῶν βυζαντινῶν. Οἱ στρατιωτικοὶ ἅγιοι ἔχουν τὴ μορφή λεπτοσκιασμένη, λεπτογραμμμένη, νέα καὶ δροσερή. Δὲν μπορεῖ ἕμως αὐτὴ ἡ πρώτη ζώνη νὰ δικαιολογήση τὸν ἐνθουσιασμό τοῦ Διονυσίου, ἐπειδὴ μέσα στὸν ἰταλικὸ χαρακτήρα τῶν στρατιωτικῶν ἁγίων ὑπάρχουν λάθη, τὰ χέρια εἶναι συχνὰ καμωμένα μὲ πρόχειρο βούρτσισμα, ἀδέξια καὶ παχάλυτα, τὰ σωματὰ βαρεῖοι καὶ δυσάρεστοι ὄγκοι, καὶ τὸ σύνολο δείχνει πὼς ὁ δάσκαλος ἐμπιστεύτηκεν αὐτὴ τὴ ζώνη σὲ συνεργεῖο μαθητῶν.

Ἄλλη εἶναι ἡ ἐντύπωσή μας μόλις προχωρήσωμε στὴ σολεά. Ἀπὸ τὴ δεξιὰ πόρτα τοῦ ἱεροῦ τὸ πελιδὸν πρόσωπο τοῦ Νηστευτῆ, τοιχογραφία τοῦ Προδρόμου, μᾶς σταματᾷ γιὰ νὰ μᾶς πῆ πὼς ἀπὸ κεῖ πέρασεν ἕνας δυνατὸς προσωπογράφος.

Ποιὸς δὲν ξέρει τὸ φανταστικὸ, τὸ ἀπίθανον ὃν πού δημιούργησεν ἡ ἀγιογραφία γιὰ νὰ μᾶς δώση τὸν Προδρόμο; Ὁ ξερὸς, ὁ ἀγκυλωτὸς ἄνθρωπος, εἰκόνα τῆς ἐρήμου πού καίγεται, τῆς νηστείας καὶ τῆς ἀγρίας βούλησης, σκιαχτὸ ἀληθινὸ, ἔγινε καὶ

τυποποιήθηκε τέτοιος στην αγιογραφία, για να δώσει η Ἐκκλησία στους πιστούς τὴν ἠθικὴ συνειδηση σ' ὄλο της τὸ αὐστηρὸ καὶ τὸ ἀδιάλλακτο. Ὅλες οἱ μορφές τῶν ἁγίων μπορεῖ νὰ πάρουν κάποια ζωὴ καὶ ἀλήθεια. Μόνο αὐτὸς ὁ ἀκροφρουρὸς τοῦ εἰκονοστασίου στέκει πάντα ὁ ἴδιος ἕνα σχῆμα μεταξύ νυχτερίδας, ξεραγκαθιοῦ κι' ἀνθρώπου. Ὁ ζωγράφος τοῦ Πρωτάτου ἀποφάσισε νὰ τὸν κάμη ἀνθρωπο φυσικό. Δογματικὴ παρατυπία! Δὲν ξέρομε πῶς τὴ δέχτηκε τὸ Ὅρος. Μὰ δὲν ἦταν τάχα μιὰ κρυφὴ μας ἐπιθυμία νὰ ἴδουμε στὴ θέση αὐτὴ ἕναν ἀνθρωπο; Δὲν εἶχαμε κουραστῆ ἀπὸ τὴν ἀφαίρεση; Δὲν ἔχει ὁ νατουραλισμὸς τὰ δικαιώματά του στὴν περιοχὴ τοῦ τραγικοῦ καὶ τοῦ ὑψηλοῦ; Ἀσφαλῶς ὁ ζωγράφος ποὺ ἔκμαε αὐτὸ τὸ κεφάλι—καὶ μόνο τὸ κεφάλι σώζεται, τὸ σῶμα ἔχει καταστραφῆ—εἶχε κοιτάξει γιὰ μοντέλο μέσα στὴν Ἐρημο τοῦ Ἄθω ζητώντας κάποιον ἀδιάλλακτο, ἄν ὄχι ἀκριδοφάγο, χορτοφάγο τουλάχιστο. Τὸν βρῆκε καὶ τὸν ἔστησε, κέρνιο πρόσωπο, μῆλα ἐξογκωμένα, μάτια ποὺ δείχνουν ἐγκαρτέρηση, καμπύλο στόμα, κλεισμένα χεῖλη—ἄρνηση καὶ σιωπῆ. Στὸ φυσιοκρατικὸ ἔργο του φύσησε τὴ φοβέρα τοῦ πνεύματος. Ἄν ἀνοίξουν αὐτὰ τὰ κλειστά χεῖλη, θὰ κεραυνώσουν τὸν Ἡρώδη.

Ὁ ἴδιος καλλιτέχνης ἔχει παρατάξει τὶς τοιχογραφίες ὁσίων ποὺ ἀποτελοῦν μιὰ πινακοθήκη γεροντικῶν προσώπων μοναδικὴ καὶ στὸ Ὅρος καὶ σ' ὅλη τὴ βυζαντινὴ καὶ μεταβυζαντινὴ αγιογραφία. Ὅλ' αὐτὰ τὰ ἀσκητικὰ πρόσωπα ἔχουν τὸ βυζαντινὸ τύπο. Ὅχι ἔμως καὶ τὴ βυζαντινὴ σχηματικότητα. Εἶναι ἀνθρωποί.

Οἱ αὐλακίές τους, τὰ κόκκαλά τους, τὰ μέτωπά τους, οἱ ζαρωματιές τους ζοῦν μιὰν ἔντονη ζωὴ σκιοφωτισμοῦ. Τὰ μάτια λάμπουν μὲ πνευματικὸ φῶς κάτω ἀπὸ τὰ σπῆλαια καὶ τὶς κόγγες. Σὲ πολλὰ ὁ ζωγράφος ἐργάστηκε συμβατικὰ κυνηγώντας εὐκολὰ «ἐμφέ», σὲ ἄλλα ἔμως ἔχει μελετήσει κι' ἔχει πονέσει. Ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς κι' ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης εἶναι οἱ τύποι του. Ποικιλίες τους εἶναι ὁ Ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀεροπαγίτης καὶ ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος. Ἀπὸ τὰ κεντρικὰ αὐτὰ πορτραῖτα, γιὰ τὰ ὁποῖα χρειάστηκε βέβαια μοντέλο, πηγάζουν τὰ ἄλλα στὰ ὁποῖα ὅσο πηγαίνουμε χάνεται ἡ πρωτοτυπία, διατηρεῖται ἔμως ἔντονα ὁ χαρακτήρας. Μὲ τὴν ἀπομάκρυνση μάλιστα αὐτὴ, ὁ ζωγράφος μπορεῖ καὶ σακαφαλώνει στοὺς ἀπότομους γκρεμοὺς τῆς φαντασίας, ζωγραφίζοντας τὸν Ἅγιο Δαβὶδ τῆς Θεσσαλονίκης, τὸ πιὸ παράφορο ἀπὸ τ' ἀσκητικὰ πορτραῖτα τοῦ Ἁγίου Ὅρους, φανταστικὸ μὰ ἐξαιρετὰ ἐκφραστικὸ, καθὼς καὶ τὸν ἀπίθανο Νικόλαο Καβάσιλα. Ἐστὶ ὁ προσωπογράφος τοῦ Πρωτάτου, ἀφοῦ πάτησε πρῶτα γερὰ σπουδάζοντας μοντέλο γιὰ τὸ γεροντικὸν τύπο ποὺ δημιούργησεν, ἔπειτα παίζει μὲ τὴν ἰκανότητά του βγάζοντας διάφορες παραλλαγές τοῦ κεντρικοῦ του τύπου. Ὁ τύπος αὐτὸς εἶναι πάντα μιὰ δημιουργία μέσα στὸ Ὅρος, καὶ μέσα στὴν πινακοθήκη τῶν γερόντων τοῦ Πρωτάτου τὸ πιὸ ζωντανὸ ἀπὸ τὰ ζωντανὰ πορτραῖτα εἶναι ὁ Ἅγιος Θεόκτιστος, τοῦ ὁποῖου ἡ ὁμορφιά κι' ἡ νατουραλιστικὴ ἀξία, καθὼς κι' ὁ Ἰταλικὸς χαρακτήρας, εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ μᾶς σταματήσουν.

Ἡ ζωγραφικὴ τοῦ Πρωτάτου δὲν θεωρεῖται πλέον ἔργο τοῦ 16ου αἰῶνος ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ οἱ βυζαντιολόγοι, διορθώνοντας τὴν πρώτη τους γνώμη, τὴ χρονολογοῦν στὸ 14ον αἰῶνα. (Βλ. Γ. Σωτηρίου: Ἄθως, Ἐγκυκλοπαιδικὸ Λεξικὸ Ἐλευθερουδάκη, G. Millet: πρόλογος στὸ λεύκωμα τῆς ζωγραφικῆς τοῦ Ὅρους). Ὁ κ. Millet: πιστεύει πῶς τὸ Πρωτάτο μόνον ξαναζωγραφίστηκε στὸ 14ον αἰῶνα. Μπορεῖ νὰ ἐπιζωγραφίστηκε τότε ἀρκετὰ, «τὸ οὐσιῶδες ἔμως μέρος—ὅπως μοῦ ἔκαμε τὴν τιμὴ νὰ μοῦ γράψῃ τὸν περασμένον Ὀκτώβριο ἀπαντώντας ἐπὶ ἐρώτημά μου—εἶναι τοῦ 14ου αἰῶνος. Δὲ θ' ἀργήσω νὰ τὸ ἀποδείξω». Ὁ, τι ἐπομένως εἶχαμε ἀναγνωρίσει στὸ Πρωτάτο ὡς τώρα, τὴν πνοή, τὴν ἐλευθερία, τὸ δραματικὸ, τὸ νατουραλισμὸ, θὰ τὸ μεταθέσωμε δύο αἰῶνες πρωτότερα καὶ θὰ θεωρήσωμε τὸ ἀπόκτημα πολὺ σημαντικώτερο. Κατὰ τὴ νέαν ἐκτίμηση δὲν εἶναι μιὰ ὀψιμη ἐμφάνιση τῆς Μακεδονικῆς σχολῆς ποὺ ἦρθεν, ὅπως νομίζαμε, δυὸ αἰῶνες μετὰ τὴν ἀκμὴ της νὰ δώσει τὸ τελευταῖο της ἔργο καὶ νὰ πεθάνῃ, μὰ εἶναι ἡ Μακεδονικὴ σχολὴ στὴν ἀκμὴ της, ἡ ἴδια ἡ καλλιτεχνικὴ ἐνέργεια ποὺ ὑπηρετήσεν τὴν ὀρθοδοξία στὴ Σερ-

βία, στο Μιστραϊ, στη Μακεδονία, στο Όρος και στη Ρωσία. Μπροστά στο έργο του, τοποθετούμενο τώρα στο 14ον αιώνα, ο επισκέπτης θα ζητήσει κι' αυτός, χωρίς να το θέλει, ένα πρόσωπο, Πανσέληνος ή άλλο, μιὰ σχολή, έστω, Μακεδονική ή με άλλο όνομα, μιάν ένότητα, ένα πνεύμα από το όποιο έπήγασε το έπιβλητικό αυτό άγιογραφικό σύνολο. Κι' αυτή ή ένότης, αυτό το πνεύμα δέν είναι άλλο από το 14ον αιώνα, από το καλλιτεχνικό ρεύμα του Βυζαντίου που το ονομάζουμε Αναγέννηση των Παλαιολόγων.

ΘΕΟΦΑΝΗΣ

Ότι στο κυκλικό έργο του Πρωτάτου συνοψίζεται και τελειώνει και έπειτα από πολυχρόνια σταδιοδρομία ένα ιδιαίτερο ύφος βυζαντινής άγιογραφίας, ή «Μακεδονική σχολή», θα το ίδουμε άμέσως μόλις από κει πάμε στη Λαύρα και βρεθούμε μπροστά στο έργο του Κρητός Θεοφάνη. Έδώ πέφτομε στο αυστηρό style των φορητών εικόπων. Από τον άνήσυχο νατουραλισμό του Πρωτάτου μπαίνομε στον κανόνα, στην πειθαρχία, στο άριστοκρατικό ύφος που έδωκεν ή βασιλεύουσα. Μόνο ή απότομη μετάβαση από τον ένα ναό στον άλλο δείχνει τή διαφορά. Βρισκόμαστε μέσα σε δυο έλληνικές δυνάμεις, στην άνησυχία και στην παράδοση, στη ζωή και στην ιστορία. Ο ζωγράφος του Πρωτάτου προχωρεί, ο Θεοφάνης στέκει και στοχάζεται το παρελθόν. Σου λέγει πώς, χωρίς ύφος, το Βυζάντιο θα πέση άλλη μιὰ φορά. Με συγκέντρωση και ευγένεια ο συλλίστας τής Λαύρας σηκώνει το πινέλο του και μάς δείχνει τή δύναμη τής πειθαρχίας. Πόση ζωή υπάρχει μέσα στο παρελθόν του, τί πλάτος στο λακωνισμό του! Αυτός ο συντηρητικός, συνοψίζοντας εκεί μέσα την παράδοση και το δόγμα, έκαμε μολαταυτα μιάν από τις δημιουργίες εκείνες που γίνονται χωρίς επανάσταση και χωρίς ταραχή, από κείνες που δίνουν μερικοί άριστοκράτες τής τέχνης όταν, συγκεντρωμένοι στον έαυτό τους για να μην του επιτρέψουν το ελάχιστο κίνημα επικίνδυνης έλευθερίας, φυλακίζουν σε αυστηρές και συλλογισμένες γραμμές την ευγένεια και τή γενικότητα των ιδεών. Τέτοιος ήταν ο ταπεινός Θεοφάνης. Αυτός ανέβασεν επάνω στο ναό τής Λαύρας την άκριβολογία των κρητικών εικόπων έτσι, ώστε άμέσως μάς χτυπά ή καθαρή του, ή άκριβολογημένη εργασία, με τή διανοητική τάξη που παρουσιάζουν οι γαλήνιες συνθέσεις του. Έδώ βλέπομε το ύφος. Το Βυζάντιο ειχε ύφος. Μά είναι κατόρθωμα να το έχη κι' ο καλύτερος στο 16ον αιώνα, χωρίς ν' αντιγράφη. Ο Θεοφάνης ξανασκέφθηκε τή βυζαντινή τέχνη.

Με τις σκληρές και σίγουρες φωτοσκιάσεις του, με τα πρόσωπα που βγαίνουν από κει όριστικά, με την καθαρότητα στις νεανικές και στις γέρικες μορφές, με το έντονο περίγραμμα που το χάραξε αιχμη άτσαλένια, ο συντηρητικός αυτός αναπτύσσει σε μεγάλη κλίμακα το άριστοκρατικό ιδεώδες τής βυζαντινής τέχνης, του όποιου ήταν πιστός. Και στο Καθολικό τής Λαύρας και στην Τράπεζα κυρίως, όπου βρήκε μεγάλες επιφάνειες, φιλοδόξησε να γράψη τή έποποιία τής όρθοδοξίας. Στην Τράπεζα εργάστηκαν περισσότερο οι μαθηταί του; Ίσως. Μά αυτός ήταν εκεί. Και άσχολήθηκε σε θέματα για τα όποια ο ναός δέν ειχε θέση, όπως ή Δευτέρα Παρουσία. Πρώτη φορά αυτό το θέμα πήρε τόσο μεγαλόπρεπο ξετύλιγμα. Οι χοροί των δικαίων και των μαρτύρων προχωρούν για να παρασταθοῦν στην Κρίση. Έρχεται ή πατριαρχική τριάδα, ο Άβραάμ, ο Ίσαάκ, ο Ίακώβ. Έπειτα οι προφήτες. Άκολουθεί το έρατειόν, ιερείς και άρχιερείς, έντονη εμφάνιση με τα διακοσμητικά πολυσταύρια των φελονιών, τόσο άγαπητά στους Κρήτας ζωγράφους. Οι μάρτυρες. Οι άγιοι. Μάρτυρες γυναίκες και όσιες. Ο Κριτής είναι ένθρονισμένος για τήν κρίση του, ενώ ο πύρινος ποταμός που πηγάζει από τα πόδια του θρόνου του χύνεται μέσα στο στόμα του θηρίου που παριστάνει τον Άδη. Φυσικά, Κόλαση βυζαντινή χωρίς χοντρικές άφέλειες δέν γίνεται. Βλέπομε κι' έδώ τα ξυλένια γυμνά, τα λιοντάρια για

τά οποία οι ζωγράφοι θεώρησαν περιττό νά πάρουν γιά μοντέλο ἔστω καί μιὰ γάτα, τήν παιδική καί ἀστεία παράσταση τῆς ψυχοστασίας, ἀγνοίες καί ἀδεξιότητες πού σ' αὐτό τὸ θέμα ἔγιναν πλέον ἱερή παράδοση τῶν μοναστηριῶν — λαϊκή τέχνη τήν ὁποία στή Δευτέρα Παρουσία του δέν μπόρεσε ν' ἀποτινάξη οὔτε ὁ Τζιόττο. Γι' αὐτά ὅμως τὰ προϊόντα τοῦ καλογερικοῦ τρόμου μᾶς ἀποζημιώνει ἡ πλατεῖα χριστιανική πνοή καί ἡ μεγαλοπρέπεια πού ἔδωκεν ὁ Θεοφάνης στό δράμα του, στό ὄραμα τῆς

ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΔΕΙΠΝΟΣ (Χιλαντάρι)

πορείας τῶν δικαίων πρὸς τὴ θυσία τοῦ Πραδείσου. Οἱ κρινόμενοι, οἱ ὀρθιοί κι' οἱ ἀρπαζόμενοι «εἰς ἀέρα» ἔχουν κάτι τὸ ὕψηλὸ καί τὸ μακάριον, καί μέσα σ' αὐτὲς τίς λιτανεῖες τῆς ἀρετῆς πού προχωροῦν, ἐξαιρετικὰ μᾶς ἐντυπώνονται οἱ μετέωροι μάρτυρες, καθὼς πλέουν μέσα σ' τὴ λευκή τους νεφέλη, ἀτάραχοι, κρατώντας σὲ ἔνταση μόνο τὸ κεφάλι καί τὰ χέρια καί μὲ τὴν ἱεραρχική τους στάση παρουσιάζοντας στό Χριστὸ τίς θυσίες τους. Ἡ παράσταση αὐτὴ τοῦ μετέωρου χοροῦ τῶν δικαίων εἶναι τὸ ὠραιότερο δημιούργημα τῶν Κρητῶν τῆς Λαύρας, μὲ τὸ ὅποιο κυ-

ρίως φανερώνουν την απομάκρυνσή τους από τη βυζαντινή τυπικότητα. Είναι αξιοσημείωτο κίνημα ελευθερίας, αρκετό για να δείξει ποιά χριστιανική πνοή τους συνάρπαζε και πόσο τολμηρότερα θα εικονογραφούσαν την ορθοδοξία, αν εύρισκαν επιφάνειες Τραπεζών για να ζωγραφίζουν χωρίς αρχιτεκτονικούς και δογματικούς περιορισμούς.

ΟΙ ΔΥΟ ΣΧΟΛΕΣ

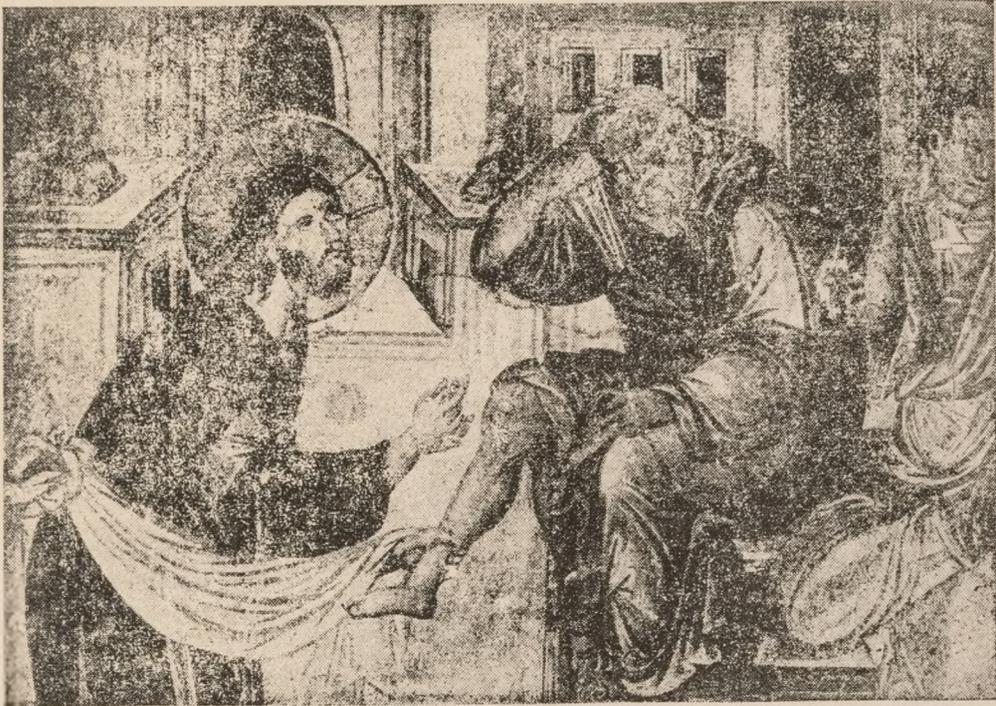
*Έτσι θα ρωτήση κανείς: τί χρειάζεται η διαίρεση του Μιλλέ; Άλλα τώρα είναι δύσκολο να κάνωμε χωρίς αυτή. Είναι ένα σχήμα που κατάντησεν απαραίτητο για να βλέπωμε μέσα στην ένιαία τέχνη του Βυζαντίου και του Άθω τη συνεργασία ή την έναλλαγή του ρεαλισμού και του ιδεαλισμού. Γιατί δεν υπάρχει αμφιβολία πως αυτές οι δυο αιώνιες αισθητικές μορφές κρύβονται κάτω από τη Μακεδονική και την Κρητική σχολή. Στο Πρωτάτο και στη Λαύρα ταμπουρώθηκαν και μάχονται. Στά άλλα μοναστήρια αντικρύζονται ή συνενώνονται. Άλλου ξεχωρίζουν, άλλου άπλως συνυπάρχουν, άλλου συγχωνεύονται και χάνονται εξαφανισμένες μέσα στη μετριότητα και στην αντιγραφή που διδάσκει ή «Ερμηνεία». Κατά το Μιλλέ, το Βατοπέδι μαζί με το Πρωτάτο έχουν διακοσμηθή από τη Μακεδονική σχολή. Συναντούμε πραγματικά εκεί τὰ μοτίβα του Πρωτάτου, την πλαταιά και ανυπότακτη πινελιά, τὰ ρεαλιστικά πρόσωπα, τὰ πολυάνθρωπα συμπλέγματα. Μολαταύτα, τὰ συμπλέγματα ἐδώ πέρνουν μίαν ιδιαίτερη γραφικότητα, τὰ σχήματα λιγνεύουν πάρα πολύ, δξύνονται και συνθέτονται με δεξιοτεχνία, με μιά τάση προς τὸ κόσμημα. Και ἐξ ἄλλου τόσο πολὺ προσέχει ὁ ζωγράφος τὸ περίγραμμα, που φαίνεται πολὺ ἐπηηρεασμένος ἀπὸ τὸ στυλ τῶν Κρητῶν και δύσκολα μπαίνει στη Μακεδονική σχολή. Τὰ ἴδια στὸ Βατοπέδι. Ἡ «Εὐλογία τῶν ἱερέων», ἡ «Κολακεία», τὸ «Βάπτισμα» κι' ἄλλα ἔχουν τὸ Κρητικὸ ὕφος. Ἄλλὰ ἡ «Προδοσία τοῦ Ἰούδα», οἱ «Κοιμώμενοι Ἀπόστολοι» και ἡ δραματικώτατη «Ἀποκαθήλωση» με τὴν παράφορη κίνησή της, τὴν ἀλλοφροσύνη της, ἔχουν τὸ Μακεδονικὸ χαρακτήρα. Ἄν στοὺς ὄρους Μακεδονική και Κρητική τοποθετηθῶν οἱ ἀληθινοί, Ρεαλισμὸς και Ἰδεαλισμὸς, ἔχομε τὴν πραγματικότητα, γιατί κανένας δὲ θὰ σκεφθῆ ν' ἀμφισδητήση πὼς στὸ Ἅγιον Ὄρος φανερώθηκαν οἱ δυὸ αὐτὲς ἰδιοσυγκρασίες που ἀποτελοῦν εὐτυχῶς—γιατί ἡ μιά μόνο θὰ σήμαινε φτώχεια και γρήγορο τέλος—τὴ χιλιόχρονη τέχνη τῶν Βυζαντινῶν. Θὰ δώσω ἀκόμα ἓνα παραδειγμα. Στὸ χειρόγραφο Εὐαγγέλιο τοῦ Βατοπεδίου (12ος αἰώνας), ἡ «Ἀνάληψη» είναι ἡ κλασικώτερη μικρογραφία για τὴ γαλήνη και τὴ συμμετρία της. Ἄφου ξέρομε πόσο οἱ τοιχογράφοι ἀντλοῦσαν ἀπὸ τὰ χειρόγραφα, δὲν ἦταν φυσικὸ νὰ ξαναβροῦμε ἓνα τόσο ἐξαιρετικὸ ἔργο στὶς ἐκκλησίες τοῦ Ὄρους; Και ὅμως, ἂν κοιτάξωμε τὴν «Ἀνάληψη» τοῦ Πρωτάτου, μᾶς ξαφνίζει ἡ ἀπότομη ἀντίθεση που παρουσιάζει με τὸ χειρόγραφο, ἡ ριζικὴ διαφορὰ μεταξὺ τῆς τοιχογραφίας και τῆς μικρογραφίας. Στὸ χειρόγραφο, μιά κλασικὴ «Ἀνάληψη», ἓνα μακάριο ἔργο γαλήνης, στὸ Πρωτάτο μιά «Ἀνάληψη» παράφορη, ἀληθινὴ τρικυμία, ἓνα ταραγμένο κι' ἐκφραστικὸ σύμπλεγμα. Ἄς ἀντιθέσωμε τώρα στὴν τρικυμιώδη «Ἀνάληψη», στὶς τολμηρές, χοντρές πινελιές και στὸ τολμηρὸ σύμπλεγμα τῶν κοιμωμένων μαθητῶν τοῦ Πρωτάτου, ἄς ἀντιθέσωμε τὸν αὐστηρὸ ἰδεαλισμὸ τοῦ Θεοφάνη τῆς Λαύρας, τὰ ἑναρμόνια και ὄριμα συμπλέγματά του, τὴν αὐστηρὰ περιγραμμένη μορφή τῆς Θεοτόκου, τὴν παρθενικὴ αὐτὴν ὁμορφιά και τοὺς δυὸ ξάστερους ἀρχάγγελους με τὰ κλιμακωτὰ μαλλιά, τὴν καθαρότητα με τὴν ὁποῖαν ἐνεργεῖ ἐδῶ τὸ κοτύλι, τὸ στυλ, ἡ ἰδέα—για νὰ δοῦμε, πὼς συνυπάρχουν ἢ πὼς μάχονται ἡ μιά τὴν ἄλλη στὸ Ὄρος οἱ δυὸ ἰδιοσυγκρασίες.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

Τὸ Ἅγιον Ὄρος δὲ μπορεῖ ἄπλως νὰ λέγεται κοιμητήριο τῆς βυζαντικῆς τέχνης. Χάρις σὲ κάποιες προσωπικότητες που μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἀρχεῖο τῶν περασμένων κατῶρθωσαν νὰ διατηρηθοῦν ζωντανές, τὸ Ἅγιον Ὄρος στὴν ἀγιογραφία του δὲν

είναι μόνο παρελθόν, αλλά έχει τὸ ζωντανὸ στοιχείο ἀπὸ τὸ ὁποῖο πηγάζει ὅ,τι ὀνομάζουμε μετὰ θυζαντινὴ τέχνη. Τὸ λυκόφως τῆς ἀγιογραφίας, τρεῖς αἰῶνες ἔπειτα, δὲν εἶναι ἀπλῶς μιὰ παράταση τῆς προθεσμίας. Εἶναι μιὰ δευτέρα ζωὴ τῆς βυζαντινῆς τέχνης, ἡ ζωὴ ποὺ πήρεν ἐγκεντρισμένη μετὰ τὸ νατουραλισμό.

Κανένας δὲν ξέρε: πότε ὁ νατουραλισμὸς ἔρχεται νὰ ρίξῃ τὸ βᾶρος του στὴν πλάστιγγα γιὰ νὰ κατεβάσῃ μιὰ τέχνη ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ ἀφαίρεση. Τὸ γεγονὸς εἶναι πῶς ἅμα ἔρθῃ αὐτός, σημαίνει στὴν ἱστορία τῆς τέχνης μιὰ ὥρα καὶ μιλοῦμε γιὰ μεταβολὴ στὰ μοτίβα, στὴ σύνθεση καὶ στὴ σκέψη. Ὁ νατουραλισμὸς ἐπέτρεψε στὴ βυζαντινὴν ἀγιογραφία νὰ ξαναζήσῃ στὸ Ὅρος, στὴ Βενετία καὶ γενικὰ στὸν Ἑλληγισμό, χωρὶς νὰ χάσῃ τὸ χαρακτήρα της. Πολλοὶ τὸν ὀνόμασαν ἰταλισμό. Γι' αὐ-

ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ (Πρωῖτο)

τοὺς, τὸ χυμὸν ἐκεῖνο τὸν ἔδωσε ἡ ἰταλικὴ τέχνη, ἐπηρεάζοντας τὴν ὑπόδουλην Ἑλλάδα, εἴτε ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς Δαλματίας εἴτε ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς Βενετίας. Σὲ δυὸ κέντρα ἐκδηλώθηκε. Στὸ Ὅρος μετὰ Θεοφάνη, τὸν Πανσέληνο καὶ τὸν Κατελλάνο —το:χογραφία. Στὸν Ἅγιο Μάρκο τῆς Βενετίας μετὰ τὴ σχολὴ τοῦ Τζάνε—φορητὲς εἰκόνες. Μὰ ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει ἐδῶ εἶναι ὁ τρόπος μετὰ τὸν ὁποῖον οἱ Ἕλληγες δέχτηκαν αὐτὴ τὴν ἰταλικὴν ἐπιρροή. Οἱ Κρήτες ζωγράφοι τῆς Βενετίας, ἀφοῦ δὲ μπόρεσαν περισσότερο ν' ἀντισταθοῦν στὰ θέληγτρα τῆς Βενετσιάνικης τέχνης ποὺ τοὺς εἶχε στενά πολιορκημένους, παραδόθησαν. Ἀλλὰ μετὰ ὅρους. Κράτησαν τὴν εἰκονογραφία, τοὺς δογματικὸς τύπους, τὸ διακοσμητικὸ στοιχείο τῶν ἀκτινωτῶν τὴν αὐστηρότητα τοῦ style, καὶ θυσίασαν μόνον τὴν ἀκαμψία καὶ τὸν ὑπερασκητισμό. Μὰ πολὺ περισσότερο ἀπὸ τοὺς Κρήτες τῆς Βενετίας, οἱ Κρήτες τῶν μοναστηριῶν δὲ βγήκαν ἀπὸ τὸν ἑαυτοὺς, ὅπως ὁ Θεοφάνης, τοῦ ὁποῖου ὁ ἰταλισμὸς εἶναι καὶ σεμνότερος, καὶ πιὸ ἐνωμένος μετὰ τὴ βυζαντινὴν ἰδέα. Τὸ γεγονὸς πῶς τὸ

παράδειγμά τους τὸ ἀκολούθησαν κι' ἄλλοι ζωγράφοι τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, ὅπως ὁ Κατελλάνος ποὺ ἐργάστηκε στὰ Μετέωρα καὶ στὸ παρεκκλήσι τῆς Λαύρας, εἶναι χαρακτηριστικὸ μιᾶς σταθερῆς ψυχολογίας στοὺς ἰταλίζοντες ζωγράφους τῶν μοναστηριῶν μετὰ τὴν ἄλωση, ἀπὸ τὴν ὁποία βγήκεν ἕνα ὕφος. Τὸ πρῶτο καθαρὰ ἐκδηλωμένο μεταβυζαντινὸ ὕφος τὸ βρῖσκομε στὴ Λαύρα μὲ τὶς δυὸ παράλληλες ἐργασίες τοῦ Θεοφάνη καὶ τοῦ Κατελλάνου. Ὁ δεύτερος αὐτὸς ζωγράφος Φράγκος, Κατελλάνος ὁ Θηβαῖος, γνωστὴ καλλιτεχνικὴ φυσιογνωμία τῆς ἐποχῆς, ποὺ τὴ συναντοῦμε καὶ στὸ νάρθηκα τοῦ Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων, ἐργάστηκε στὴ Λαύρα λίγα χρόνια μετὰ τὸ Θεοφάνη καὶ φαίνεται ἐπαναστατικώτερος ἀπ' τὸν πρῶτο. Ἰταλιστῆς κι' αὐτός, ὅσο εἶναι δυνατὸν σὲ ζωγράφο τοῦ Ἁθῶ, μὰ προνομιούχος στὴ χάρη καὶ στὴν κομψότητα, ἔδωκεν ἕνα βυζαντινὸν τρόπο, ὕφος λαμπρὸ καὶ δουλεμένο σὰν τὴν πολύτιμη πέτρα. Εἶναι ὁ ἄλλος στυλίστας τοῦ Ὁρους. Ἡ ἄρμονία ποὺ χαρακτηρίζει τὶς πολυπρόσωπες συνθέσεις του, κυρίως τὴ «Σταύρωση», στὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὅ,τι εἶχε πλουσιώτερο, ἢ ζωηρότερο τῶν ἀρχαγγέλων του καὶ τῶν ἁγίων, οἱ τεχνοτροπημένοι του δόλωμοι ἅγιοι, ὅπως ὁ Ἅγιος Προκόπιος, ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Πέρσης, ὁ Ἅγιος Βαρλαάμ, ὁ Ἰωάσαφ καὶ τέλος ἡ ὁμορφιὰ τῆς θείας του «Λειτουργίας» μᾶς λέγουν πὼς στὴ Λαύρα δυὸ προσωπικότητες, ἀφομοιώνοντας τὸν ἰταλισμὸ τους, ἔδρυσαν τὴ μεταβυζαντινὴ τέχνη: ὁ Θεοφάνης μ' ἕνα κυκλικὸ ἔργο κι' ὁ Κατελλάνος μ' ἕνα πολύτιμο κομποτέχνημα. Τὸ ἔμβλημά τους ἦταν: «Νέες ἰδέες μέσα στοὺς βυζαντινοὺς τύπους». Οἱ ζωγράφοι τῶν Παλαιολόγων βρῆκαν τέτοιες ἰδέες τὴν παραμονὴ τῆς καταστροφῆς μέσα στὴν ἀγωνία τοῦ Βυζαντίου. Οἱ ζωγράφοι τοῦ Ὁρους τὶς βρῆκαν μετὰ τὴν καταστροφή.

ΔΥΟ ΕΚΚΛΗΣΑΚΙΑ—ΞΕΚΙΝΗΜΑ

Ἀναγνωρίζομε καὶ στὸ Ὁρος ἕνα νόμο τῆς μοναστικῆς τέχνης ἢ ὁποία βιάζεται ν' ἀποκρυσταλλώσῃ τὴν καινοτομία ποὺ δέχτηκε γιὰ νὰ τὴ μεταβάλλῃ σὲ ἀκίνησια καὶ σὲ παράδοση. Ἔτσι οἱ ἐπινοήσεις τοῦ Θεοφάνη, τοῦ Τζώρτζη καὶ τοῦ Κατελλάνου ἀκινήτησαν καὶ στέγνωσαν κι' αὐτὲς γρήγορα. Ἐπειτα ἀπ' αὐτοὺς ἦρθε ἡ ρουτίνα. Στὴ θέση τοῦ καλλιτέχνη μπῆκεν ὁ ἐργάτης. Ἡ τέχνη ἔγινε ἀντιγραφὴ. Ζωγραφίζει μόνον τὸ δόγμα. Ὁ ζωγράφος δὲν ἐμφανίζεται στὸ Ὁρος, παρὰ μόνον γιὰ νὰ καινουργώσῃ τὰ παλιὰ—μανία καλογερικὴ, ὅσο κι' ἐπιτροπικὴ στοὺς δικούς μας ναούς, ποὺ ἔφερε μεγάλες ἀρχαιολογικὲς ζημιές. Ἐλάχιστα μοναστήρια, καὶ κυρίως τὸ Βατοπέδι, γλύτωσαν ἀπ' αὐτὴ. Καινουργώθηκαν ἀκόμα οἱ περισσότερες φορητὲς εἰκόνες στὸ ἄλλο μεταβυζαντινὸ κέντρο, στὸν Ἅγιο Γεώργιο τῆς Βενετίας. Ἡ ἄλλη δυστυχία ποὺ ἦρθε ἦταν ἡ εἰσβολὴ τῆς ἰταλορωσσοικῆς ἁγιογραφίας μὲ τὴ ζαχαρένια καὶ ἀποκρυστικὴ ὠραιότητα τῶν προσώπων. Σ' αὐτὴ χρωστοῦν μερικοὶ νάρθηκες καὶ μερικὰ ἐσωτερικὰ ναῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους τὴν ἀσχημία τους καὶ τὴ θλιθερὴ τους ἀντίθεση πρὸς τὸ γενικὸ βυζαντινὸ ὕφος τοῦ μεσαιωνικοῦ μας μνημείου. Οἱ ἀσχημίαι αὐτὲς γεννοῦν τὴν ὑποψία πὼς ἡ βυζαντινὴ ἁγιογραφία, ἀφοῦ ἔκαμε τὸν κύκλο τῆς, πνίγηκε μέσα στὴ λίμνη τῆς χαλκομανίας καὶ πὼς αὐτὸ ἦταν τὸ ὀριστικὸ τῆς καὶ ἄδοξο τέλος.

Ἄδικη ὑποψία. Ἡ προθεσμία ποὺ πῆρεν ἡ βυζαντινὴ τέχνη μὲ τὸ μεταβυζαντινὸ νατουραλισμὸ δὲν τελείωσεν ἀκόμα. Εἶναι πολὺς νωρὶς. Μᾶς μιλοῦν γι' αὐτὸ τὰ δυὸ ἐκκλησιάκια ποὺ βρῖσκονται στὶς Καρυές τοῦ Ὁρους. Εἶναι καὶ τὰ δυὸ ζωγραφισμένα στὸ 18ον αἰῶνα. Τὸ παλιότερο ἀπὸ τὰ δυὸ βρῖσκεται μέσα στὸ κελλί τοῦ Διονυσίου τοῦ Φουρνᾶ καὶ ζωγραφίστηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο. Πρέπει νὰ σημειώσωμε πὼς ἢ ἡ ζωγραφικὴ τοῦ Διονυσίου δὲν εἶναι ὅπως τὸ βιβλίον του. Αὐτὸς ποὺ σταμάτησε τὴν ἁγιογραφία σὲ ἀκίνητους κανόνες, ζωγράφιζε μὲ μιὰ σχετικὴ ἐλευθερία, ζητοῦσε τὴ χάρη καὶ τὴν τρυφερότητα καὶ πρὸ παντὸς—αὐτὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν του—ἀγαποῦσε τὸ χρῶμα. Τὸ πυρρὸ χρῶμα τῆς τοιχογραφίας τοῦ Πρωτάτου εἶναι ὁ τόνος ποὺ κυριαρχεῖ στὸ συμμετρικὸ ἐκκλησιάκι. Ὁ ἀναπεσὼν Ἰησοῦς καὶ τ' ἄλλα μοτίβα

του Πρωτάτου αναγνωρίζονται άμέσως έδώ. Είναι και το έκκλησάκι του Διονυσίου, καθώς και το βιβλίο του, όμολογία θαυμασμοϋ προς τον Πανσέληγο. Έκεινο όμως που δεν πήρεν από το Πρωτάτο, επειδή άλλη άρχιτεκτονική κι' άλλες διαστάσεις υπαγόρεψαν έδώ διαφωρητικές ιδέες, είναι ή σοφή διανομή των ζωγραφημάτων μέσα στο Ιερό. Οι μικρές αυτές παραστάσεις της θείας Λειτουργίας, λεπτογραμμένες όλες και συγκινημένες, σχηματίζουν ένα έναρμόνιο σύνολο. Το έργο τουτο άνήκει στο ύφος της Μακεδονικής σχολής, της οποίας ο Διονύσιος μπορεί να θεωρηθής ο τελευταίος άντιπρόσωπος, και δεν είναι άσχετο με την έκκλησία των Καρυών· οι μικρές όμως διαστάσεις του παρεκκλησιού, το ιδιαίτερο της άρχιτεκτονικής του κι' ή ιδιοσυγκρασία του Διονυσίου, την οποία, το ξαναλέγω, δε μάς δείχνει το βιβλίο του, σχηματίζουν έδώ κάτι ξεχωριστό. Μάς δίνεται ο τύπος μιās μικρής βυζαντινής έκκλησίας μέσα στην έποίαν οι άρχιτεκτονικές αναλογίες κι' οι άγιογραφικές παραστάσεις είναι στη διάθεση του ματιού, προσλαμβάνονται άμέσως, συνθέτονται άπ' το θεατή και διαβάζονται σαν ένα σονέττο ή, για να μιλήσω βυζαντινά, σαν ένα περιεπαικτικό τροπάριο.

Το δεύτερο χαριτωμένο έργο των Καρυών είναι το έκκλησάκι του Προδρόμου, μέσα στην αύλή του παλιού διοικητηρίου. Είναι στο ρυθμό του πρώτου. Ίστορήθηκε στο 18ον αιώνα. Είναι το τελευταίο έργο της άγιορειτικής τέχνης και δείχνει πως ή τέχνη αυτή τελείωσε σε έξαιρετική κομψότητα και όμορφιά. Μά τελείωσε; "Η σταμάτησε για λίγον καιρό; Χαρακτηριστική και σοβαρή λεπτομέρεια: Το έκκλησάκι του Προδρόμου δεν άντιγράφει το παρεκκλήσι του Διονυσίου, αν κι' έχει τις ίδιες άκριβώς αναλογίες. Δε θα ήρωμε έδώ το γλυκό πυρρόν τόνο του Διονυσίου. Έχει όμως ή ζωγραφική του πιο ποικίλο χρώμα. Είναι πιο δεμένη ως σύνολο, πιο τελειωμένη, και παρουσιάζει μιá χρωματική ίκανότητα, εκδηλωμένη κυρίως στο σφοδρό χειρισμό της ώχρας και της σιέννας και στη μουσικότητα που κατορθώνει να δώσει ένώνοντας το τραχύ κόκκινο, το πράσινο και το άβρο γαλάζιο. Ο Χριστός Παντοκράτωρ είναι ευγενικός μέσα στον κύκλο των έπτά χρωμάτων της Ίριδος, ένω άποκάτω γυρίζουν το χορό τους οι άγγελοι, όλοι λεπτές και λιγερές σιλουέττες. Οι Εύαγγελιστάι λεπτογραμμένοι. Άξιοσημείωτη έπιτυχία το γαλάζιο χρώμα του Λουκά. Η ώραία και πλούσια Κοίμηση, ή άγνή Πλατυτέρα—Κρητικό ύφος,—ή Λειτουργία με τις έφηδικές μορφές των άγγέλων, με τον ξανθό Χριστό άρχιερέα και με πορτραίτα όπως ο Άγιος Θεωνάς Θεσσαλονίκης, ο Άγιος Ρωμανός και τέλος ο Παλαιός των Ημερών, άγαθός μέσα σε κόκκινο άστρο, μάς μιλούν για μιάν άγιογραφία που ένώνει το Μακεδονικό και Κρητικό τρόπο, που την άπασχολεί όχι τόσο το δόγμα, όσο ή όμορφιά. Μοιράζοντας με οικονομία και με προσοχή τις παραστάσεις της στο τίριο, δημιουργεί ένα από τα ώραίότερα σύνολα που είδαμε ποτέ σε ναό μικρών διαστάσεων—ένα κατόρθωμα της μεταβυζαντινής τέχνης. Το έκκλησάκι ζωγραφίστηκε στα 1753, έποχή έξαφανισμού, καθώς νομίζεται, της μεταβυζαντινής άγιογραφίας. Άς πούμε καλύτερα πως έδώ που ξεπροβόδησαν την άγιογραφία οι άγνωστοι διδάσκαλοι του κελλιού του Προδρόμου, δεν είναι το τέρμα. Είναι πάλι ένα ξεκίνημα.

ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΗΣΥΧΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Δυό χιλιάδες καλόγηροι μακρὰ ἀπ' τὸν κόσμον. Εἰς παλαιὰ βασιλικά μοναστήρια, εἰς μακρυνὰς σκήτας, εἰς κελλία, εἰς ταπεινά καθίσματα, εἰς σπήλαια ἀκόμη καὶ βράχους. Κοντὰ εἰς τὴν θάλασσαν, μέσα εἰς δάση, ἐπάνω εἰς ἀγόνους πέτρας καὶ εἰς ἀποκρήμνους πλαγιάς τοῦ Ἄθω, κρεμασμένοι ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀγρίαν θάλασσαν, ἢ ἐγγίζοντες τὴν κεραυνόπληκτον κορυφὴν τοῦ θεῖου Ὄρους, ἄλλοι πατῶντες ἐπὶ ταπήτων καὶ ἐνδιαιωμένοι ὡς μεγιστᾶνες, χέρια λευκά, ἀμάθητα ἀπὸ τὸν κόπον, νυσταλέα μάτια τῆς ἁμαρτίας (τῆς νοσταλγίας τοῦ κόσμου), καὶ ἀμπελικοί, καὶ βοσκοὶ καὶ θαλασσινοὶ καὶ ἐργοχειρᾶδες, ποὺ πελεκοῦν καὶ γλύφουν σταυροὺς, εἰκόνας, κουτάλια καὶ πλέκουν κάλτσες καὶ σκάβουν, καὶ ἀπὸ τὰ εὐλογημένα των χέρια, ἀπὸ τὸν ἰδρῶτα τοῦ ἀσάρκου σώματός των θ' ἀγορασθῆ τὸ κριθαρένιο ψωμί καὶ τὸ λίγο κρασί ποῦ θὰ τὸ συντροφεύσῃ κατὰ τὰς ἡμέρας ὅπου δὲν ξεροφαγοῦν. Κόσμος ἀνόμοιος, πολὺγλωσσος, κάθε ἡλικίας, ἀπὸ κάθε γῆν. Ὁ αἰγαιοπελαγιῆτης ψαρᾶς, ὁ ἄγροθος Κρητικὸς, ὁ πονηρὸς Μωραΐτης, ὁ ἀγαθὸς Μακεδῶν, Σλάβοι, Ρουμᾶνοι, Μκυροθαλασσῖται, Κύπριοι, καὶ ποῦ ξέρεις ἀπὸ ποῦ κρατᾶει ὁ καθένας! Ὁ Κρητικὸς ἔφυγε στὰ 1889 ἀπ' τὸ νησί του καὶ ἄφησε Τούρκους πασσαῶδες καὶ φέσια καὶ χανομίτσες καὶ βράκες, καὶ οὔτε ξέρει (δὲν θέλει νὰ ξέρῃ) ὅτι ἦρθε καὶ ἔφυγεν ἀὸ πρίντζιπας καὶ ἡ Κρήτη ἐλευθερώθηκε». Ὁ Κύπριος ἔχει πείσμα, ὁ «Ἀμερικάνος» χαίρεται ἀκόμη ἂν τοῦ μιλήσῃς ἀγγλικά καὶ γιὰ δολλάρια (τὰ ἔχασε μετὰ τὴν δραχμοποίησιν), ὁ Ρουμᾶνος ὁμιλεῖ τὰ Ἑλληνικά σὰν ξένος, ὁ Ρῶσος δὲν σοῦ ἀνοίγει οὔτε τὴν αὐλόπορτα. Ὁ ἰατρὸς ἐρωτᾷ διὰ τὴν διαφορὰν τῆς βυζαντινῆς ἀπὸ τὴν εὐρωπαϊκὴν ζωγραφικὴν. Ὁ ἡσυχαστὴς ἐτελείωσεν ἄλλοτε Ἀνωτάτην Ἐμπορικὴν Σχολὴν εἰς τὰς Ἀθήνας ἢ τὴν Ρωσίαν καὶ τῶρα «φιλοσοφεῖ» πλέον ἀσχέτως πρὸς τὴν λογιστικὴν. Ἐνα καλογεράκι δεκαῆξι ἐτῶν εἶναι πρόθυμον ν' ἀγρυπνήσῃ, νὰ ψάλῃ, νὰ μαγειρέψῃ διὰ νὰ φᾶς, νὰ νηστεύσῃ ὁ ἴδιος καὶ νὰ μὴν παραπονεθῆ: ὁ πατέρας του καὶ ἡ μάνα του εἶναι οἱ γεροντάδες του. Ἄλλος ξημερώνεται μετὰ τὴν φροντίδα τῆς ξυλείας καὶ ἄλλος νυστάζει ἐπάνω εἰς τὰ χειρόγραφα, ὅπου ψάχνει νὰ εὔρῃ τῆς καρδιάς του τὴν ἡσυχίαν, διότι τὴν περιέργειαν τοῦ νοῦ τὴν ἔχει καταργήσει. Νέος, συνομήλικός μου, ἀπὸ τὸν ἴδιον νομὸν μ' ἐμένα, παπουτσῆς πρῶτα, ἔφυγε ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ τῶρα ἐκδηλώνει τὴν χαρὰν του ποῦ με βλέπει: μοῦ δείχνει τὸ νερὸ ποῦ ἐβγήκε ἀπὸ θαῦμα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, συγκρατεῖται ὅμως καὶ δὲν μ' ἐρωτᾷ οὔτε διὰ τὸ σπίτι του, οὔτε διὰ τὸ χωριὸ του. Ἀνθρωπιά μαζί καὶ ἀσκητισμός! Ἡσύχασε καὶ αὐτός, θεὸς ξέρει ἀπὸ ποίαν ἀνειρήνευτον ἐγνοίαν. Ἄλλος ἔχει ζήσει εἰς παροικίας τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ὁμιλεῖ ξένας γλώσσας, καὶ με αὐτὰς προπαγανδίζει τοὺς θεσμοὺς τοῦ Ἄθω. Τρίτος, ἀρχοντάρης, σὲ περιποιεῖται, σὲ ἐπιτηρεῖ, σὲ συντροφεύει, καταλαβαίνει καλὰ τὴν σημασίαν ποῦ ἔχεις εἰς τὸν κόσμον. Ὅταν ὅμως σὲ ξαναδῇ, λίγους μῆνας ἀργότερα, δὲν σὲ γνωρίζει: ἀπλούστατα, τῶρα δὲν εἶναι πλέον ἀρχοντάρης, ἔχει ἄλλα νὰ σκεφθῆ καὶ νὰ φροντίσῃ. Τῶρα ἀρχοντάρης εἶναι ἕνας γέροντας κουφός, ποῦ ἐφόρεσεν ἀκουστικὸν ἀκριβῶς διὰ νὰ ἤμπορῇ νὰ σ' ὑπηρετήσῃ. Τὰ σεντόνια του, τὰ πατώματα, τὰ πάντα λάμπουν· ἔχει φροντίσει νὰ ἔχῃς καὶ παντόφλες δικές σου γιὰ τὴν νύκτα· καὶ ὅταν πληροφορηθῆ πὼς σὲ βασανίζει ἢ ἀυπνία

(καημὸς ἀπ' τὴν ταπεινώσιν σου καθὼς βλέπεις τὴν ἀξία τῆς ἰδικῆς σου φιλοσοφίας), σοῦ φέρνει ἓνα φλυτζάνι τίλιο. Δὲν περιμένει τίποτε ἀπὸ σέ, δὲν σοῦ ζητεῖ τίποτε, δὲν θὰ δεχθῆ τίποτε. Σοῦ δυναμώνει τὴν πίστιν σου πρὸς τὸ Ὄρος καὶ (χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ ἢ νὰ τὸ ἐπιδιώκῃ) τὸν κάνεις μίαν μορφήν στὸ εἰκονοστάσι σου.

Ἰποψία; Ναι, ὑπάρχει κι αὐτή, ἀντίθετα πρὸς τὴν περιέργειάν σου, τὴν ἀκοσμίαν σου. Καὶ βαναυσότης κάποτε, καὶ ἀδιαφορία. Σὺ κυνηγᾷς τὴν γνῶσιν (τέχνη, μάθησις, περιέργεια): ἐκεῖνος τὴν ἔχει ἀπαρνηθῆ. Ἡμπορεῖτε νὰ συναντηθῆτε ἂν σὲ ξυπνήσῃ τὸ σήμαντρον καὶ καταβῆς εἰς τὸν ὄρθρον, σκιά καὶ σὺ μέσα εἰς τὰς σκιάς, γυμνὴ ψυχὴ μέσα εἰς τὰς ἀναμνήσεις τῆς ἁμαρτίας, πόθος καὶ σὺ μέσα εἰς τὴν ἀνάτασιν τῆς λυτρώσεως καὶ τῆς ἡσυχίας. Τὸ μισοσκόταδο θὰ ἐξισώσῃ ὅλων τὴν δίψαν πρὸς ἐξιλέωσιν.

Ἄν πᾶς εἰς τὸ Ὄρος διὰ νὰ εὔρῃς ἐκεῖ τὸν ζῶντα μεσαίωνα, διὰ νὰ γράψῃς ἀναποκρίσεις, διὰ νὰ φωτογραφήσῃς, διὰ ν' ἀντιγράψῃς, διὰ νὰ διηγηθῆς ὅταν θὰ γυρίσῃς, διὰ νὰ περιεργασθῆς «τὸ Μουσεῖον», ὅπως θὰ διέτρεχες τὰς ψυχρὰς αἰθούσας ἐνὸς ἢ περισσοτέρων εὐρωπαϊκῶν Museum, τότε βέβαια δὲν θὰ ἰδῆς τὸ Ὄρος, καὶ οἱ μοναχοὶ θὰ σὲ βλέπουν με ὑπόψιαν, ἂν μὴ μὲ χριστιανικὴν συγκατάβασιν.

Τὸ Ὄρος δὲν εἶναι Μουσεῖον, δὲν εἶναι νεκρὸς κόσμος, δὲν εἶναι ἀνάμνησις, δὲν εἶναι ἀναδρομὴ, δὲν εἶναι παρελθόν, δὲν εἶναι ἀμάθεια, δὲν εἶναι θρησκοκληπτον. Ὁ Ἄθως εἶναι Ζωή, παρόν, φιλοσοφία, θρησκευτικὴ ἐνέργεια. Γιὰ ὅποιον ἔχει ἐτοιμασθῆ. Μακρὰν οἱ βέβηλοι.

Χίλια χρόνια ζωῆς, ἑκατομμύρια ἀσκητῶν ἐπέρασαν ἀπὸ ἐκεῖ ἢ ἐνοστάγησαν τὴν ζωὴν τῆς ἡσυχίας: Ν' ἀφήσῃς τὰ πάθη, τὴν δόξαν, τὸν ἀγῶνα, καὶ νὰ στραφῆς πρὸς τὴν οὐράνιαν πηγὴν τοῦ ἀγαθοῦ, εἰς μίαν διαρκὴ ἔκστασιν, εἰς μίαν συνεχῆ προσευχήν. Ἡ ροὴ τοῦ χρόνου δὲν σημαίνει τίποτε καὶ ἡ ἀλλαγὴ τῶν ἐποχῶν καὶ τὰ πλήρη κρανίων ὀστεοφυλάκια. Ἄν μέσα εἰς μίαν ὀλόκληρον ζωὴν ἀγνείας, κατορθώσεως νὰ ἐγγίσῃς διὰ τῆς ἀνατάσεως τῆς ψυχῆς τὸ θεῖον καὶ ἐνωθῆς μαζί του διὰ τῆς προσευχῆς, ἔχεις τὸ ἐπίτευγμα τοῦ κόπου σου, τῆς θυσίας σου. Καὶ ἡ προσευχὴ ἐκφράζεται τόσο μὲ τὸν λόγον ὅσον καὶ μὲ τὴν σιωπὴν, τόσο μὲ τὴν πράξιν ὅσον καὶ μὲ τὴν ἀδράνειαν, ἀναβλύζει ἀπὸ ὅλο τὸ εἶναι σου, καθὼς ὑψώνεται ἀπὸ τὴν ποικίλην φύσιν τῆς ἀπαραιμίλλου χερσονήσου τοῦ Ἄθω. Αὐτὸ τὸ βίωμα τῆς προσευχῆς, ἀντίθετον πρὸς οἰονδήποτε λογοκρατούμενον ἀνθρωπισμὸν, πρὸς οἰονδήποτε πειραματικὴν φιλοσοφίαν, πρὸς κάθε πολιτικὴν διαφοροποίησιν, **Ἡ ΠΙΣΤΙΣ** ἢ ἐκφραζομένη διὰ τῆς **ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ**, αὐτὸ εἶναι ἡ ὑψίστη διὰ τὸν μοναστὴν καὶ τὴν ἀσκητὴν **ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ**. Καὶ πρὸς αὐτὴν χωρεῖ ἕκαστος ἀναλόγως τοῦ σαρκίου, τοῦ πνεύματος, τοῦ τόπου ἀπὸ τὸν ὅποιον προέρχεται, ἀνερχόμενος δλίγας ἢ περισσοτέρας ἀπὸ τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος Ἰακώβ, τῆς ὁδηγούσης εἰς τὴν νοητὴν κορυφὴν τοῦ δντωα αἰωνίου Ἄθω.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ

Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐλευθερία καὶ Ζωὴν
Πρακτικῆς ἐπιβίωσιν
Μεταφῆς τοῦ Δαχρυῆ

ΔΥΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

1. ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Ἡ πρώτη ἐντύπωσις.—Ἡ πανήγυρις.—Ἐνα ἐπίσημον ταξειίδιον.—Ὁ παπα-Δαλμάτιος.—Μία ἀπροδόκητος ἐπίσκεψις.—Αἱ προετοιμασίαι τῆς ἑορτῆς.—Δεξαμενὴ παστῶν ἰχθύων.—Ἡ συρροὴ τῶν ἑορταστῶν.

Ἡ Βασιλικὴ Μονὴ τῶν Ἰβήρων, μία τῶν μεγαλυτέρων καὶ πλουσιωτέρων ἑλληνικῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, κεῖται παρὰ τὸν αἰγιαλόν, ὀλίγα βήματα ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς παραλίας πρὸς τὰς βορειοανατολικὰς ἀκτὰς τῆς Χερσονήσου, ὅπου τὸ πορφυροῦν κῦμα ἀδικόπως βοῦζει, ἡμέραν καὶ νύκτα, μυκώμενον μὲ μυκηθμοὺς ζωντανῆς ὑπάρξεως, καὶ ἐξαπλούμενον εὐρύτατα ἐπὶ τῆς ἀμμώδους ἀλιμένου παραλίας. Ὁ ἀρσανᾶς τῆς ὀ ἀπέραντος μὲ τὸν πανύψηλον πύργον του, τοὺς νεωσοῖκους, καὶ τὰς διαφόρους ξυλίνας ἀποβάθρας τῶν προηγουμένων, τὰ φρουριακὰ τεῖχη τῆς Μονῆς, ἀνακλύπτοντα ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ «ἀγλαόκαρπα περιβόλια καὶ τοὺς εὐόσμους νεραντζῶνας καὶ τὰς πολυφόρους ἀμπέλους» ὅπως γραφικώτατα γράφει ἀρχαῖον προσκυνητάριον, παρέχουσι πολὺ εὐάρεστον τὴν πρώτην ἐντύπωσιν.

Ἐδῶ ἀπεβιάσθην τὴν προπαραμονὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὅτε τὴν λαμπρὰν πανήγυριν τῆς ἄγει ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη Μονή, ἐπιθυμῶν νὰ ἴδω ἱεουργοῦντα τὸν πρῶτον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἰωακείμ τὸν Γ', ὅστις κληθείς, εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὸν Μυλοπόταμον, ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχοντα, ἔθνα ἡσυχάζει ἀπὸ ὑπερδευκατίας, ἀφ' ὅτου παρητήθη ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἵνα πρωτοστατήσῃ εἰς τὴν λαμπρὰν πανήγυριν.

Κατ' ἀρχαῖαν συνήθειαν, δύο Μοναί, ἡ Λαύρα καὶ ἡ τῶν Ἰβήρων, τοὺς συγγενικοὺς δεσμοὺς τῶν κτητόρων αὐτῶν ἐπιβεβαιουῦσαι, διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ἀντιπροσωπεύονται ἐπισήμως, ἑκατέρα ἐν τῇ πανηγύρει ἑκατέρας, διὰ θεωρίας, ἥτοι ἀντιπροσωπείας, ἀποτελουμένης ἐξ ἐνὸς προεστῶτος, ὅστις ἡγούμενος καλούμενος, καταλαμβάνει τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν θέσιν τοῦ ἡγουμένου τῆς ἑορταζούσης Μονῆς, ἐξ ἐνὸς ἱερομονάχου, ἀρχιεφημερεύοντος ἐν τῇ πανηγύρει, καὶ ἐξ ἐνὸς ἱεροδιακόνου ἀρχidiaκονεύοντος. Μετὰ τούτων, οὐς ἡ συγγενικὴ Λαύρα ἀπέστειλεν εἰς τὴν πανήγυριν τῶν Ἰβήρων, συναπῆλθον κ' ἐγώ, παρατυχῶν ἐκεῖ τότε.

Καθ' ὅλον τὸν πλοῦν, διότι ἀπῆλθομεν διὰ θαλάσσης διὰ τὸ συντομώτερον—διὰ ξηρᾶς ἡ Λαύρα ἀπέχει ἀπὸ τῶν Ἰβήρων ἑπτὰ ὥρας—ὁ παπα-Δαλμάτιος, ὅστις ἐστέλλετο ὡς ἡγούμενος, κατηφῆς καὶ μελαγχολικός, οὔτε πρὸς τὸν γαλήνιον ἐκείνην τὴν ἡμέραν πόντον προσεῖχεν, οὔτε αἱ ὄροισαί καὶ κατάφυτοι τὸν ἔθελγον ἀκταί, ἀλλ' οὔτε καὶ τὰ προγυμνάσματα τοῦ πρωτοφάλτου τῆς Λαύρας, γερω-Δαμιανοῦ, τὸν ἕτερον, ὅστις ἐτρόχιζε τὴν γλῶσσαν του διὰ τὰ μαθήματα, τὰ ὅποια θὰ ἔψαλλε κατὰ τὴν ἀγρυπνίαν. Ἐπειδὴ ὁμως ἡ παρατεινομένη μελαγχολία, ὅσαςκις προέρχεται ἐξ αἰτίων ἐξωτερικῶν, ἀγαπᾷ ν' ἀπολήγῃ εἰς παράπονον, εἶπε τέλος ὁ παπα-Δαλμάτιος, νομίζων ὅτι ἀνακουφίζει καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς συμπλωτῆρας του:

—Τί νὰ σᾶς πῶ, γεροντάδες μου, οὔτε τὴν ἡγουμενικὴν ράβδον τῶν Ἰβήρων ἐξήλευσα, οὔτε τὸν χρυσοφάντον μανδύαν ποῦ θὰ φορέσω, προκαθήμενος ἐν τῇ Τρα-

τατίσσαν ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου ἐζωγραφημένην. Ὁ δὲ πορτάρης, ἕνας παχὺς καὶ τραχὺς μοναχὸς Μακεδῶν, μὲ ὄμματα κερβέρου, ἐπεθεῶρει τοὺς εἰσερχομένους, καθήμενος εἰς τὸν ξύλινον πάγκον του, ἐν μέσῳ σωροῦ χαρτίνων εἰκόνων καὶ κομβολογίων, τὰ ὅποια εἶχεν ἐκτεθειμένα πρὸς πώλησιν. Γέροντες μοναχοὶ μὲ τὰ περιέργα καὶ ἐξεταστικά βλέμματά των, περιφερόμενοι εἰς τὸ προαύλιον, διεσκέδαζον τοὺς λογισμούς των, ἐν ᾧ νεαροὶ ὑποτακτικοί, μὲ τὰ σκουφάκια τὰ μαῦρα, εὐμορφοσυγυρισμένοι, εἰσῆρχοντο καὶ ἐξῆρχοντο, μὲ τὰ καλαθία των, γεμάτα ἀπὸ τοὺς κήπους, ἐνίοτε δὲ ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ παράθυρα ἠκούετο ψαλμωδία προγυμναζομένου τινὸς διὰ τὴν ἀγρυπνίαν.

Οἱ κώδωνες οἱ τριπλοὶ τῶν ἡμιόνων διαρκῶς ἀντήχουν ἔξω εἰς τὸν δρόμον, συνεχῶς προσερχομένων προσκυνητῶν ἀπὸ τὰς Καρυάς. Ἐνῶ ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, ἀπὸ τοὺς σκιεροὺς λόφους καὶ τὰ λογγωμένα μονοπάτια, ἀπὸ τὸ ρεῦμα πέραν τὸ πλατανοφύτευτον, ἀπὸ τὸν εὐώδη ἔξω τῆς Μονῆς πυκνότατον καὶ εὐρύτατον λεμονεῶνα, ἀπὸ τὸν αἰγιαλόν, κρυφά-κρυφά, θαρρεῖς, ἐξετρύπωνον, ὡς ἀμνάδες, καὶ ἤρχοντο, κατάκοποι μοναχοί, ἀσκηταὶ καὶ ἐρημίται μὲ τὰ ραβδάκια εἰς χεῖρας καὶ τὰ κομβοσχοίνια, μὲ τὰ τρουβαδάκια εἰς τοὺς ὠμούς τὰ κενά, τὰ ὅποια τῇ ἐπαύριον θὰ ἐγέμιζον ἀπὸ τὰς δωρεάς τοῦ πορτάρη, ἄρτον καὶ τυρὸν καὶ παστὰ ὀψάρια, λείψανα τῆς πανηγυρικῆς τραπέζης, νὰ πορέψουν ὄλην τὴν ἑβδομάδα οἱ πτωχοί... Ἐκαμνον τὸν σταυρόν των πρὸς τὴν Παναγίαν τὴν Πορταίτισσαν ἐνατενίζοντες, καὶ ἔμβαινον ἐλευθέρως εἰς τὰ ἀρχονταρίκια, ἄλλοι δὲ ἀκούμβῶντες τὰ τρουβαδάκια των εἰς τὰ πεζούλια τοῦ πυλῶνος ἐξεκουράζοντο ἐκεῖ ἀπὸ τὴν μακρυνὴν πεντάωρον καὶ δεκάωρον ὀδοιπορίαν. Ἦρχοντο ἀκόμη καὶ παράδοξοι ἄλλοι προσκυνηταί, ὀδοιπόροι ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Μακεδονίας, τρεῖς καὶ πέντε ἡμέρας πεζοπορήσαντες, καὶ τώρα τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐξηπλωμένοι ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ ἐγγύς δάσους καὶ ἀναμένοντες τὴν ὥραν τῆς ἀγρυπνίας νὰ εἰσέλθωσι.

—Γιατί δὲν πᾶς μέσα, παιδί μου, ἠρώτησα νεαρὸν μαδεμοχωρήτην, ἐκ τῆς Χαλκιδικῆς, τρώγοντα ξηρὸν ἄρτον ὑπὸ τὰ δένδρα.

—Ὅσοι δὲν ἔχουν κανένα γνώριμον ἐδῶ, δὲν ἔχουν τὴν ἄδειαν νὰ ἔμβουν πρὶν ἀρχίνισή ἢ Ἀκολουθία...

Παρῆλθεν ἡ μεσημβρία.

Ἐξω τῆς Τραπέζης, οἱ μάγειροι κατακόκκιοι ἐμαγείρευον ἐπὶ εὐρυκύκλων πυρῶν, ἔξω ἐν τῇ αὐλῇ, τὴν ἀγιορείτικην μουρούναν, τὰ παστὰ ρωσικά ὀψάρια, τὰ ὅποια ἕως πεντακόσια ὀκάδες, ἐξαλμυρίζοντο ἐντὸς μαρμαρίνης δεξαμενῆς, ἐπὶ τούτῳ κτιστῆς, ἐντὸς τῆς ὁποίας γεωργιανὸς μοναχὸς μὲ γυμνοὺς τοὺς πόδας μέχρι γονάτων, ἐμβεβαπτισμένος ἐν τῇ ἄλμῃ, ἀναμοχλεύων τὰ δγκώδη τοῦ κήτους τεμάχια, ἐπλήρου κάλαθον ἐξ αὐτῶν, ὃν παρελάμβανον οἱ μάγειροι, ἔχοντες ἔτοιμα τὰ εὐώδη κηπουρικά, ἐπιτήδειοι ὀψοποιοί.

Ἡ κωδωνοκρουσία.—Ἐναρξίς τῆς πανηγύρεως.—Ἰωακείμ ὁ Γ'.—Παναγία ἢ Πορταίτισσα.—Εἰς τὸ πατριαρχικὸν γεῦμα.—Ἡ ἀγρυπνία.—Ὀλόχρυσος παράταξις κληρικῶν.

Ἦχοῦσιν ἤδη ἑναρμονίως οἱ κώδωνες, δέκα ἐν συνόλῳ κρουόμενοι συγχρόνως ὑπὸ ἐνὸς καμπανάρη, τέσσαρες διὰ τῶν χειρῶν, δύο διὰ τῶν ὀδόντων καὶ τέσσαρες διὰ τῶν ποδῶν, μουσικὴ γλυκύφθογγος, ὡς νὰ ἔψαλλον ἐπάνω εἰς τοὺς θόλους καὶ τοὺς πύργους τῶν Ἰβήρων, ἄγνωστα μουσικά πτηνά, διὰ τὴν πανηγυριν καταπάντα αἴφνης ἐκεῖ, νὰ χαιρετίσουν καὶ αὐτὰ τὴν Πορταίτισσαν.

Οἱ ξένοι κατάπληκτοι ἔβλεπον κάτωθεν, κάποια μαῦρα ἱμάτια ἀνεμιζόμενα, ὡς ράσα, ὡς νεφέλας ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες καὶ οἱ ὀδόντες τοῦ καμπανάρη ἐναγωνίως ἐπάλλοντο, ἐναέριον κλειδοκύμβαλον κινούντες εἰς ἄρμονίαν ἠδύλαον.

—Εύκολώτερον νά γίνης, πατέρα μου, προηγούμενος εἰς τὸ Νιβῆτρο, παρὰ καμπανάρης!...

Ἡ πανήγυρις τῶν Ἰβήρων ἀρχίζει διὰ τοῦ «Μικροῦ Ἑσπερινοῦ» περὶ τὴν τρίτην ὥραν μ.μ. τῆς παραμονῆς. Ψαλλομένων δὲ τῶν «Ἑσπερίων» εἰσκομίζεται ἀπὸ τὸν ἰδιαίτερον ναὸν τῆς εἰς τὸ Καθολικὸν ἢ Παναγία ἢ Πορταΐτισσα διὰ λιτανείας, τῆς ὁποίας προεξάρχει, ἰδοῦ, ὑψηλὸς κληρικός, σεμνὸς ἀπὸ τοῦ σχήματος καὶ ἀπὸ τῶν τρόπων, σεμνὸς ἀπὸ τῆς ὄψεως καὶ τῆς πολιᾶς του, μὲ μίαν ὠραίαν καὶ εὐγενῆ κεφαλὴν ἱεράρχου, κύπτων μικρὸν ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ πολυτίμου βυσινοχρόου μανδύου καὶ ἀπὸ τὰ ἔτη, τὰ ὅποια τόσον ἐλεύκαναν τὴν πολιάν του ὡς τὴν χιόνα τοῦ Ἄθω. Βαστάζων τὴν ἀργυρόηλον πατερίτσαν του καὶ ἐπιστηριζόμενος δι' αὐτῆς ἐλαφρά, προβαίνει ἰσάρως τοὺς ὀφθαλμούς, ἐν ἑαυτῷ βλέπων, καὶ ὡς μετὰ κόπου προσπαθεῖν νά καλύψῃ ὑπὸ τὴν ἰλαρότητα ἐκείνην τὴν ἐρημικὴν, τὴν ὑπερήφανον φυσικὴν χάριν τοῦ ὄλου ἐν γένει ἀξιοπρεποῦς παραστήματός του.

Εἶναι ὁ ἡσυχαστὴς Μυλοποτάμου Ἰωακείμ ὁ Γ', ὅστις περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν Ἰβηριτῶν κληρικῶν καὶ ἀκολουθοῦντος πλήθους μοναχῶν καὶ λαϊκῶν, προάγει πρὸς τὸ Καθολικόν, ὀπίσω τῆς Παναγίας, ἣν βαστάζουσι λαμπροφορεμένοι τέσσαρες ἱερομόναχοι. Ὁ ἥλιος ἀκόμη εἶναι ὑψηλὰ καὶ φλογοβολοῦσιν αἱ πλάκες καὶ οἱ τοῖχοι τῆς αὐλῆς. Πλὴν ἡ ἀπόστασις τῶν δύο ναῶν εἶναι μικρὰ καὶ ἡ λιτανεία εἰσῆλθεν ἤδη εἰς τὸ Καθολικόν.

Μὲ τὴν γλυκυτάτην αὐτὴν μελωδίαν, αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου προεξάρχοντος, εἰσήγαγον τὴν Πορταΐτισσαν εἰς τὸ Καθολικόν, τὸ καταστέλιστον καὶ ὑπέραλαμπρον, καὶ ἔθηκαν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ Θρόνου τῆς, ὑπὸ χρυσοῦφαντον βασιλικὴν σκιάδα πρὸς τὰ ἀριστερά, παρὰ τὸ τέμπλεον, ἐγγὺς τοῦ ἀναλογίου τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ, ἐν ᾧ ἔμπρὸς τῆς ἡναψαν λαμπάδας ἐπὶ πολυτίμου μανουαλίου, ἐν σχήματι λεμονέας, μὲ κλῶνας καὶ φύλλα ἀργυρᾶ καὶ μὲ καρποὺς χρυσοῦς, βασιλικὸν ἀνάθημα πολυδόξαστον.

Ψαλλομένων τῶν Ἀποστίχων, προσῆλθεν ὁ Πατριάρχης καὶ ἡσπάσθη τὴν Πορταΐτισσαν, ὄλην χρυσάργυρον, λαμποκοποῦσαν ἀπὸ τὰ πολύτιμα ἀναθήματα, ἅτινα ἀναρτῶνται ἀναρίθμητα ἐπ' αὐτῆς, ἀδάμαντες καὶ λίθοι καὶ ἐνώτια καὶ βραχιόνια καὶ δακτύλιοι καὶ ἀλύσεις.

Ὁ μικρὸς ἑσπερινὸς ἔληξε καὶ πάντες εἰσέρχονται εἰς τὴν Τράπεζαν, διότι μετ' ὀλίγον θ' ἀρχίσῃ ἡ ἀγρυπνία.

Ἄλλὰ τὸ Καθολικὸν μένει ἀνοικτὸν πλέον. Προσκυνηταὶ διαρκῶς προσέρχονται, κατ' εὐθεῖαν προβαίνοντες εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀνάπτουν κηρία καὶ γονυπετοῦν ἔμπροσθεν τῆς Παναγίας, ἧς ἡ θαυματουργὸς δύναμις περιηγεῖ τὴν Μακεδονίαν καὶ ὄλην τὴν Ἀνατολήν. Πρῶτος, γέρον ἱερεύς, παραμένων παρὰ τὴν Εἰκόνα διαρκῶς, διανέμει τὰ κηρία εἰς τοὺς προσκυνητάς, ρίπτοντας ἐπὶ δίσκου τουρκικὰ γροσάκια.

Οἱ προσκυνηταὶ ἀσπασθέντες καὶ ἐπανελημμένως γονατίζαντες, μετὰ θάμβους βλέπουσι τὴν αἵματωμένην δεξιάν παρεϊάν τῆς Ἀειπαρθένου, μὲ τοὺς μαύρους, ἀπὸ τῶν αἰώνων, θρόμβους τοῦ αἵματος, ὑπὸ χειρὸς ἀσεβοῦς πληγείσης ποτὲ τῆς θαματούργου Εἰκόνας...

Ὁ Πατριάρχης ἐγευματίσει τὴν μεσημβρίαν εἰς τὸ Συνοδικὸν μετὰ τῶν Προεστώτων τῆς Μονῆς, καὶ τῶν ἄλλων ἐλθόντων ἀντιπροσώπων, καὶ ἄλλων τινῶν προσκυνητῶν, περὶ τοὺς τριάκοντα, ἐν μακρᾷ στενῇ τραπέζῃ, καταλαβὼν θέσιν ἐπάνω εἰς τὴν κορυφήν, ὅπου ἐβλεπον αὐτὸν πάντοτε σύννου καὶ σιωπηλόν, πλὴν ἰλαρὸν καὶ πρᾶον, μὲ τὴν γλυκυτάτην ἐκείνην φυσιογνωμίαν του. Τὸ γεῦμα ἦτο νηστήσιμον, ἀλλὰ δι' ἐλαίου ἡρτυμένον, ἦν γὰρ σάββατον, πλούσιον εἰς θαλασσινά,

ὄστρακόδερμα καὶ μαλάκια καὶ ἄλλα ὀρεκτικώτατα ἐδέσματα, Πατριαρχικὸν ἐν τῷ συνόλῳ. Τὴν δὲ ἐσπέραν, ἔνεκα τῆς ἀγρυπνίας δὲν ἐδείπνησεν παντάπασιν, ἅμα τῇ ἐνάρξει αὐτῆς κχτελθὼν εἰς τὴν Ναὸν καὶ λαβὼν τὴν ἐν τῷ Δεσποτικῷ θέσιν του. Πλησίον του εἰς τὸ παρακείμενον στασίδιον, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Λαύρας, ὁ παπα-Δαλμάτιος ὁ προϊστάμενος κατὰ τὸ ἔθος, ὡς εἶπομεν, τῆς πανηγύρεως, χωμένος εἰς τὸ ἐπανωκαλύμμαυχόν του, μετὰ θλίψεως ὑπελόγιζεν ἀφ' ἐσπέρας τὰς μακρὰς ὥρας τῆς ὀλονυκτίου ὀρθοστασίας του, μετὰ δέους ἐνατενίζων πρὸς τὴν ἀνθηρὰν στάσιν τοῦ Πατριάρχου καὶ ψιθυρίζων κατὰ διαστήματα.

—Καλλίτερα νᾶλειπε τέτοια ἡγουμενία...

Ἡ ἀγρυπνία ἤρχισε μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου διὰ τῶν «Μεγάλων Ἀνοιξανταρίων», ἅτινα κατὰ παράδοσιν ἀναφέρονται εἰς τὸν μελωδὸν Δαμασκηνὸν καὶ ψαλμωδοῦνται ἀργῶς ἐπὶ δίωρον· προχωρούσης δ' αὐτῆς ὁ Ναὸς πληροῦται μοναχῶν καὶ κοσμικῶν, ὧν τὰ βλέμματα συγκεντροῖ φυσικὰ Ἰωακείμ ὁ Γ', ὑψηλὸς ἐπὶ τοῦ θρόνου, μετὰ τὸ ἐπανωκαλύμμαυχον καὶ τὸν βαρύτιμον μανδύαν, κρατῶν τὴν πατερίτσαν καὶ παρακολουθῶν τοὺς ψάλτας δι' ἐλαφροῦ ὑπηγήματος. Ὅτε δὲ πρῶτος ἤρχισεν εἰς τὰ «Ἐσπέρας» τὰ περίφημα τροπάρια τῆς Παναγίας: «Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος», μετὰ τὴν σοβαρὰν ἐκείνην φωνὴν του καὶ μετὰ τὸ ὕφος τοῦ βυζαντινὸν τῆς ἀγνοτέρας μορφῆς, ἐφάνη ὅτι αὐτὸς θὰ ἐκυριάρχει τῆς ὅλης ἱεραῆς ἀγρυπνίας, δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἰδίως.

Κατὰ τὴν «Εἰσοδον» τοῦ Ἑσπερινοῦ, ὁ Ναὸς ὅλος ἐλαμπεν ἀπὸ τὴν πανηγυρικὴν λυνοκατάν. Λάμπουν κατὰ σειρὰν τὰ μαλαμοκαπνισμένα ὑποκάμισα τῶν Εἰκότων τοῦ τεμπλέου. Λάμπει ἡ Παναγία ἡ Πορτατίσινα μετὰ τὰ πολύτιμα ἀφιερῶματά της, λάμπει ὀλόφωτος ἡ ἀργυρᾶ λεμονέα μετὰ τὰ χρυσᾶ της λεμόνια, λάμπουν καὶ τὰ πρόσωπα τῶν Προεστώτων, τῶν κατεχόντων γύρω τὰ στασίδια τοῦ χοροῦ, λάμπει γαλήνιος καὶ πραῦς, ὡς ζωγραφία ἁγίου Ἰωακείμ ὁ Γ', ἐν μέσῳ τοῦ πολυαριθμοῦ χοροῦ τῶν λαμπροφορεμένων ἱερέων, δώδεκα διακόνων ἐν ὄλῳ καὶ διπλασίων ἱερέων, ὄλων μετὰ ὁμοιομόρφους βυζαντινάς στολάς, ἀπαγγέλλων τὴν εὐχὴν τῆς «Εἰσόδου», ἐνῶ οἱ ψάλται ἄδουσι τὸ περίφημον ὀκτάηχον δοξαστικὸν τῆς Παναγίας, Θεαρχίῳ νεύματι. Καὶ μόνον ὁ παπα-Δαλμάτιος δὲν λάμπει. Κοντός, κατάμαυρος, χωμένος μέσα εἰς τὸ στασίδι του, βλέπει περιέργως τὸν Πατριάρχην εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς προσπαθῶν νὰ ὑπολογίσῃ τὴν ἀντοχὴν του.

Ἰστάμενος ὀπισθεν τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου ἐθαύμαζα τὸν Πατριάρχην καθ' ὅλην τὴν ἀγρυπνίαν, ἀκούραστον, γεμᾶτον ζῶην καὶ ἀγαλλίασιν, παρέχοντα εἰς ὄλον τὸ πανηγυρικὸν ἐκεῖνο ἄθροισμα ἀνέκφραστον χαρὰν καὶ εὐφροσύνην τόσον, ὅπου κανένας ἀπὸ τοὺς ξένους δὲν τὸ κούνησεν ἀπὸ τὴν θέσιν του, ἵνα μὴ ἀπολέσῃ τὸ ὠραῖον τοῦ θεάματος. Εἰς τὰ Καθίσματα, εἰς τοὺς Πολυελέους, εἰς τοὺς Κανόνας μετεῖχε τῆς ψαλμωδίας ὁ ἴδιος. Ὅταν δὲ νεαροὶ τῶν προηγουμένων ὑποτακτικοὶ προγυμνασμένοι ἔψαλλον τὸν πολυέλεον, τῆς Παναγίας λεγόμενον, τὸ Λόγον Ἀγαθόν, μετὰ τὴν καρδίαν των μᾶλλον ἢ μετὰ τὸ στόμα ψάλλοντες, ἡ ἀγρυπνία προσέλαβεν ἕνα ἀπερίγραπτον μεγαλεῖον, τὸ ὅποιον ἔτι πλέον ἐλαμπρύνθη ὅταν ὁ Πατριάρχης ἤρχισεν νὰ ψάλλῃ τὰ Εὐλογητάρια, Κυριακῇ γὰρ συνέπεσε τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἡ Κοίμησις.

Εἰς τὴν «Λιτὴν» ἕνας - ἕνας ἐξῆλθον οἱ προηγούμενοι νὰ πῖωσι κανένα καφέν, ἐπάνω εἰς τὸ Συνοδικόν, ἀνοικτὸν ὅλην τὴν νύκτα, καὶ οἱ ψάλται νὰ βρέξουν τὸν βραχνιασμένον λαϊκὸν των πρὸς μεγάλην στενοχωρίαν τοῦ παπα-Δαλματίου, ὅστις ἐξακολουθεῖ πάντοτε μένων πλησίον τοῦ Πατριάρχου, ἐπίσημος ἀντιπρόσωπος τῆς Λαύρας, ψιθυρίζων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν:

—Καλλίτερα νᾶλειπε, τέτοια ἡγουμενία!...

Βλέπων δὲ τὸ πάντοτε ἀνθηρὸν τοῦ Πατριάρχου πρόσωπον, ὅπερ ὅσον προέβαιεν ἡ νύξ τόσον ἐλαμπρύνετο, βλέπων καὶ τοὺς ἄλλους ἕναν-ἕναν νὰ μπαينوβγαίνουν, κατελαμβάνετο ὑπὸ λιποθύμου ἀπελπισίας.

Ὅταν ὁμως ὁ Πατριάρχης, τὴν αὐγὴν, εἰσελθὼν εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα ἤρχισε ν' ἀναγινώσκη μετὰ τῶν συλλειτουργούντων ἱερέων τὴν «Μετάληψιν»,

—Δόξα σοι ὁ Θεός!

Ἡκούσθη φωνὴ ἀνακουφίσεως ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ παπα-Δαλματίου, ὅστις τυχὼν οὕτως εὐκαιρίας ἐξῆλθε ν' ἀναπνεύσῃ ὀλίγον, κινδυνεύων νὰ λιποθυμήσῃ...

Οἱ πλείστοι τῶν προσκυνητῶν, μετὰ τὰ μεσάνυκτα, εἶχον διασπαρῆ ἔξω εἰς τὸ προαύλιον ἀποδιώκοντες τὸν ὕπνον, ἄλλοι ὁμως, ὑπνηλότεροι, ἀνέβησαν εἰς τὰ ἀρχονταρῖκια καὶ ἐβυθίσθησαν εἰς ὕπνον.

Ἡ Θεία Λειτουργία.—Μεγαλοπρεπῆς ἀμφίεσις τοῦ Πατριάρχου.—Ἡ Τράπεζα.—Ὁ Ἀγγελεῖς.—Ἀναχώρησις τῶν ἑορταστῶν.

Ἄλλ' ὅτε—εἶχεν ἀνατείλει πλέον ὁ ἥλιος—ἀντήχησαν τῆς λειτουργίας τὰ σήμαντρα, καὶ ψαλλομένων τῶν «Αἰνῶν» ἤρχισε νὰ ἐνδύηται ὁ Πατριάρχης τὴν ἀρχιερατικὴν του στολὴν, ἔξω τοῦ Ἁγίου Βήματος, ὑπὸ τὸν μέγαν πολυέλεον, ἐν μέσῳ πολυαριθμοῦ χοροῦ ἱερομονάχων καὶ ἱεροδιακόνων, ὁ ναὸς εὐρέθη καὶ πάλιν πεπληρωμένος μέχρι τῶν χορῶν, συνωστιζομένων ἐν ἀσφυξίᾳ μοναχῶν καὶ λαϊκῶν. Ὅλοι τρίβοντες τοὺς ἀπὸ τοῦ ὕπνου βεβαρημένους ὀφθαλμούς, ἐχώρουν πρὸς τὰ ἔνδον. Γεροντάκια ἀποκοιμηθέντα ἐν τοῖς στασιδίοις, ἐξηγείροντο, νεαροὶ δὲ ἄλλοι μοναχοὶ προσεπάθουν νὰ εὔρουν θέσιν, νὰ ἴδωσι καλλίτερον τὴν ἐξελισσομένην ὑπὸ τὸν θόλον τοῦ Καθολικοῦ ὀπτασίαν, ἐν ᾧ οἱ χοροὶ τῶν ψαλτῶν ἐνωθέντες, ἔψαλλον τὴν ὠραίαν μελωδίαν, «Ἄνωθεν οἱ προφήται σὲ προκατήγγειλαν...» καθ' ὅλον τὸ διάστημα, καθ' ὃ διήρκεσεν ἡ μεγαλοπρεπὴς τάξις, μεθ' ἧς ὁ Πατριάρχης περιβάλλεται τὰ ἱερά Ἄμφια. Ὅτε δὲ ἔληξεν ἡ ὠραία τελετὴ τῆς ἀμφιέσεως καὶ Ἰωακείμ ὁ Γ' ἐνδεδυμένος τὴν χρυσοῦφαντον στολὴν καὶ φορῶν τὴν ἀργυρόηλον μίτραν ἠυλόγει τὸν λαόν, σταυροειδῶς μὲ τὰ τρικέρια ἐν ᾧ οἱ ψάλλται ἔψαλλον τὸν εὐφημισμὸν αὐτοῦ, ἐθάρρει κανεὶς ὅτι εὐρίσκεται εἰς τοὺς ὠραίους βυζαντινοὺς χρόνους, εἰς τὴν Πόλιν, εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν.

Μετὰ τὴν Θείαν Λειτουργίαν ἐκτελεσθεῖσαν μεθ' ὅλης τῆς ἀπαιτουμένης πανηγυρικῆς λαμπρότητος, πάντες οἱ τῆς κατωτέρας τάξεως προσκυνηταὶ καὶ οἱ ξένοι μοναχοί, κελλιῶται καὶ ἀσκηταί—οἱ κοινοβιάται σπανίως ἐξέρχονται τῆς μονῆς τῶν—εἰσῆλθον εἰς τὴν Τράπεζαν, προπορευομένου τοῦ παπα-Δαλματίου, τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Λαύρας, καὶ ἡγουμενεύοντος, ὡς εἴπομεν, μετὰ πάσης πομπῆς καὶ δόξης. Προηγούντο αὐτοῦ οἱ κανδηλανάπται μὲ τοὺς μαῦρους μανδύας των, βαστάζοντες τὰ μανουάλια μὲ τὰς λαμπάδας, καὶ οἱ ψάλλται ψάλλοντες ὕμνους πανηγυρικούς. Ὁ δὲ παπα-Δαλμάτιος, κοντός, γεγηρακῶς, χωμένος μέσα εἰς τὸν χρυσοῦφαντον ἡγουμενικὸν μανδύαν, κ' ἐπιστηριζόμενος μὲ τὴν ἀργυρᾶν πατερίτσαν, μόλις κατῶρθωνε νὰ βαδίξῃ ἀφανισμένος ἀπὸ τὴν μακροτάτην αὐτὴν πανηγυρικὴν τελετὴν, μὲ τὰ ματάκια του μικρὰ-μικρὰ, βασιλευμένα σχεδόν, ἀπὸ τὴν δεκαπεντάωρον ἀγρυπνίαν. Οὕτω μετὰ τόσης χαρμοσύνου μελωδίας οἱ προσκυνηταὶ εἰσῆρχοντο εἰς τὴν Τράπεζαν νὰ φάγωσιν ἀπὸ τὰ πλουσιώτατα ὄψα τῶν Ἰβήρων, καὶ νὰ πῶσιν οἶνον ἀπὸ τὸν Ἀγγελεῖν, τὸ παμμέγιστον βαρέλιον, τὸ περιλαμβάνον ἄνω τῶν χιλίων πεντακοσίων ὀκάδων, ὅπερ κατὰ τὴν πανήγυριν ἀνοίγεται καὶ ἐξοδεύεται ὅλον εἰς δόξαν τῆς ἑορτῆς.

Κ' ἐκεῖ ὅπου ἐξήρχετο κατόπιν ὁ παπα-Δαλμάτιος ἀπὸ τὴν Τράπεζαν, μετὰ τὸ γεῦμα, κοντός, γεγηρακῶς, χωμένος μέσα εἰς τὸν πολῦτιμον ἡγουμενικὸν μανδύαν, μὲ τὴν ἀργυρᾶν πατερίτσαν καὶ τὸ μαῦρον ἐπανοκαλύμμαχον, μόλις ἀντέχων εἰς τοὺς κόπους, παραπατῶν νὰ πέσῃ ἀπὸ τὴν πολλὴν κόπωσιν, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Δικαῖος τῆς Μονῆς, ἐπευχόμενος:

—Καὶ τοῦ χρόνου, ἄγιε Ἠγούμενε!...

—Νά παρακαλῆς νά ξαναγίνη γλήγορα Πατριάρχης ὁ Ἰωακείμ, ἂν θέλῃς νά ξανάλθω τοῦ χρόνου πάλιν ὡς ἡγούμενος, ἀπήντησεν ὠργισμένος ὁ παπα-Δαλμάτιος.

Μετὰ μεσημβρίαν οἱ πολυάριθμοι προσκυνηταί, οἱ ἐλθόντες ἀπὸ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἀπὸ τῶν νήσων τοῦ Θρακικοῦ πελάγους, ἤρχισαν ν' ἀπέρχωνται, διὰ τελευταίαν φορὰν ἀσπαζόμενοι τὴν Πορταῖτισσαν, οἱ μὲν πεζῆ, οἱ δὲ ἐπὶ ἡμιόνων, ἄλλοι δὲ διὰ λέμβων καὶ καϊκιῶν, τὰ ὅποια ὅλην τὴν νύκτα, διὰ τὸ ἀσφαλές, εἶχον ἀνασύρει ὑψηλὰ ἐπὶ τῆς ἄμμου. Καὶ μετ' ὀλίγον ὁ περίφρακτος λειμών, ὁ φυλασσόμενος ἐπίτηδες μετὰ τὴν βοσκὴν του ἀνέπαφον, διὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς, ἐκενώθη ἀπὸ τοὺς ἡμιόνους, μετὰ τοὺς ὁποίους φιλήσυχοι καὶ πρόθυμοι κυρατζῆδες (ἀγωγιάται) εἶχον φέρει πολλοὺς ἀπὸ τῶν Καρυῶν προσκυνητάς, μισθωθέντες.

Τὸ δειλινόν, ὅτε πάλιν ἐσήμανεν ὁ ἑσπερινὸς τῶν μεθεόρτων, ὀλίγοι μόνον προσκυνηταὶ ἀπέμειναν μετ' εὐλαβείας ἀπίρου περιβάλλοντες τὴν Παναγίαν τὴν Πορταῖτισσαν, κύκλῳ ἰστάμενοι καὶ ψιθυρίζοντες εὐχὰς μυστικὰς πρὸς τὴν Πανάχραντον, ἥτις ἔλαμπε πανάσπιλος, μετὰ τὸν Κύριον ἐν ἀγκάλαις, κατάφορτος ἀπὸ νέα ἀναθήματα, ἐνῶ ἔμπροσθέν τῆς ἡ ἀργυρόχρυσος λεμονέα ἐφεγγυβόλει ἀπὸ τὰ ἀκοίμητα φῶτα παρ' ὧν ἐκπάγλως κατηγλαΐζετο τοῦ Τορνικίου ὁ πάνσεπτος Ναός, εὐωδιάζων χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν.

Βραδύτερον καὶ ἡ πρόχειρος ἀγορά, ἡ κατέμπροσθεν τοῦ πυλῶνος ἀνοίξασα, εἶχε λήξει, οἱ δὲ μοναχοὶ πωληταὶ περιμαζεύσαντες τὰ ποικίλα ἐργόχειρα τῶν ἐφόρτων ἀυτὰ ἐπὶ τῶν ἡμιόνων, ἐνῶ οἱ ἀσκηταὶ μετὰ γεμάτα τὰ τρουβαδάκια ἀπὸ τὰ πλοῦσια τῶν Ἰβήρων ἐλέη, ὡς ἀγαγοὶ πηδῶντες ἀπὸ τὴν χαρὰν τῶν ἐτύπωναν εἰς τὸν δρυμόν, πέρα ἀπὸ τοὺς Πέντε Μάρτυρας, τὸ θελκτικώτατον Κάθισμα τῆς Μονῆς, ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐξαφανιζόμενοι κατὰ διαφόρους διευθύνσεις, ἐπιστρέφοντες εἰς τὰς καλύβας τῶν.

Τὴν ἐσπέραν πλέον, πολὺ ἀργά, ὅτε ὁ παπα-Δαλμάτιος εἶχεν ἐξυπνήσει κουρασμένος ὅμως ἀκόμη ἀπὸ τὴν νυκτερινὴν ὀρθοστασίαν, καὶ θαρρῶν ὅτι εἶναι νύκτα ἀκόμη, ἐρωτοῦσε τὸν ὑποτακτικόν του ἂν ἤρχισεν ἡ ἀγρυπνία καὶ ἂν κατέβῃ ὁ Πατριάρχης.

—Τώρα ὁ Πατριάρχης! Νᾶταν κι ἄλλος!

—Τί, ἀνεχώρησεν; ὑπέλαβεν ὁ παπα-Δαλμάτιος συνερχόμενος εἰς ἑαυτὸν ὀλίγον κατ' ὀλίγον.

—Τώρα θὰ εἶναι εἰς τὸν Μυλοπόταμον.

—Δόξα σοι ὁ Θεός!

Εἶπε μετὰ ἕνα βαθύτατον ἀναστεναγμὸν ἀνακουφίσεω· ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Λαύρας νιπτόμενος καὶ συνάμα λέγων πρὸς τὸν ὑποτακτικόν του:

—Νά σοῦ πῶ, παιδί μου. Πατριάρχης πού νά κοιμῶνται εἶδα πολλοὺς. Ἄλλὰ Πατριάρχην πού νά ἀγρυπνῆ σὰν ἀσκητῆς, δὲν εἶδα ἄλλον ἀκόμη.

2. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΑΣΚΗΤΩΝ

Μία ἀγρυπνία εἰς τὴν Ἐρημον.—Ἡ κατακόμβη τῶν δύο αὐταδέλφων.—

Ἡ συγκέντρωσις τῶν Ἐρημιτῶν.—Ὁ γέρον Δανιὴλ τυπικάριος.—Ἐνας γλυκύτατος ψάλτης.—Οἱ ἐρημίται μεταλαμβάνουν.—Ὡσὰν Ἄγγελοι ὄλοι.—Ὁ ἀριθμὸς καὶ τὸ θέαμα τῶν Καλυβῶν.—Τὸ κλίμα τῶν Κατουνακίων.—Ἡ συνήθης τῶν Ἐρημιτῶν διαίτα.—Δροσιζονται μόνον ἀπὸ τὰ φαλεύματα.

Ἐντύπωσιν ἀνεξάλειπτον ὁμοίως μοῦ ἄφησεν ἡ Ἀγρυπνία τῆς Μεταμορφώσεως, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ἔτος ἐκεῖνο παρέστην ἐν τῇ Ἐρήμῳ τῶν Κατουνακίων. Πολὺ ἔνωρις ἐτοιμάσαμεν τὰ φαγητὰ τῆς ἐπαύριον μεγάλης Δεσποτικῆς ἑορτῆς, ὅπως ἀπε-

ρῖσπαστοι διέλθωμεν ἐν ἀναγνώσει τὴν ἐπίσημον αὐτὴν ἡμέραν. Εἰς τὴν παρασκευὴν αὐτῶν εἰργάσθημεν ὄλοι πρωτοστατοῦντος τοῦ Γέροντος. Εἰς ἐμὲ ἔδωκαν ξαλμυρισμένον καλὸν ἰχθύον, ἵνα κατασκευάσω κιμῶν κατάλληλον εἰς τολμάδες. Μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐκλείσαμεν τὴν Καλύβην μας καὶ κατήλθομεν δι' ἀτραποῦ κρημνῶδους εἰς μίαν κρύπτην, ἣτις αἴφνης εἰς τὸ τέλος τοῦ κρημνοῦ μᾶς παρουσιάσθη ὡσάν μία ὠραιότατη Καλύβη με ὄλας τὰς ἀναπαύσεις τῆς, με προκύλιον, με πρασινάδαν καὶ με ἓνα πολὺ καταनुκτικὸν ναῖσκον τιμώμενον εἰς ὄνομα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ· ἦτο ἡ Καλύβη δύο ἀυταδέλφων Ἐρημιτῶν, πολὺ ἡσυχαστικὴ διὰ τὸ ἀπόκρυφον καὶ ἀπόκρημνον τῆς θέσεώς τῆς.

Ἐκεῖ συνηγήσαμεν καὶ ἄλλους ἐρημίτας, ἓνα κύκλον πολὺ σεβαστόν, μετὰ τῶν ὁποίων ἐτελέσαμεν μίαν πολὺ καταनुκτικὴν ἀγρυπνίαν. Κατ' ἀρχὰς ἐτελέσθη τὸ "Ἄγιον Εὐχέλαιον, δι' οὗ ἐχρίσθημεν ὄλοι, εἶτα δὲ ἤρχισεν ἡ Ἄγρυπνία με ὄλην τὴν τάξιν καὶ με ὄλους τοὺς κανόνας τῶν μεγάλων Μονῶν. Ἡ ψαλμωδία προέβαινε κανονικώτατα με τοὺς γλυκυτάτους ἐκείνους ὕμνους τῶν δύο καλλικελάδων ὕμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας μας, Κοσμᾶ καὶ Δαμασκηνοῦ. Οἱ συνελθόντες ἐμοιράσθησαν εἰς δύο χοροὺς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ με τοὺς δομεστίχους των καὶ κανονάρχας. Ὁ γέρον Δανιὴλ ἔκαμνε τὸν τυπικᾶριον βάλλων καὶ τὰς συνήθεις μετανοίας καὶ με ὄλην τὴν εὐπρέπειαν τῶν τυπικαρίων τῶν μεγάλων Μονῶν.

Ἐγὼ ἔνεκα τοῦ καύσωνος ἐν τῷ ναῖσκῳ, διήλθον τὴν νύκτα ἰστάμενος εἰς τὴν ἀπλωταρίαν, ἣτις χρησιμεύει ὡς νάρθηξ τοῦ ναῖσκου, ὁπόθεν ἤκουον τοὺς μελιρρύτους ὕμνους τῆς ἑορτῆς, ρίπτων ἐνίοτε τὰ βλέμματά μου πρὸς τὸ ἔνθεον πανόραμα τοῦ πόντου κάτω, ὅστις ἡπλοῦτο γαλήνιος ὄλην τὴν νύκτα· ἐνίοτε δὲ ἀτενίζων καὶ πρὸς πρὸς τὴν ἱερωτάτην κορυφὴν τοῦ Ἄθωνος, ἐνθα ἐτελεῖτο ὡσαύτως τὴν νύκτα ἐκείνην πανήγυρις.

Ἀλλὰ τὸ θέαμα ἦτο μέχρι δακρύων συγκινητικόν, ὅτε προσῆλον οἱ Ἐρημίται νὰ κοινωνήσωσι τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων κατὰ ἱεραρχικὴν τάξιν, προηγουμένου τοῦ γείτονός μας μοναχοῦ Ἀρσενίου, τοῦ ἀρχαιοτέρου πάντων. Ἦσαν δὲ ὄλοι ἐκλαμπροὶ ὡς ἄγγελοι με τὰ Σχήματα αὐτῶν καὶ τὰ κουκούλια καὶ τὰ λάμποντα ἀπὸ τῆς καθαριότητος ράσα. Ἐκείνους ὁποῦ ἔβλεπον συνήθως ρακενδύτους σχεδὸν με τὰ πτωχικά αὐτῶν κεντωνάρια, τοὺς εἶδον τὴν νύκτα ἐκείνην ὄλους ὡς ἄγγέλους, καθαρούς καὶ ἀπαστράπτοντας τὰ τε πρόσωπα καὶ τὰ ἐνδύματα.

Αὐτὴ ἡ Ἄγρυπνία τῆς Ἐρήμου μοῦ ἄφησεν ἀληθῶς ἀνεξαλείπτους ἐντυπώσεις. Εἶδον πολλὰς ἀγρυπνίας εἰς τὰς μεγάλας καὶ ἐνδόξους μονὰς, εἶδον πολυτέλειαν κλήρου καὶ ἀμφίων καὶ φώτων ἀπερίγραπτον. Ἦκουσα ἀηδονόστομον ψαλμωδίαν ἀνέκφραστον. Ἄλλ' ἡ ἡρέμος καὶ καταनुκτικὴ αὐτὴ ἀγρυπνία τῆς Ἐρήμου μοῦ ἐφάνη πολὺ ὑψηλοτέρα, πολὺ λαμπροτέρα. Μοῦ ἐφάνη ὡς μία οὐράνιος παράστασις καὶ παρρησία, ἦν μόνον εἰς τὸν Παράδεισον θὰ ἀπολαμβάνωσιν οἱ δίκαιοι.

Καὶ δὲν εἶναι τοιοῦτοι τάχα ἀπὸ τώρα ἀκόμη οἱ εὐλαβεῖς καὶ προσεκτικοὶ ἐρημίται;

Αἱ καλύβαι τῶν Κατουνακίων εἶναι ἐν ὄλῳ δεκαεννέα, ἅπασαι κείμεναι ἐπὶ κρημνώδους ἀγονωτάτου ἐδάφους καὶ ὄλας διόλου ἀνύδρου· διὰ τοῦτο εἰς ὄλας σχεδὸν οὔτε κηπάριον, οὔτε δενδρύλλιον πρασινοβολεῖ. Κάπου κάπου διὰ μικρὰν παρηγορίαν των οἱ ἐρημίται φυτεύουν κανὲν λάχανον ἢ κανὲν δενδρολίβανον ἐξάγοντες διὰ λουστοῦ τοὺς βράχους τοῦ προαυλίου των καὶ κομίζοντες χῶμα ἀλλαχόθεν· εἰς τινὰς δὲ προσπαθεῖ εἰς μάτην νὰ ὑψώσῃ τοὺς ξηροὺς κλαδίσκους τῆς καὶ καμμία συκὴ διψαλέα· καὶ κάπου-κάπου ἀσθενικὴ τις ἀναδενδρὰς ἀπλώνει μετὰ δειλιάς τὰς κληματίδας τῆς ἐπὶ τοῦ κρημνοῦ. ἐπάνω εἰς τὰς πέτρας, ἦς τὰς σταφυλάς τρυγῶσι κοινῶς οἱ ἐρημίται τὴν ἡμέραν τῆς Μεταμορφώσεως. Καθ' ὄλον δὲ τὸ λοιπὸν διάστημα τοῦ θέρους βρέχουσι τὸ ξηρὸν ἀπὸ τῆς νηστείας στόμα των με ὄσα δροσερὰ λαχανικά τοὺς φιλεύουσιν οἱ φίλοι των ἐκ τῶν Μονῶν καὶ Σκήτεων, καὶ ὄσα ὀπωρικά, ἰδίως ἀχλάδια, θὰ τοὺς στείλουν ἀπὸ τὴν Μονὴν τοῦ Κωνσταμονίτου, ἔχουσιν ἀφθονίαν τοιοῦτων· καὶ ὄσα πάλιν ψαροδάκια θὰ τοὺς δωρήσουν κατὰ τὰς μεγάλας ἑορ-

τάς ἀπό τὴν Μονὴν τοῦ Ἐσφιγμένου κειμένην ἐπὶ ἀμμώδους ὄρμου καὶ ἔχουσαν γριῖπον. Ἡ συνήθης τροφή των εἶναι παξιμάδιον καὶ πάσαι καὶ ὄσπρια καὶ λάχανα τοῦ κρημνοῦ, τὸ δὲ ὀπωρικόν των συνήθως τὰ φραγκόσυκα, ἅτινα παράγουσιν αἱ φραγκοσυκαὶ τῶν βράχων.

Παρατήρησα δὲ ὅτι τὸ κλίμα τῶν Κατουνακίων εἶναι ὑγιεινότατον· διότι τὸ μέρος αὐτὸ τὸ πετρῶδες προβάλλον πρὸς τὸν Ἀκράθω εἰς ὕψος μέγιστον ἀερίζεται πανταχόθεν ἀπὸ θαλάσσιον ἀγνότατον ἀέρα· δὲν αἰσθάνεται δὲ κανεὶς ἐδῶ καμμίαν ὑγρασίαν τοῦ δάσους τῶν καστανεῶν, ὧν ὁ ἀπόγειος εἶναι πολὺ βλαβερώτατος εἰς τὴν ὑγείαν. Τὸν χειμῶνα δέ, ὡς μᾶς εἶπον, εἶναι θερμότατον τὸ μέρος, καὶ καταλλήλοτατον κατ' ἀκολουθίαν εἰς ἐνοίκησιν τῶν ἐρημιτῶν, οἵτινες ἀπερίσπαστον ζωὴν διάγοντες ἀφιερώνουσιν ἑαυτοὺς εἰς τὸν Θεόν, ὡσάν μίαν θυσίαν ζωντανήν, ἀναθάλλουσαν μόνον μὲ τὴν ἄκραν ἡσυχίαν καὶ τὸν καθαρὸν ἀέρα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΩΡΑ·Ι·ΤΙΔΗΣ

ΦΙΛΗ ΜΕΓ. ΛΑΥΡΑΣ

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

*Ὅχιρητες, μίση, θύελλες παθῶν, ὀργῆς ἀντάρες,
χάος τὰ κρίματα, ἄβυσσος τῆς σάρκας οἱ λαχτάρες,
στήν πλησμονὴ τοῦ σκοταδιοῦ μιᾶς κόλασης κατάρες.*

*Πέλαγο τ' ἄπληστον Ἐγὼ μᾶς σπρώχνει σ' ἄγριες δίνες,
ποτίζει τ' ἄδικο ὄλης μας τῆς ὑπαρξῆς τις ἴνες
κι' ὀρθοὶ στίς πρύμνες πλέουμε στ' ὀλέθρου τις Σειρήνες.*

*Μὰ σὰν ὁ κόρος τῆς ζωῆς τὴν κάθε στάλα στίψει
καὶ σὸν βαθὺν τὸν τάφο του κανεὶς μὲ τρόμο σκύψει
τὰ βλέμματα ἀπ' τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτὸ θὰ κρύψει.*

*Κι' ὁ νοῦς στὰ γαλαζόφωτα τὰ ὕψη θὰ πετάξει
τ' ἄγιον Βουνοῦ, πούχουν καιροὺς πλήθος ψυχὰς ἀράξει,
καὶ καυτεροὶ τῆς συντριβῆς ἔχουν τὸ δάκρυ στάξει.*

*Ἐκεῖ τὸ πνεῦμα τῆς ἡ Γῆς ὑψώνει στὴ Γαλήνη
ἐκεῖ τὸ βλέμμα τοῦ Θεοῦ γλυκαίνει τὴν Ὀδύνη
καὶ «Πᾶς ἐν θλίψει πλατυνθεὶς ὑψώνεται ἐν Εἰρήνῃ».*

*Στ' ἄλοη, στὴ χλόη, στίς πλαγιές, στοὺς ὄρμους, στοὺς λειμῶνες
στοὺς βράχους, πὸν λογχίζουνε τοὺς ἀστρικοὺς κενθμῶνες,
σκορποῦν γλυκὰ τὴ χάρι τους οἱ Παναγιῆς μαντόνες.*

*Ἡ πίστη κάθε μοναχοῦ καθὼς τῆς Δροῦς ἡ ρίζα
καὶ σ' εὐλογία τὴ ματιά, στὴ σιωπὴ τὴ γκριζα,
σαλεύει ἡ Πορταῖτισσα μέσ' στὴ χρυσοῦ κορνίζα.*

*Ρυτιδωμένα μέτωπα, μακρὰ μαλλιά καὶ γένεια,
μάτια πὸν κρύβουν τ' οὐρανοῦ στίς κόγχες τους τὴν ἔννοια
κάτω ἀπ' τῶν λόγχων τῶν φρυδιῶν τὰ κλώνια τ' ἀσημένια,*

*Οἱ Ἀσκητές, Ἑουχαστὲς στὸ ΜΕΓΑ τ' Ὀν δοσμένοι,
πὸν στοὺς μυχοὺς τοῦ Εἶναι τους ἄλφα κι' ὦμεγα μένει,
τὴ Βασιλεία του ζητοῦν στὰ πόδια Του σκυμμένοι,*

Τ' ἄχραντα ρίγη μέσα τους ἢ προσευχῇ θερμαίνει,
ἢ δύμιση τῆς σάρκας τους ἢ μακρυνῇ πεθαίνει
κ' ἢ Θεία σπίθα τῆς ψυχῆς, νίκη ζωῆς, πληθαίνει.

Φρουρός στ' ἀμόλευτα στενὰ καθένας τους παλεύει
τὸ Σατανά, πὸν τῶν παθῶν τὸ ρύπο ἀναμοχλέβει
νὰ μὴν ἀφήσῃ στὸ Βουνὸ τ' ἅγιο ποτὲ ν' ἀνέβῃ.

Μπουλούκια ἄητοὶ δικέφαλοι κεντοῦν ἐκεῖ, ζευγάρι,
στὶς οὔγες τὶς Βυζαντινὲς τὸν ἥλιο, τὸ φεγγάρι,
κι' ἀπλώνουν τὶς φιεροῦγες τους στὸν Ἄθω μὲ καμάρι.

Ἐκεῖ στὸν ἀστροκέντητο τῆς νύχτας τὸ μανδύα
ἢ πᾶσα σκῆτη ὑψώνεται στὴ γαλανὴν εὐδία
Δέηση ἄγνή στὴ Νόηση τοῦ Σύμπαντος τῆ Θεία.

Πραῦνοντας τῶν βέβηλων ψυχῶν μας τὴ σκοτία
σὰν σάπιο τίναξε καρπὸ τὴν πᾶσαν ἁμαρτία,
μοναδικὴ πάνω στὴ Γῆς Οὐράνια Πολιτεία.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

ΟΙ ΑΓΙΟΡΕΙΤΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ

Μεγαλειότατε,

Ἡ καθ' ἡμᾶς Ἱερὰ Κοινότης τοῦ Ἀγωνίου Ὄρους Ἄθω, ἐκπροσωπομένη ἐκ τῶν εἴκοσι Ἱερῶν καὶ Εὐαγῶν αὐτοῦ Μονῶν, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψει αὐτῆς τὸ ὅλον ἐξανόμιμον ἐνδιαφέρον τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος καὶ τῶν Κυβερνήσεων Αὐτῆς πρὸς τὸν Ἱερόν ἡμῶν Τόπον, ἐκδηλούμενον διὰ τῆς πλήρους κατανοήσεως τῶν ἐκαστοτε τιθεμένων αἰτημάτων αὐτῆς ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων, ἰδίᾳ φύσεως οἰκονομικῆς, καὶ τῆς ἰκανοποιήσεως τούτων μετ' εὐσεβόφρονος καὶ ἐθνικόφρονος διαθέσεως, ἐγνωμεν ὑποχρέωσιν ἡμῶν, ἵνα εὐλαβῶς ἀναφέρωμεν πρὸς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα τὴν εὐχάριστον ἡμῶν ταύτην διαπίστωσιν, ἣτις βαθύτατα συγκινεῖ ἡμᾶς καὶ ἐνισχύει εἰς τὴν συνέχεσιν τῆς ἐθνικοθηρησκευτικῆς ἡμῶν ἀποστολῆς ἐν τῷ Ἱερῷ τούτῳ Τόπῳ.

Μεγαλειότατε, ἡ συγκίνησις καὶ εὐχαρίστησις ἡμῶν, αὐξάνει ἔτι μᾶλλον, ἐκ τῆς ἐτέρας διαπιστώσεως, ἐξ ἧς προκύπτει, ὅτι ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης, διὰ τῆς εὐσεβοφροσύνης Αὐτῆς πρὸς τὸ Ἁγιόν Ὄρος, συνεχίζει οὐχὶ μόνον τὸ ὅπερ ἐπεδείξαντο μὲ πνεῦμα βαθυτάτης εὐσεβείας πρὸς αὐτὸ οἱ ἀείμνηστοι τῆς εὐσεβοῦς Ὑμῶν Οἰκογενείας Πάππος, Πατὴρ καὶ Ἀδελφοί, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄροηκτον πρὸς τὸ Ἁγιόν Ὄρος δεσμὸν τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, οἵτινες βαθύτατα ἐξετίμησαν τὸν μοναχικὸν θεσμόν, ὡς θεματοφύλακα τῶν ἐθνικοθηρησκευτικῶν ἡμῶν παραδόσεων καὶ ἀνεδείχθησαν ἰδρυταὶ καὶ προστάται τῶν Ἱερῶν αὐτοῦ Καθιδρυμάτων.

Μεγαλειότατε, ὡς ἐκδήλωσιν τῆς πρὸς τὸν Ἱερόν ἡμῶν Τόπον εὐμενοῦς προσοχῆς τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος καὶ τῆς Κυβερνήσεως Αὐτῆς, ἀναφέρωμεν τὰ προσφάτως ἰκανοποιηθέντα αἰτήματα τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Κοινότητος, ἣτοι τὸ περὶ ἐξαιρέσεως τῶν ἐναπομεινάντων ταῖς Ἱεραῖς Μοναῖς Μετοχίων, τὸ περὶ ἀπαλλαγῆς τῶν Ἱερῶν Μονῶν ἐκ τοῦ φόρου καθαρᾶς προσόδου τῶν ἐν Χαλκιδικῇ καὶ ἄλλαχού δασῶν, καὶ τῶν ἀσικῶν ἀκινήτων αὐτῶν.

Ἡ καθ' ἡμᾶς Ἱερὰ Κοινότης, Μεγαλειότατε, περαινουσα τὴν ὀλοσφράγιστον ἐκ μέρους τῶν εἴκοσι Ἱερῶν καὶ Εὐαγῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω, ἐπιστολὴν αὐτῆς, μετ' εὐλαβείας διατρανοῖ τὰ αἰσθήματα ἀφοσιώσεως αὐτῶν καὶ τοῦ Ἱεροῦ Σώματος πρὸς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα καὶ τὴν ἄπειρον αὐτῆς εὐγνωμοσύνην διὰ τὸ πρὸς τὸν Ἱερόν ἡμῶν Τόπον ἐπιδεικνύμενον μέγιστον ἐνδιαφέρον καί, ἐν τῇ πεποιθήσει συνεχίσεως αὐτοῦ διὰ τὴν εὐμενῆ ἐπίλυσιν καὶ ἄλλων σοβαρῶν αἰτημάτων, ἐξαιτούμεθα παρὰ τοῦ Παντοδυνάμου καὶ Πανπεραγάθου Θεοῦ τὴν χάριν καὶ εὐλογίαν ἐπὶ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος καὶ ἐπὶ πάσης τῆς Βασιλικῆς Αὐτῆς Οἰκογενείας, καὶ μακρότητα ἡμερῶν ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν ἔθνους καὶ διατελοῦμεν μετ' ἀφοσιώσεως καὶ βαθυτάτου σεβασμοῦ.

Ἀπαντες οἱ ἐν τῇ Κοινῇ Συνάξει Ἀντιπρόσωποι καὶ Προϊστάμενοι τῶν εἴκοσι Ἱερῶν καὶ Εὐαγῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω.

Ἐν Καρναῖς τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω τῇ 26 Μαΐου 1953.

Η ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΜΟΝΑΧΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

1. Η ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΙΚΟΥ ΒΙΟΥ ΕΝ ΑΓΙΩ ΟΡΕΙ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ

Α) ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΟΥ ΜΟΝΑΧΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

Μετά την υπό των Ἀράβων κατάκτησιν τῆς Συρίας, Παλαιστίνης καὶ Αἰγύπτου κατὰ τὸν ἑβδομον αἰῶνα ἀνεζητήθησαν νέα κέντρα μοναχικοῦ βίου. Τότε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐγκατεστάθησαν ἀσκηταὶ καὶ ἀναχωρηταὶ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Πάντως διὰ πρώτην φοράν ἀναφέρονται Ἀθωνῖται ἐν τῇ Συνόδῳ τῆς ἀναστηλώσεως τῶν εἰκόνων¹ (843). Σὺν τῷ χρόνῳ οἱ ἀναχωρηταὶ καὶ ἐρημίται οὗτοι τοῦ Ἁγίου Ὄρους διωργανώθησαν στοιχειωδῶς καὶ ἀπετέλεσαν ἑνωσιν πρὸς ἐπικοινωνίαν καὶ λύσιν τῶν διαφόρων ζητημάτων των, τῆς ὁποίας ὁ ἀρχηγὸς ὠνομάσθη «Πρῶτος». Οὗτος διηύθυνε τὸ κοινὸν ἐν Καρυαῖς κέντρον τῶν ἀσκητῶν, τὸ κληθὲν ἐξ αὐτοῦ «Πρῶτάτων» καὶ προήδρευε τῶν συνελεύσεων αὐτῶν (Συνάξεων). Κατὰ τὸ βον ἡμισοῦ τοῦ 10ου αἰῶνος ἔρχεται εἰς Ἅγιον Ὄρος ὁ Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης, ὁ ὁποῖος ἰδρύει τὴν μεγάλην βασιλικὴν μονὴν τῆς Λαύρας³ (963). Ἐν συνεχείᾳ κατὰ μὲν τὴν δεκάτην ἐκκτὸνταετηρίδα ἰδρύθησαν αἱ μοναὶ Βατοπεδίου καὶ Φιλοθέου, βραδύτερον δὲ αἱ ὑπόλοιποι.

Β) ΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΒΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΜΟΝΑΧΙΚΗΣ ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Αἱ ἀπὸ αἰῶνων ἰσχύουσαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κανονικαὶ⁴ περὶ μοναχικοῦ βίου διατάξεις ἦτο φυσικὸν νὰ ἀποτελέσωσι τὴν βάσιν τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει διοργανώσεως αὐτοῦ.

¹ Ὁ Ἀθανάσιος πρῶτος στηριχθεὶς εἰς τοὺς κανόνας Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου συν-

1. «Καὶ γὰρ κατὰ διωρισμένην ἡμέραν τῆς αὐτῶν συνελεύσεως, καθ' ἣν ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία τὴν ἑαυτῆς εὐπρέπειαν ἀμφεβάλλετο, κατίσιν ἐκ τοῦ περιωνύμου ὄρους Ὀλύμπου, Ἀθῶν τε καὶ τῆς Ἰθῆς ἀλλὰ μὴν... περιφανῶς τὴν ὀρθοδοξίαν κηρύττοντες». (Ἰωσήφ Γενεσίου Βασιλαῖα βιβλ. 4ον σ. 82 Ἐκδ. Βόν.).

2. Β. Στεφανίδου Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία β, 419.

3. Λαύρα=διάδρομος, στενωπὸς, δίοδος. Κατὰ τὸ δευτέρον ἡμισοῦ τῆς 3ης ἐκατονταετηρίδος ἐκαλεῖτο λαύρα ἡ μονὴ ἢ ἀποτελουμένη ἐξ ἀθροίσματος καλυδῶν (καλλιῶν) Β. Στεφανίδου ἐνθ. ἀνωτ. α, 140.

4. Αἱ εἰς τοὺς κανόνας τῆς ἐκκλησίας ἀναφερόμεναι.

έταξε τὸ «*Τυπικὸν*¹ τῆς *Λαύρας*»². Χάρις εἰς αὐτὸ ἡ Μονὴ τῆς Λαύρας ἀπέβη τὸ ὑπόδειγμα τῆς διοργανώσεως πασῶν τῶν ἄλλων Μονῶν. Ἐν τῷ τυπικῷ του ὁ Ἅθανασιος ἐξίστορεῖ τὰ τοῦ βίου αὐτοῦ, κηρύσσει τὸ ἀνεξάρτητον καὶ αὐτοκέφαλον τῆς Μονῆς, ὀρίζει τὸν τρόπον τοῦ διορισμοῦ καὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ Ἡγουμένου, τὰ τῆς δοκιμασίας εἰσοδοχῆς καὶ ἀποβολῆς τῶν μοναχῶν καὶ γενικῶς καθορίζει τὰ τοῦ βίου αὐτῶν.

Ἐν συνεχείᾳ καὶ ἐκ διαφόρων περιστατικῶν λόγων ἐξεδόθησαν πολλαὶ εἰδικαὶ ἐκκλησιαστικαὶ καὶ πολιτικαὶ διατάξεις (τυπικά, χρυσόβουλλα, Σιγίλλια κλπ.) διὰ τῶν ὁποίων ἐσκοπεῖτο ἡ διοργάνωσις τῆς Μοναχικῆς Πολιτείας τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Καὶ αὗται, ἐπ' ἴσης, ἀπέρρυσαν ἐκ τῶν γενικῶν περὶ μοναχικοῦ βίου κανονικῶν διατάξεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Κυριώτεραι δὲ τούτων εἶναι αἱ ἑξῆς:

α) **Τυπικὸν Ἰωάννου τοῦ Τζιμισκῆ**³.—Μετὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Λαύρας ὑπὸ τοῦ Ἁθνασιῶτου οἱ παλαιότεροι μοναχοί, νομίσαντες ὅτι οὗτος καταλύει τοὺς ἀρχαίους θεσμούς, ἐξηγγέθησαν καὶ ἀπετάθησαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην τὸν Τζιμισκῆν. Οὗτος ἀπέστειλεν εἰς Ἅγιον Ὄρος τὸν Ἡγούμενον τοῦ Στουδίου Εὐθύμιον, ὅστις συγκαλέσας ἐν Καρυαῖς τοὺς Ἡγουμένους καὶ τοὺς ἐγκριτοτέρους τῶν μοναχῶν συνέταξε τῇ συνεργασίᾳ αὐτῶν τὸν πρῶτον, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, καταστατικὸν χάρτην τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ὁ ὁποῖος κυρωθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος διὰ χρυσοβούλλου κατὰ τὸ 972 φέρει τὸν τίτλον «*Τυπικὸν τοῦ εὐσεβοῦς αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Τζιμισκῆ*»⁴. Σύγκειται ἐξ 28 κεφαλαίων. Δι' αὐτοῦ κανονίζονται τὰ περὶ Συνάξεως (συνελεύσεως) τῶν Ἡγουμένων καὶ καθορίζονται τὰ δικαιώματα αὐτῶν καὶ τοῦ Πρώτου, ὁ τρόπος τῆς προσδοχῆς καὶ ἀποβολῆς ἐκ τῆς Μονῆς κλπ.

β) **Τυπικὸν Κωνσταντίνου Θ' τοῦ Μονομάχου**⁵.—Ἐκ τῆς μὴ ἀκριβοῦς τηρήσεως τοῦ τυπικοῦ τοῦ Τζιμισκῆ προέκυψαν ζητήματα, ἅτινα ἠνάγκασαν τὴν Σύναξιν νὰ ἀποταθῆ εἰς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντίνου Θ' τὸν Μονομάχον. Οὗτος ἀπέστειλεν εἰς Ἅγιον Ὄρος τὸν Ἡγούμενον τῆς ἐν Κων]πόλει μονῆς τοῦ Τζιαντζιλούκη. Συνετάχθη τότε τὸ Τυπικὸν Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, τὸ ὁποῖον ἐπεκυρώθη διὰ χρυσοβούλλου ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος κατὰ τὸ 1046. Σύγκειται τοῦτο ἐκ 15 κεφαλαίων. Μεταρρυθμίζονται δι' αὐτοῦ ἐπὶ τὸ βέλτιον αἱ διατάξεις περὶ δικαιοδοσίας τῆς Συνάξεως καὶ τοῦ Πρώτου, διακανονίζονται αἱ οἰκονομικαὶ σχέσεις τῶν μοναχῶν καὶ ἀποκλείονται ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὁρους αἱ γυναῖκες, οἱ ἀγένειοι καὶ οἱ εὐνοῦχοι.

γ) **Τὸ χρυσόβουλλον τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονικοῦ Β' τοῦ Παλαιολόγου κατὰ τὸ 1313**⁶.—Ἡ αὐξησις τῆς ἐπιρροῆς καὶ τῆς δυνάμεως τῶν Μονῶν ἐπέφερε βαθμηδὸν τὴν μείωσιν τῆς θέσεως τοῦ Πρώτου. Τῇ ἐπεμβάσει τοῦ Πατριάρχου Νήφωνος ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος Β' ὁ Παλαιολόγος διὰ χρυσοβούλλου ἐπικυροῦντος πατριαρχικῶν Σιγίλλιον ὀρίζει ὅπως ὁ Πρῶτος δέχεται τὴν πατριαρχικὴν ἐπισφράγισιν. Ἐκτοτε τὸ Ἅγιον Ὄρος ὑπάγεται εἰς τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχείου Κων]πόλεως.

1. Τυπικὸν ἐνταῦθα σημαίνει τὸν ἐσωτερικὸν κανονισμόν τῆς μονῆς. Τοῦτο συνέτασσε συνήθως ὁ ἴδρυτής καὶ κτίτωρ τῆς μονῆς, δι' ὃ καὶ ἐκαλεῖτο Κτιτορικὸν Τυπικόν. Τὰ Τυπικά τῶν Μοναστηρίων ἐβασίζοντο κυρίως εἰς τὰ τυπικά τῶν μεγάλων μονῶν Σάββα, Στουδίου, Λαύρας καὶ Ἰσχυον ἐφ' ὅσον δὲν προσέκρουον εἰς τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου.

2. Βλέπε τοῦτο ἐν Meyer, Die Haupturkunden für die Geschichte der Athos Klöster σ. 102 κ. ἐ. Μ. Γεωργίου Ὁ Ἅθως σ. 245 κ. ἐ.

3. Βλ. τοῦτο ἐν Meyer ἐνθ. ἄνωτ. σ. 141 κ. ἐ. Γ. Σμυρνάκη Τὸ Ἅγιον Ὄρος σ. 293 κ. ἐ. Γ. Χατζηιωάννου Χρυσόβουλλα καὶ Τυπικά σ. 5.

4. Τὸ πρωτότυπον σώζεται ἐν Καρυαῖς καὶ εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «*Τράχος*» ἐκ τοῦ δέματος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγράφη.

5. Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Meyer ἐνθ. ἄνωτ. σ. 151 κ. ἐ. Σμυρνάκη ἐνθ. ἄν. σ. 300 κ. ἐ. Χατζηιωάννου ἐνθ. ἄνωτ. σ. 14.

6. Meyer ἐνθ. ἄνωτ. σ. 190 κ. ἐ. Χατζηιωάννου σ. 1.

δ) **Τόμος και Τύπος τοῦ Ἀγίου Ὁρους και τοῦ Πρωτάτου**¹.—Λόγω προστριβῶν ὁ Πατριάρχης Ἀντώνιος ὁ Δ' ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπέστειλεν εἰς Ἅγιον Ὅρος τοὺς Μητροπολίτας Θεσσαλονίκης Γαβριὴλ καὶ Βερροίας Δανιήλ, οἱ ὅποιοι ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Ἠγουμένων καὶ λογίδων μοναχῶν συνέταξαν τὸ ὡς ἄνω τυπικὸν κατὰ τὸ 1394. Δι' αὐτοῦ καθωρίσθη ἡ ἱεραρχικὴ τάξις τῶν Μονῶν καὶ διεκανονίσθησαν τὰ περὶ δοκίμων², χειροτονιῶν καὶ μνημοσύνου τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Κατεβλήθη δὲ προσπάθεια ὅπως στερεωθῇ ἡ διαρκῶς κλονιζομένη ἐξουσία τοῦ Πρώτου.

ε) **Τὸ χρυσόβουλλον Μανουὴλ Β' τοῦ Παλαιολόγου (1406)**³.—Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν τελευταίαν ἀξίαν λόγου ἐπέμβασιν τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας εἰς τὰ τοῦ Ἀγίου Ὁρους.

Δι' αὐτοῦ ἀναγνωρίζεται εἰς τοὺς μοναχοὺς ἡ νομὴ τῶν κτημάτων των, τῆς κληρονομίας των μετὰ τὸν θάνατόν των περιερχομένης εἰς τὴν Μονὴν καὶ ὀρίζονται τὰ περὶ ἐκλογῆς τῶν Ἠγουμένων καὶ διοικήσεως τῶν Μονῶν.

Μετὰ τὴν ἄλυσιν διὰ διαφόρων φερμανίων τῶν Σουλτάνων ἀνεγνωρίσθη ἡ ἐκκλησιαστικὴ καὶ πολιτικὴ δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τοῦ Ἀγίου Ὁρους καὶ ἡ αὐτονομία αὐτοῦ. Οἱ Ἀγιορεῖται μοναχοὶ χαρακτηρίζονται ὑπὸ τῶν φερμανίων ἐλεύθεροι καὶ ἀσύδοτοι, ὡς μὴ ὑπαγόμενοι, εἰς ὅσας ὑποχρεώσεις ὑπῆγοντο οἱ ἄλλοι Ὄθωμανοὶ ὑπήκοοι. Οἱ Πατριάρχαι πλέον διὰ Σιγίλλίων ἐπιλαμβάνονται τῶν ζητημάτων τοῦ Ἀγίου Ὁρους. Οὕτως ἔχομεν :

στ) **Σιγίλλιον τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Β' (1574)**⁴.—Διενέξεις λόγῳ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ἰδιορρύθμου⁵ βίου ἠνάγκασαν τὸν Πατριάρχην Ἱερεμῖαν⁶ ἀποστείλῃ κατὰ τὸ 1573 εἰς Ἅγιον Ὅρος ὡς Ἐξαρχον τὸν Πατριάρχην Ἀλεξάνδρειας Σίλδεστρον, ὁ ὅποιος ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Πρώτου, τῶν Ἠγουμένων καὶ τοῦ ἐπισκόπου Ἱερισσοῦ συνέταξε νέον τυπικὸν ἐπικυρωθὲν διὰ πατριαρχικοῦ Σιγίλλίου. Δι' αὐτοῦ ἐπιδιώκεται ἡ καταπολέμησις τοῦ ἰδιορρύθμου καὶ ἡ προάσπισις τοῦ κοινοβίου⁵, ρυθμίζονται δὲ τὰ περὶ κελλίων καὶ σκητῶν⁵.

ζ) **Τυπικὸν τοῦ Πατριάρχου Γαβριὴλ τοῦ Δ' (1783)**⁶.—Ἀποτελεῖται ἐκ 18 κεφαλαίων. Δι' αὐτοῦ διαιροῦνται αἱ εἴκοσι Μοναὶ τοῦ Ἀγ. Ὁρους εἰς πέντε τετράδας, καθιεροῦται ὁ θεσμὸς τῆς Ἐπιστασίας⁷, ὀρίζεται ἡ ἀρμοδιότης αὐτῆς καὶ ρυθμίζονται διάφορα ἄλλα δευτερεύοντα ζητήματα.

η) **Τυπικὸν τοῦ 1810**⁸.—Συνετάχθη ὑπὸ τῶν Ἀγιορεϊτῶν καὶ ὑπεβλήθη εἰς τὸν Τοῦρκον Βαλῆν (Γ. Διοικητὴν) τῆς Θεσσαλονίκης. Δι' αὐτοῦ διακανονίζονται τὰ τῆς διαχειρίσεως τῶν Μονῶν καὶ ὀρίζεται μόνιμος ἱερά συνάξις ἀποτελουμένη ἐξ εἴκοσιν ἀντιπροσώπων τῶν Μονῶν. Ὡσαύτως διατάσσονται τὰ περὶ εἰσόδου καὶ ἐξόδου τῶν μοναχῶν, πωλήσεως κελλίων καὶ κατάβολῆς φόρων.

θ) **Οἱ Κανονισμοί**. Παρὰ τὴν ὑπαρξίν των διαφόρων τούτων Τυπικῶν, Σιγίλλίων κλπ. οὐχὶ σπανίως προεκαλοῦντο διαφωνίαι, ξριδες καὶ ἄλλαι ἀταξίαι, αἵτινες ἐπέβαλλον τὴν ἀναθεώρησιν, ἀνασύνταξιν καὶ κωδικοποίησιν αὐτῶν συνοδευομένην ὑπὸ ἐπισήμου κυρώσεως ἵνα ἀποκτηθῇ ἡ πρὸς ἐπιβολὴν ἀπαιτουμένη ἰσχὺς. Πρὸς τοῦτο ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Β' ἀπέστειλε κατὰ τὸ 1874 ἐν *Σχέδιον Κανονισμοῦ* ἄλλ' οἱ Ἀγιορεῖται ἀπέρριψαν αὐτό. Ἐν τούτοις ὁ Κανονισμὸς συγκείμενος ἐξ 153 ἀρθρῶν ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου καὶ τοῦ Μικτοῦ συμβουλίου κατὰ

1. Meyer ἔνθ. ἄνωτ. σ. 195 κ. ε. Σμυρνάκη ἔνθ. ἄνωτ. σ. 308.

2. Δόκιμος καλεῖται ὁ ὑποψήφιος μοναχὸς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δοκιμασίας αὐτοῦ.

3. Meyer ἔνθ. ἄνωτ. σ. 203 κ. ε. Χατζηιωάννου ἔνθ. ἄνωτ. σ. 47.

4. Meyer ἔνθ. ἄνωτ. σ. 215 κ. ε.

5. Διευκρίνισιν τῶν ὄρων τούτων βλέπε κατωτέρω.

6. Meyer ἔνθ. ἄνωτ. σ. 243 κ. ε.

7. Διευκρίνισιν βλ. κατωτέρω.

8. Περίληψις ὑπάρχου ἐν Κοσμᾷ Βλάχου «Ἡ Χερσόνησος τοῦ Ἀγίου Ὁρους Ἄθω» σ. 122 κ. 4.

τὸ 1876 καὶ κατεχωρήθη ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ὀθωμανικῶν Νόμων ὑπὸ τὸν τίτλον «Κανονισμὸς τῶν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει μοναστηρίων τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρωμαϊκοῦ Πατριαρχείου». Οὗτος κηρύσσει τὴν ἐξάρτησιν τῶν Μονῶν τοῦ Ἁγ. Ὄρους ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καὶ διευθετεῖ τὰ τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως τῶν Μονῶν. Πλὴν ὁμοῦ ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῶν Ἁγιορειτῶν ὡς μὴ συνταχθεὶς τῇ συνεργασίᾳ αὐτῶν. Ἡ ἀνάγκη ὁμοῦ κανονισμοῦ προέβαλλεν ἐπιτακτικῆ. Ὡς ἐκ τούτου κατὰ τὸ 1880, κατ' ἐντολὴν τῆς Κοινότητος πλέον, συνετάχθησαν νέοι κανονισμοὶ ὑπὸ τῶν Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου καὶ Μελχισεδέκ Βατοπεδινοῦ ἐξ ἄρθρων 215. Καὶ οὗτοι ὁμοῦ παρέμειναν ἀνεφάρμοστοι μέχρις οὗ ὁ μεγαλοπράγμων Πατριάρχης Ἰωακείμ δ' Γ' ἀπέστειλεν Ἐξάρχον εἰς Ἅγιον Ὄρος τὸν Μητροπολίτην Κασσανδρείας Εἰρηναῖον. Τῇ συνεργασίᾳ τούτου καὶ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος κατηρτίσθησαν οἱ «Γενικοὶ Κανονισμοὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω»¹ ψηφισθέντες ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τῇ 31ῃ Ὀκτωβρίου 1911 καὶ τυχόντες τῆς πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς κυρώσεως τῇ 9ῃ Ἰανουαρίου 1912. Ἐν αὐτοῖς κωδικοποιοῦνται πᾶσαι αἱ θεμελιώδεις διατάξεις τῶν Τυπικῶν, Χρυσοβούλλων, Σιγιλλίων καὶ Φιρμανίων ὡς καὶ τὰ τῶν ἀγράφων ἐθίμων. Δύναται τις νὰ εἴπῃ ἕτι ἀποτελοῦσιν οὗτοι σταθμὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ μοναχικοῦ βίου τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καθ' ὅσον ἐν αὐτοῖς ἔχει ἀποτυπωθῆ τὸ μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας αἰωνόβιον καθεστῶς τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1912 ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἁγ. Ὄρους ἐπεβάλλετο νὰ προσαρμωθῶσιν οἱ Γενικοὶ οὗτοι Κανονισμοὶ πρὸς τὴν νέαν κατάστασιν. Πλὴν ὁμοῦ τὰ συμφέροντα τῶν μεγάλων δυνάμεων δὲν ἐπέτρεπον τὴν ὀριστικὴν κατακύρωσιν τῆς κυριαρχίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους². Ἐξηκολούθησαν λοιπὸν ἰσχύοντες, ὡς εἶχον, οἱ Γενικοὶ Κανονισμοὶ χωρὶς ὁμοῦ οὔτε συνεχῶς νὰ ἐφαρμόζωνται οὗτοι, οὔτε εἰς πᾶσας αὐτῶν τὰς διατάξεις, λόγῳ τῆς τοιαύτης ἐκκρεμότητος.

ι) Ὁ Καταστατικὸς Χάρτης.—Διὰ τῆς κατὰ Ἰούλιον 1923 συνθήκης τῆς Λωζάννης ἀνεγνωρίσθη ἡ κυριαρχία τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους οὕτω δὲ ἐτερματίσθη ὀριστικῶς ἡ μέχρι τότε ὑπάρχουσα ἐκκρεμότης.

Κατὰ Μίτιον τοῦ 1924 συνέστη ἐν Καραϊς πενταμελὴς ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Ἀρχαδίου Βατοπεδινοῦ, Ἀθανασίου Παντοκροτορινοῦ, Εὐδοκίμου Ξηροποταμινοῦ, Εὐλογίου Ἀγιοπαυλίτου καὶ Βαβλαᾶμ Γρηγοριάτου, ἥτις ἐξεπόνθησε σχέδιον Καταστατικοῦ Χάρτου. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐψηφίσθη κατὰ τὴν 10ην Μαΐου 1924 ὑπὸ τῆς ἐν Καραϊς συνεληθούσης γενικῆς συνελεύσεως τῶν Ἁγιορειτῶν πατέρων, τῆς κληθείσης Ἐκτάκτου Διπλῆς Συνάξεως, καθ' ὅσον ἀπετελεῖτο ἐκ τεσσαράκοντα ἀντιπροσώπων (δύο ἐξ ἐκάστης μονῆς) καὶ ὑπεβλήθη πρὸς κύρωσιν εἰς τὸ Οἰκουμηνικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Ἡ τελευταία αὕτη παρέπεμψε τὸ σχέδιον εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν συγκροτηθεῖσαν ἐπιτρο-

1. Δ. Νικολαΐδου «Ὀθωμανικοὶ κώδικες» τ. 3 σ. 2793 κ. ἐ. Georges Young «Corps de Droit Ottoman» τ. 2 σ, 41 κ. ἐ.

2. Ἀνάλυσιν τούτων βλ. ἐν Δ. Πετρικάκου «Τὸ Μοναχικὸν Πολίτευμα τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω» σ. 18 κ. ἐ.

3. Ἡ Συνθήκη τοῦ Λονδίνου (Μάϊος 1913) περὶ εἰρήνης μεταξύ Τουρκίας καὶ τῶν Βαλκανικῶν συμμάχων ἐπιφυλάσσει εἰς τὰς μεγάλας δυνάμεις νὰ ἀποφασίσωσι περὶ τῆς τύχης τοῦ Ἁγ. Ὄρους. Ἡ Τουρκία καὶ οἱ σύμμαχοι ἐμπιστεύονται εἰς τὰς μεγάλας δυνάμεις... ἐνὰ ἀποφασίσουν περὶ τῆς τύχης... καὶ περὶ τῆς Χερσονήσου τοῦ Ἄθω» (Ἄρθρ. 5). Ἡ Συνθήκη εἰρήνης τοῦ Βουκουραστίου (Δύγουστος 1913) οὐδὲν ἀναφέρει περὶ Ἁγίου Ὄρους. Ἡ πρεσβευτικὴ συνδιάσκεψις τοῦ Λονδίνου (Νοεμβρίος 1913) ἀνακοινεῖ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τὸ περίεργον ἐκεῖνο πρωτόκολλον, καθ' ὃ, τῇ ἀξιῶσει τῆς Τσαρρικῆς Ρωσίας, ὁ Ἄθωσ θὰ ἔχῃ αὐτονομίαν ἀνεξάρτητον καὶ οὐδέτερον. Ἐξ ἄλλου ὁ μετ' ὀλίγον κηρυχθεὶς παγκόσμιος πόλεμος ἀφήκεν ἐκκρεμὴ τὴν τακτοποιῆσιν τοῦ Ἁγιορειτικοῦ ζητήματος.

πείαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν¹ τοῦ Ἀθ. Εὐταξίου πρὸς ἐπεξεργασίαν καὶ γνωμάτευσιν. Ἡ ἐπιτροπεία ἐπεχείρησε κατ' ἀρχάς νὰ ἀνασυντάξῃ τοῦτον ἐξ ὑπαρχῆς, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ ὅτι ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ παρ' αὐτῇ ἀντιπρόσωποι δὲν εἶχον τοιαύτην ἐξουσιοδότησιν παρὰ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος (πράγμα ὑπερ ἐπέφερε βραδύτητα εἰς τὰς ἐργασίας τῆς ἐπιτροπείας), ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐδημιουργήθη τὸ πατριαρχικὸν ζήτημα διὰ τῆς ἀπελάσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντίνου τοῦ Στ', μὲ ἀδελφον τὸν χρόνον τῆς λύσεώς του, προὔτιμωσε νὰ συντάξῃ σχέδιον ψηφίσματος τῆς τότε Ἐθνοσυνελεύσεως καὶ σχέδιον Νομοθετικοῦ Διατάγματος κυροῦντος τὸν Καταστατικὸν Χάρτην ἐφ' ὅσον δὲν ἀντίκειται εἰς τὰς διατάξεις αὐτοῦ (τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος). Τὰ δύο ταῦτα σχέδια ἐγκριθέντα ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἱ. Κοινότητος μετὰ εἰδικὴν ὑπ' αὐτῆς ἐξουσιοδότησιν, ὑπεβλήθησαν μετὰ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν πρὸς κύρωσιν ὑπὸ τῆς Ἐθνοσυνεύσεως. Καὶ τὸ μὲν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπεκύρωσε πάντα ταῦτα, ἀλλὰ μετὰ τινων τροποποιήσεων, δι' ἀποφάσεως αὐτοῦ ἀναγραφομένης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 1861/1625 πατριαρχικῷ ἐγγράφῳ, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὡσαύτως ἐψήφισεν αὐτά. Οὕτω τὸ μὲν σχέδιον ψηφίσματος ἀπετέλεσε τὸ δέκατον κεφάλαιον (ἄρθρ. 106—109) τοῦ προσωρινῶς ἰσχύσαντος Συντάγματος τοῦ 1926², τὸ δὲ σχέδιον νομοθετικοῦ διατάγματος ἀπετέλεσε τὸ ἀπὸ 10 Σεπτεμβρίου 1926 Νομοθετικὸν Διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐπεκυρώθη ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι πᾶσα διάταξις τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου ἀντικειμένη εἰς τὰς διατάξεις τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος οὐδεμίαν ἔχει ἰσχύν³. Καὶ τὸ μὲν Νομοθετικὸν Διάταγμα σύγκειται ἐκ 44 ἀρθρων, ὁ δὲ Καταστατικὸς Χάρτης ἐξ 188. Ἡ Μοναχικὴ λοιπὸν Πολιτεία τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἶναι συγκεκροτημένη καὶ διοικεῖται βάσει 1) τοῦ ἀρθρ. 103 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος τοῦ 1926, 2) τοῦ ἀπὸ 10 Σεπτεμβρίου 1926 Νομοθετικοῦ Διατάγματος καὶ 3) τῶν μὴ ἀντιτιθεμένων εἰς τὸ Νομοθετικὸν τοῦτο Διάταγμα διατάξεων τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου.

2. Η ΣΥΧΓΡΟΝΟΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΙΣ

Α) Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΙΣ

Συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω τὸ Ἁγιον Ὄρος ἀποτελεῖ, οὕτως εἰπεῖν, Ὀμόσπονδον Πολιτείαν τὸ πολίτευμα τῆς ὁποίας ἔχει κατοχυρωθῆ συνταγματικῶς διὰ τοῦ ἀρθρ. 103 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος, ὅπερ ἔχει ὡς ἑξῆς:

« Ἡ κερσόνησος τοῦ Ἁθω, ἀπὸ τῆς Μεγάλης Βίβλας καὶ ἐξῆς, ἀποτελοῦσα τὴν περιοχὴν » τοῦ Ἁγίου Ὄρους, εἶναι κατὰ τὸ ἀρχαῖον τοῦτου προνομιακὸν καθεστῶς αὐτοδιοικητὸν τμήμα » τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, τοῦ ὁποῦ ἡ κυριαρχία παραμένει ἀθικτος ἐπ' αὐτοῦ. Ἐξ ἀπόψεως » πνευματικῆς διατελεῖ τὸ Ἁγιον Ὄρος ὑπὸ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ὅλοι οἱ μονάζοντες εἰς αὐτὸ ἀποκτῶσι τὴν Ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν ἅμα τῇ προσ- » λήφει αὐτῶν ὡς δοκίμων ἢ μοναχῶν χωρὶς ἄλλην διατύπωσιν.

» Τὸ Ἁγιον Ὄρος διοικεῖται κατὰ τὸ καθεστῶς αὐτοῦ ὑπὸ τῶν εἰκοσι Ἱερῶν Μονῶν του, μεταξὺ » τῶν ὁποίων εἶναι κατανεμημένη ὀλόκληρος ἡ κερσόνησος τοῦ Ἁθω καὶ διατελεῖ ἀναπαλλο- » τριῶτον τὸ ἔδαφος αὐτῆς. Ἡ διοίκησις ἀσκεῖται δι' ἀντιπροσώπων τῶν Ἱερῶν Μονῶν του, » ἀποτελοῦντων τὴν Ἱερὰν Κοινότητα. Οὐδεμίαν ἀπολύτως μεταβολὴ ἐπιτρέπεται τοῦ διοικητη- » κοῦ συστήματος ἢ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, οὐδὲ τῆς Ἱεραρχικῆς τάξεως » καὶ τῆς θέσεως αὐτῶν πρὸς τὰ ὑποτελῆ των ἐξαρτήματα, ἀπαγορεύεται δὲ ἡ ἐγκαταδίωξις ἐν » αὐτῷ ἑτεροδόξων ἢ σχισματικῶν.

1. Μετὰ τῆς ἐπιτροπείας συνέπραττον καὶ δύο ἀντιπρόσωποι τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος, οἱ Ἀθανάσιος Παντοκρατορινὸς καὶ Εὐλόγιος Ἀγιοπαυλίτης.

2. Τοῦτο ἐπανελήφθη αὐτούσιον ἐν τῷ Συντάγματι τοῦ 1927 (ἄρθρα 109—112) καὶ ἐπίσης αὐτούσιον ἐν τῷ Συντάγματι τοῦ 1952 μὲ τὴν μόνην διαφορὰν ὅτι ἐν αὐτῷ φέρεται ὡς ἐν ἀρθρον ὑπ' ἀριθ. 103.

3. Τὸ Νομοθ. Διάταγμα συνεπληρώθη ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ ν. 6010/29-31/1/1934.

- > Ὁ λεπτομερὴς καθορισμὸς τῶν Ἀγιορειτικῶν καθεστώτων καὶ τοῦ τρόπου τῆς λειτουργίας
- > αὐτῶν γίνεται διὰ Καταστατικοῦ χάρτου τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τὸν ὁποῖον, συμπράττοντος τοῦ
- > ἀντιπροσώπου τοῦ Κράτους, συντάσσοι μὲν καὶ ψηφίζουσι αἱ εἰκοσὶν Ἱεραὶ Μοναί, ἐπικη-
- > ρώνουσι δὲ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων.
- > Ἡ ἀρχιεὶς τήρησις τῶν Ἀγιορειτικῶν καθεστώτων τελεῖ, ὡς πρὸς μὲν τὸ πνευματικὸν μέ-
- > ρος, ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτεῖαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς πρὸς δὲ τὸ διοικητικόν,
- > ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Κράτους, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει ἀποκλειστικῶς καὶ ἡ διαφύλαξις τῆς
- > δημοσίας τάξεως καὶ ἀσφαλείας.
- > Αἱ ἀνωτέρω ἐξουσίαι τοῦ Κράτους ἀσχοῦνται διὰ Διοικητοῦ, τοῦ ὁποῖου τὰ δικαίωματα
- > καὶ καθήκοντα καθὼς καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Μοναστηριακῶν ἀρχῶν καὶ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος
- > ἀσκουμένη δικαστικὴ ἐξουσία, καὶ τέλος τὰ τελωνειακὰ καὶ φορολογικὰ πλεονεκτήματα τοῦ
- > Ἁγίου Ὁρους, καθορίζονται διὰ νόμου¹.

B) ΜΟΝΑΙ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΟΙ

Μέλη τῆς (δμοσπύδου) μοναχικῆς πολιτείας τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἶναι αἱ εἰκοσὶν². Ἱεραὶ Κυριαρχικαὶ Μοναί³ αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι εἶναι πᾶσαι Βασιλικαὶ⁴, Πατριαρχικαὶ καὶ Σταυροπηγιακαὶ⁵, καὶ διαιροῦνται, ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ βίου τῶν μοναχῶν των, εἰς Κοινοβίους⁶, καὶ Ἰδιόρρυθμοι⁷.

1. Ἡ αὐτονομία καὶ αἱ λοιπαὶ προνομίαι τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἦτο φυσικόν νὰ ἀναγνωρισθοῦν καὶ κυρωθοῦν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ἀφ' οὗ εἶχον χορηγηθῆ καὶ ἀναγνωρισθῆ διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων καὶ τοῦ Ὄθωμανικοῦ Κράτους καὶ εἶχον τύχει καὶ διεθνούς κυρώσεως διὰ τοῦ ἐξαφίου 8 τοῦ 62ου ἄρθρου τῆς Βερολίνου συνθήκης, τὸ ὁποῖον ἔχει οὕτω. «Ὁρος Ἄθως. Οἱ μοναχοὶ τοῦ ὄρους Ἄθω, οἰοσθήποτε καὶ ἂν εἶναι ὁ τόπος τῆς καταγωγῆς αὐτῶν θὰ διατηρήσουν τὰς μέχρι τοῦδε κτήσεις καὶ πλεονεκτήματα αὐτῶν καὶ θὰ ἀπολαμβάνουν, ἀνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως, πλήρους ἰσότητος δικαιωμάτων καὶ προνομίων».

2. Αὗται κατὰ τὴν ἀνάκθεσιν κρατοῦσαν ἱεραρχικὴν τάξιν εἶναι αἱ ἐξῆς: 1) Μεγίστης Λαύρας 2) Βατοπεδίου. 3) Ἰβήρων. 4) Χελανδαρίου ἢ Χιλιανδαρίου (Σερβική). 5) Διονυσίου. 6) Κουτλουμουσίου 7) Παντοκράτορος. 8) Ξηροποτάμου. 9) Ζωγράφου. (Βουλγαρική). 10) Δοχειαρίου. 11) Καρκαλίου. 12) Φιλοθέου. 13) Σίμωνος Πέτρας. 14) Ἁγίου Παύλου. 15) Σταυρονικήτα. 16) Ξενοφώντος. 17) Γρηγορίου. 18) Ἐσφιγμένου. 19) Ρωσσικοῦ (Ἁγ. Παντελεήμονος—Ρωσική). 28) Κωνσταμονίτου ἢ Κασταμονίτου. (Ἄρθρον 1 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου—Κ. Χ.).

3. Ἡ Μονὴ εἰς τὸ Ἅγιον Ὁρος εἶναι ἴδρυμα αὐτοδιοικητὸν καὶ κυρίαρχον, τὸ ὁποῖον κατέχει κατ' ἀπόλυτον κυριότητα ὀρισμένον ἀγιορειτικόν ἔδαφος καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ διαβίου μοναχοί, ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν, ἀπεριορίστως.

4. Βασιλικαὶ μοναὶ ἐκαλοῦντο αἱ μοναὶ αἱ ἱδρυόμεναι ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, οἱ ὁποῖοι διὰ χρυσοβύλλων ἀπήλλασσον αὐτὰς παντὸς φόρου καὶ ἐχορήγουν εἰς αὐτὰς διάφορα προνόμια. Νικ. Μίλας Ἐκκλ. Δίκαιον μεταφ. Μ. Ἀποστολοπούλου σ. 958, Βαφείδου ἔνθ. ἄνωτ. τομ. Γ' μέρος α' σ. 119. Β. Στεφανίδου ἔνθ. ἄνωτ. 6', 421.

5. Ὡς πρὸς τὸν ἀρχιερέα, εἰς ὃν ὑπάγονται, αἱ μοναὶ διαιροῦνται εἰς ἐπαρχιακὰς ἢ ἐνοριακὰς καὶ Πατριαρχικὰς ἢ Σταυροπηγιακὰς. Ἐπαρχιακαὶ καλοῦνται αἱ μοναὶ αἱ ὑπαγόμεναι εἰς τὸν ἐπίσκοπον, εἰς τοῦ ὁποῖου τὴν περιοχὴν εὐρίσκονται καὶ μνημονεύουσαι τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Πατριαρχικαὶ ἢ Σταυροπηγιακαὶ εἶναι αἱ μοναὶ, αἱ ὁποῖαι δὲν ὑπάγονται εἰς τὸν ἐπίσκοπον τοῦ τόπου ἐνθα εὐρίσκονται ἀλλ' εἰς τὸν Πατριάρχην, εἰς τοῦ ὁποῖου τὴν περιοχὴν (τὸ κλίμα) εἶναι ἐκτισμέναι. Δικαίωμα ἱδρύσεως τοιούτων μονῶν ἔχει πᾶς Πατριάρχης ἐντὸς τῆς περιοχῆς του, ὃ δὲ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως εἰς πᾶσαν περιοχὴν. Ν. Μίλας ἔνθ. ἄνωτ. Πάλλη καὶ Ποτλῆ ἔνθ. ἄνωτ. 6, 40—42. ε, 110.112. στ' 257.262. Ἰουστ. Νεαρ. 67. Βαφείδου ἔνθ. ἄνωτ. Β. Στεφανίδου ἔνθ. ἄνωτ. 6, 419.

6. Κοινόβιοι καλοῦνται αἱ μοναὶ, εἰς τὰς ὁποίας οἱ μοναχοὶ ἔχουν τα πάντα κοινά, συντρέφουν ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὴν ἴδιαν τράπεζαν καὶ λαμβάνουν ἐκ τῆς μονῆς τὸν ἱματισμὸν, τὴν ὑπόδησιν καὶ πάντα τὰ λοιπὰ χρειώδη. Ἴδιαν περιουσίαν δὲν ἔχουν. Μίλας ἔνθ. ἄνωτ. σ. 959-960 Βαφείδου ἔνθ. ἄνωτ. 6, 85. Εἰς τὸ Ἅγιον Ὁρος Κοινόβιοι Μοναὶ εἶναι ἔνδεκα, αἱ ὑπ' ἀριθ. 5, 6, 9, 11, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20 τοῦ ἀνωτέρω καταλόγου.

7. Ἰδιόρρυθμοι καλοῦνται αἱ μοναὶ, εἰς τὰς ὁποίας οἱ μοναχοὶ εἶναι δυνατόν νὰ ἔχουν ἴδιαν περιουσίαν. κληρονομουμένην ὁμοῦ ὑπὸ τῆς μονῆς των, παρασκευάζουν τὴν τροφὴν των εἰς τὰ κελλία των εἰς ἕκαστος καὶ μόνον ἐνίοτε κατὰ τὰς Κυριακὰς συντρέφουν εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν. Λαμβάνουν παρὰ τῆς Μονῆς ὀρισμένον χρηματικὸν ἐπίδομα καὶ συντρέφουν αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἐπιτιδόμενοι κατ' ἐλευθερίαν ἐκλογὴν εἰς διάφορα ἔργα. Αἱ ἀκολουθεῖαι ὁμοῦ κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς καὶ αἱ γενικαὶ ὑπηρεσίαι διεξάγονται ἀπὸ κοινοῦ. Μίλας ἔνθ. ἔνωτ. Βαφείδου ἔνθ. ἄνωτ. Στεφανίδου ἔνθα ἄνωτ. 6, 422. Ἰδιόρρυθμοι μοναὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἶναι ἑννέα αἱ ὑπ' ἀριθ. 2, 3, 4, 7, 8, 10, 12 καὶ 15 τοῦ αὐτοῦ καταλόγου.

Αἱ Μοναὶ αὐταὶ θεωροῦμεναι κατὰ πλάσμα ὡς ἀνεξάρτητοι καθ' ἑαυτὰς ἐπισκοπαί, ἔχουν τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα ἰδιοκτησίας ἐν Ἀγίῳ Ὄρει¹. Δὲν ἐπιτρέπεται ἢ αὐξήσις οὐδὲ ἢ ἐλάττωσις αὐτῶν², οὔτε ἢ μετατροπὴ Κοινοβίου εἰς Ἰδιόρρυθμον³. Μόνον Ἰδιόρρυθμος Μονὴ εἶναι δυνατόν, ὑπὸ ὠρισμένας προϋποθέσεις, νὰ μετατραπῆ εἰς Κοινόβιον⁴.

Ἡ ὅλη διοργάνωσις τῶν Μονῶν στηρίζεται ἐπὶ τῶν γενικῶν μοναστικῶν διατάξεων τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου. Ἐκάστη μονὴ ἀποτελεῖ τρόπον τινα μίαν μικρὰν πολιτείαν ἀνεξάρτητον, αὐτοδιοικήτην καὶ ἐλευθέραν καὶ ἔχει κέντρον ἕνα καθεδρικὸν ναόν, καλούμενον *Καθολικόν*.

Διὰ τὰ νὰ γίνῃ τις ὑπήκοος τῆς πολιτείας ταύτης, ἦτοι διὰ τὰ καρῆ⁵ μοναχὸς πρέπει νὰ ὑποστῆ δοκιμασίαν ἐνὸς μέχρι τριῶν ἐτῶν καὶ νὰ ἔχη ἡλικίαν 18 ἐτῶν συμπληρωμένων⁶, νὰ πληροῖ δὲ τοὺς ὑπὸ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου ἀπαιτούμενους ὑπολοίπους βρῶς⁷.

Ἐκάστη Μονὴ διοικεῖται ἐπὶ τῇ βᾶσει ἐσωτερικοῦ Κανονισμοῦ, τὸν ὅποιον ψηφίζουν τὰ μέλη αὐτῆς καὶ ἐγκρίνει ἢ προΐσταμένη τῶν Μονῶν ἀρχή, ἦτοι ἡ *Ἱερά Κοινότης*⁸. Κύριον διοικητικὸν σῶμα ἐκάστης Μονῆς εἶναι διαρκὲς συμβούλιον ἐξ 8-12 μοναχῶν, διακρινομένων διὰ τὸ ἦθος καὶ τὰς διοικητικὰς τῶν ἱκανότητας. Τὸ συμβούλιον τοῦτο καλεῖται εἰς μὲν τὰ κοινόβια *Γεροντία*, εἰς δὲ τὰ ἰδιόρρυθμα *Ἱερά Σύναξις τῶν Προϊσταμένων*.

Οἱ Προϊστάμενοι ἢ *Γέροντες* εἶναι ἰσόβιοι, ἐκτὸς ἐὰν ἐκπέσωσι τοῦ ἀξιωματῶς τῶν, ἕνεκα βαρέος παραπτώματος⁹, αὐτοὶ δὲ ἐν περιπτώσει κενώσεως θέσεως ἐκλέγουσι τοὺς νέους Προϊσταμένους ἢ *Γέροντας* ἐκ τῶν ἀδελφῶν τῆς Μονῆς¹⁰. Κατὰ τὰς Ἱεράς Συνάξεις (Συνελεύσεις), οὗτοι καταλαμβάνουσι τὰς θέσεις τῶν ἱεραρχικῶς ἀναλόγως τοῦ χρόνου τῆς προαγωγῆς τῶν¹¹. Εἰδικώτερον ἢ διοικήσις τῶν Μονῶν ἔχει ὡς ἑξῆς:

α) **Εἰς τὰς Κοινοβίους Ἱ. Μονάς** : Διοικεῖ ἡ *Γεροντία*¹², συμφώνως πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν Κανονισμόν. Τὴν ἐκτελεστικὴν¹³ ὁμῶς ἐξουσίαν ἀσκεῖ ὁ *Ἡγούμενος*¹⁴ μετὰ τῆς *Ἐπιτροπῆς*, ἣτις ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἢ τριῶν μελῶν τῆς Γεροντίας κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν λαμβανομένων καὶ ἐναλλασσομένων κατ' ἔτος. Ὁ Ἡγούμενος ἐκλέγεται βᾶσει ὠρισμένων προσόντων ὑπὸ τῶν ἐχόντων συμπληρώσει ἐξαετίαν ἀπὸ τῆς κουρᾶς, εἶναι ἰσόβιος καί, ὡς πνευματικὸς πατήρ, ἀσκεῖ μόνος τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν ἐν τῷ Κοινόβιῳ¹⁵.

β) **Εἰς τὰς Ἰδιόρρυθμους Ἱ. Μονάς** : Διοικεῖ ἡ *Ἱερά Σύναξις τῶν Προϊσταμένων*¹⁶ ἐπίσης συμφώνως πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν Κανονισμόν. Τὴν ἐκτελεστικὴν δὲ ἐξουσίαν ἐνταῦθα ἀσκεῖ ἡ *Ἐπιτροπὴ*¹⁷, τῆς ὁποίας τὰ μέλη (δύο ἢ τρία) λαμβά-

1. Ἄρθρον 2 Κ. Χ.

2. Ἄρθρον 3 Κ. Χ.

3. Ἄρθ. 4, 85 Κ. Χ.

4. Κουρὰ καλεῖται ἡ σταυροειδῆς κοπὴ τῶν τριῶν τῆς κεφαλῆς ἢ ὁποία λαμβάνει χώραν ἐν εἰδικῇ τελευτῇ ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ εἰς τὸν μοναχικὸν βίον. Εἶναι αὕτη δειγμα πλήρους ὑποταγῆς εἰς τὸν Θεόν. Μίλας Μνημ. ἔργον σ. 378 κ. ἐξ., 915 κ. ἐξ.

5. Ἄρθρ. 93 Κ. Χ.

6. α) Ὁρθή πίστις, β) ὁμολογία μοναχικῆ, γ) δῆλωσις βουλήσεως, δ) ὁμαλὴ πνευματικὴ κατάσταση κ.λ.π. Μίλας Μνημ. ἔργον 939 κ. ἐξ. Πάλλη καὶ Ποτλῆ Μνημ. ἔργον τ. 2 σ. 397, 398, 663 τ. 3 σ. 590 Νεαρ. 5.123.134.

7. Ἄρθρον 9 Κ. Χ.

8. Ἄρθρ. 108 Κ. Χ.

9. Ἄρθρ. 109 Κ. Χ.

10. Ἄρθρ. 111, 120 - 122 Κ. Χ.

11. Ἄρθρ. 90, 119, 120 Κ. Χ.

12. Ἄρθρ. 112-122 Κ. Χ.

13. Ἄρθρ. 108, 123, 125 Κ. Χ.

14. Ἄρθρ. 124 Κ. Χ.

νονται ἐκ τῆς Ἰ. Συνάξεως τῶν Προϊσταμένων, κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς προαγωγῆς των, ἐπὶ θητείᾳ ἐνὸς ἔτους. Προϊσταται τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ ἀρχαιότερος Προϊστάμενος.

Τὰ καθήκοντα καὶ δικαιώματα τῶν Μοναχῶν καὶ πᾶν ὄτι ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐν τῷ Μοναστηρίῳ διαβίωσιν καθορίζονται ὑπὸ τῶν ἐσωτερικῶν κανονισμῶν καὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου¹.

Γ) ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ²

Ἐκτὸς τῶν εἴκοσι κυριάρχων Ἱερῶν Μονῶν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος ὑπάρχουν καὶ ἕτερα μοναστικά ἱδρύματα, τὰ ὁποῖα ἐξαρτῶνται ἐξ αὐτῶν. Ταῦτα διαιροῦνται εἰς πέντε τάξεις: τὰς Σκήτας, τὰ Κελλία, τὰς Καλύβας, τὰ Καθίσματα καὶ τὰ Ἑσχατοστήρια. Οἱ Μοναχοὶ τῶν ἐξαρτημάτων τούτων ζοῦν ἀναχωρητικὸν βίον, κατὰ τρόπον ὅλως ἰδιόμορφον, ὁ ὁποῖος κατάγεται ἐκ τῶν πρώτων ἱδρυτῶν τοῦ μοναχισμοῦ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Τὰ ἐξαρτήματα ταῦτα εἶναι ἀναφαίρετα καὶ ἀναπαλλοτριώτα κτήματα τῶν κυριάρχων Ἱ. Μονῶν εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουν³, παραχωροῦνται δὲ (πλὴν τῶν Σκητῶν)⁴ δι' ἐγγράφου πράξεως, ἣτις καλεῖται «ὁμολόγον»⁵ ὑπὸ ὠρισμένους ἄδελφους. Οἱ Μοναχοὶ τῶν ἐξαρτημάτων θεωροῦνται ὡς ἀδελφοὶ τῆς Μονῆς εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει τὸ ἐξάρτημα καὶ ὑποχρεοῦνται εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν δρων τοῦ ὁμολόγου καὶ τῶν σχετικῶν διατάξεων τοῦ ἐσωτερικοῦ Κανονισμοῦ τῶν Μονῶν καὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου⁶. Οὐδεμία μετατροπὴ εἶδους τινὸς ἐξαρτήματος εἰς ἄλλο ἐπιτρέπεται⁷. Εἰδικώτερον ἢ διοργάνωσις τῶν ἐξαρτημάτων ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἡ Σκήτη⁸. Εἶναι μοναστικὸν ἱδρυμα ἐγκατεστημένον ἐπὶ ἐδάφους τῆς κυριάρχου Ἱερᾶς Μονῆς κατόπιν πράξεως τῆς Μονῆς ταύτης ἐγκεκριμένης ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινοτήτος καὶ ἐπικεκυρωμένης διὰ Πατριαρχικοῦ Σιγιλλίου Γράμματος. Ἐξωτερικῶς μὲν ἡ Σκήτη ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς κυριάρχου Μονῆς, ἐσωτερικῶς ὅμως εἶναι αὐτοδιοίκητος, βάσει ἐσωτερικοῦ κανονισμοῦ ἐγκεκριμένου ὑπὸ τῆς κυριάρχου Μονῆς. Ἐκάστη Σκήτη ἀποτελεῖται ἀπὸ σύνολον μεμονωμένων οἰκιῶν τῶν καλουμένων Καλυβῶν, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται περὶ ἓνα ναδὸν ὀνομαζόμενον Κυριακόν. Εἰς ἐκάστην Καλύβην διαμένουν τρεῖς μοναχοί, ὁ ἀρχαιότερος τῶν ὁποίων καλεῖται Γέρον οἱ δὲ ἕτεροι δύο ὑποτακτικοί. Οἱ Γέροντες κατ' ἔτος καὶ κατὰ μῆνα Μάτιον ἐκλέγουσι τὸν προϊστάμενον τῆς Σκήτης ὀνομαζόμενον Δικαῖον⁹ μετὰ τοῦ ἡμίσεος ἀριθμοῦ τῶν Συμβούλων (ὄντων 2 ἢ 4) τοῦ ἐτέρου ἡμίσεος ἐκλεγομένου ὑπὸ τῆς κυριάρχου Μονῆς¹⁰ Ἐκαστος τῶν ὑποτακτικῶν παραμένει ἰσοβίως εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Γέροντος¹¹.

1. Ἄρθρ. 84—125 Κ. Χ.

2. Ἄρθρ. 126—166 Κ. Χ.

3. Ἄρθρ. 126 Κ. Χ.

4. Αἱ σκήται ἀνακηρύσσονται διὰ Πατριαρχικοῦ Σιγιλλίου.

5. Ἄρθρ. 161, 162, Κ. Χ.

6. Ἄρθρ. 127, 144 Κ. Χ.

7. Ἄρθρ. 133 Κ. Χ.

8. Αἱ Σκήται εἶναι δώδεκα, διαιροῦνται δὲ εἰς κοινοβίους καὶ ἰδιορρυθμοὺς. Ἰδιορρυθμοὶ εἶναι ὀκτώ, ἦτοι: α) τῆς Μεγίστης Λαύρας 1) ἢ τῆς Ἁγ. Ἀννης καὶ 2) ἢ τῆς Ἁγ. Τριάδος (τῶν Καυσοκαλυβῶν), β) τοῦ Βατοπεδίου 3) ἢ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου, γ) τῶν Ἰβήρων 4) ἢ τοῦ Τιμίου Προδρόμου, δ) τοῦ Κουτλουμουζίου 5) ἢ τοῦ Ἁγ. Παντελεήμονος, ε) τοῦ Ἁγ. Παύλου 6) ἢ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου τοῦ Λάκτου, καὶ 7) ἢ τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, στ) τοῦ Ξενοφάντος 8) ἢ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου. Κοινοβιοὶ δὲ εἶναι τέσσαρες: α) τοῦ Ἁγ. Παύλου 9) ἢ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (Μπογχορόντισσα) Βουλγαρικῆ, β) τοῦ Παντοκράτορος 10) ἢ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ (Ρωσικῆ), γ) τῆς Μ. Λαύρας 11) ἢ τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἢ ἐπιλεγομένη Μολδαυικῆ (Ρουμανικῆ) καὶ δ) τοῦ Βατοπεδίου 12) ἢ τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου, ἐπιλεγομένη Σερβικῆ (Ρωσικῆ). Ἄρθρ. 142—160 Κ. Χ.

9. Ἄρθρ. 149—151 καὶ 155—158 Κ. Χ.

10. Ἄρθρ. 152 Κ. Χ.

11. Ἄρθρ. 146 Κ. Χ.

Αἱ Καλύβαι ἀγοράζονται παρὰ τῆς κυριάρχου Μονῆς, ἥτις καὶ ἐκδίδει τὴν ἔγγραφον πρᾶξιν τῆς ἀγοραπωλησίας καλουμένην ἡμόλογον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γέροντος ἢ Μονῆ ἐπὶ τῇ καταβολῇ πάλιν ὠρισμένου τιμήματος καλουμένου ψυχομεριδίου¹ μεταβιβάζει τὸ ἡμόλογον εἰς τὸν πρῶτον ἐκ τῶν δύο ὑποτακτικῶν καὶ ἐγγράφει τρίτον πρόσωπον εἰς τὴν Καλύβην.

Κελλίον. Εἶναι Ἴδρυμα μοναστικὸν αποτελούμενον ἐξ ἐνὸς οἰκοδομήματος (ἐνίοτε μετὰ ναϊδρίου) καὶ περιοχῆς ἐδάφους. Τοῦτο παραχωρεῖται ὑπὸ τῆς κυριάρχου Μονῆς δι' ἡμόλογον εἰς διαδοχὴν τριῶν προσώπων. Ὁ ἐν αὐτῷ ἐγγεγραμμένος πρῶτος εἶναι ὁ Γέρον, ὁ ὅποιος ὑποδεικνύει τὸν δεύτερον καὶ τρίτον ἐπὶ ἰδίᾳ του εὐθύνη. Ἀποθνήσκοντος τοῦ Γέροντος τὴν θέσιν του καταλαμβάνει ὁ δεύτερος καὶ τὴν τοῦτου ὁ τρίτος, ὁ δὲ νέος Γέρον ὑποδεικνύει νέον τρίτον κ.ο.κ. Ἡ νέα αὕτη τάξις ἐπισημοποιεῖται διὰ νέου ἡμόλογου τῆς Μονῆς ἐπὶ τῇ καταβολῇ εἰς τὸ ταμεῖον αὐτῆς ὑπὸ τοῦ νέου Γέροντος τοῦ λεγομένου τριμεριδίου ἢ τριμοιριδίου ἤτοι τοῦ $\frac{1}{3}$ τῆς ἀξίας τοῦ Κελλίου².

Καλύβη. Ἐκτὸς τῶν καλυθῶν τῶν ὑπαγομένων εἰς τὰς Σκήτας ὑπάρχουν καὶ τριαυτὰι ἀνεξάρτητοι: παρτωρούμεναι εἰς ἓν ἢ δύο τὸ πολὺ πρόσωπα ἀνευ διαδοχῆς.

Τὸ **Κάθισμα** εἶναι μικρὰ καλύβη παραχωρουμένη εἰς ἓνα μόνον μοναχόν, ὁ ὅποιος ἀντὶ ὠρισμένου τιμήματος λαμβάνει ἰσοδύως τὸ φαγητόν του ἀπὸ τὴν Μονήν.

Τὸ **Ἑσυχαστήριον** εἶναι οἶκημα ἀπομεμακρυσμένον ἐκ τῶν Μονῶν καὶ τῶν ἄλλων ἱδρυμάτων εἰς ἐρήμους τόπους, εἰς τὸ ὅποιον ἀσκεῖται ἢ αὐστηροτέρα μορφή τοῦ μοναστικοῦ βίου.

Δ) Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

Τὴν ἀνωτάτην νομοθετικὴν ἐξουσίαν (μετὰ παραλλήλου δικαστικῆς³) ἀσκεῖ ἡ λεγομένη ὑπὸ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου ἑκτακτος εἰκοσομελῆς Σύναξις ἢ καὶ δισεμιαυσία. Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῶν Καθηγουμένων καὶ Προϊσταμένων τῶν Ἱ. Μονῶν ἢ ἀντιπροσώπων αὐτῶν, συνέρχεται δις τοῦ ἔτους ἐν Καρυαῖς καὶ δικαιούται νὰ ψηφίσῃ κανονιστικὰς διατάξεις μὴ ἀντικειμένας πρὸς τὸν Καταστατικὸν Χάρτην⁴.

Ἔπάρχει ὅμως καὶ ἕτερον διαρκὲς βουλευτικὸν σῶμα ἀσκοῦν ἐκ παραλλήλου καὶ ἐκτελεστικὴν καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν⁵, ἢ λεγομένη «Ἱερὰ Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω»⁶. Ὁ *sui generis* διοικητικὸς οὗτος ὀργανισμὸς ἀποτελεῖται ἐξ εἰκοσιν ἀντιπροσώπων τῶν ἱερῶν Μονῶν ἐκλεγομένων ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαπενθημέρου τοῦ Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους, ἐπὶ θητεία ἐνὸς ἔτους ἐκ τῶν ἡλικίας ἀνω τῶν 30 ἐτῶν ἐγκριτοτέρων Προϊσταμένων⁷. Οὗτοι εἶναι ἴσοι μεταξὺ τῶν καὶ ἰσόψηφοι, διακρίνονται δὲ μόνον κατὰ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν τῶν Μονῶν⁸. Παραμένουν ἐν Καρυαῖς ἔτη καὶ συνεδριάζουν τακτικῶς μὲν τρίς τῆς ἐβδομάδος⁹, ἐκτάκτως δὲ ὡσάκις παραστῇ ἀνάγκη, εὐρίσκονται ἐν ἀπαρτία ἐὰν συμμετέχουν εἰς τὰς συνεδριάσεις τὰ $\frac{2}{3}$, ἐξ αὐτῶν καὶ λαμβάνουν ἀποφάσεις κατὰ πλειονοψηφίαν¹⁰. Αἱ ἀποφάσεις αὗται πρέπει νὰ διατυπώνωνται πάντοτε ἐλληνιστί¹⁰. Εἶναι δὲ σεβασταὶ καὶ ὑπο-

1. Ἄρθρ. 159 Κ. Χ.

2. Ἄρθρ. 161—166 Κ. Χ.

3. Βλέπε κατωτέρω Δικαστικὴ ἐξουσία.

4. Ἄρθρα 6, 40, 42 τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος=N. Δ. καὶ 43 τοῦ Κ. Χ.

5. Ἄρθρ. 4, 6, 7, 9, 10, 11, 28, 29, 36, 37, 42 τοῦ Ν. Δ. καὶ 14—27 τοῦ Κ. Χ.

6. Ἄρθρ. 14—15 τοῦ Κ. Χ.

7. Ἄρθρ. 24 Κ. Χ.

8. Ἄρθρ. 17 τοῦ Κ. Χ.

9. Ἄρθρ. 21 τοῦ Κ. Χ.

10. Ἄρθρ. 26 Κ. Χ.

χρεωτικά διὰ τὰς Μονάς¹. Ἡ παρουσία τῶν ἀντιπροσώπων εἶναι ὑποχρεωτική², πᾶσα δὲ παρεκτροπὴ αὐτῶν συνεπάγεται ἀναλόγους κυρώσεις³.

Ἡ Ἱ. Κοινότης ἀσκεῖ τὴν ἐποπτείαν ἐφ' ὄλων τῶν Ἱ. Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτῶν θάσει τῶν διατάξεων τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου ἐγκρίνει τοὺς ἐσωτερικοὺς κανονισμοὺς των⁴ καὶ λαμβάνει τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ἀνόρθωσιν τῶν οἰκονομικῶν των⁵. Τῶν συνεδριάσεων (συνάξεων) προεδρεύει ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Μονῆς Λαύρας κερίσταται δὲ ἄνευ ψήφου ὡς εἰσηγητὴς ὁ Πρωτεπιστάτης (βλ. ἀμέσως κατωτέρω).

Σημ. Ἐκτάκτως καὶ κατὰ σημαντικοὺς σταθμοὺς τῆς ἱστορίας τοῦ Ἁγ. Ὁρους ἔχει συνέλθει ἡ λεγομένη ἑκτακτος Διπλὴ Σύναξις ἀπαρτιζομένη ἐκ τεσσαράκοντα ἀντιπροσώπων τῶν Μονῶν. Τοῦτο συνέβη, ὡς εἶδομεν, καὶ κατὰ τὴν ἐγκρισιν τοῦ ἰσχύοντος καταστατικοῦ Χάρτου.

Ε') Η ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

Τὴν κυρίως ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἀσκεῖ ἡ Ἱερά Ἐπιστοασία⁶. Αὕτη εἶναι τετραμελής. Πρὸς ἐκλογὴν τῶν μελῶν τῆς (ἐπιστατῶν) ἔχουσι διαιρεθῆ αἱ μοναὶ εἰς πέντε τετράδας⁷. Ἐκάστη τετράς ἀσκεῖ ἐπὶ ἓν ἔτος (ἐπιστασιακὸν ἔτος ἀπὸ 1 Ἰουνίου μέχρι 31 Μαΐου) τὴν Ἐπιστοασίαν εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπανέρχεται εἰς αὐτὴν ἀνά πενταετίαν.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς πρώτης κατὰ σειρὰν Μονῆς ἐκάστης τετράδος προεδρεύει κατὰ τὸ ἔτος, κατὰ τὸ ὅποιον ἀσκεῖται ἡ Ἐπιστοασία ὑπὸ τῆς τετράδος, εἰς ἣν ἀνήκει. Τότε φέρει τὸν τίτλον τοῦ Πρωτεπιστάτου, κρατεῖ τὴν τοῦ Πρώτου ράβδον «βακτηρίαν μέλαιναν μετ' ἀργυρᾶς κεφαλίδος, ὑφ' ἣν προσήρηται μέλας σηρικὸς κροσσός, εἰς μνήμην τοῦ πάλαι ποτέ θεσμοῦ τοῦ Πρώτου»⁸ καὶ προεδρεύει τῆς Ἐπιστοασίας ὡς primus inter pares⁹. Οἱ τέσσαρες ἐπιστάται παραμένουν διαρκῶς ἐν Καρυαῖς καὶ κατέχουν ἀνά ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων τμημάτων τῆς σφραγίδος τοῦ Ἁγ. Ὁρους, ἣτις φέρει τὴν πλατυτέραν καὶ κύκλω τὰς λέξεις «Σφραγίς τῆς Ἱ. Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἄθω»¹⁰. Ἡ Ἱερά Ἐπιστοασία ἔχει τὴν διαχείρισιν τοῦ κοινοῦ ταμείου¹¹ διεκπεραιώνει καὶ σφραγίζει τὴν ἀλληλογραφίαν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος¹² καὶ ἐν γένει ἐκτελεῖ τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς. Αὕτη χορηγεῖ ἐπ' ἴσης τὴν ἄδειαν διαμονῆς καὶ ἐλευθερίας κινήσεως εἰς ὀλόκληρον τὸ Ἁγιον Ὄρος τὴν καλουμένην Διαμονητήριον. Ἐπὶ πλέον δὲ ἀσκεῖ καθήκοντα Δημάρχου, Ἀστυνόμου, Ἀστυιάτρου, Εἰρηνοδίκου καὶ Πταισματοδίκου, ἐπικουρουμένη ὑπὸ τῆς κρατικῆς ἀστυνομίας¹³.

1. Ἄρθρ. 10, 11 Κ. Χ.

2. Ἄρθρ. 19, 20 Κ. Χ.

3. Ἄρθρ. 23 Κ. Χ.

4. Ἄρθρ. 9 Κ. Χ.

5. Ἄρθρ. 27 Κ. Χ.

6. Ἄρθρ. 28—40 Κ. Χ.

7. α' τετράς	β' τετράς	γ' τετράς	δ' τετράς	ε' τετράς
1) Μ. Λαύρα	1) Βατοπεδίου	1) Ἰβήρων	1) Χιλιανδαρίου	1) Διονυσίου
2) Δοχειαρίου	2) Κουτλουμουσίου	2) Παντοκράτορος	2) Ξηροποτάμου	2) Ζωγράφου
3) Ξενοφώντος	3) Καρακάλου	3) Φιλοθέου	3) Ἁγ. Παύλου	3) Ρωσικοῦ
4) Ἐσφιγμένου	4) Σταυρονικήτα	4) Σίμωνος Πέτρας	4) Γρηγορίου	4) Κασταμονίτου

8. Κοσμᾶ Βλάχου μνημ. ἔργ. σ. 145

9. Ἄρθρ. 29 Κ. Χ.

10. Ἄρθρ. 31 Κ. Χ.

11. Ἄρθρ. 25, 37 Κ. Χ.

12. Ἄρθρ. 25, 37 Κ. Χ.

13. Ἄρθρ. 7 καὶ 9 τοῦ Ν. Δ. καὶ 37 καὶ 40 Κ. Χ.

ΣΤ) Η ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ ¹

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ δικαστικὴ ἐξουσία στηριζομένη ἐπὶ θεοῦ δικαίου ² ἐξησχεῖτο ἀνέκαθεν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς διαφορὰς ³. Προκειμένου μάλιστα περὶ κληρικῶν καὶ μοναχῶν ρητῶς καὶ αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται ὑπὸ τῶν κανόνων ἢ προσφυγῇ εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια ⁴. Κοινὴ ἐξ ἄλλου εἶναι καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου ἀναγνωριζομένη ἀρχὴ ὅτι «οὐδεὶς δικάζεται ἀνήκουστος, οὐδεμία ποινὴ ἐπιβάλλεται ἄνευ νόμου ἢ Ἱ. Κανόνος θεμελιούontos αὐτήν, καὶ οὐδεὶς στερεῖται ἄκων τοῦ φυσικοῦ αὐτοῦ δικαστοῦ» ⁵.

Συμφώνως πρὸς τὰς θεμελιώδεις ταύτας ἀρχὰς λειτουργεῖ ἡ δικαστικὴ ἐξουσία εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος, μολονότι πολλὰ τὰ κενὰ ⁶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, ὡς πρὸς τὰ σημεῖον τοῦτο, λόγῳ τῆς σπουδῆς μετὰ τῆς ὁποίας κατηρτίσθη ⁷.

Ποινικὴ δικαιοσύνη. Τὰ πταίσματα καὶ αἱ ἀστυνομικαὶ καὶ ἀγορανομικαὶ παραβάσεις ἀποτελοῦσι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀπονομῆς τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης ἐν Ἅγιῳ Ὄρει.

Ἀρμόδια δικαστήρια πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ἀνωτέρω ἀδικημάτων εἶναι αἱ Γεροντίαι ἢ αἱ Συνάξεις τῶν Προϊσταμένων τῶν Μονῶν, εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν ὁποίων ταῦτα διαπραττόνται καὶ ἡ Ἱερὰ Ἐπιστοσία διὰ τὰ διαπραττόμενα ἐν Καρυαῖς.

Ἡ Ἱερὰ Ἐπιστοσία ἀσχεῖ ἐν προκειμένῳ καθήκοντα Εἰρηνοδίκου καὶ Πταισματοδίκου ⁸.

Τὰ πλημμελήματα καὶ κακουργήματα τὰ διαπραττόμενα ἐν Ἅγιῳ Ὄρει ἀνακρίνονται μὲν ἐπιτοπίως ὑπὸ ἀνακριτικοῦ ὑπαλλήλου εἰδικῶς ἀποστελλομένου, παρουσίᾳ ἐνὸς τῶν Ἐπιστατῶν ⁹, ἀπαραιτήτως, ἐκδικάζονται δὲ παρὰ τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἑρμοδίων ποινικῶν δικαστηρίων ¹⁰.

Πολιτικὴ Δικαιοσύνη. Αἱ μεταξὺ ἐξαρτημάτων τῆς αὐτῆς Μονῆς πρὸς ἀλληλα ἢ ἐξαρτημάτων πρὸς Μονὰς ἢ Μονῶν πρὸς ἀλλήλας ὀριακαὶ διαφοραὶ καθὼς καὶ αἱ ἐξ ὁμολόγων τοιαῦται καὶ ἐν γένει πᾶσαι αἱ ἀστικοῦ δικαίου διαφοραὶ ἀποτελοῦσι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀπονομῆς τῆς πολιτικῆς δικαιοσύνης.

Τὰ ἀπονέμοντα ταύτην δικαστήρια εἶναι τὰ ἑξῆς:

Α' Βαθμοῦ. 1. Αἱ Γεροντίαι καὶ αἱ Συνάξεις τῶν Προϊσταμένων διὰ τὰς μεταξὺ ἐξαρτημάτων τῆς αὐτῆς Μονῆς ὀριακὰς ἢ ἄλλας διαφορὰς ¹¹.

2. Ἡ Ἱ. Κοινότης διὰ τὰς διαφορὰς μεταξὺ ἐξαρτημάτων δύο ἢ περισσοτέρων Μονῶν, διὰ τὰς ἐξ ὁμολόγων τοιαύτας μεταξὺ Μονῆς τινος καὶ ἐξαρτήματος αὐτῆς, καὶ διὰ τὰς ὀριακὰς μεταξὺ τῶν Ἱ. Μονῶν διαφορὰς ¹¹.

Β' Βαθμοῦ. Ἡ Ἱ. Κοινότης ἣτις δικάζει τὰς ἐφέσεις κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν Γεροντιῶν καὶ τῶν Ἱ. Συνάξεων τῶν Προϊσταμένων ¹².

Γ' Βαθμοῦ τὸ καὶ Ἀνώτατον Δικαστήριον. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὄπερ δικάζει τὰς ἐφέσεις κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἱ. Κοινότητος ¹². Δύναται ὅμως τοῦτο ν' ἀναθέσῃ ἐπ' ἀόριστον διὰ κανονικῆς ἀποφάσεως τὴν ἐκδίκασιν τῶν ἐφέσεων

1. Ἄρθρ. 7—35 Ν. Δ. καὶ 7 καὶ 41—83 Κ. Χ.
 2. «Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν εἰπέ τῇ ἐκκλησίᾳ» (Ματθ. ιη. 17).
 3. Ν. Μίλας μνημ. ἔργ. σ. 655.
 4. Ράλλη καὶ Ποτλῆ μνημ. ἔργ. 6, 237—240 γ, 330—341.
 5. Ἄρθρ. 7 Ν. Δ.
 6. Κενὰ ὑπάρχον καίτοι ἐν πολλοῖς συνεπληρώθη ὁ Κ. Χ. διὰ τοῦ Ν. Δ.
 7. Π. Παναγιωτάκου: Ἡ ὀργάνωσις τοῦ μοναχικοῦ πολιτεύματος ἐν Ἅγιῳ Ὄρει Ἄθω σ. 147.
 8. Ἄρθρ. 37 καὶ 40 Κ. Χ.
 9. Ἄρθρ. 35 Ν. Δ.
 10. Ἄρθρ. 7 Ν. Δ. 7 Κ. Χ.
 11. Ἄρθρ. 9 Ν. Δ. καὶ 41 καὶ 51 Κ. Χ. Περὶ τῆς διαδικασίας τῶν ἐφέσεων βλέπε ἄρθρα 9, 10, 28—30 καὶ 72—79 Κ. Χ.
 12. Ἄρθρ. 9 Ν. Δ.

τούτων εἰς δικαστήριον ἀπαρτιζόμενον ἐκ τῆς ἐκ τριῶν Μητροπολιτῶν Ἐξαρχίας (=ἀντιπροσωπείας) τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς ἐκτάκτου δισηναιουσίας εἰκοσαμελοῦς Συνάξεως ¹. Τὸ Ἀνώτατον τοῦτο Δικαστήριον ἔχει καὶ ἐξουσίαν ἀναθεωρητικὴν, καθ' ὅσον ἐνώπιον αὐτοῦ δύναται νὰ ζητηθῇ ἀναθεώρησις καὶ τῶν κατ' ἔφεσιν ἐκδεδομένων ἀποφάσεων τῆς Ἱ. Κοινοῦτος ².

Ἐκκλησιαστικὴ Δικαιοσύνη. Αἱ κανονικαὶ παραβάσεις τῶν μοναχῶν ἦτοι τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ πειθαρχικὰ παραπτώματα αὐτῶν ἀποτελοῦσι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀπονομῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοσύνης.

Ἄρμόδια ἐν προκειμένῳ εἶναι κατ' ἀναλογίαν τὰ αὐτὰ ὡς ἄνω δικαστήρια ³.

Εἰδικῶς ὡς πρὸς τὴν ἐκδίκασιν παραπτωμάτων συνεπαγομένων τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως ἀρμόδιον εἶναι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, εἰς τὸ ὅποτον παραπέμπεται ἢ ὑπὸ τῆς Ἱ. Κοινοῦτος σχηματιζομένη δικογραφία ⁴. Ἐπὶ παραπτωμάτων διαπραττομένων ἐν Ἀγίῳ Ὅρει ὑπὸ κληρικῶν ἢ μοναχῶν μὴ Ἀγιορειτῶν ἢ Ἱ. Κοινοῦτος διεξάγει τὰς ἀνακρίσεις καὶ παραπέμπει τὸν σχηματιζόμενον φάκελλον εἰς τὴν ἀρμοδίαν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν ⁵.

Αἱ ὑποθέσεις αἰτινες ἐμπίπτουσιν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα καὶ τῶν ἀγιορειτικῶν καὶ τῶν κοινῶν δικαστηρίων ἐκδικάζονται ὑπ' ἀμφοτέρων ἀνεξαρτήτως καὶ ἄνευ περιορισμοῦ καὶ χωρὶς νὰ ἀναγνωρίζεται τὸ δεδικασμένον ⁶. Ἐνδίκαια μέσα προβλέπονται ἢ ἔφεσις καὶ ἢ αἴτησις ἀναθεωρήσεως ⁷.

Αἱ ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων τοῦ Ἀγ. Ὄρους ἐκδίδονται κατ' ἀπόλυτον τῶν παρόντων δικαστῶν πλειοψηφίαν ⁸ εἶναι δὲ ἐκτελεσταὶ ἐφ' ὅσον οὐσίᾳ καὶ τύποις εἶναι κανονικαὶ καὶ σύμφωνοι πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου ⁹. Τινὲς τῶν ἀποφάσεων εἶναι ὀριστικαὶ καὶ ἀνέκκλητοι ¹⁰, αἱ δὲ ὑπόλοιποι ἅμα ὡς καταστῶσι τελεσιδίκιοι διαβιβάζονται εἰς τὸν Διοικητὴν τοῦ Ἀγ. Ὄρους πρὸς ἐκτέλεσιν ¹¹, ἣτις πραγματοποιεῖται ἀπαραιτήτως, τῇ συμπράξει ἐνὸς τῶν Ἐπιστατῶν τοῦ Διοικητοῦ οὐδαμοῦ δικαιομένου εἰς ἐπέμβασιν ¹². Τέλος αἱ δικαστικαὶ ἀποφάσεις αἱ ἐπιβάλλουσαι ποινὰς ἐκκλησιαστικοῦ περιεχομένου ὡς π. χ. καθαιρέσιν, νουθεσίαν κ.λ.π. ἐκτελοῦνται ἄνευ παρεμβάσεως τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς, πρὸς ἣν ὁμως ὅπωςδὴποτε κοινοποιοῦνται ¹³.

Ζ) ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ

Ἡ διὰ τοῦ ἄρθρου 103 τοῦ ἰσχύοντος συντάγματος διοικητικὴ ἐποπτεία καὶ ἡ διαφύλαξις τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ἀσφαλείας ἀσκοῦνται διὰ πολιτικοῦ Διοικητοῦ. Οὗτος ἔχει βαθμὸν καὶ μισθὸν νομάρχου καὶ διορίζεται διὰ Β. Δ. προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, εἰς οὗ καὶ τὴν δικαιοδοσίαν ὑπάγεται, ἔχει ὑπὸ τὰς ἀμέσους αὐτοῦ διαταγὰς τὴν δημοσίαν δύναμιν τῆς χωροφυλακῆς καὶ τὸ προσωπικὸν τῆς Διοικήσεως, ἀσχετὸ δ' ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὑπαλλήλων τοῦ κράτους τὴν ἐξουσίαν Γεν. Διοικητοῦ ¹⁴. Ὁ Διοικητὴς α) ἐποπτεύει τὴν τήρησιν τοῦ Καταστ.

1. Ἄρθρ. 6 καὶ 10 Ν. Δ.

2. Ἄρθρ. 10 Ν. Δ.

3. Ἄρθρ. 9 Ν. Δ. 41, 42 Κ. Χ.

4. Ἄρθρ. 52 Κ. Χ.

5. Ἄρθρ. 9 Ν. Δ. καὶ 41 καὶ 51 Κ. Χ.

6. Ἄρθρ. 83 Κ. Χ.

7. Ἄρθρ. 9, 10, 12, 28 Ν. Δ. καὶ 72—75 Κ. Χ.

8. Ἄρθρ. 67 Κ. Χ.

9. Ἄρθρ. 8, 78 Κ. Χ.

10. Ἄρθρ. 71 Κ. Χ.

11. Ἄρθρ. 7, 8, 34 Ν. Δ. 8, 76 Κ. Χ.

12. Ἄρθρ. 8, 34 Ν. Δ. καὶ 8 Κ. Χ.

13. Ἄρθρ. 8 Ν. Δ.

14. Ἄρθρ. 3 καὶ 5 Ν. Δ. ὡς ἐτροποποιήθη καὶ συνεπληρώθη ὑπὸ τοῦν. 6010.

Χάρτου ἐφελκῶν τὴν προσοχὴν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἐπὶ τῶν παραδόσεων οἰασ-
 δήποτε ἀρχῆς τοῦ Ἁγίου Ὁρους¹. β) ἐνασκεῖ τὴν ἐπὶ τῆς τηρήσεως τῶν καθεστώ-
 των ἐποπτείαν². γ) ἔρχεται εἰς ἀμεσον ἐπαφὴν μετὰ τῆς Ἱ. Κοινότητος καὶ τῶν κυ-
 ριάρχων Ἱ. Μονῶν ἀλληλογραφῶν μετ' αὐτῶν³. δ) παρακολουθεῖ τὰς συνεδριάσεις
 τῆς Ἱ. Κοινότητος δσάκις κληθῆ ὑπ' αὐτῆς, τῆς προσκλήσεως οὔσης ὑποχρεωτικῆς,
 ἐὰν ἢ πρὸς τοῦτο αἰτήσεις διατυπωθῆ ἐν συνεδριάσει ὑπὸ δικτῶ τουλάχιστον ἀντιπρο-
 σῶπων⁴. ε) ἐν περιπτώσει διαφωνίας ἀπευθύνεται πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτε-
 ρικῶν, παρ' οὗ λαμβάνει ὁδηγίαν⁵. στ) ἐνεργεῖ καὶ διατάσσει τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀπο-
 φάσεων τῆς Ἱ. Κοινότητος καὶ τῶν λοιπῶν Μοναχικῶν ἀρχῶν καὶ δικαστηρίων,
 ἐφ' ὅσον αὐταὶ εἶναι σύμφωνοι πρὸς τὸν Καταστατικὸν Χάρτην⁶. ζ) διὰ τῶν ὑπ' αὐ-
 τῶν ὀργάνων τῆς χωροφυλακῆς μεριμνᾷ διὰ τὴν τήρησιν τῆς δημοσίας τάξεως καὶ
 ἀσφαλείας⁷. η) ἀσκεῖ χρέη ἐπιτρόπου τοῦ νόμου εἰς πάσας τὰς συνεδριάσεις τῆς
 Ἱερᾶς Δισυναξίας Συνάξεως, δσάκις αὕτη κατ' ἐντολὴν τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου ἐνεργ-
 οῦσα συνέρχεται ὡς Ἀνώτατον Ἀναθεωρητικὸν Δικαστήριον⁸.

Γενικῶς δὲ Διοικητὴς τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἀσκεῖ ἐποπτείαν χωρὶς νὰ ἔχη δικαίωμα
 οὐσιαστικῆς ἐπεμβάσεως εἰς τὰ τῆς διοικήσεως αὐτοῦ.

Η) ΠΡΟΝΟΜΙΑ

Τὸ Ἅγιον Ὄρος ἀπῆλαυεν ἀνέκαθεν, ὡς εἶδομεν, πολλῶν προνομίων χορηγηθέν-
 των εἰς αὐτὸ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων καὶ ἐν συνεχείᾳ διατηρηθέντων καὶ
 κατὰ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν. Τὰ προνόμια ταῦτα διατηροῦνται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰσ-
 χύοντος Καταστατικοῦ Χάρτου. Ὁὕτω τὸ Ἅγιον Ὄρος εἶναι πολιτεία Ἀυτοδιοίκη-
 τος⁹ ὑπαγομένη μόνον πνευματικῶς εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, τοῦ ὁποῖου
 τὸ ὄνομα μνημονεύεται εἰς τὰς Ἱ. Μονὰς καὶ τὰ ἐξαρτήματα αὐτῶν¹⁰. Πᾶσα ἢ ἐν
 Ἁγίῳ Ὄρει περιουσία τῶν Μονῶν καὶ τὰ διάφορα κειμήλια κ.λ.π. εἶναι ἀναπλ-
 λωτρίωτα¹¹. Μοναὶ καὶ μοναχοὶ ἀπαλλάσσονται ὠρισμένων τελωνειακῶν δασμῶν καὶ
 φόρων¹². Ἀναγνωρίζεται δὲ κληρονομικὸν δικαίωμα ὑπὲρ τῆς Ἱ. Κοινότητος καὶ
 τῶν Μονῶν ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν ἀνευ κληρονόμων θνησκόντων λαϊκῶν κατοίκων
 τοῦ Ἁγίου Ὁρους¹³.

Θ) ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκπαιδευσεῶς τῶν μοναχῶν ἐπέβαλε τὴν ἀναγραφὴν εἰδικῆς
 διατάξεως περὶ ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας ὑπὸ τύπον Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδη-
 μίας τῆς Ἀθωνιάδος Σχολῆς ὡς καὶ ἄλλων σχολείων πρὸς καλλιέργειαν τῆς ἐκκλ.
 μουσικῆς, ἀγιογραφίας κ.λ.π¹⁴. Δι' ἄλλων ἐν συνεχείᾳ διατάξεων ἀπαγορεύεται ἢ
 τέλει οἰασδήποτε ἱεροπραξίας ὑπὸ οἰουδήποτε ἀρχιερέως ἂν δὲν εἶναι ἐφωδιασμένος
 δι' ἐγγράφου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ δὲν ἔχη καὶ τὴν ἀδειαν τῆς Ἱ.

1. Ἄρθρ. 3 Ν. Δ.
2. Ἄρθρ. 4 Ν. Δ.
3. Ἄρθρ. 3. Ν. Δ.
4. Ἄρθρ. 8 Κ. Χ.
5. Ἄρθρ. 5 Ν. Δ.
6. Ἄρθρ. 9 Ν. Δ.
7. Ἄρθρ. 103 τοῦ Συντάγματος 2 Ν. Δ. καὶ 167-188 Κ. Χ.
8. Ἄρθρ. 103 τοῦ Συντάγματος.
9. Ἄρθρ. 5 Κ. Χ.
10. Ἄρθρ. 2, 110, 181 Κ. Χ.
11. Ἄρθρ. 2 Ν. Δ. καὶ 167-170 Κ. Χ.
12. Ἄρθρ. 179 Κ. Χ.
13. Ἄρθρ. 41, 42 Ν. Δ. καὶ 182 Κ. Χ.

Κοινότητος ¹. Οἱ λοιποὶ κληρικοὶ ὀφείλουσιν ὡσαύτως ἐπισκεπτόμενοι τὸ Ἅγιον Ὅρος νὰ ἔχωσι μεθ' ἑαυτῶν ἔγγραφοι τῆς προΐσταμένης τῶν ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς πρὸς τὴν Ἱ. Κοινότητα ¹. Ὁ ἐπιθυμῶν νὰ ἐπισκεφθῆ τὰς βιβλιοθήκας τῶν Ἱ. Μονῶν ὀφείλει νὰ ἔχη μεθ' ἑαυτοῦ συστατικὸν ἔγγραφοι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἢ τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν ². Ἀπαγορεύεται ἡ εἴσοδος θηλέων εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος ³ ὡς καὶ ἡ ἐν αὐτῷ ἐγκαταβίωσις ἑτεροδόξων ἢ σχισματικῶν, ἡ σύστασις οἰουδήποτε σωματείου, ἡ διενέργεια ἐμπορίου μὴ ἀναγκαίου εἰς τὸν τόπον, ἡ πώλησις εἰκόγων καὶ ἄλλων τεχνουργημάτων μὴ κατασκευαζομένων ἐπιτοπίως καὶ ἡ διενέργεια προπραγάνδας ἢ προσηλυτισμοῦ οἰουδήποτε εἰδους ⁴.

Τοιοῦτο ἐν πάσῃ δυνατῇ συντομίᾳ τὸ αἰωνόβιον τοῦ Ἁγίου Ὁρους διοικητικὸν σύστημα. Εἶναι τοῦτο καταστάλαγμα πείρας καὶ σοφίας αἰῶνων καὶ βασίζεται ἐπὶ τῶν γνησίων κοινοβουλευτικῶν ἀρχῶν, τὰς ὁποίας ἀείποτε ἐφήρμοσεν ἐν τῇ διοικήσει ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία. Τὸ ἀριστοκρατικὸν καὶ τὸ κοινοβουλευτικὸν πνεῦμα συνδυάζονται ἐν αὐτῷ ὡς ἄριστα. Καὶ συνιστοῦν μίαν ἰδιότυπον πολιτείαν εἰς τὴν ὁποίαν ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν ἱεραρχίαν καὶ ἡ διοικητικὴ ἐνότης, ἡ αὐτονομία καὶ ἡ ἰσοπολιτεία ἀποτελοῦν τὰ κύρια χαρακτηριστικά. Αἱ τρεῖς ἐξουσίαι, Νομοθετικὴ, Ἐκτελεστικὴ καὶ Δικαστικὴ, ἐμπεποτισμένα: διὰ τοῦ ἀκραίφνου χριστιανικοῦ πνεύματος δίδουν ἐν ἄριστον πρότυπον ὁμοσπῶνδου κοινοπολιτείας. Καὶ τὸ περίεργον εἶναι ὅτι τοῦτο εἶναι προῖον τῆς διανοίας καὶ τῆς πράξεως ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἐγκατέλιπον τὸν κόσμον καὶ τὴν κοινωνίαν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ζήσουν μακρὰν αὐτῶν. Ἄλλ' ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ἐσχημάτισαν Κοινότητα ἐν τῇ ὁποίᾳ εἰς ἕκαστος ἐθεώρησε τὴν ζωὴν του ὡς ἀποστολήν. Καὶ διὰ τῶν θυσιῶν, τὰς ὁποίας συνεπάγεται ὁ μοναχικὸς βίος καὶ διὰ τῆς ἀκάμπτου ἐμμονῆς εἰς τὰ καθεστῶτα οἱ Ἅγιοι εἶται διετήρησαν ἀναλλοίωτον τὸν θρησκευτικὸν χαρακτήρα τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ ἀπέδειξαν αὐτὸ τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ τιμαλφέστατον γέρας.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Α. ΔΕΝΤΑΚΗΣ

1. Ἄρθρ. 173 Κ. Χ.

2. Ἄρθρ. 185 Κ. Χ.

3. Ἄρθρ. 186 Κ. Χ.

4. Ἄρθρ. 5, 174, 175, 183, 184 Κ. Χ.

ΜΕΤΑ ΜΙΑΝ ΕΠΙΣΚΕΨΙΝ

Ποῖον προορισμὸν ἔχουν καὶ τί ἐξυπη-
ρετοῦν σήμερον τὰ Μοναστήρια; Εἰς τὰ
περισσότερα ἐξ αὐτῶν ζοῦν ἐλάχιστοι μο-
ναχοὶ ἢ μοναχαί, εἰς οὐδεμίαν ἐργασίαν
ἀσχολούμενοι καὶ οὐδὲν εἰς τὴν κοινωνίαν
προσφέροντες. Αὐτὸ εἶναι τὸ σύνθηρος
ἐρώτημα καὶ αἱ συνήθεις ἀπόψεις περὶ
τῶν ἱερῶν Μονῶν καὶ τῶν ἐν αὐταῖς δια-
βιούντων μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν.

Τοιοῦτοτρόπως παρρουσιάζεται ἐκ πρώ-
της ὄψεως ἡ κατάστασις. Ἐὰν ὅμως με-
λετήσῃ τις βαθύτερον καὶ προσέξῃ περισ-
σότερον, θὰ ἀντιληφθῇ, ὅτι αἱ ἀνωτέρω
ἀπόψεις εὐρίσκονται πολὺ μακρὰν τῆς ἀ-
ληθείας καὶ τῆς πραγματικότητος.

Πολλοὶ τῶν Ἱ. Μονῶν, ἐνῶ παρέχουν
τὴν εὐκαιρίαν εἰς κοπιώσας καὶ πεφορτι-
σμένας ψυχὰς ἵνα ἀναπαυθῶσι καὶ ἀπι-
βάλωσι τὸν φόρτον τῆς ἁμαρτίας, δὲν
ὕστεροῦν συγχρόνως εἰς δρᾶσιν καὶ ἐξυ-
πνήρησιν τῆς κοινωνίας. Αἱ πλεῖσται
τῶν ἱερῶν Μονῶν διατηροῦσι ἐργαστήρια
καὶ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, ἄλλαι, ἰδίως
γυναικεῖαι, προσφέρουσι μεγίστας ὑπηρε-
σίας εἰς φυλακὰς καὶ νοσοκομεῖα, διὰ τῆς
ἀποστολῆς μοναχῶν πρὸς ἐξυπηρέτησιν
τῶν θλιβομένων.

Ἐπάρχει εἰσέτι καὶ σπουδαιότερος λό-
γος ἀποδόσεως τῆς ὀφειλομένης τιμῆς,
εὐγνωμοσύνης καὶ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς
τοὺς μοναχοὺς, τοὺς ἥρωας αὐτοὺς καὶ
τὰς ἡρώιδας, οἵτινες ἐπὶ ἔτη, χειμῶνα καὶ
θέρος, νύκτα καὶ ἡμέραν εἶναι οἱ ἀκοίμη-
τοι φρουροὶ κειμηλίων καὶ ἱστορικῶν κτι-
σμάτων, ὡς εἶναι αἱ πλεῖσται τῶν Ἱ. Μο-
νῶν, αἵτινες πρὸ πολλοῦ θὰ εἶχον κατα-
στραφῆ καὶ ἐκλείψῃ, ἐὰν δὲν ὑπῆρχον οἱ
μοναχοὶ οὗτοι καὶ αἱ μοναχαὶ διὰ τὰ
περιποιοῦσιν καὶ τὰ διατηρήσωσι αὐτάς,
δεδομένου ὅτι, αἱ πλεῖσται τῶν Ἱ. Μονῶν
ἀποτελοῦσι βασιμὰς πηγὰς τῆς Ἑλληνο-
χριστιανικῆς Ἱστορίας.

Ἴσως κατὰ καιροὺς παρρουσιάσθησαν εἰς
τὰς Ἱ. Μονὰς ὑπερβολαί τινες ἢ καὶ σφάλ-
ματα ἀνθρώπινα, ἅτινα ἔδωκαν ἀφορμὴν
εἰς τινὰς ἵνα σχολιάσωσι, κατηγορήσωσι

καὶ δυσφημήσωσι τοὺς ἱεροὺς αὐτοὺς τό-
πους, οἵτινες ἰδίως κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ
μάλιστα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τετρακο-
σαετοῦς δουλείας ὑπῆρξαν κέντρα διατη-
ρήσεως τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, τῆς ἐλ-
ληνικῆς γλώσσης καὶ πρὸ πάντων οἱ τό-
ποι, εἰς τοὺς ὁποίους διεφυλάχθη ἄσβε-
στος ἡ φλόξ τοῦ πόθου τῆς ἀπελευθερώ-
σεως τῆς ἑλληνικῆς ἡμῶν πατρίδος. Καὶ
ἐθνικῶς λοιπὸν πολλὰ αἱ Ἱ. Μοναὶ προσέ-
φερον κατὰ τὸ ἀπώτερον, ἀλλὰ καὶ κατὰ
τὸ πρόσφατον παρελθόν, ὅτε οἱ κατακτη-
ταὶ τοῦ τελευταίου πολέμου ἐφθνον μέχρι
τῶν ἐρημητηρίων διὰ τὰ ἀνεύρωσι τοὺς
ἥρωας τῆς ἐλευθερίας. Πόσαι ἄραγε ὑπηρε-
σίαι προσεφέρθησαν καὶ κατὰ τὸν τε-
λευταῖον ἀγῶνα καὶ αἱ ὁποῖαι εἰσέτι εἶ-
ναι ἀγνωστοί;

Εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὰς ἐπιστή-
μας εἰσέτι σπουδαιοτάτας ὑπηρεσίας προ-
σέφερον τὰ μοναστήρια. Πολλοὶ μοναχοὶ
κατέγιναν εἰς ἐπιστημονικὰς μελέτας, οὐχὶ
μόνον θεολογικάς, ἀλλὰ καὶ φιλοσοφικάς
καὶ μαθηματικάς καὶ ἱατρικάς καὶ γεωρ-
γικάς. Πολλὰ παραδείγματα καὶ κατὰ
τὰ τελευταῖα ἔτη παρρουσίασεν ἡ μοναστι-
κὴ πολιτεία τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Τέλος πολλὰς ὑπηρεσίας καὶ φιλοξε-
νίαν παρέχουσι σήμερον, τὰ εἰς ὀλόκλη-
ρον τὴν χώραν μας ἐγκατεσπαρμένα Μο-
ναστήρια εἰς τοὺς ὁδοιπόρους καὶ ἐκδρο-
μεῖς, οἵτινες πολλῶν περιποιήσεων τυγ-
χάνουσι καὶ πολλάκις ὀφείλουσι εἰς αὐτὰ
καὶ αὐτὴν τὴν διάσωσιν τῆς ζωῆς των ἐκ
διαφόρων δυστυχημάτων, ἅτινα συχνάκις
συμβαίνουν κατὰ τὰς ἐκδρομάς. Εἰς τὸ
Μοναστήριον εὐρίσκουσι τὸ ἀσφαλὲς κατα-
φύγιον εἰς πᾶσαν περίστασιν.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν Ἱ. Μονῶν καὶ
τῶν μοναχῶν γενικῶς. Ἐνταῦθα ὅμως ὁ
λόγος κυρίως περὶ τοῦ ἁγιωνύμου Ὁρους.

Πολλοὶ σοφοί, εἰδικευμένοι καὶ μὴ, ἡ-
σχολήθησαν καὶ ἔγραψαν περὶ τοῦ Ἁγίου
Ὁρους Ἄθω, τῆς ἀκροπόλεως αὐτῆς τῆς
εὐσεβείας καὶ τῆς παιδείας. Πολλοὶ ἐξύ-
μνησαν καὶ περιέγραψαν τὴν θεοφύλακτον

ταύτην κιβωτὸν τῆς μοναχικῆς πολιτείας. Πολλοὶ καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ γράψωσι καὶ θὰ ὀμιλήσωσι περὶ τοῦ μοναχικοῦ αὐτοῦ συγκροτήματος καὶ πολιτεύματος, ὅπως τὸ διέπλασε καὶ τὸ διέσωσε ὁ βυζαντινὸς κόσμος. Ἡ ὑπέροχος καὶ ἀσύγκριτος φυσικὴ καλλονὴ τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἡ καταγωγὴ καὶ ἡ θαυμαστὴ ἱστορία τῶν σεβασμιῶν καὶ αἰωνοβίων βασιλικῶν καὶ πατριαρχικῶν Μονῶν, αἱ ἱεραὶ, ἀρχαιόταται καὶ θαυματουργοὶ εἰκόνες, τὰ πολύτιμα κειμήλια τῆς ἑλληνικῆς χριστιανικῆς τέχνης, αἱ ἀναμφισβήτητοι ἔθνικαὶ ὑπηρεσίαι καὶ θυσίαι τῶν μοναχῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ αἱ μορφαὶ καὶ προσωπικότητες τῶν κατὰ καιροὺς θεοφιλῶς καὶ ὁσίως ἐν ἀσκήσει λαμπάντων πατέρων, ἀπετέλεσαν, ἀποτελοῦσι καὶ θὰ ἀποτελοῦν ἀφ' ἑνὸς μὲν πηγῆν ἀνεξάντλητον διὰ τὸν ἐρευνητὴν, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ κυρίως εὐκαιρίαν κατὰνύξεως. εὐσεβῶν σκέψεων, μετανοίας, πίστεως καὶ δοξολογίας πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τὸν καλοπροαίρετον καὶ εὐλαβῆ προσκυνητὴν.

Σκοπὸς τοῦ παρόντος δὲν εἶναι νὰ περιγράψωμεν καὶ μελετήσωμεν τὸ Ἅγιον Ὄρος, διότι πρὸς τοῦτο καὶ πρὸς ἀνταξίαν τῶν Ἱερῶν Ἀγιορειτικῶν Μονῶν ἐξιστόρησιν ἀπαιτεῖται νὰ συνεργασθῶσι πολλαὶ διάνοιαι καὶ πολλαὶ γραφίδες. Σκοπὸς τοῦ παρόντος ἄρθρου εἶναι νὰ ἐκδηλώσωμεν τὰς σκέψεις καὶ τὰ συναισθήματα ὑπὸ τῶν ὁποίων κατεχόμεθα, ἀφ' ἧς ἐπεσκέφθημεν τὸ ἁγίωνυμον Ὄρος καὶ νὰ συντελέσωμεν διὰ τῶν τοιούτων σκέψεων καὶ συναισθημάτων εἰς τὴν τόνωσιν τῆς ἀγάπης τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ παρόντος καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτῶν πρὸς τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὸ ὁποῖον ἔχει σήμερον, ὑπὲρ ποτὲ ἄλλοτε, ἀνάγκην τῆς ἠθικῆς καὶ ὕλικῆς ἐνισχύσεως, συμπαραστάσεως καὶ στοργῆς τοῦ τε κράτους καὶ τοῦ εὐσεβοῦς ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ συνεχίξῃ τὸν χριστιανικὸν καὶ ἔθνικὸν αὐτοῦ προορισμόν.

Διακαῆς πόθος καὶ σφοδρὰ ἐπιθυμία μου ἐπραγματοποιεῖτο πρὸ ἑνὸς περίπου ἔτους, ὅτε ἐπικεφαλῆς μετ' ἄλλων συναδέλφων, τῶν ἱεροσπουδαστῶν τοῦ Ἀνωτέρου Ἐκκλ. Φροντιστηρίου τῆς Ριζαρείου Σχολῆς ἐπεσκεπτόμην τὸ Ἅγιον Ὄρος.

Ἀναχωρῶν τις ἐκ Θεσ)νίκης δι' αὐτοκινήτου διέρχεται διὰ τοῦ γραφικοῦ καὶ καταφύτου ὄρους Χολομώντος ὡς καὶ διὰ τῶν διαφόρων ἱστορικῶν τοποθεσιῶν τῆς πατρίδος ἡμῶν καὶ φθάνει μετὰ ἐξάωρον περίπου εὐχάριστον διαδρομὴν εἰς τὴν Ἱερισσόν, τὴν ἱστορικὴν Ἀκανθον. Ἐκεῖθεν διὰ βενζινοπλοίου ἀναχωρεῖ διὰ τὸ πλησιέστερον καὶ κατάλληλον λιμένα ἔχον Μοναστήριον, τὸ Βατοπέδιον (ἢ Βατοπαίδιον).

Ὀλίγην ὥραν μετὰ τὴν ἐξ Ἱερισσοῦ ἀναχώρησιν ἀντικρύζομεν τὴν χαρακτηριστικὴν εἰς σχῆμα μοναχικοῦ κουκουλίου χιονοσκεπῆ κορυφὴν τοῦ Ἄθω καὶ ἐκ τοῦ μακρόθεν τὴν σεβασμίαν τοῦ Ἐσφιγμένου Μονῆν, ἣτις κατὰ τὴν μίαν αὐτῆς πλευρὰν διαβρέχεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἡ πρώτη ἐκ τοῦ μακρόθεν θεὰ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς τοῦ Ἁγίου Ὁρους, προκαλεῖ ρίγη συγκινήσεως εἰς τὸν προσκυνητὴν καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ δακρύουσι ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν καταξιώσαντα αὐτόν, ἵνα ἔλθῃ εἰς προσκύνησιν τοῦ σεμνεῖου τούτου τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ θρησκευτικῆς καὶ ἔθνικῆς ὑπερηφανείας μένου ἀτενίζοντες καὶ τὴν καρδίαν εἰς αὐθόρμητον καὶ αὐτοσχέδιον προσευχὴν δοξολογίας κινοῦντες.

Μετ' ὀλίγον τὸ πλοιάριον, τὸ ὁμοιάζον πρὸς ἀλιευτικὸν τοιοῦτον καὶ ὑπενθυμίζον τὰ πλοιάρια τῆς Γραφικῆς Τιβεριάδος, ὡς ἡ Γραφὴ καὶ ἡ παράδοσις μᾶς διέσωσαν, προσεγγίζει εἰς τὴν ἱστορικὴν καὶ σεβασμίαν τοῦ Βατοπεδίου Μονῆν, ἣτις τυγχάνει ἡ ἀρχαιότερα, μετὰ ἀπὸ τὴν Μονὴν Μεγίστης Λαύρας.

Ἐκεῖθεν μετὰ πορείαν 3 περίπου ὥρων φθάνει τις εἰς τὴν πρωτεύουσαν, τὰς Καρυάς, γενόμενος προθύμως δεκτὸς ὑπὸ τῶν σεβασμιῶν πατέρων ἐπιστατῶν, παρὰ τῶν ὁποίων λαμβάνει τὸ διαμονητήριον, ἄνευ τοῦ ὁποίου δὲν δύναται νὰ κινηθῇ ἐλευθέρως εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν εἴκοσι Ἰ. Μονῶν ὡς καὶ τῶν πολλῶν ἐξ αὐτῶν ἐξαρτωμένων σκητῶν καὶ κελλιῶν.

Ἡ καταλληλοτέρα ἐποχὴ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἶναι πράγματι ἡ ἀνοιξίς. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἀπολαμβάνει ὁ ἐπισκέπτης πλήρως τὴν ἀγιορειτικὴν φύ-

σιν. Τὸ ἐξόχου καλλονῆς περιβάλλον καὶ τὸ φυσικὸν μεγαλεῖον τοῦ τόπου, τὸ ὄρεινόν καὶ ἀνώμαλον, πλὴν ὁμῶς κατάφυτον καὶ ἐν πολλοῖς παρθένον ἔδαφος ἀποτελοῦν μαγευτικὸν πανόραμα κυριολεκτικῶς. Τὰ ἄφθονα καὶ γλυκέως κελαρίζοντα ὕδατα, ἡ γλυκεῖα τῆς ἀηδόνος μελωδία καὶ ἡ θαυμασία τῶν φυτῶν εὐωδία συμπληρῶνουν τὸν ἐπίγειον τοῦτον παράδεισον. Λέγεται ὅτι ὁποῖος κατορθώσει καὶ ἀνέβει ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἄθω, καταλαμβανόμενος ὑπὸ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ ἀκουσίως ἐπαναλαμβάνει τὴν εὐαγγελικὴν ἀναφώνησιν τῶν τριῶν, παραστάντων κατὰ τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου, μαθητῶν «καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι».

Ἡ ἐπίσκεψις εἰς ἐκάστην Μονὴν ἀκολουθεῖ ὠρισμένον συνήθως τυπικόν. Τὸν ἐπισκέπτην ὑποδέχεται ὁ πορτάρης καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ ἀρχοντάριος, ὅστις παραλαμβάνει τὸ διαμονητήριον καὶ φροντίζει διὰ τὴν περιποίησιν τοῦ ἐπισκέπτου εἰς τὸ ἀρχοντάριον, ἰ.δ.

Διὰ τὴν ὑποβάλλῃ ὁ ἐπισκέπτης τὰ σέβη του πρὸς τοὺς γέροντας προεστῶτας τῆς Μονῆς πρέπει νὰ μεταβῆ εἰς τὸ Συνοδικὸν ἔνθα συνεδριάζουν οἱ γέροντες καὶ ὑποδέχονται ἐπισημῶς τοὺς ἐπισημοτέρους ἐπισκέπτας. Ἐνταῦθα ἀρμόδιος διὰ τὴν ξενάγησιν εἶναι ἕτερος μοναχὸς ὁ Συναρχος.

Τὰ ἱερὰ λείψανα τὰ συνήθως φυλασσόμενα εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα τοῦ καθολικοῦ ἐκάστης Μονῆς, θὰ φέρῃ πρὸς προσκύνησιν ὁ Βήματάρης, ὁ προϊστάμενος δηλαδὴ ἱερομόναχος τοῦ Ἁγίου Βήματος.

Ἐὰν λάβῃς ἀνάγκην ζώου διὰ τὴν μετάβασιν εἰς ἕτερον Μοναστήριον, τὸν λόγον ἔχει ὁ Βορδονάριος, ἰ.δ. ὁ ἐπιμελούμενος τῶν ἡμιόνων. Διὰ τὴν περιποίησιν εἰς τὴν τράπεζαν θὰ φροντίσῃ προθύμως ὁ Τραπεζάρης, ὅστις θὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν κηπάριον τὰ ὠραιότατα καὶ ὀρεκτικὰ προϊόντα τῆς Μονῆς διὰ νὰ καταστήσῃ πλέον εὐχάριστον τὸ παρατιθέμενον γεῦμα.

Διὰ τὴν καθαριότητα καὶ περιποίησιν τοῦ ναοῦ φροντίζει ὁ ἐκκλησιάρχης ἢ ἐκκλησιαστικός, διὰ δὲ τὴν κανονικὴν καὶ καλὴν διεξαγωγὴν τῶν ἱε-

ρῶν ἀκολουθιῶν τὸν λόγον ἔχει ὁ τυπικός. Ὁ καλύτερος τρόπος μεταβάσεως ἐκ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν Μονὴν εἶναι ὁ διὰ θαλάσσης, ὅποτε θὰ καταφύγῃ τις εἰς τὰς ὑπηρεσίας τοῦ ἀρμοδίου διὰ τὸν λιμενίσκον ἐκάστης Μονῆς, τὸν ταρασανάριον διότι ὁ βραχίων ἐπιβιβάσεως καὶ ἀποβιβάσεως λέγεται εἰς Ἁγίον Ὄρος ταρασανᾶς, ἕκ τοῦ τουρκικοῦ. Δυστυχῶς ἐπειδὴ ἡ ἀνοιξὶς δὲν εἶναι ἡ ἐποχὴ τῶν σταφυλῶν, δὲν θὰ ἔλθῃ ὁ κατὰ τὴν ἀνοιξὴν προσκυνητὴς εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ ἀμπελικοῦ. Αὐτὰ τὰ ὀλίγα ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἀξιώματα τοῦ κατωτέρου κυρίως προσωπικοῦ τῶν Μονῶν.

Τὸ τί ἀντικρῶζει τις εἰς τὰς Ἱ. Μονὰς ἀδύνατον νὰ περιγραφῇ. Κειμήλια αἰώνων. Εἰκόνας ἐξόχου τέχνης καὶ ἀρχαιότητος. Ἱστορικὰς καὶ ἐν πολλοῖς ἀνεξερευνητοὺς βιβλιοθήκας χειρογράφων κωδίκων καὶ εἰληταρίων. Ναοὺς περικαλλεῖς διὰ σπανίων τοιχογραφιῶν ἱστορηθέντας παρὰ ἁγίων ἀνδρῶν, μετὰ τῶν ὁποίων ναῶν ἐξέχουσαν θέσιν κατέχει ὁ ναὸς τοῦ Πρωτάτου ἐν Καρυαῖς ἱστορημένος ὑπὸ τοῦ Πανσελήνου ἢ μαθητῶν αὐτοῦ. Ὁ προσκυνητὴς μένει ἐκθαμβὸς ἐκ τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς εὐσεβείας τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων καὶ ἀρχόντων, οἵτινες ὑπῆρξαν οἱ δωρηταὶ καὶ οἱ ἐγκόσμοιοι προστάται τῶν Ἱ. Μονῶν. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον προξενεῖ ἱερὰν συγκίνησιν καὶ ταραχὴν, εἶναι τὰ ἱερὰ λείψανα.

Τεμάχια Τιμίου Εὐλοῦ καὶ κάρας μεγάλων τῆς ἐκκλησίας μας πατέρων καὶ ἄλλων ἁγίων ἀνδρῶν ἀξιοῦται ὁ μετὰ πίστεως καὶ σεβασμοῦ μεταβαίνων ἐκεῖ προσκυνητὴς ἵνα προσκυνήσῃ.

Ἐκεῖ ὅμως ἔνθα ἰδιαιτέρως θέλγεται ὁ ἐπισκέπτης εἶναι ὅταν οὗτος παρακολούθῃ τὰς κατανυκτικὰς ἀγιορειτικὰς ἱεράς ἀκολουθίας ὀρθρου βαθέος, ἐγειρόμενος ἐκ τοῦ ὕπνου ἐκ τοῦ κρότου τοῦ χειροσημάντρου, τὸ ὁποῖον κρούει ἐξωθεν τῶν θυρῶν τῶν κελλίων ὁ ταχθεὶς μοναχός.

Ὀλίγα παριστάνοντα τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν τῶν ἀγιορειτῶν, ἐκ τοῦ βιβλίου περὶ Ἁγίου Ὄρους τοῦ Μανουὴλ Γεδεών ἀναφέρω ἐνταῦθα διὰ νὰ συμπληρώσω τὰς ἐντυπώσεις μου.

Ἄῤῥον μὲν καὶ ἄλλα πολλὰ εἰς τὸ γένος τῶν ὀρθοδόξων κοινόβια ἱερά καὶ ἀσκητήρια—γράφει ὁ Κομνηνὸς εἰς τὸ μνημονευθὲν βιβλίον τοῦ Γεδεών—καὶ σεμνεῖα καὶ σεβάσματα καταγάγια εἰς τὴν Θηβαΐδα, εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ εἰς ἄλλους μυρίους τόπους, ἀλλ' ἐκεῖνα ὅλα διὰ τὰς ἁμαρτίας μας ἐρημώθησαν καὶ τὰ ὑστερήθημεν κατὰ συγχώρησιν θεῖαν· πλὴν ὀλίγων τινων, ὅπου σώζονται μέχρι τοῦ νῦν. Τοῦτο δὲ (δηλαδή τὸ "Ἅγιον Ὅρος) μᾶς τὸ ἄφησεν ὀλόκληρον ὁ Θεός, καὶ μᾶς τὸ ἐχάρησεν διὰ παρηγορίαν μὲν ἡμῶν. ἔνδειξιν δὲ τῆς Αὐτοῦ Παντοδυναμίας. Μὲ πόσους κόπους καὶ μόχθους καὶ συμφορὰς καὶ κινδύνους οἱ ἐν αὐτῷ ἀσκούμενοι θεῖοι πατέρες ἀντιπαλαίους καθ' ἑκάστην ὑπομένοντες μυρίας θλίψεις ἀπὸ τοῦ ἐναντίου τῆς εὐσεβείας, μόνον διὰ νὰ φυλάττεται ὁ ἱερός ἐκεῖνος τόπος καὶ νὰ μὴν ὑπομείνη, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἐρήμωσιν.

.....

Καὶ αὐτοὶ οἱ εὐλογημένοι πατέρες, ὡς γενναῖοι ἀδάμαντες καὶ ἀγρυπνοὶ τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται εἰς ὅλα αὐτὰ στέκονται ἀνδρεῖοι καὶ φύλακες ἄοκνοι τῶν ἱερῶν τόπων, ἔχοντες τὴν ἐλπίδα εἰς μόνην τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὸ ἔλεος τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, διὰ τὴν ὑγίαν καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ὁποίων δὲν παύσει ἡμέρας καὶ νυκτὸς δεόμενοι τοῦ Θεοῦ μὲ καθημερινὰς ἱεουργίας, μὲ ἀγρυπνίας ὀλονυκτίους, καὶ μὲ προσευχὰς ἀδιαλείπτους, μετὰ πολλῆς καὶ ζεούσης τῆς εὐλαβείας.

Ἐκεῖ θέλεις ἰδῆ πολυάριθμα βιβλία παλαιὰ καὶ μέχρι τοῦδε ἀνέκδοτα τοῖς πολλοῖς, ὅλα διὰ χειρός, πάσης σοφίας καὶ γνώσεως θείας, νοημάτων ὑψηλῶν πλήρη βιβλία θεολογικὰ καὶ ἕτερα ἀπὸ κάθε εἶδος ἐπιστήμης, ὑπέρολλα. Ἐκεῖ θέλεις ἰδῆ καὶ θαυμάσια χρυσοβούλα τῶν εὐσεβῶν καὶ ἀοιδῆμων βασιλέων, ἀπὸ τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἕως καὶ αὐτοῦ τοῦ ὑστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, καὶ ἄλλων ὀρθοδόξων βασιλέων καὶ αὐθεντῶν Ρωσίας, Τραπε-

ζοῦντος, Ἰβηρίας, Οὐγγροβλαχίας, Μολδαβίας, Σερβίας, καὶ ἄλλων αὐθεντῶν. Ἐκεῖ καὶ γράμματα τῶν ἀγιωτάτων Πατριαρχῶν σιγγιλιώδη, πολλῆς εὐλαβείας ἄξια, καὶ ἄλλων ἀρχιερέων διαφόρων ἐπαρχιῶν, εἰς τὰ ὅποια ὅλα θέλεις θαυμάσει τὴν ὁμορφὴν καὶ γλυκυτάτην φράσιν τῆς ἑλληνικῆς διαλέκτου, τὰ ὑψηλὰ καὶ θεῖα νοήματα, καὶ τὴν ὄσπιν εὐλάβειαν ἐπρόσφεραν εἰς τὰ τοῦ ἀγιωνύμου Ὅρους τοῦ Ἁθωνος εὐαγγῆ Μοναστήρια οἱ τε βασιλεῖς, πατριάρχαι, καὶ ἡγεμόνες ἀρχῆθεν. Ἐκεῖ θέλεις ἐκπλαγῆ εἰς τὰς θαυμαστάς τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν παλαιὰς τάξεις ὅπου χάριτι θεῖα φυλάττονται μέχρι τῆς σήμερον ἀνελλιπεῖς. Θέλεις εὐφρανθῆ ψυχικῶς εἰς τὰς ἀγρυπνίας τὰς κατανυκτικὰς, τὰς ἀγγελικὰς ψαλμοδίας, τὰς ψυχωφελεῖς ἀναγνώσεις· καὶ θέλεις λογιᾶσαι ὅτι νὰ ἐσέβης μέσα εἰς ἄλλον ἐπίγειον παράδεισον. Πάντα γὰρ ἐκεῖ καλὰ καὶ ὠραῖα, δυνάμενα καὶ ὄμματα τέρψαι καὶ ψυχὴν ὠφελῆσαι».

Διὰ τοὺς σήμερον μονάζοντας εἰς Ἅγιον Ὅρος δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι διακατέχονται ἀπὸ αἰσθήματα θερμῆς ἀγάπης καὶ στοργῆς πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ διαβιούντας καὶ προσεύχονται ἐσπέρως καὶ πρῶτ' καὶ μεσημβρίας ὑπὲρ ἡμῶν.

Ἴσως δὲν βλέπομεν σήμερον θαυματουργοὺς ὁσίους. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἀμφιβάλωμεν ὅτι εὐρίσκονται ἐργάται τῆς ἀρετῆς εἰς τὰς διαφόρους τοῦ Ἁγίου Ὅρους Μονὰς καὶ κελλία, οὔτινες δὲν δημοσιεύουσι τὰς ἀρετὰς αὐτῶν φαρισαϊκῶς, ἀλλ' ἐργάζονται ἐν τῷ κρυπτῷ, ἵνα ἀπολάβωσι ἐν τῷ φανερῷ παρὰ τοῦ μισθαποδότου Κυρίου.

Ὁ εὐλαβὴς προσκυνητῆς, ὁ ἐμφορούμενος ὑπὸ ἀγαθῶν διαθέσεων δὲν δύναται εἰμὴ νὰ ἀπέλθῃ τοῦ Ἁγίου Ὅρους, ἀποκομίζων τὰς ἀρίστας τῶν ἐντυπώσεων καὶ μεγίστην πνευματικὴν ὠφέλειαν, διηγούμενος παντοῦ καὶ πάντοτε, μεθ' ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὅσα καλὰ εἶδε καὶ ἤκουσεν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΡ. ΤΙΜΑΓΕΝΗΣ

Θεολόγος καθηγητῆς ἐν, τῷ παρὰ τῇ Ριζαρείῳ Σχολῇ Ἀνωτέρῳ Ἐκκλησιαστικῷ φροντιστηρίῳ.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΗΣ ΤΙΜΙΑΣ ΖΩΝΗΣ

“Όταν άρχισε ή Έλληνική επανάσταση, ή Κρήτη μαστιζόταν από πανώλη. Η άρρώστεια θέριζε κόσμο και κοσμάκη. Κοντά σ’ αυτά, οί Τούρκοι άρχισαν άγριο διωγμό έναντίον του έλληνικού στοιχείου πού, μαθαίνοντας τά διάφορα πολεμικά νέα από την επαναστατημένη Ελλάδα, ξεθαρεύτηκε και σήκωσε κεφάλι.

Τήν εποχή εκείνη βρισκότουσαν στό νησί τής Κρήτης καλόγεροι του ‘Αγίου Όρους, «τής έν Αθω Ίερās Βασιλικής Μονής του Βατοπεδίου». “Όστερα από παρακλήσεις του λαού τής Κρήτης κατέβηκαν φέροντας ιερά λείψανα: «Μέρας τής Τιμίας ζώνης τής Θεοτόκου» έπ’ αυτού δέ διεκρίνοντο τρία ΐσα μέρη δι’ ών έδηλοϋτο τó μέγεθος του τμήματος τούτου τής Τιμίας ζώνης και τά μέν δύο άκρα του τμήματος τούτου ήσαν κεκαλυμμένα δια τής αυτής χρυσής πλακός δι’ ής και τó κιβώτιον, τó δέ μεσαίον ήτον άνοικτόν και διεκρίνετο καθαρώς τó ύφασμα έκ τριχός καστανού χρώματος με χρυσάς κλωστάς συνυφασμένον άς (ώς λέγουν) προσέθεσεν ή Βασιλίσ Πουλχερία, χάριν εύλαβείας», ένας σταυρός με τίμιον ξύλον και ή τιμία κάρα Ανδρέου του Ίεροσολυμίτου.

Μέσα στους διωγμούς βρέθηκαν και οί καλόγεροι, πού ΐσως νά προπαγάνδιζαν για τόν άγώνα τής Ανεξαρτησίας. Οί Τούρκοι πού κυνηγοϋσαν τους “Έλληνας βάλθηκαν νά πιάσουν και τους Πατέρες. Μά τουίτοι πήραν τ’ άγια λείψανα και κρύφθηκαν στό σπίτι του “Αγγλου Προξένου, στό Ηράκλειο, Δομηνίκου Σανταντώνιο, και άφου άσφάλισαν εκεί τόν ιερό θησαυρό, έπειδή τους παραφύλαγαν έξω από τó σπίτι, τή νύχτα, με σκοινί, κατέβηκαν από τó παράθυρο, μπήκαν σ’ ένα καίκι κι έφυγαν για τή μονή τής μετανοίας των.

Στό μεταξύ οί διωγμοί έξακολουθοϋσαν, και πολλοί άγωνιστές τής Κρήτης κι άλλοι προύχοντες του νησιού για νά γλυτώσουν τó σκοτωμό, ή τόν έξίλαμισμό, φεύγανε από τó νησί. Μαζί μ’ αυτούς μπαρκάρισε κι ó Πρόξενος τής Αγγλίας, πού τόν ύποπτεύονταν για τή φυγάλα τών μοναχών. Πήρε μαζί του τή γυναίκα του «Στεφανία Γιαμαλεκενοπούλα» και τ’ άλλα μέλη τής οικογενείας του, μ’ όλο του τó έχει και τά ιερά λείψανα.

Καθώς ταξίδευαν απάντησαν τήν Τούρκικη άρμάδα πού περιπολοϋσε τó Αίγαίο και για νά τήν αποφύγουν άλλαξαν ρότα και δέσανε στό νησί τής Σαντορίνης: «“Ό Πρόξενος μετά τής οικογενείας του έξελθών του πλοίου εις τήν ξηράν άπήντησε δυτικούς πολλούς όμοιόρήσκους, και Κρήτας πολλούς φυγάδας γνωστούς τή οικογενεία του. Εύρών τήν νήσον εύάερον, τó κλίμα αυτής υγιέστατον, τους κατοίκους όπωσοϋν μορφωμένους και άγαθούς, άπεφάσισε τήν εις Θήραν διαμονήν του όπου εύρε πράγματι φιλοξενίαν άρίστην, καθ’ ό ίατρός και χειρουργός».

Πέρασαν πολλά χρόνια από τότε. Οί μοναχοί τής Ίερās Μονής του Βατοπεδίου ψάχνανε νά βροϋν τόν Σανταντώνιο για νά τους δώση τά ιερά λείψανα πού είχε για φύλαξη. Μάθανε πώς βρισκόταν στή Σαντορίνη και πήγαν ό προηγούμενος Διονύσιος Βατοπεδινός και Στέφανος Ήφέςιος, μοναχός, σ’ άντάμωσή του. Παρουσιάστηκαν στό Δεσπότη Ζαχαρία Κυριακό και τόν παρεκάλεσαν νά μεσιτεύη στον Σανταντώνιο νά τους έπιστρέψη τά ιερά κειμήλια. Αυτός προφασίστηκε πώς δέν τά έχει και ότι τά έχασε φεύγοντας από τήν Κρήτη. “Υπήρχε ή πεποίθησις από μυστικά στις φίλες της, τής γυναίκας του, πώς αυτή τά κρατοϋσε.

“Όστερα από πολλές παρακλήσεις και διαβήματα κι άφου ό Σανταντώνιο είδε πώς γινόταν μισητός στό νησί, άποφάσισε νά τά έπιστρέψη. Ήταν 26 “Οκτωβρίου.

τοῦ 1830 πού μαθεύτηκε πὼς τὰ τίμια καὶ ἱερὰ κειμήλια, τόσα χρόνια κρυμένα, βρισκόντουσαν στὸ νησί τους καὶ θὰ παραδοθοῦν στοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Μοναστηριοῦ. Οἱ Σαντορινιοὶ ξεσηκώθηκαν σὲ παλαικὸ προσκύνημα. Οἱ καμπάνες, οἱ ἀμέτρητες καμπάνες, ὄλων τῶν ἐκκλησιῶν, χτυποῦσαν χαρμόσυνα. Ἀπὸ τὰ διάφορα χωριὰ ξεκίνησαν οἱ εὐλαβεῖς προσκνηται γιὰ τὸ σπίτι τοῦ Σανταντώνιο, μὲ τὴν χαρὰ ὅτι θ' ἀξιωθοῦν νὰ τὰ προσκυνήσουν. «Ὁ Πρόξενος ἔσπευσε ἀμέσως ἐνθουσιῶν καὶ ἀνοίξας ἓνα κιβώτιον ἐξ οὗ ἐξήγαγεν ἓνα κάλυμμα χρυσοκέντητον καὶ ἤπλωσεν ἰδίαις χερσὶν ἐπὶ τινος τραπέζης ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης κειμένης, ἐξάγει ἐκ τοῦ αὐτοῦ κιβωτίου εἴκοσι κηρία λευκὰ καὶ τοποθετεῖ ἐπὶ κηροπηγίων ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ μετὰ ταῦτα παρακαλεῖ τὸν Ἀρχιερέα νὰ παραλάβῃ τὸ κιβώτιον τῆς Τιμίας Ζώνης. Τοῦτου γενομένου ἔφθασαν καὶ οἱ Πατέρες, ὥστε ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Ἀρχιερέως ἔλαβον αὐτὸ καὶ ἀπέθεσαν ἐπὶ τῆς προητοιμασμένης Τραπεζῆς. Παραχρῆμα δὲ ἤρξαντο τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ ἀφοῦ ἠγίασαν τὴν οἰκίαν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ εὕρισκομένους, ἤραντο τὰ Ἅγια συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως, τοῦ Ἐπαρχεύοντος κ. Χρυσοβελόνῃ καὶ τοῦ ρήτορος αὐταδέλφου του, προσκληθέντων ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως ὅπως παρευρεθῶσιν εἰς τὴν προπομπὴν τῶν ἁγίων καὶ πλῆθος λαοῦ, μετέφερον αὐτὰ ἐν τινι κεντρικῷ τῆς πρωτευούσης τῶν Φηρῶν τόπῳ, κατέθεσαν αὐτὰ. Ἐκφωνήσας ὁ ρήτωρ Χρυσοβελόνῃς τὸν ἀρμόδιον τῆ περιστασεὶ λόγον, εὐχαριστήσας τὸν πανάγαθον Θεὸν ἐκ μέρους τοῦ παρευρεθέντος ἐκεῖ λαοῦ, δι' ἧς τὸν ἠξίωσε χάριτος νὰ προσκυνήσῃ τὰ τοιαῦτα θεῖα δῶρα καὶ τὸν συνεργήσαντα εἰς τὴν ἀνακάλυψιν καὶ παράδοσιν αὐτῶν τῶν ἱερῶν κειμηλίων πρὸς οὓς ἀνήκουσιν, Ἀρχιερέα. Μετὰ ταῦτα προσκυνήσαντες καὶ ἁγιασθέντες ἅπαντες οἱ ἐν τοῖς μεμακρυσμένοις χωρίοις συναθροισθέντες πολῖται, ἤραντο αὖθις τὰ ἅγια οἱ Πατέρες, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως καὶ πλῆθος λαοῦ τῶν κάτω χωρίων τῆς Νήσου καὶ μετέφερον αὐτὰ ἐν τῷ ἐν Πύργῳ καταλύματι των, καὶ κατέθεσαν ἐπὶ ὀλοκλήρους ὥρας εἰς προσκύνῃσιν τοῦ συναθροισθέντος πλῆθους.»

Ὁ λαὸς τῆς Θήρας προσέφερε πολλὰ καὶ διάφορα ἀναθήματα καὶ χρήματα στοὺς Πατέρες τὰ ὅποια, ὅταν φύγανε στίς ἀρχές Μαρτίου τοῦ 1831, πήρανε μαζί τους γιὰ νὰ τὰ παραδώσουν στὸ Μοναστήρι τους. «Ἐν ὄλῳ δὲ τῷ διαστήματι τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς των συνήθροισαν ἀπὸ ἀφιερῶματα καὶ αὐτοπροαιρέτους συνεισφορὰς τῶν χριστιανῶν χρήματα ἱκανά, κοσμήματα, χρυσαῦφανα, ἐνδύματα καὶ κηρία ἐξ ὧν ἐδόθησαν εἰς ἀμοιβὴν καὶ ἀποζημίωσιν πρὸς τὴν κ. Στεφανίαν Γιαμαλακενοπούλα, σύζυγον τοῦ Δομνιτικοῦ Σανταντώνιο γρόσια 15 χιλιάδες. Μεταβάντων δὲ τῶν Ἀγιορειτῶν ἐν τῇ οἰκείᾳ αὐτῶν Μονῇ, ἐκατασκεύασαν μὲ θηραϊκὰ χρήματα μίαν πενταφωτον λυχνίαν χρυσοῦν, καιομένην ἐνώπιον τῆς σοροῦ τῆς Τιμίας Ζώνης, ὀνομάσαντες αὐτὴν Θήραν (Σαντορινὴν) καὶ ἐποίησαν ἰδιαιτέραν ἀκολουθίαν περὶ τῆς τελευταίας εὐρέσεως αὐτῆς τῆς Τιμίας Ζώνης».

Τὸ περιστατικὸν αὐτὸ περιγράφεται σ' ἓνα ἀνέκδοτο ἱστορικὸν χειρόγραφο τοῦ τότε γραμματέως τῆς Ἐπισκοπῆς Θήρας Ἀντωνίου Ν. Σιγάλα. Ἀναφέρεται καὶ στοὺς Κώδικες τῆς Ἱ. Μ. Βατοπεδίου, καθὼς μὲ πληροφόρησαν, μὲ τόση καλωσύνη, οἱ γέροντες Θεοδόσιος, Δαμιανὸς καὶ Πορφύριος, τοὺς ὁποίους καὶ εὐχαριστῶ: (Κώδ. δ. ἀριθ. Κ.5. Τετράγωνον 7)». Ἐν ἔτει αὐλα κατὰ μῆνα Ἰούνιον ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Σαντορινῆς ὁ προηγούμενος κύρ Διονύσιος μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ τοῦ χατζῆ Στεφάνου, ὁ ὁποῖος ἐστάλη εἰς τὴν ἔρευναν καὶ ἀναζήτησιν τῆς Ἁγίας Ζώνης τοῦ δευτέρου μέρους καὶ τοῦ τιμίου σταυροῦ τοῦ μακαρίτου Ἰωάσαφ τοῦ ἐν Βυτίνῃ κοσμημένου καὶ τῆς Ἁγίας Κάρας τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου Κρήτης τῶν προαποσταλέντων εἰς τὸ Κάστρον τῆς Κρήτης κατὰ τὸ αἰὸν μὲ μεγάλην πρόσκλησιν τῶν ἐντοπίων χριστιανῶν. Ἐπειδὴ ἀφοῦ ἐγένετο ἡ Κοινὴ ἐπανάστασις καὶ ἀποστασία καὶ ἐθανατώθησαν παρὰ τῶν Κρητικῶν οἱ πατέρες καὶ ἀδελφοὶ ἡμῶν ὅπου ἐπῆγαν μὲ τὰ ἅγια τότε καὶ ἠρπάγησαν αὐτὰ τὰ ἅγια ἀπὸ τὸν Πασᾶν τῆς Κρήτης καὶ ἄλλα ἔλαβεν ὁ Κόνσολος τῆς Ἀγγλίας Δομίνικος Σανταντώνιο, ὁ

προηγούμενος κύρ Διονύσιος διὰ πολλῆς καὶ μεγάλης ἐρεύνης καὶ κόπων οὐκ ὀλίγων ἀναζητήσας καὶ ἐρευνήσας περὶ τούτων, εὐδοκίᾳ τῆς Κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Ἁγίας Βηματαρίσεως καὶ διὰ προστασίας καὶ βοηθείας πολλῆς τοῦ Ἁγίου Σαντορίνης Κύρ Ζαχαρίου καὶ διὰ τῶν εὐχῶν τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος ἡμῶν, ἀνεκάλυψε καὶ εὔρε τὴν Τιμίαν Ζώνην καὶ μόνον τὸ τίμιον ξύλον χωρὶς τοῦ Σταυροῦ, εἰς τὸν Δομίνικον Σανταντώνιον ἀποποιούμενον αὐτά, καὶ τὴν ἁγίαν Κάραν καὶ τὸ κουτίον τοῦ τιμίου Σταυροῦ τὸ ἀργυρὸν ἔστειλε καὶ ἔλαβε καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Καλλίνικον, ὁ ὅποιος παρεστάθη καὶ τὰ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Πασᾶν δι' ἐξόδων πολλῶν καὶ περιελθῶν ὁ προηγούμενος Κύριος Διονύσιος πᾶσαν τὴν νῆσον τῆς Σαντορίνης ἐσύναξεν ἱκανὴν βήθειαν ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς... ἀπὸ τὰ ὅποια ἄλλα με-

ΤΟ ΒΑΤΟΠΕΔΙ

τρητὰ ἔδωκεν εἰς τὸν Δομίνικον Σανταντώνιον διὰ τὴν ἐξαγορὰν τῆς Ἁγίας Ζώνης καὶ τοῦ τιμίου ξύλου, τὰ δὲ λοιπὰ ἔφερε εἰς τὴν Ἱερὰν ἡμῶν Μονὴν τοῦ Βατοπεδίου ὡς ἐμφαίνεται ὀνομαστί:

15.000 γρόσια εἰς τὸν Δομίνικον Σανταντώνιον.

2.000 » ἔδωκεν εἰς τὴν κάσαν τῆς Διοικήσεως.

1.745 » εἰς ἕξοδα ὅσα ἐγένοντο ἀφοῦ ἔφυγεν ἀπὸ τὸ Μοναστήριον ἕως οὐ εὔρε τὰ ἅγια.

6.255 » ἔφερον ἐδῶ μετρητὰ.

7.000 » εἰς μαλαγματικά δράμια 300 διὰ νὰ γένη κανδήλιον τῆς Παναγίας.

400 » δι' ἐν κανδήλιον ὅπου ἔφτιασε καὶ ἀσημένιο μεγάλον.

800 » διὰ ἕναν σταυρὸ ὅπου ἔφτιασε καὶ ἔβαλε τὸ Τίμιον ξύλον διὰ ἐκεῖνον ὅπου ἐχάθη.

2.000 » διὰ ἕνα πολυκάνδηλον ἀσημένιον μεγάλον δράμια 900 μὲ 6 κηρία...

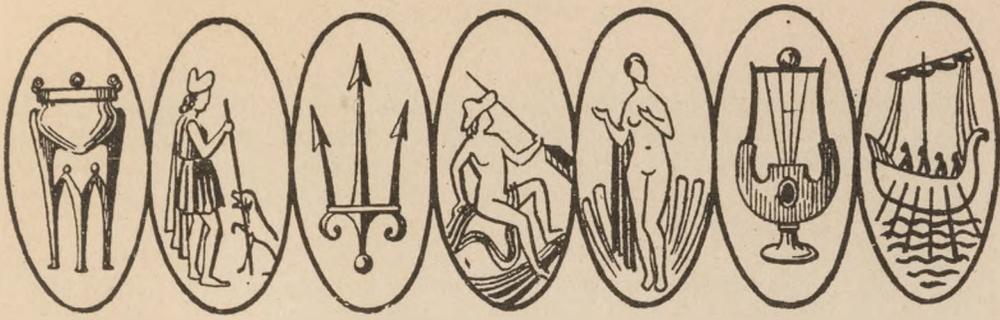
Διὰ παρακινήσεώς του ἔφερε καὶ τὸν πατᾶ-Παρθένιον εἰς τὸ Μοναστήριον, ὅπου αὐτὸς ἔμεινεν ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς ὅπου πάγησαν εἰς τὴν Ἁγίαν Ζώνην εἰς τὴν Κρήτην καὶ ἐπειδὴ ἐδούλευσε καὶ ἡ πανοσιότης του μερικὰς ἡμέρας εἰς τὴν Κρήτην καὶ ἔφερε τὸ κουτίον τῆς Ἁγίας Ζώνης ὅπου τὸ εἶχεν ὁ Πασᾶς, ἔλαβε καὶ τὸ ὀσπήτιον

τοῦ Παπαζαχαρίου διὰ γρόσια 1800 ὅπου τὰ ἐχρεωστοῦσεν εἰς τὴν Ἁγίαν Ζώνην, ἔφερε καὶ γράμμα ἀφιερωτικὸν διὰ 114 πρόβατα ὅπου ἦτον καὶ αὐτὰ ἀφιερωμένα εἰς τὴν Ἁγίαν Ζώνην καὶ τὰ ἔδωσε πάλιν μισιακὰ νὰ τὰ βόσκωσιν εἰς ὄνομα τῆς Ἁγίας Ζώνης...».

Ἡ περιγραφή τῆς κανδήλας, δώρου τῶν Θηραίων, ποὺ καίει στὴν Τιμίαν Ζώνην, στὴν ἐκκλησία τῆς Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου, ἔχει ὡς ἐξῆς: «Κανδήλα τῆς Βηματαρίσσης (Παναγίας) μετὰ φλωρίου στρογγυλοῦ ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ, βάρους 1200 γραμμαρίων». Ἐπὶ τῆς κανδήλας ἡ ἐπιγραφή = 1835 Δ. Χ. Ι.Ω.Λ.Κ. Ἐπὶ δὲ τοῦ Φλωρίου τὰ ἐξῆς: α' ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς: «Μνήσθητι Δέσποινα Βηματάρισσα Διουσιῶν Προηγουμένου Βατοπαιδικοῦ καὶ Στεφάνου μοναχοῦ τῆς συνοδείας αὐτοῦ. Παράσχου δὲ αὐτοῖς καὶ πᾶσι τοὺς ἐν Σαντορίνῃ ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν». β' Ἐπὶ τῆς ἐτέρας, τὰ ἐξῆς: «Ἐγένετο ἡ κανδήλα αὕτη ἀπὸ χρυσοῦ τῶν τῆς Σαντορίνης ὀρθοδόξων γυναικῶν συναχθέντος ἐν τῇ ἀναζητήσει καὶ εὐρέσει τῆς Ἁγίας Ζώνης ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάννου Α. Καποδίστρια ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1831».

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΝΟΜΙΚΟΣ

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΣΤΟ ΟΡΟΣ

Στ' Ἄγιον Ὄρος πῆγα πολλές φορές. Τὴν πρώτη φορά κάθησα παραπάνω ἀπὸ δυὸ μῆνες κ' ἔκανα γνωριμία μὲ πολλοὺς πατέρες καὶ λαϊκοὺς, γιατί ὑπάρχουνε ἐκεῖ πέρα καὶ ἀγωγιάτες ἀρβανίτες, παραγουιοὶ καὶ γεμιτζήδες ποὺ φορτώνουνε κερεστέ¹ στὰ καράβια. Στὴ Δάφνη, ποὺ εἶναι ἡ σκάλα ποὺ πιάνουνε τὰ βαπόρικ, βρισκόντανε καὶ κάτι ψαράδες κοσμικοί, κ' ἐκεῖ γνωρίστηκα μὲ τρεῖς Ἀιβαλιῶτες καὶ περάσαμε πολὺ ἔμορφα. Ἀπὸ κεῖ πῆγα στὶς Καρυές, μὰ δὲν κάθησα πολὺ, γιατί γύρευα θάλασσα. Πῆγα στὸ μοναστήρι τῶν Ἰβήρων μαζί μὲ ἕνα γέροντα ποὺ πουλοῦσε βιβλία στὶς Καρυές καὶ ποὺ τὸν λέγανε Ἀβέρκιον Κομβολογᾶν. Σ' αὐτὸ τὸ μοναστήρι κάθησα κάμποσο. Πιὸ πολὺ μὲ τραβοῦσε ὁ ἀρσανᾶς, δηλαδὴ τὸ μέρος ποὺ βάζουνε τὶς βάρκες καὶ τὰ σύνεργα τῆς ψαρικῆς. Ἄφησα τὰ γένεια μου, τὰ ξέχασα ὅλα καὶ γίνηκα ψαῖς. Ἐτρωγα, ἔπινα, δούλευα, κοιμώμουνα μαζί μὲ τοὺς ψαράδες ποὺ ἦτανε ὅλο καλογέροι, οἱ πιὸ πολλοὶ Μπουγχιανοί, δηλαδὴ ἀπὸ τὰ μπουγάζια τῆς Πόλης. Τὶ ξέγνοιαστη ζωὴ ποὺ πέρασα! Ἰδιαιτέρη φιλία ἔδεσα μὲ τρεῖς. Ὁ ἕνας ἦτανε ὡς εἰκοσιπέντε χρονῶ, καλὴ ψυχὴ, φιλότιμος, στοχαστικός, πρόθυμος στὸ κάθε τί κ' εἶχε καλογερέσει ἀπὸ μικρός: τὸν λέγανε Βαρθολομαῖο. Ὁ ἄλλος ἦτανε ὡς σαράντα χρονῶν, ψαῖς ἀπὸ τὸ χωριὸ του, κοντόφαρδος, ἀπλός, ἤσυχος, λιγομίλητος, ἄκακος, (πτωχὸς τῶ πνεύματι), ταπεινὸς καὶ τὸν λέγανε Βασίλειο. Ὁ ἄλλος ἦτανε γέρος σὰν τὸν ἅγιο Πέτρο, γελαζούμενος, χωρατατζῆς καὶ τὸν λέγανε Νικάνορα. Ὁ Βαρθολομαῖος διάβαζε καὶ βιβλία μὲ ταξίδια θαλασσινά. Ἀνάμεσα σὲ ἄλλα εἶχε στὸ κελλὶ του καὶ τὰ δυὸ τρία βιβλία τοῦ Ἰουλίου Βέρν. Μ' αὐτὸν ψαρεύαμε ἀστακοὺς. Ἐβγαζε καὶ κοράλλια καὶ μοῦ ἔδειχνε πῶς νὰ τὰ ψαρεύω. Ὁ ἀρσανᾶς ἦτανε ἕνα σπῆτι μακρὺ, χτισμένο ἀπάνω στὴ θάλασσα μέσα σ' ἕνα κόρφο ποὺ τὸν ἀποσκέπαζε ἕνας κάβος καὶ γιὰ κεραμιδία εἶχε μαῦρες πλάκες. Μπροστὰ εἶχε κάτι ξέρες ποὺ σκάζανε οἱ θάλασσες ὅποτε ἔπερνε βοριάς, κι ἀπὸ πάνω κατεβίανανε τὰ βράχια φυτρωμένα μὲ μυρσίνες, μὲ πουρνάρια καὶ κάθε ἄγριο χαμόδεντρο. Ὁ ἀρσανᾶς εἶχε πεντέξη κάβιες² ἀραδιασμένες καὶ μπροστὰ εἶχε ἕνα χαγιάτι ποὺ ἀκουμποῦσε σὲ κάτι δοκάρια ἀπὸ ἀγριόξυλα. Ἐκεῖ μέσα κοιμώμαστε. Ἀπὸ κάτω εἶχε κάτι χαμηλὲς καμάρες καὶ μέσα στὶς καμάρες³ τραβοῦσανε τὶς βάρκες. Τὰ δίχτυα τὰ ἀπλώνανε ἀπάνω στὰ μπαρμάνια⁴ τοῦ χαγιατιοῦ. Ἐκεῖ ποὺ κοιμώμαστε ἀκούγαμε ἀπὸ κάτω μας τὴ θάλασσα ποὺ ἔμπαινε μέσα στὶς καμάρες καὶ κυλοῦσε τὰ χαλίκια καὶ μᾶς νανούριζε. Παλιὰ εἰκονίσματα ἦτανε κρεμασμένα μέσα στὸν ἀρσανᾶ κ' ἔκαιγε ἀκοίμητο καντήλι.

Ἄφησα ὑγεία στοὺς Ἰβηριῆτες καὶ τράβηξα μὲ τὰ πόδια καὶ πῆγα στὸ μοναστήρι τοῦ Καρακάλου. Κ' ἐκεῖ πέρασα πολὺ καλά: οἱ πατέρες μὲ εἶχανε σὰν δικό τους.

1. Ξυλεία.

2. Κάβια=κελί, κάμαρα.

3. Ξύλινα κάγκελα

Αυτό τὸ μοναστήρι εἶναι κοινόβιο καὶ τότες εἶχανε ἡγούμενο ἕναν ἅγιο ἄνθρωπο, τὸν Κοδράτο, γέροντα ἤσυχον, εἰρηνικόν, ποιμένα ἀληθινόν, ἡ καταγωγὴ του ἀπὸ τὰ Ἀλάτσατα. Ὁ ἄρσανᾶς τοῦ Καρακάλου ἦτανε ἐπίσημος, ἕνας βυζαντινὸς πύργος χτισμένος ἀπάνω σ' ἕναν βράχο. Κάθησα κ' ἐκεῖ πέρα κάμποσες μέρες. Ἀπὸ κεῖ πῆγα στὸ Μοναστήρι τῆς Μεγίστης Λαύρας, πού βρίσκονται πολλὰ κειμήλια κ' οἱ θαυμαστὲς ἁγιογραφίαι τοῦ Θεοφάνη τοῦ Κρητός.

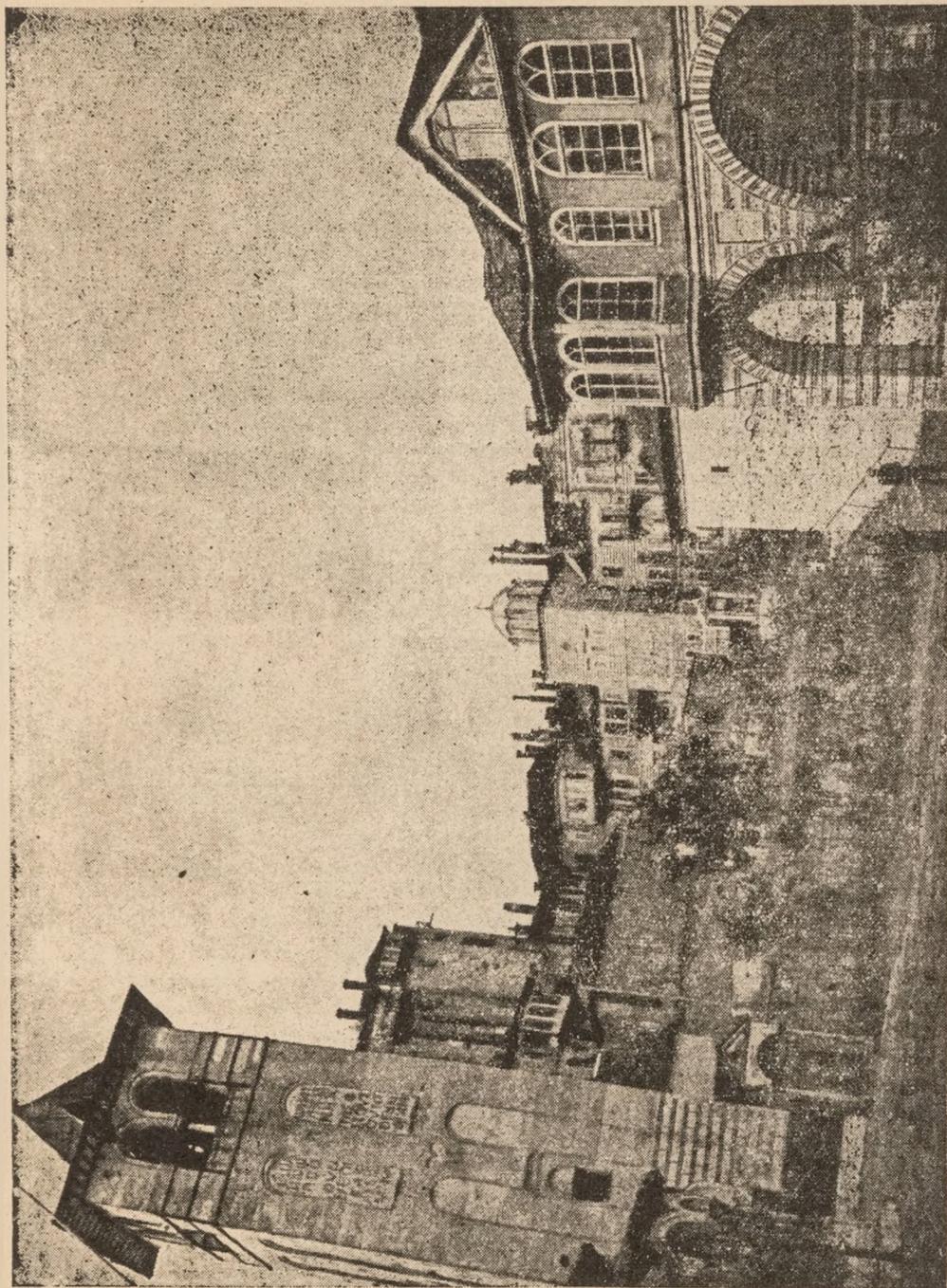
*«Τότε σηκώνεσαι καὶ σύ, καὶ πέρνεῖς καὶ τὴν ράβδαν,
περιπατεῖς καὶ ἔρχεσαι εἰς τὴν ἁγίαν Λαύραν.
Καὶ ἀναπαύεσαι, ἐκεῖ, ὅσον καιρὸν θελήσεις,
ὅσον νὰ εὔρεις συντροφίαν καὶ πλοῖον νὰ κινήσεις».*

Ἀπὸ κεῖ λοιπὸν ἐπῆρα κ' ἐγὼ τὴν ράβδαν καὶ τράβηξα νὰ πάγω στὰ Καψοκαλύβια. Μαζί μου ἦρθε κ' ἕνας ἀπλοϊκὸς καλόγερος, ψηλὸς κι ἀδύνατος μ' ὄλο πού ἦτανε ψωμᾶς στὸ μοναστήρι. Τὸ μονοπάτι περνᾷ ἀπὸ ἄγρια κ' ἔμορφα μέρη, ὡς πού φτάνει ἀπάνω ἀπὸ κάτι θεόχτιστους κάβους, πού κυτᾶζουνε κατὰ τὴ νοτιὰ, στ' ἀνοιχτὸ πέλαγο. Ἀπὸ τὸ μέρος τῆς στεριᾶς στέκεται ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι σου ὁ Ἄθωνας. Σ' ἕνα μέρος βλέπεις τὴν ποδιά τοῦ βουνοῦ πού στέκεται κοφτὴ ἀπάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα, σὰν νᾶναι κομμένη μὲ τὸ μαχαίρι, λὲς καὶ ξεκόλλησε πρὸ λίγη ὥρα ἕνα κομμάτι βουνὸ κ' ἔπεσε στὴ θάλασσα. Κι ἀληθινά, ὅπως μοῦ εἶπανε πῶς ὕστερα οἱ Καψοκαλυβίτες, κόπηκε τὸ βουνὸ μιὰ μέρα στὰ 1900, κ' ἔπεσε μονοκόμωτο στὴ θάλασσα καὶ πλάκωσε δυὸ τρία ψαραδόσπιτα μὲ καμιὰ δεκαριά πατέρες. Ὁ σεισμὸς κούνησε ὅλη τὴ Μακεδονία.

Στὰ Καψοκαλύβια κάθησα πῶς πολὺν καιρὸ ἀπὸ τ' ἄλλα τὰ μοναστήρια. Τόσο δικό τους μὲ εἶχανε οἱ πατέρες, πού ὅποτε κάνανε σὺναξη ἔπρεπε νὰ καθήσω κ' ἐγὼ στὸ συμβούλιο πού συζητούσανε («τὰ τῆς σκῆτewος»). Μ' ἔχουνε γράψει καὶ στοὺς ἰδρυτὰς καὶ μὲ μνημονεύουνε μετὰ τῆς συμβίαις καὶ τῶν τέκνων. Ἰδιαιτέρη φιλία ἔδεσα μὲ τὸν πάτερ Ἰσίδωρο, πού μ' εἶχε στὸ κελλί του⁴. Ἄλλη φορὰ ἔγραψα πολλὰ γιὰ δαῦτον. Τότες ἦτανε ὡς τριανταπέντε χρονῶν κ' εἶχε γιὰ δόκιμο τὸν μπάμπια Χαράλαμπο ἀπὸ τὸ Καστελόριζο, ὡς ἐβδομῆντα χρονῶν, τελώνιο τῆς θάλασσας, πού ἔζησε φουῖστρος στὰ βαπόρια καὶ ταξίδευε ἴσαμε τὸν Κίτρινο ποταμὸ τῆς Κίνας.

Εἶχε ἔρθει μιὰ μέρα στὰ Καψοκαλύβια ἕνας καλόγερος ἀπὸ κάποιο ψαραδόσπιτο πού ἦτανε ἀνάμεσα στὸν κάβο Σμέρνα καὶ στὰ Καψοκαλύβια, καὶ τὸν φιλοξένησε ὁ πάτερ Ἰσίδωρος, καὶ γνωρισθήκαμε. Τὸν λέγανε Νεῖλο, κ' ἦτανε Μυτιληνιὸς. Φεύγοντας μὲ προσχάλεσε νὰ πάγω στὸ κελλί του. Σὲ δυὸ τρεῖς μέρες, πῆγα. Στὸ Ὅρος βλέπει κανένας πολλὰ ἀσυνήθιστα πράγματα καὶ χτίρια, πλὴν τὸ κελλί τοῦ πάτερ Νεῖλου ἦτανε ἀπὸ τὰ πῶς παράξενα. Σ' αὐτὸ τὸ μέρος κατεβαίνανε δυὸ ραχοκοκαλιὰς ἀπὸ βράχια καὶ κάνανε δυὸ κάβους πού τραβούσανε βαθεῖα μέσα στὴ θάλασσα, ὁ ἕνας πολὺ κοντὰ στὸν ἄλλον, τόσο, πού ἔλεγεσ πὼς τὸ νερὸ πού βρισκότανε ἀνάμεσά τους ἦτανε ποτάμι κι ὄχι θάλασσα. Ἐκεῖ πού ἔσμιγε ὁ ἕνας κάβος μὲ τὸν ἄλλον, σηκώνοντανε δυὸ ράχες ἀπὸ βράχια κ' ἦτανε τόσο κοντὰ, πού σκοτεινιάζανε ἐκεῖνο τὸ μέρος, ὡς ἔλαμπε ὁ ἥλιος τὸ καλοκαίρι. Σ' αὐτὸ τὸ μέρος, μέσα σ' αὐτὴ τὴν τρύπα, ἦτανε χτισμένος ὁ ἄρσανᾶς τοῦ πάτερ Νεῖλου. Τὰ νερά ἦτανε ἄπατα καὶ σκοτεινὰ μέσα σὲ κεῖνο τὸ κανάλι. Τὸ σπῆτι τὸ ἔχανε χτισμένο λίγο παραπάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα, θεμελιωμένο στὸ βράχο, μὲ χαγιᾶτια καὶ μὲ καμάρες, ὅπως συνηθίζεται στὸ Ὅρος ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια, μὲ μαῦρες πλάκες ἀντὶ γιὰ κεραμίδια. Λίγο παραπάνω ἦτανε χτισμένη ἡ ἐκκλησιά, μικρὴ, μὲ σκαλιστὸ τέμπλο καὶ μὲ ὅλα τὰ

4. Κελλί στ' Ἅγιον Ὅρος δὲν ἔλενε τὴν κάμαρα, ἀλλὰ τὸ σπῆτι πού κάθονται δυὸ καὶ περισσότεροι καλόγεροι.

ΜΟΝΗ ΒΑΤΟΠΕΔΙΟΥ

καθέκαστα. Ἀποπάνω κρεμότανε ἓνα βουνό δασωμένο καὶ στὴν κορφὴ εἶχε ἓνα βράχο ἀπότομο, μ' ἓνα σπήλαιο. Σ' αὐτὸ τὸ σπήλαιο ἀσκήτευε πρὸ λίγα χρόνια ἓνας γέροντας πού στάθηκε στὰ νιάτα του ὄπλαρχηγὸς στὴ Μακεδονία. Τώρα εἶχανε φωλιάσει ὄρνια μέσα στὴ σπηλιά καὶ τάβλεπα πού πέρνανε βόλτες γύρω στὴ ράχη. Ὁ Νεῖλος καὶ ἡ συνοδεία του εἶχανε δυὸ τράτες καὶ δυὸ βάρκες. Ἦτανε ἑφτά ὄχτῶ νοματέοι, πέντε μεγάλοι καὶ δυὸ τρία καλογεροπαῖδια. Ὅλοι τους ἦτανε ἠλιωκαμένοι, μαῦροι σὰν ἀραπάδες. Ὁ πάτερ Νεῖλος εἶχε ἀπάνω του μιὰ ἡσυχία καὶ μιὰν ἀπλότητα πού σὲ ἔκανε νὰ τὸν ἀγαπήσεις καὶ νὰ τὸν σεβαστεῖς. Λιγόλογος, μὰ ὀλοένα ἦτανε χαμογελαστὸ τὸ πρόσωπό του, μὲ κάτι χεῖλια χοντρά σὰν τοῦ ἀράπη, μὲ μαῦρα καὶ πυκνὰ γένεια, πού φυτρώνανε κάτω ἀπὸ τὰ μάτια του καὶ σιεπάζανε τὰ μάγουλά του. Μὲ τὴ σκουφία πού φοροῦσε ἦτανε ἴδιος βαβυλωνίος. Ξυπόλυτος, ὅπως δὲ ἦτανε ὄλοι τους, φοροῦσε ἀπάνω ἓνα σκούρο ποικάμισο καὶ κάτω ἓνα βρακὶ ἀντολίτικο ἴσαμε τὰ γόνατα. Τὶς μέρες πού κάθησα ἐκεῖπέρα, ὁ Νεῖλος κ' ἓνας δόκιμος δὲν πηγαίνανε μὲ τὴν τράτα γιὰ νὰ μοῦ κρατήσουνε συντροφιά. Ἦτανε κ' ἓνας γέρος, πάτερ Ἀθανάσιος, πού φύλαγε πάντα τὸ σπίτι. Σὰν γυρίζανε ἀπὸ τὸ ψάρεμα, βγάζανε τὰ ψάρια ἔξω κι ἀφοῦ διαλέγανε λίγα χοντρά γιὰ νὰ φᾶμε, κι ἄλλα γιὰ πάστωμα, τὰ ψιλὰ τὰ κάνανε ἓναν σωρὸ καὶ τ' ἀφήνανε νὰ σιτέψουνε γιὰ νὰ τ' ἀλατίσουνε. Ἀπὸ τὰ χοντρά παστώνανε πολλοὺς ροφούς, νάχουνε τὸ χεῖμῶνα. Ψιλὰ, μαρίδα καὶ σαρδέλλα, παστώνανε πολλὰ βαρέλια καὶ τὰ στέλνανε στὴ Σαλονίκη. Καθόντανε σταυροπόδι γύρω στὸ σωρὸ καὶ παστώνανε. Ὅλο τὸ σπίτι μύριζε μιὰ τέτοια ψαρίλα, πού στὴν ἀρχὴ γυρίζανε ἄνω κάτω τὰ στομάχια μου. Μὰ σιγὰ σιγὰ συνήθισα καὶ δὲν καταλάβαινα τὴν ψαρίλα σχεδὸν ὀλότελα. Συλλογιζόμουνε κιόλας πὼς ἔτσι θὰ μυρίζανε κι ὁ Χριστὸς κ' οἱ ἀπόστολοι. Οἱ ἀνθρώποι κι ὁ, τι ἔπιανε, ὅλα μυρίζανε ψαρίλα. Ἀκόμα καὶ μέσα στὴν ἐκκλησιά ἔνοιωθες αὐτὴ τὴ μυρουδιά. Τὶς ὥρες πού λείπανε οἱ ἄλλοι στὸ ψάρεμα, κουβεντιάζαμε μὲ τὸν πάτερ Νεῖλο γιὰ θρησκευτικὰ καὶ γιὰ τὰ ἱστορικὰ τοῦ σπιτιοῦ του, τί φουρτοῦνες περάσανε, τί θεριόψαρα συναντήσανε, τί καϊκία βουλιάζανε ἀπὸ τότες πού κάθησε σ' αὐτὸ τὸ μέρος κι ἄλλα λογιῶ λογιῶν.

Ἄλλη φορὰ πάλι, ἐκεῖ πού καλαφάτιζε μιὰ βάρκα τραβηγμένη ἔξω, ἔψελνε μὲ τὴ γλυκειὰ φωνή του, κ' ἔκανε τὸν δεξιὸ ψάλτη κι ἐγὼ τὸν ἀριστερόν. Λέγαμε τὶς Καταβασίες τῆς Μεταμορφώσεως (γιατὶ ἦτανε κείνες οἱ μέρες τοῦ Αὐγούστου) «Χοροὶ Ἰσραὴλ ἀήκμοις ποσί, πόντον ἐρυθρὸν καὶ ὑγρὸν βυθὸν διελάσαντες», Τὰ Πασαπνοᾶρια μὲ τὸ δοξαστικὸ «Παρέλαβεν ὁ Χριστὸς τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην», κ' ὕστερα λέγαμε ἀργῶς καὶ μετὰ μέλους τὸ κοινωνικὸ «Ἐν τῷ φωτὶ τῆς δόξης τοῦ προσώπου σου, Κύριε, πορευόμεθα εἰς τὸν αἰῶνα». Στὸ τέλος ὅμως φέλναμε πάντα τὸ «Εὐλογητὸς εἶ, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πανσόφους τοὺς ἀλειεῖς ἀναδείξας, κατὰπέμψας αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ δι' αὐτῶν τὸν οἰκουμένην σαγηνεύσας, φιλάνθρωπε, δόξα σοι». Δὲν μπορῶ νὰ παραστήσω τὸ πόσο συγκινημένη ἦτανε ἡ καρδιά μου σὰν ἀκουγα νὰ ψέλνει ὁ ψαρᾶς ὁ πάτερ Νεῖλος, ξυπόλυτος, μὲ τὸ κατραμωμένο βρακί, μὲ τὰ φύκια κολλημένα ἀπάνω στὰ γυμνὰ ποδάρια του, νὰ ψέλνει μὲ κείνη τὴν ἀρχαία μελωδία καὶ νὰ λέγει στίχους ἱαμβικούς, καὶ παραπέρα ν' ἀφρίζουνε τὰ παμπάλαια ἑλληνικὰ κύματα κι ὁ ἀγέρας νὰ βουτίζει πανηγυρικὰ ἀπάνω στὰ θεόχτιστα βράχια καὶ στὰ δέντρα! Μὰ ἡ πιὸ βαθειὰ κι ἡ πιὸ παράξενη συγκίνηση μ' ἔπιανε τὴν Κυριακὴ καὶ τὶς ἄλλες γιορτινὲς μέρες πού λειτουργοῦσε ὁ πάτερ Νεῖλος ὁ ψαρᾶς καὶ γινότανε ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, αὐτὸς πού τὸν ἔβλεπα τὶς ἄλλες μέρες ν' ἀλατίζει ψάρια, νὰ καλαφάτιζε βάρκες, νὰ ματίζει σκοινιά, νὰ γραντολογᾶ καραβόπανα, νὰ βολεύει ἀγκουρες, νὰ μπαλώνει δίχτυα, μαζὶ μὲ τὴ συνοδεία του! Καὶ στὴ λειτουργία γινότανε σὰν πατριάρχης, μὲ τὸ ἐπανωκαλύμμαχο, μὲ τὸ χρυσοῦ φελόνι, μὲ τὰ ἐπιμάνικα, μὲ τὸ ἐπιγονάτιο, καὶ δέότανε μυστικῶς μπροστὰ στὴν ἁγία Τράπεζα «ὑπὲρ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων», «ὡς ἐνδυόμενος τὴν τῆς ἱερατείας χάριν». «Ὡ! Τί ἐξάισια καὶ φρικτὰ μυστήρια ἔχει ἡ ταπεινὴ ὀρθοδοξία μας! Μὰ ἡ καρδιά μου δάκρυζε ἀληθινὰ ἀπὸ ἅγια χαρὰ κι ἀπὸ κατάνυξη, σὰν στρώνανε γιὰ νὰ φᾶμε κ' εὐλογοῦσε τὴν

τράπεζα ὁ πάτερ Νεῖλος μὲ τὰ θαλασσοψημμένα δάχτυλά του, ἐνῶ γύρω στεκόντανε μὲ σταυρωμένα χέρια ἐκεῖνοι οἱ ἀπλοῖ ψαράδες, κουρασμένοι, θαλασσοδαρμένοι, ξεχασμένοι ἀπὸ τὸν κόσμον μέσα σὲ κείνη τὴν καταβόθρα. Κ' ἔλεγε μὲ τὴν ταπεινὴ φωνή του ὁ πάτερ Νεῖλος «Χριστὲ ὁ Θεὸς, εὐλόγησον τὴν βρωσὶν καὶ τὴν πόσιν τῶν δούλων σου, ὅτι ἅγιος εἶ πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων», ἐνῶ μᾶς ἀπόσκιαζε ἡ πλώρη τοῦ τρεχαντηριοῦ κ' ἡ ἀρμύρα ἐρχότανε ἀπὸ τὸ βουερὸ τὸ πέλαγο.

Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΡΗΜΙΤΟΥ

«ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ Ἡ ΘΑΝΑΤΟΣ

Ἐν Ἀγίῳ Ὁρει τῇ 6]19 Μαρτίου 1954, π. ἡ.

Ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, χαίρετε ἐν Κυρίῳ.

Ἵγιαίνω καὶ ὑγίαν δι' ὑμᾶς ποθῶ. Ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν σας μετὰ χαρᾶς καὶ σπεύδω νὰ σᾶς ἀπαντήσω. Δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ γίνω ἀρθρογράφος γιὰ νὰ δημοσιεύω, διότι εἶμαι ἀγράμματος, ἀλλ' ἐπειδὴ «ὁ Θεὸς εἶναι ἀγάπη καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει», καὶ «τὰ πάντα τοῖς πᾶσι, ἵνα τοὺς πάντας κερδίσω», μετὰ τὴν εὐχὴν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου σᾶς γράφω, κάμνοντας καὶ σεῖς καμμίαν διόρθωσιν:

«Καὶ ἰδόντες τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην». Ξεκίνησαν μετὰ τὸν ἀστέρα οἱ μάγοι, ἀνθρωποὶ σοφοὶ ἀπὸ τὴν Περσίαν, διὰ νὰ εὑρουν τὸν Χριστὸν καὶ νὰ τὸν προσκυνήσουν. Ἀλλ' εἰς τὸν δρόμον πρὸς στιγμὴν ἔχασαν

τὸν ἀστέρα· δὲν ἐπιτεταί ὅτι ἀπελίπισθησαν καὶ γύρισαν εἰς τὰ ἴδια· ὄχι! ἀλλ' ἐρευνοῦσαν καὶ ἐφώναζαν, «ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται;». Καὶ βλέπουν τὸν ἀστέρα παραδόξως ἐπιλαμπρότερον «καὶ ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην». Ἀνθρωπε ὀρθόδοξε, εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα ἐπήρες τὸν ἀστέρα, εἰς τὴν ἀγιωτάτην κολυμβήθραν, ἥτοι τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀλλὰ μὴ γνωρίζων τί θησαυρὸν εἶχες «καὶ ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκεν», εἰς τὸν δρόμον βαδίζοντας «περιέπεσες εἰς ληστὰς» καὶ ὄχι μόνον πρὸς στιγμὴν, χρόνια βάδιζες «χωρὶς ἀστέρα», δηλαδὴ ἄνευ θείας χάριτος. Μὴ ἀποκάμης νὰ φωνάζης, μὴ πρὸς Θεοῦ: «ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται;». Μὴ στραφῆς εἰς τὰ ὀπίσω καὶ γίνης στήλη ἄλατος, ἀλλὰ παρακάλεσε τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ τὸν ἰδῆς τὸν ἀστέρα ὄχι ψηλὰ εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ μέσα εἰς τὴν ἀδαμαντίνην καρδίαν σου, νὰ ὑπερλάμπῃ τοῦ Ἡλίου. Καὶ τότε κλαῦσον δι' ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν ὅπου σοῦ ἔγραψα αὐτὰς τὰς ὀλίγας γραμμὰς.

Ἄνωμος ἢ ἐκ Πόρου»

Καὶ αὐτὸ τὸ ἔγραψα διὰ τὴν ἀγάπην σας καὶ διὰ τὴν ὑπακοήν. Πολὺ σᾶς παρακαλῶ εἰς τὰ κουτάκια ἀπὸ τὸ λιβάνι, ὅπου σᾶς ἔστειλα, ὅταν ἀδειάσουν, νὰ μὴ βάλετε μέσα ποῦδρες, νὰ τὰ ἔχετε εἰς τὸ εἰκονοστάσι· εἶναι ἀφιερωμένα διὰ τοὺς Ἁγίους. Τὰ δέοντα εἰς τοὺς ἀδελφούς ἐν Χριστῷ Γεώργιον καὶ Βασίλειον, εἰς τὸν ὅποιον ἐσωκλείστως τοῦ ἔχω ἕνα ἀντίγραφον ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου πρὸς Ἀντίοχον Δούκαν, ὅτι: ἡ κόλασις εἶναι αἰώνιος. Ρῦσαι ἡμᾶς Κύριε, Ἀμήν.

ΟΙ ΚΑΜΠΑΝΕΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

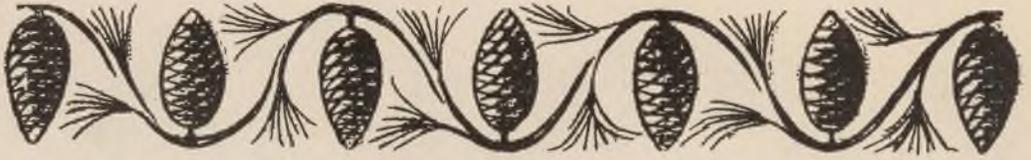
Πανάρχαιες και τόσο γνωστές και τόσο ειρηνοφόρες άντηχούν οι καμπάνες του "Αγίου" Ορους. Ήχοι χαρούμενοι, θριαμβευτικοί, έωθινοί, δοξαστικοί. Ήχοι που σκορπούν τή χαρά, τήν αίσιοδοξία, τή γαλήνη, τήν ήρεμία. Ήχοι προῶι, γλυκεῖς και νοσταλγικοί, δυνατοί και γαλήνιοι, αἰθέριοι και μεθυστικοί. Ήχοι πανάρχαιοι που τους στέλνει τὸ γλυκόπνοο ἀγέρι, σάν ἀπόκοσμη μελωδία στήν πιὸ ἀπόμερη γωνιά τῆς γῆς. Ήχοι Ἑλληνικοί που τους παίρνουν τὰ κύματα και τους νανουρίζουν στό γαλανό τους ταξίδι, για να τους στείλουν μελωδικὸ τραγούδι ὡς τὰ βύθη τους, ὡς τὰ πέρατα τῶν ὠκεανῶν. Ήχοι, που γεμίζουν τὸν μυρωμένον ἀγέρα γλυκὲς νότες ἀπὸ τὴ λύρα τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδας που συνεχίζει τὸ δρόμο της τὸν ἱστορικὸ και φωτεινό, με τίς βυζαντινὲς τοῦ "Ορους καμπάνες τοῦ "Αθω.

Σημαίνουν χαρμόσυνα οἱ καμπάνες τοῦ "Αγίου" Ορους, και λένε, πῶς, ὅσο τὰ κύματα δροσίζουν τίς νταντελλένιες ἀκρογιαλιές, ὅσο ὁ μπάτης χαϊδεύει, ὅσον ὁ ἥλιος θερμαίνει, ὅσο ὁ οὐρανὸς λάμπει καθάριος και γαλανός, γλυκὸ θ' ἀκούγεται τὸ τραγούδι τῆς Πατρίδας.

Σημαίνουν χαρμόσυνα οἱ καμπάνες τοῦ "Αγίου" Ορους, και λένε, πῶς, ὅσο στό χῶμα τὸ ἑλληνικὸ πλούσια φυτρώνει ἡ δάφνη, πάνταγες ἀνθίζουν οἱ μυγδαλιές και οἱ λεμονιές, μυριόχρωμοι στολίζονται οἱ κάμποι και τὰ πουλιά με τὰ ἑωθινὰ τους εὐλογοῦν τὸ Δημιουργό. Θεῖα θ' ἀκούγεται ἡ μελωδία τῆς ὁρθοδόξιας.

Σημαίνουν χαρμόσυνα οἱ καμπάνες τοῦ "Αγίου" Ορους και λένε, πῶς, ὅσο στοὺς βράχους μας στήνονται σύμβολα ἱερά, και ἀθάνατα, ὅσο στή γῆ μας φυτρώνει τὸ δέντρο τῆς ἐλευθερίας, ὅσο στοὺς γαλανοὺς μας οὐρανοὺς γεννιέται τὸ θεῖο, τὸ ἀθάνατο φῶς, γλυκειές, μελωδικές και πανανθρώπινες θά σημαίνουν τοῦ ἁγίου ὄρους οἱ καμπάνες...

ΒΑΣ. ΓΡΑΨΙΤΗΣ

Ο ΑΘΩΣ

Μαρμαρωμένε Ἄθωνα, Βουνὸ θαλασσινό,
Ἡ ὁμορφιά κ' ἡ δύναμις μαζὺ ζευγαρωμένες—
Σ' ἐθαύμαζα μὲ ἔκστασι αὐτὸ τὸ δειλινὸ
Ὅταν ὁ ἥλιος σοῦριχνε ἀχτίδες φλογισμένες.

Τὰ πόδια σου, τὰ κύματα χτυποῦνε μὲ μανία,
Χωρὶς ποτὲ μιὰ πέτρα σου νὰ κουνηθῆ λιγάκι.
Ὅλα σου δείχνουν πάντοτε γαλήνη αἰωνία,
Κ' οἱ λαίλαπες σοῦ φαίνονται μικροῦλι ἀεράκι.

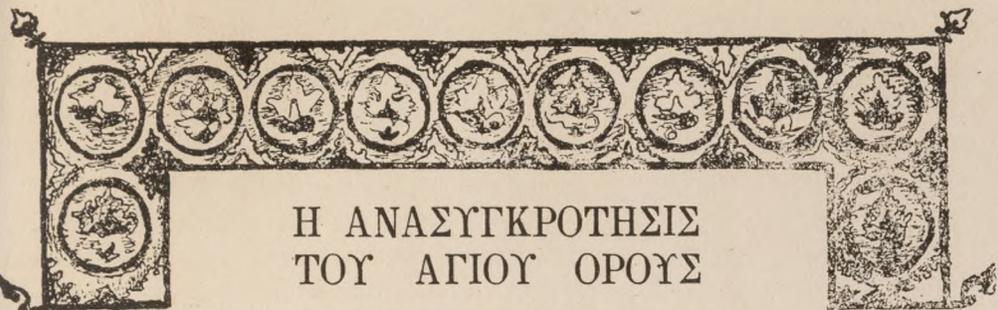
Μὰ κι' ὅσοι ζοῦν στὰ πλάγια σου ἤρωες τῆς πίστης
Ἴδια γαλήνη ἔχουνε μ' ἐσένα ὦ Βουνό!
Ἡ Ἀσκητὴς ἢ Καλόγερος, καθέννας εἶναι μύστης,
Σὰν λέγει «ἂπ' τὸ Ὄρος μου ποτὲ δὲν τὸ κουνῶ!».

Ἐσκέφθηκε ποτὲ κανεὶς τὸ μέγεθος θυσίας,
Χωρὶς καμμιά ἀπόδοσι σὲ τούτη τῆ ζωῆ;
Μόνη ἐλπίδα ἔχοντας νὰ τύχ' ἀθανασίας
Ἀφήνοντας χριστιανικὰ τὴν ὑστερνὴ πνοή;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ

1953

Η ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

I. — Ὁ ἐπισκέπτης τοῦ Ἁγίου Ὄρους καταπλήσεται πρὸ τοῦ ἐθνικοθησκευτικοῦ μεγαλείου, τὸ ὁποῖον συνθέτουν οἱ περικαλλεῖς βυζαντινοὶ ναοί, οἱ ἐξαίρετοι καλλιτεχνικοὶ θησαυροί, τὰ πολύτιμα κειμήλια, αἱ πλούσιοι βιβλιοθήκαι μὲ τὰ σπάνια ἔντυπα, χειρόγραφα κλπ. Εὐρίσκεται ἀσφαλῶς ἐνώπιον τοῦ σπουδαιότερου Βυζαντινοῦ μνημειακοῦ συγκροτήματος, ἰδιαιτέρας σήμερον σημασίας, λόγῳ τῆς συνεχῶς ἀναπτυσσομένης τάσεως πρὸς τὰς βυζαντινὰς σπουδὰς.

Ἡ ἐξαίρετος, ἐξ ἄλλου, φύσις, ἡ ὁποία περιβάλλει τὰς Μονὰς, ἀποτελεῖ πρόσθετον ἔλξιν διὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ συνδυάσουν τὸ προσκύνημα τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ αὐτοῦ χώρου μὲ τουριστικὴν ἐπίσκεψιν. Δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ζωνρὰ ἐπίσης ἢ ἐντύπωσις ἐκ τοῦ φυσικοῦ πλοῦτου καὶ δὴ τοῦ δασικοῦ τῆς ὅλης περιοχῆς.

II. — Δὲν χρειάζεται ὅμως ὁ ἐπισκέπτης νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὰ ζητήματα τοῦ Ἁγίου Ὄρους διὰ νὰ κάμῃ καὶ ὠρισμένας θλιβεράς διαπιστώσεις ὡς πρὸς τὸ ἔμψυχον καὶ τὸ ἄψυχον ὕλικόν τῆς περιοχῆς ταύτης.

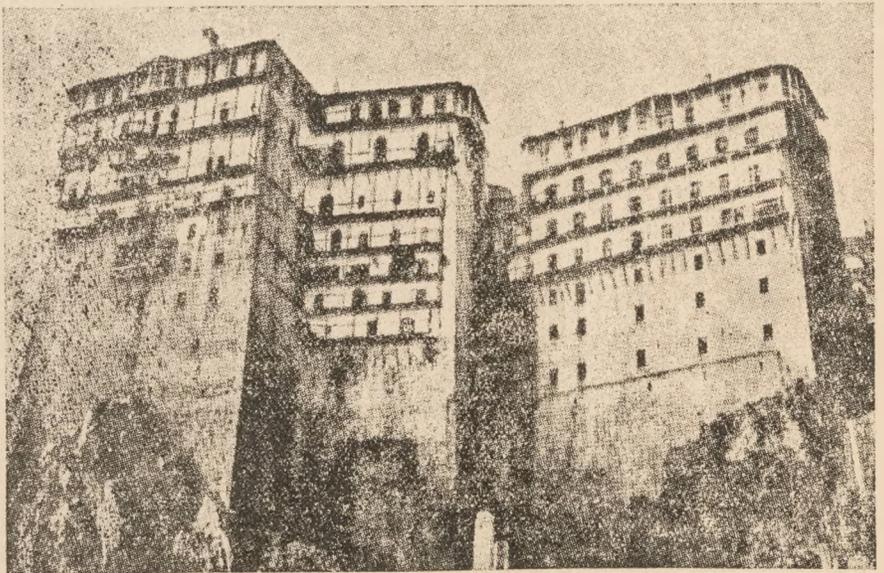
Ἡ σύνθεσις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν μοναχῶν εἶναι τοιαύτη (ἠϋξημένη πυκνότης εἰς τὰς πολὺ προχωρημένας ἡλικίας), ὥστε πλεῖσται ὀργανικαί, οὕτως εἰπεῖν, θέσεις δὲν εἶναι ἐπηνδρωμένοι. Ἡ κατάστασις τῶν κτιβιακῶν συγκροτημάτων καὶ τῶν εἰς αὐτὰ ἀγιορειτικῶν θησαυρῶν δὲν εἶναι ὡσαύτως ἱκανοποιητικὴ. Ἄλλὰ καὶ ὁ περιβάλλων τὰς Μονὰς χώρος τοῦ Ἁγίου Ὄρους δὲν ἔχει καλλιτέραν τύχην, ἀφοῦ δὲν διενεργεῖται συστηματικὴ ἀξιοποιήσις τοῦ πλοῦτου του. Ἡ δασικὴ καὶ ἡ γενικωτέρα οἰκονομία τῆς χερσονήσου παραμένει ἀνανάπτυκτος.

III. — Ἡ κατάστασις αὕτη τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑπαγορεύει τὴν ἀνάγκην ἐσπευσμένης πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως αὐτοῦ. Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἐμελετήθη μεταπολεμικῶς τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, εἰς τὸ ὑποῖον ὑπάγεται ἡ Διοίκησις τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Πράγματι, ἐκτὸς τῶν μερικωτέρων μέτρων διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν, τὰ ὁποῖα συνεχῶς εἰσηγεῖται καὶ προωθεῖ ὁ κατὰ πάντα ἄξιος Διοικητὴς τοῦ Ἁγίου Ὄρους κ. Κ. Κωνσταντόπουλος, ἐπεχειρήθη καὶ καθολικὴ ἀντιμετώπισις τοῦ προβλήματος τόσον ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ ἐν Ἑλλάδι ὅσον καὶ ἐσχάτως (Αὐγουστος 1952) δι' ἐπιτοπίως μελετησάσης τὰ θέματα τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἐπιτροπῆς. Τέλος εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν ἀγιορειτικῶν ζητημάτων λειτουργεῖ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν.

IV. — Τὸ πρῶτον θέμα, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἀντικείμενον μερίμνης διὰ τὴν ἐξύψωσιν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, εἶναι ἡ ἐπάνδρωσις τῶν Μονῶν μὲ ἱκανὰ στελέχη. Εἰς τοῦτο ὄχι μικρὸν ρόλον προῦρισται νὰ διαδραματίσῃ ἡ ἀρξαμένη ἤδη νὰ ἐπαναλειτουργῇ Ἀθωνιάς Σχολή, ἡ ὁποία, πλὴν τῆς θεολογικῆς καὶ τῆς ἐγκυκλοπαιδικῆς

μορφώσεως, πρόκειται νὰ παρέχῃ εἰς τοὺς τροφίμους τῆς χρησίμους γνώσεις εἰς τὸν γεωργικὸν καὶ τὸν βιοτεχνικὸν τομέα. Ἡ μετάδοσις συστηματικῶν γεωργικῶν γνώσεων ἀποτελεῖ ἀντικείμενον τῆς προσπαθείας τοῦ ἐκεῖ ἀποσπασθέντος γεωπόνου, ὅστις εἶναι ταυτοχρόνως καὶ γεωργικὸς σύμβουλος, τοποθετημένος παρὰ τῶν Διοικητῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Αἱ βιοτεχνικαὶ γνώσεις, ἐξ ἄλλου, δεόν νὰ προσαρμῶζονται εἰς ἐπιδόσεις συμβιβασίμους πρὸς τὴν ιδιότητα τοῦ μοναχοῦ, ὡς εἶναι ἡ ἀγιογραφία, ἡ ξυλογλυπτικὴ καὶ ἡ βιβλιοδεσία. Ἡ καλλιέργεια τῆς βιοτεχνικῆς ἐκπαίδευσέως διὰ μέσου τῆς Ἀθωνιάδος Σχολῆς θὰ συντελέσῃ ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν διαμόρφωσιν Ἀγιορειτικῆς Σχολῆς εἰς τοὺς συναφεῖς τομεῖς καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν προσόδων τῶν μοναχῶν.

V. Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐπάνδρωσιν τῶν Μονῶν διὰ ποιοτικῶς ὑγιῶν στελεχῶν, ἐπιβάλλεται καὶ ἡ συντήρησις τῶν ἀνεκτιμήτων καλλιτεχνικῶν θησαυρῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἡ διαφύλαξις ὅμως, ἡ συντήρησις καὶ ἡ ταξινομήσις τῶν ἀρχαίων, τῶν χειρογράφων, τῶν βιβλίων, τῶν κειμηλίων καὶ τῶν ποικίλων καλλιτεχνημάτων

ΜΟΝΗ ΣΙΜΩΝΟΣ ΠΕΤΡΟΥ

ὡς καὶ τῶν κτιρίων, προϋποθέτει εἰδικὴν χρηματοδότησιν ἐξ ἐκτάκτων πόρων. Τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἤρχισε ἐσχάτως λαμβάνον σχετικὴν μέριμναν, ἀλλ' αἱ διατιθέμεναι πιστώσεις μόνον δι' ὠρισμένα ἐπείγοντα ἔργα συντηρήσεως καὶ ταξινομήσεως θὰ ἐπαρκέσουν. Διὰ τὴν κάλυψιν τοῦ συνόλου τῶν ἀναγκῶν τῆς κατηγορίας ταύτης χρειάζονται εἰδικοί ἑκτακτοὶ πόροι, ὡς εἶναι οἱ ἔρανοι ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ. Ἐπὶ πλεόν χρειάζεται ν' ἀναλάβουν τὸ ἔργον τοῦτο εἰδήμονες. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εὐτυχῶς τὸ ἐξετίμησε δεόντως τὸ ἀρμόδιον Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, ἀναθέσαν εἰς κατάλληλα πρόσωπα τὸ σχετικὸν ἔργον.

VI. — Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς ἀξιοποιήσεως τῶν διαθέσιμων πλουτοπαραγωγικῶν

πόρων τοῦ Ἁγίου Ὄρους δύο τομεῖς, ὁ δασικὸς καὶ ὁ γενικώτερος γεωργικὸς, προσφέρονται εἰς τοῦτο ἀσυζητητῆ.

Ἡ βελτίωσις τῶν συνθηκῶν τῆς δασικῆς οἰκονομίας τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐπιβάλλει τὴν λήψιν σειρᾶς μέτρων, μεταξύ τῶν ὁποίων πρωτεύουν: ἡ προσπάθεια ἀναδασώσεως, ἡ πρόληψις τῶν πυρκαϊῶν, ἡ κατασκευὴ συγχρονισμένων δασικῶν ὁδῶν, ὁ ἐφοδιασμός διὰ συγχρόνων τεχνικῶν μέσων ἐκμεταλλεύσεως κλπ.

Ὁρισμέναι Μοναί, κατανοήσασαι τὴν σημασίαν τῶν δασικῶν ὁδῶν, ἤρχισαν ἤδη κατασκευάζουσαι τοιαύτας πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς μειώσεως τοῦ κόστους τῆς μεταφορᾶς τῶν δασικῶν προϊόντων. Ἐνδείκνυται ὅμως ἡ ἐπιτάχυνσις, ἡ συστηματοποίησις καὶ ἡ ὀλοκλήρωσις τῶν προσπαθειῶν πρὸς ἐξυγίανσιν τῆς δασικῆς οἰκονομίας τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἡ ὁποία καὶ μόνη εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀποτελέσῃ ἐδραίαν οἰκονομικὴν βάσιν διὰ τὰς περισσοτέρας Μονάς.

Ὡς πρὸς τὴν κυρίως γεωργίαν, ἐπιβάλλεται νὰ προωθηθοῦν αἱ καλλιέργειαι καὶ αἱ γεωργικαὶ ἐπιδόσεις ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους τῆς περιοχῆς, ὡς εἶναι τὰ κηπευτικὰ προϊόντα καὶ ἡ δενδροκομία, ἡ ὁποία φαίνεται ἐξαιρετικῶς εὐδοκιμοῦσα εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος.

Ἡ ἀνάπτυξις ὅμως τῆς δασικῆς καὶ τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας ἀπαιτεῖ, πλὴν τοῦ ἐπιμελοῦς προγραμματισμοῦ, καὶ τὴν διάθεσιν καταλλήλων τεχνικῶν συμβούλων (δασικοῦ καὶ γεωπόνου), οἱ ὁποῖοι θὰ καθοδηγοῦν τὰς Μονάς εἰς τὴν ἐπιτυχῆ ἀνάπτυξιν τῶν σχετικῶν δραστηριοτήτων των. Εὐτυχῶς καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπεδείχθη τελευταίως κατανόησις, ἐκδηλωθεῖσα διὰ τῆς ἀποφάσεως νὰ ἀποσπασθῇ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος γεωπόνος ἀσκῶν ὡς ἤδη ἐλέχθη, τὸ διπλοῦν ἔργον τοῦ καθηγητοῦ τῶν γεωπονικῶν μαθημάτων καὶ τοῦ γεωργικοῦ συμβούλου τῆς Διοικήσεως.

VII. — Παραλλήλως πρὸς τὴν ἀξιοποίησιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Ἄθω, ἐπιβάλλεται ἡ λήψις μέτρων ἐξυγιαντικῶν τῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν συνθηκῶν τῶν Μονῶν. Ἀπὸ τῆς οἰκονομικῆς πλευρᾶς, πλὴν τῆς μερίμνης πρὸς αὔξησιν τῶν ἐσόδων, ἐνδείκνυται καὶ ὁ περιορισμὸς τῶν δαπανῶν, μέγα μέρος τῶν ὁποίων ὀφείλεται εἰς τὰ σοβαρὰ κονδύλια τὰ διατιθέμενα διὰ τὴν φιλοξενίαν τῶν ἐπισκεπτῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἡ παράδοσις τῆς φιλοξενίας, προϊόν τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ μακροθυμίας, ἀλλὰ καὶ ἐκδήλωσις τῆς παλαιᾶς οἰκονομικῆς ἀκμῆς τῶν Μονῶν, καθίσταται ἐκτάκτως ἐπιβαρυντικὴ δι' αὐτὰς ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας, ἰδίως μάλιστα, ὅταν, ὡς συμβαίνει ἐνίοτε, γίνεται («κατάχρησις») τῆς παρεχομένης φιλοξενίας. Ἐπιβάλλεται, νομίζομεν, ἡ καθιέρωσις τῆς καταβολῆς ἀντισταθμίματος διὰ τὴν παρεχομένην φιλοξενίαν, ὀριζομένου εἰς ὕψος καλυπτον τὴν δαπάνην καὶ καταβαλλομένου κατὰ τὴν παροχὴν τῆς ἀδείας εἰσόδου εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος.

VIII. — Τέλος, ἐνδείκνυται ἡ λήψις ὠρισμένων μέτρων πρὸς καλλιτέρευσιν τῶν ὄρων διαβιώσεως τῶν μοναχῶν ὡς καὶ πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐπισκεπτῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Τοιαῦται ἐπιβαλλόμεναι βελτιώσεις εἶναι αἱ ἀναγόμεναι εἰς τὴν συγκοινωνίαν, τὴν τηλεπικοινωνίαν, τὴν ὕδρευσιν, τὴν ὑγιεινὴν καὶ τὴν πρόνοιαν. Οὕτω: Αἱ διὰ θαλάσσης συγκοινωνίαι ἀπαιτοῦν κατασκευὴν λιμενοβραχιόνων εἰς τὰς κυριώτερας παραλιακὰς μονάς, ἄνευ τῶν ὁποίων καθίσταται πολλάκις ἀδύνατος ἡ καὶ ἐπικίνδυνος ἡ προσέγγισις τῶν πλωτῶν μέσων. Διὰ τὴν διευκόλυνσιν, ἐξ ἄλλου, τῆς

μεταφορᾶς προσώπων καὶ πραγμάτων ἐνδείκνυται ἡ ταχεῖα πραγματοποίησις τῆς κατ' ἀρχὴν ἀποφασισθείσης τακτικῆς προσεγγίσεως ἀτμοπλοίου εἰς τὸν λιμένα τῆς Δάφνης (ἐπίνειου τῶν Καρυῶν), ὅστις οὕτω θὰ συνδέεται μετὰ τοῦ Πειραιῶς καὶ τῆς Θεσσαλονίκης. Αἱ διὰ ξηρᾶς συγκοινωνίαι ἐνδείκνυται νὰ ἀποκτήσουν τὸ ταχύτερον δύο τουλάχιστον ὀδικὰς ἀρτηρίας, αἱ ὁποῖαι νὰ συνδέουν τὰς Καρυὰς μὲ τὴν νοτίαν ἀφ' ἑνὸς καὶ μὲ τὴν βορείαν ἀφ' ἑτέρου παραλίαν τῆς Χερσονήσου τοῦ Ἄθω. Ἡ βελτίωσις τῶν ὀδικῶν συνθηκῶν, πλὴν τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν μοναχῶν καὶ τῶν ἐπισκεπτῶν, θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν πτώσιν τοῦ κόστους ζωῆς εἰς τὰς μὴ παραλιακάς Μονὰς καὶ τὰς Καρυὰς, ὅπου σήμερον αἱ τιμαὶ εἶναι ὑψηλαὶ λόγῳ τῶν συγκοινωνιακῶν δυσχερειῶν.

ΙΧ. — Εἶναι λίαν παρήγορον, ὅτι τὸν τελευταῖον καιρὸν ἐπιδεικνύεται ἐνδιαφέρον πανταχόθεν ὑπὲρ τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ διαφαίνονται οὕτω ἐλπίδες ἱκανοποιήσεως ὄχι μόνον τῶν ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν του ἀλλὰ καὶ τοῦ μακροπνόου αἰτήματος τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως αὐτοῦ. Τὸ ἐνδιαφέρον εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα χρειάζεται, νομίζομεν, νὰ ἐκδηλωθῇ κατὰ τρόπον συστηματικὸν καὶ ὠλοκληρωμένον, καταρτιζομένου εἰδικοῦ προγράμματος οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο πρέπει βεβαίως νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς εἰδικὰς συνθήκας τῆς περιοχῆς, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ διαμορφώῃ κατάστασιν ἄκρως ἀντίθετον πρὸς τὰς αἰωνοβίους παραδόσεις. Ἡ χρηματοδότησις, τέλος, τοῦ προγράμματος οἰκονομικῆς ἀνασυγκροτήσεως ἐνδείκνυται νὰ πραγματοποιηθῇ διὰ συμβολῆς τῶν τῶν Κράτους ὅσον καὶ τῶν Μονῶν, κλιμακουμένη χρονικῶς κατὰ τὸν προσφορώτερον τρόπον.

Σ. Ι. ΑΓΑΠΗΤΙΔΗΣ

Καθηγητῆς Ἐθνικοῦ Μ. Πολυτεχνείου

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙ ΤΟΥ ΑΘΩΝΟΣ

Ἐδῶ και λίγες δεκαετίες ἡ Ἑλληνική Ἐκκλησία ἔχει εἰσέλθει σέ μιὰ περίοδο πνευματικῆς ἀνανεώσεως. Ἀλλά εἶναι πολὺ νωρὶς νὰ ποῦμε, ὅτι πρόκειται γιὰ κατάστασι πραγμάτων πού θυμίζει ἔντονα καὶ πρό παντός ἀπαρχάρακτα τὴν παλιὰ μεγαλωσύνη καὶ ὁμορφιὰ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ ζωτικότητα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας δὲν βρίσκεται σὲ ἀπόλυτη ἀρμονικὴ σχέσι πρὸς τὰ αἰώνια πρότυπα τῆς παραδόσεως, ἀλλὰ παρουσιάζει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ παρεκκλίσεις, ποὶ ὀφείλονται στὴν ἀναμφισβήτητη ἐπίδρασι τοῦ δυτικοῦ χριστιανισμοῦ.

Τώρα τελευταία, στὰ πιδ σοβαρὰ τμήματα τοῦ πνευματικοῦ ἔργου, πού συτελεῖται στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας μας, παρατηρεῖ κανεὶς μ' εὐχαρίστησι, ὅτι ἐκδηλώνεται ποικιλότητα μιὰ ἀνησυχία γιὰ τίς παρεκκλίσεις αὐτῆς καὶ παρουσιάζεται ὀλοένα καὶ πιδ αἰσθητὰ ἢ προσπάθεια ἐπαναφορᾶς τοῦ νεοελληνικοῦ χριστιανικοῦ βιώματος στὴν κοίτη τῆς Παραδόσεως. Τὸ φαινόμενο εἶναι ἱκανοποιητικό. Καὶ παρ' ὅλο ὅτι θρῆσκόμεστε ἀκόμη στίς ἀρχές μιᾶς οὐσιαστικῆς ἐπιστροφῆς στὴν παράδοσι, μπορεῖ κανεὶς νὰ τρέφῃ τίς πιδ γλυκεῖες ἐλπίδες γιὰ γρήγορη σὲ πλάτος καὶ βάθος ἐπαναταύτησι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας παρόντος μὲ τὴν ἑλληνορθόδοξο δίωσι.

Τὸ πιδ μεγάλο βῆμα καὶ τὸ πιδ σπουδαῖο, πού δὲν ἔγινε ἴσαμε τώρα καὶ πού δταν γίνῃ θὰ μπορούμε νὰ εἶμαστε βέβαιοι ὅτι πραγματικά, κατὰ τὸν προφητικὸ λόγο «καὶ ἡμέραι ἡμῶν ἀνακαινίζονται ὡς ἔμπροσθεν», εἶναι ἡ ἀπόφασις νὰ ἀναστηλωθῇ τὸ μοναχικὸ ἰδεῶδες. Ὁ μοναχισμός, ὅπως γράψαμε καὶ σὲ ἄλλες περιστάσεις, δὲν εἶναι μία πολυτέλεια, ἀλλὰ ἡ βῆσις τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐφ' ὅσον αὐτὴ ἢ βῆσις σήμερα εἶναι διαθρωμένη καὶ σαθρὴ, τίποτε δὲν ἐγγυᾶται τὴν ἐμφάνισι καλυτέρων ἡμερῶν, πού νὰ ἀποτελοῦν ἐπάξια καὶ ἰσοστάσιο συνέχεια στὸ ὑπέροχο χθές.

Ἡ «Ἑλληνικὴ Δημιουργία» ἀφιερώνει τὸ τεῦχος τῆς αὐτὸ στὸ Ἅγιον Ὄρος, τὸ βουνὸ ὅπου ὁ ἀνατολικὸς μοναχισμὸς ἄφησε τὰ μεγαλύτερά του τρόπαια. Δὲν πρόκειται γιὰ ἓνα τεῦχος πού ὁ σκοπὸς του εἶναι ἀπλῶς ἱστορικὸς καὶ καλλιτεχνικὸς, γιὰ ἓνα τεῦχος πού ἐπιδιώκει μονάχα νὰ ὑπομνηματίσῃ τὸ ἐξάισιο αὐτὸ καὶ ἐπιβλητικὸ κατάλοιπο τοῦ παρελθόντος· τὸ τεῦχος αὐτὸ θέλει νὰ ἐμπνεύσῃ τὸ Γένος καὶ τὴν Ἐκκλησία σὲ ἓνα ἀγῶνα πού θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμά του τὴν ἐπανύψωσι τοῦ Ἀθῶνος στὸ ἀρχαῖο του πνευματικὸ ἀνάστημα.

Ὁρατὸς καὶ ἐνδοξὸς ἀγῶνας, στὸν ὅποιον κατεπειγόντως πρέπει νὰ ἀποδοθῶμε. Ἀλλὰ καὶ πόσο δύσκολος! Γιὰτὶ σήμερα τὸ Ἅγιον Ὄρος εἶναι σὲ θλιβερὴ παρακμῇ.

Ἄν ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μιὰ ἐπανάληψις τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου, ἂν στὰ ἐδάφη, ὅπου παροικεῖ ἡ Ἐκκλησία, ἐπαναλαμβάνονται τὰ γεγονότα ἐκείνης τῆς ζωῆς μέσα στὴ ζωὴ τῶν πιστῶν, θὰ μπορούσε νὰ πῆ κανεὶς ὅτι ὁ Ἀθῶς ὑπῆρξε ἓνα δεύτερο Θεῶρ, ὅπου τὸ γεγονὸς τῆς Μεταμορφώσεως διαιω-νιζόταν κατὰ τρόπο θαψιλέστατον. Ἐκεῖ πᾶνω, μακριὰ ἀπὸ τὴν τύρβη τοῦ κόσμου καὶ τὴ δουλεία τῆς ὕλης, ἀναρίθμητες πιστὲς ψυχὲς ἐπανελάβον στὸ κύλισμα τῶν αἰῶνων τὸ μεγάλο γεγονὸς στὸν ἑαυτὸ τους. Ἐφθασαν στὴ θείωσι, στὴ μεταμόρφωσι, στὸν διαποτισμὸ ὄλων ἐκείνων τῶν ὑλικῶν ἐκδηλώσεων ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ αὐτὴ τὴ μυστικὴ σημασία τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἔχοντας ἴσως ὑπ' ὄψιν του ὁ

οικουμενικός πατριάρχης Ίωακείμ δ Γ', έβαλε και έχτισαν στήν κορυφή του "Αθωνος τὸ καϊδριο τῆς Μεταμορφώσεως. Ἀλλὰ σήμερα, χωρίς νά λείπουν βέβαια οἱ ἐξαιρέσεις, τὸ "Άγιον Ὅρος εἶναι ἓνα ὅρθωρ έρημωμένο ἀπὸ πρόσωπα, πού θά ἔλαμπαν σάν τὸν ἥλιο καὶ τὰ ἱμάτιά τους θά ἦσαν ὑπέρ χιόνα λευκά. Ἡ θεϊκὴ φλόγα τῆς μυστικῆς ζωῆς καὶ ὁ καθαρῶτατος βίος τῆς ἀσκήσεως διακονίζονται σὲ ἐλαχίστους ἐνῶ ἡ πλειονότης τοῦ πληρώματος τοῦ Ὁρους βρίσκεται σὲ κατάπτωση.

Ἀλλὰ ἡ κατάπτωση αὐτὴ δὲν εἶναι πλέον ἀνεκτὴ. Τὸ "Άγιον Ὅρος πρέπει νά ξαναγίνῃ ὅ,τι ἦταν πρὶν, νά ξαναφωτισθῇ πλοῦσια ἀπὸ τὸ ἄκτιστο φῶς τῆς Μεταμορφώσεως. Καὶ ἔτσι νά ἀποβῇ πάλι πηγὴ, τῆς ὁποίας τὰ νάματα νά ἀρδεύουν τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ, τὴν Ὁρθοδοξία.

Ὅπως ἄλλοτε ἀπὸ ἐκεῖ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἔπαιρνε τοὺς διδασκάλους τῆς καὶ τοὺς πρωταθλητὰς τῆς εὐαγγελικῆς ἀγάπης, ἔτσι καὶ τώρα ἀπὸ τὸν ἴδιο τόπο

ΜΟΝΗ ΦΙΛΟΘΕΟΥ

πρέπει νά περιμένη τούς συνεχιστάς των. Ἄλλὰ γιά νά γίνη αὐτό, χρειάζεται προηγουμένως ὁ ἀγώνας, γιά τόν ὁποῖον μιλήσαμε παρὰ πάνω. Ἀπαιτεῖται προσανατολισμός τῶν ἐπιδιώξεων τῆς Ἐκκλησίας μας πρὸς μίαν ἀναγέννησιν τοῦ μοναχισμοῦ γενικώτερα καὶ τοῦ Ἄθωνος εἰδικά. Ἄλλὰ ἡ προσπάθεια αὐτὴ θά προσκόψη σέ πολλά ἐμπόδια. Ἡ ἐποχὴ μας εἶναι περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη πεζὴ καὶ ἀνίκανη νά ἀρθῇ σέ ὕψη ψυχικῆς μεταρσιώσεως τέτοιαις, πού νά φέρη τὸν χριστιανὸ στὴν περιοχὴ τῆς μυστικῆς μιμήσεως τοῦ Κυρίου, μιμήσεως πού εἶναι ἡ δόξα καὶ τὸ ἔσωτερικὸ κάλλος τῆς Ὁρθοδοξίας. Γιά νά ἀναγεννηθῇ τὸ Ἅγιον Ὄρος θά χρησιμοποιηθοῦν κατ' ἀνάγκην καὶ πρόσωπα πού βρίσκονται ἔξω ἀπ' αὐτό, ἐργάτες τῆς Ἐκκλησίας δοκιμασμένοι καὶ ἄγνοί. Ἄλλὰ τὰ πρόσωπα αὐτὰ δὲν ἔχουν πρὸς τὸ παρὸν τὰ ἰδιαιτέρα ἐκεῖνα ἐφῆδια, πού θά κάμουν, ὥστε τὸ ἔργο μέσα στὴν ἱερῇ πολιτεία τοῦ Ἁγίου Ὄρους νά δώσῃ καρπούς. Γιατὶ εἶναι πρόσωπα, πού ἀνήκουν στὴν ἐγκόσμια Ἐκκλησία καὶ τελοῦν σέ κάποια ἀπόστασι ἀπὸ τὴν ὕψηλὴ καὶ ἀσκητικὴ παράδοσι τοῦ Ἄθωνος. Συνεπῶς ἡ προσφορὰ τους εἶναι ἀμφίβολο ἂν θά ἀποδῇ θετικῇ. Ἀπαιτεῖται, λοιπόν, μία εἰδικὴ προετοιμασία, μία καλλιέργεια τοῦ μοναχικοῦ ἰδεώδους στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας μας, ὥστε νά ἔλθῃ ὡς φυσικὸ ἐπακόλουθο ἡ ἀναζωπύρσις τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Ἀναφέρουμε ἓνα παράδειγμα ἀπὸ τὴν πρόσφατη πραγματικότητα, γιά νά γίνουμ κατανοητοὶ οἱ φόβοι: μας ὡς πρὸς τὰ ἐμπόδια πού ὀρθώνονται γιά τὴν ἀναγέννησι τοῦ Ἁγιωνύμου Ὄρους. Ἐδῶ καὶ λίγο καιρὸ ἡ περιβόητος Ἀθωνιάς Σχολὴ ἐπαναστατήθηκε καὶ ἄρχισε πάλι νά λειτουργῇ. Ὁ σκοπὸς τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ κέντρου τῆς Ἱερῆς Πολιτείας εἶναι μεγάλος καὶ ἱερώτατος. Ἄλλὰ γιά νά τὸν ἐπιτελέσῃ ἡ Ἀθωνιάς, πρέπει ὅλες οἱ ἐκφάνσεις της νά μὴ προδίδουν τὴν παράδοσι τοῦ Ὄρους. Ἀπεναντίας ἡ Ἀθωνιάς πρέπει νά τονίξῃ καὶ νά ἀκτινοβολῇ αὐτὴ τὴν παράδοσι. Πῶς δμως θά γίνη αὐτό, ὅταν ἓνα μέρος τοῦ διδακτικοῦ της προσωπικοῦ δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸ κλίμα τοῦ Ἄθωνος, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐγκόσμια Ἐκκλησία; Εἶναι, λοιπόν, πολὺ ἀμφίβολο ἂν τὰ ἀποτελέσματα, πού ἐπιδιώκονται, θά εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνα πού εὐχεται κανεὶς, ἀποβλέποντας στὸ ἔργο τῆς Σχολῆς. Πολὺ πιθανώτερη εἶναι ἡ ζημιὰ, παρὰ ἡ ὠφέλεια.

Γι' αὐτό, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία, ἂν πραγματικὰ συναισθάνονται τὴν ἀνάγκη νά ξαναζωντανέψουν τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἔχουν χρέος νά καταστρώσουν ἓνα μελετημένο σχέδιο πού θά τὸ ἐμπνευσθοῦν ἀπὸ τὴ βαθεῖα ἀναζήτησι τῶν ὀρθοδόξων προτύπων. Ἔτσι μονάχα θά φτάσουμε σέ μέρες καλύτερες, στίς ὁποῖες ὁ Ἄθως, τὸ περιβόλι τῆς Παναγίας, θά γεμίσῃ ἀπὸ τὰ εὐώδη ἄνθη τῆς παλιᾶς του ἀκμῆς. Πίστις καὶ καλὴ θέλησις δὲν μᾶς λείπει. Ἐκεῖνο πού μᾶς λείπει εἶναι ἡ βαθεῖα σκέψις καὶ αἰσθησις πάνω στὸ περιούσιον αὐτὸ θέμα. Ἄς γυρίσουμε, λοιπόν, πρὸς τὴν ἐθνικὴ καὶ θρησκευτικὴ μας Παράδοσι μὲ τὴν πίστι καὶ τὴν καλὴ μας θέλησι, γιά νά ἀποκτήσουμε τὸν τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ αἰσθάνεσθαι, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ πατέρες μας ἀνταποκρίθησαν στὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΘΩ

Οί ἀρχαῖοι συγγραφεῖς Ἡρόδοτος, Θουκυδίδης, Σκύλαξ, Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος, Πλίνιος ὁ νεώτερος, Στράβων, Στέφανος Βυζάντιος κλπ. ἔδωκαν στό "Ἄγιον" Ὄρος τὰ ὀνόματα Ἀκτῆ, Ἀθως, Ἀθων. Ἀκτῆ ὁμως λεγόταν καί ὅλη ἡ χερσόνησος μέ τὸ ὄρος Ἀθως. Ἡ χερσόνησος αὐτή, ἡ ἀνατολική γλῶσσα τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου, χωρίζει τὸν Σιγγιτικὸ κόλπο ἀπὸ τὸν Στρυμωνικὸ κι ἀπὸ τὸν κολπίσκο τῆς Ἱερισσοῦ.

* *

Ὁ Στράβων λέγει, ὅτι ὁ περίπλους τῆς Ἀθωνικῆς χερσονήσου εἶναι 400 στάδια, δηλαδή 74 χιλιόμετρα. Ἄλλοι ὁμως τὴν ὑπολογίζουν στό διπλάσιο. Ἡ χερσόνησος, ἀπὸ τὸν ἰσθμὸ τῆς, ποὺ τὴν ἐνώνει μέ τὴν ὅλη Χαλκιδική, ὡς στό ἀκρότατο σημεῖο τῆς, ἔχει κατὰ τοὺς ἀρχαίους μῆκος 25 περίπου χιλιόμετρων. Τὸ ὄρος Ἀθως τὴν διασχίζει στό μέκος καὶ τελειώνει σὲ μιὰ κορυφή, ποὺ ἔχει τὸ σχῆμα κώνου. Ὁ Ἡρόδοτος λέγει, ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχαν οἱ πόλεις Σάνη, Δῖον Ὀλόφυξος, Ἀκράθων, Θύσσοι καὶ Κλεωναί.

* *

Ὁ κυρίως Ἀθως εἶναι τεράστιος ἀπομονωμένος βράχος, ποὺ ἔχει ὕψος 1935 μέτρων πάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας. Ἀπ' αὐτὸν πρὸς τὴ θάλασσα ἡ ὄροσειρὰ χαμηλώνει κατεβαίνοντας καὶ τελειώνει μέ τὸ χαμηλὸ βουνὸ Καρμηλίο. Ἡ προεξοχή τοῦ Καρμηλίου, καθὼς προχωρεῖ στὴ θάλασσα, σχηματίζει τὸ ἀκρωτήριο "Ἅγιος Γεώργιος (Κάπο Σάντο).

* *

Ὁ διδακτικὸς ποιητῆς τῆς Ἀλεξανδρινῆς Σχολῆς Νίκανδρος ὁ Κολοφώνιος,

ποὺ ἤμασε στὰ 146 π. Χ., παριστάνει τὸν Ἀθω σάν ἓνα Γίγαντα, ποὺ ἡ κορυφή του φθάνει σχεδὸν κάτω ἀπὸ τ' ἄστρα. Στέκεται στὴ μέση τῆς μεγάλης θάλασσας καὶ ρίχνει δυὸ ξεχωριστὰ πελώρια βέλη ἐναντία στό ἀντικρινὸ Καναστραῖο ἀκρωτήριο τῆς Κασσάνδρας.

* *

Τὸ ὕψος τοῦ Ἀθω θαυμάζει καὶ ὁ παλαιὸς ρωμαντικὸς ποιητῆς Παναγ. Σούτσος, γράφοντας στὸν «Ὀδοιπόρο» του:

*Κρυσταλλωμένε Ἀθωνα
τὸ ὕψος σου θαυμάζω
καὶ βλέπων σε, τὴν δεξιὰν
τοῦ Πλάστου σου δοξάζω.
Τὸ φῶς λαμβάνει τοῦρανοῦ
ἡ κορυφή σου πρώτη
καὶ εἰς τοῦ Ἄδου φθάνουσι
οἱ πόδες σου τὰ σκότη.*

Ἐχει κάποιον στομφώδη τόνο στό σύνολο του τὸ ποίημα αὐτό, ἀλλὰ ἔχει καὶ κάποιον ἀρμονικὴ μεγαλοπρέπεια.

* *

Δὲν φαίνεται ἀληθινὸ, ὅτι ὅσοι κατοικοῦν στὴν κορυφή τοῦ Ἀθω βλέπουν τὸν ἥλιο ν' ἀνατέλλει τρεῖς ὥρες νωρίτερα ἀπὸ κείνους, ποὺ κατοικοῦν στὴν παραλία. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι σωστό.

Κατὰ τὸν Στέφανο Βυζάντιο, ὁ ἥσιος τοῦ Ἀθω κατὰ τὰ ἡλιοβασιλέματα πέφτει σὲ ἀπόσταση 300 σταδίων (56 περίπου χιλιόμε.). Κατ' ἄλλους πέφτει ὡς στὴν πρωτεύουσα τῆς Λήμνου (ὅπου οἱ παλαιὲς πόλεις Ἡφαιστία καὶ Μυρίνη), ποὺ ἀπέχει ἀπὸ τὸν Ἀθω 60 περίπου χιλιό-

μετρα. Ὁ Πλίνιος εἶπε, ὅτι ἐκεῖ, πού πέφτει ὁ ἥσχιος τοῦ Ἄθω, ἦταν τὸ ἄγαλμα τῆς Λημνίας Βοός.

* *

Ἡ παράδοση ἀναφέρει ὅτι, ὅταν οἱ Ἀργοναῦτες ξεκίνησαν γιὰ τὴν Κολχίδα, παρέπλευσαν καὶ τὴ χερσόνησο τοῦ Ἄθω. Ἦταν ξημερώματα τότε—λέγει ἡ παράδοση—καὶ οἱ Ἀργοναῦτες, χωρὶς ν' ἀποβιβασθοῦν πουθενά, ἐθαύμασαν ἀπὸ τὴ θάλασσα τὰ πυκνὰ δάση τῶν βουνῶν καὶ ὕστερα ἐτράβηξαν γιὰ τὴ Σαμοθράκη.

* *

Λέγεται, ὅτι πολὺ νωρὶς ἦρθαν ἄποικοι στὸν Ἄθω, μαζί με ἄλλους Ἕλληνες, καὶ Εὐβοεῖς ἀπὸ τὴ Χαλκίδα καὶ ἴδρυσαν ἐκεῖ 32 συμμάχους πόλεις. Ἀπὸ τοὺς Χαλκιδεῖς πῆρε τ' ὄνομα Χαλκιδικὴ καὶ ὅλη ἡ μεγάλη χερσόνησος. Ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἕλληνες πολλοὶ ἦσαν Πελοποννήσιοι, πού ἔδωκαν σὲ μερικὲς πόλεις καὶ σὲ ποτάμια τοῦ Ἄθω ὀνόματα τῆς πατρίδας των. Τέτοια ὀνόματα σώζονται καὶ ὡς στὰ σήμερα. Λ.χ. τὸ ὄνομα τοῦ χειμάρρου Χρυσορρόα, πού εἶναι στὸν Ἄθω, ὑπάρχει καὶ σ' ἓνα ποτάμι τῆς Ἀργολίδας. Ὑπάρχουν ἐπίσης στὸν Ἄθω τὰ ὀνόματα Κερυαὶ καὶ Πυργούδιχα, πού ὑπάρχουν καὶ στὴν Πελοπόννησο: Κερυαὶ Λακωνίας καὶ Πύργος Ἡλείας.

* *

Στὰ 493 π. Χ. ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Δαρεῖος ἔστειλε τὸν Μαρδόνιο νὰ καθυποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα. Καθὼς ὅμως ὁ Μαρδόνιος παρέπλεε τὸν Ἄθω, σφοδρὸς βόρειος ἄνεμος τὸν κατέλαβε καὶ ἔχασε στὴν τρικυμία 30 πλοῖα καὶ 20.000 ἄνδρες. Ἀργότερα, στὰ 481 π. Χ., ὁ Ξέρξης ἐπεχείρησε νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ σχέδιο τοῦ πατέρα του Δαρεῖου. Γιὰ νὰ μὴ πάθῃ ὁμοίως τὰ ἴδια στὸν Ἄθω, ἐσκέφθηκε νὰ κόψῃ τὸν ἰσθμὸ τῆς χερσονήσου, κοντὰ στὴν πόλη Σάνη, καὶ νὰ κατασκευάσῃ διώρυγα, ἀπ' ὅπου θὰ περνοῦσε ὁ στόλος. Γιὰ νὰ γίνῃ ἡ τομὴ αὐτὴ, χρειάστηκαν τρία χρόνια καὶ στὸ ἔργο ἐπεστάτησε, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Βούβαρης τοῦ Μεγαβάξου καὶ τῆς Ἀρταχίης. Τὸ μέρος, ὅπου ἦταν ἄλλοτε ἡ διώρυγα, σή-

μερα λέγεται Πρόβλακας, δηλαδὴ «προαυλαξ» (=πρῶν ἀυλαξ). Στὸ μέρος αὐτὸ ὑπάρχουν ἀκόμη ρηχὰ ἔλη.

* *

Ὁ ἀρχιτέκτονας Δεινοκράτης εἶχε προτείνει στὸ Μ. Ἀλέξανδρο νὰ μεταβάλλῃ τὸν Ἄθω σὲ ἀνδριάντα του, πού νὰ κρατῆ μετὰ τὸ ἀριστερὸ του χέρι μιὰ μεγάλη πύλη καὶ μετὰ τὸ δεξιὸ ἓνα ποταμὸ, πού νὰ χύνεται στὴ θάλασσα. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἐδέχθηκε. «Ἄφησε, εἶπε, τὸ βουνὸ ὅπως εἶναι. Φτάνει, πού ἓνας ἄλλος βασιλεὺς ἄφησε παντοτινὴ τὴν ἀλαζονεῖα του κόφτοντάς το».

* *

Κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα μ. Χ. ἐζοῦσε ὁ λεξικογράφος Ἡσύχιος. Ὁ Ἡσύχιος ἀναφέρει, ὅτι στὸν Ἄθω ὑπῆρχε ἱερὸ καὶ ἄγαλμα τοῦ Διός, πού εἶχε τὸ ὄνομα «Ἀθῶν». Ἀπ' αὐτὸ συμπεραίνεται, ὅτι στὸν Ἄθω ὑπῆρχαν ἀκόμα εἰδωλολάτρες καὶ στὰ χρόνια τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου.

* *

Ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παρβατή, ὅλες οἱ ἐκκλησίες, πού εὐρίσκονταν στὸν Ἄθω, καταδαφίστηκαν. Οἱ Χριστιανοὶ τότε ἐζήτησαν μέρη ἀπλησίαστα, γιὰ νὰ κρυφθοῦν. Οἱ εἰδωλολατρικοὶ ναοὶ γκρεμίστηκαν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου (379—395).

* *

Κατὰ τοὺς πρώτους μεταχριστιανικοὺς αἰῶνες, ἄρχισαν νὰ καταφεύγουν στὸν Ἄθω διάφοροι ἀσκητὲς καὶ νὰ χτίζουν μικρὰ μοναστήρια. Ὅταν τὰ μοναστήρια μετὰ τὸν καιρὸ ἐπλήθυναν, μετέτρεψαν τὸν Ἄθω σὲ τόπο τοῦ μοναχικοῦ ἀποκλειστικὰ βίου. Ἐνωρὶς ἐδειξαν ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου (Νικηφόρος Φωκᾶς, Κομνηνοὶ) καὶ τὸ καθάρισαν ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς. Ἐπίσης καὶ οἱ Σέρβοι ἡγεμόνες τῆς δυναστείας Νεμάνια ἔκαναν πολλὰ δωρεὰς στὰ μοναστήρια. Μερικοὶ μάλιστα ἀπ' αὐτοὺς ἐζήσαν στὸν Ἄθω καὶ ὡς καλόγεροι.

* *

Ὅπως ἀναφέρουν ὁ Θεοφάνης καὶ ὁ Κεδρηνός, στὰ 726 μ. Χ., ὄσοι ἦσαν στὸν

Ἄθω, εἶδαν μίαν ἐκρηξή, πού ἔγινε στὴ νῆσο Σαντορίνη. Ἀπὸ τὸν ἠφαιστειογενῆ χῶρο ἐξακοντίσθηκε ἀφθονη τέφρα, πού σκορπίσθηκε στὸ Αἰγαῖο πέλαγος κι ἀκόμα καὶ στὴ Μ. Ἀσία.

**

Στὴ θάλασσα, πού τριγυρίζει τὴ χερσόνησο τοῦ Ἄθω, ἐμφανίζονται ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα πολλὰ θαλάσσια τέρατα. Τὸ ἀναφέρει καὶ ὁ Ἡρόδοτος (Βιβλ. ΣΤ', κεφ. 44—45). Καὶ τώρα ἀκόμα τιάνονται ἢ σκοτώνονται τέτοια. Σὲ διάφορα μοναστήρια διατηροῦνται ἀκόμα τὰ ὀστᾶ των, πού εἶναι ἀρκετὰ μεγάλα.

**

Πρῶτος ἡσυχαστὴς τοῦ Ἄθω στάθηκε ὁ ὀσῖος Πέτρος, πού πῆρε τὸ ἐπώνυμο Ἀθωνίτης. Ὁ Πέτρος ἀπέθανε στὰ 734 μ. Χ., ἀφοῦ ἔζησε 53 χρόνια καὶ ἀγωνίστηκε μέσα στὶς ἀβατες σπηλιές τοῦ ὄρους.

**

Τὸ πρῶτο μοναστήρι, πού ἀναφέρεται στὸ Ἅγιον Ὄρος, ἐχτίστηκε πρὸς τὸ τέλος τοῦ Θ' αἰῶνα ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Κολοβό, στὴ Μεγάλη Βίγλα (χαμηλὸ βουνό, κοντὰ στὸν ἰσθμὸ). Ἡ πραγματικὴ ὁμῶς ἱστορία τοῦ Ὄρους ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 961, ὅταν ὁ καλόγερος Ἀθανάσιος Ἀθωνίτης ἱδρυσε τὸ μοναστήρι τῆς Μεγάλης Λαύρας. Ἀπὸ τότε ἄρχισε ραγδαῖος ὁ συνοικισμὸς τοῦ Ἄθω.

**

Ὅταν στὸ Ἅγιον Ὄρος μπῆκαν οἱ Ρῶσοι, ἐπειδὴ εἶχαν πολλὰ ὑλικά μέσα, κατάρθωσαν ν' ἀποκτήσουν σ' αὐτὸ μερικὰ κτήματα καὶ νὰ φέρουν μεγάλη ἀντίδραση κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὅλες ὁμῶς οἱ προσπάθειές τους τὸν ΙΘ' αἰῶνα ἐνανάγησαν, ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες καλόγεροι ἔδειξαν μεγάλη ἐθνικὴ ἀνοχή καὶ εὐψυχία.

Κατὰ τὸν Γάλλο περιηγητὴ Ρ. BELON, πού ἐπεσκέφθηκε καὶ περιέγραψε τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἡ Χαλκιδικὴ στὸν ΙΣΤ' αἰῶνα ἦταν ὀνομαστὴ γιὰ τὰ μεταλλεῖα της. Ὑπῆρχαν τότε σ' αὐτὴ 500 - 600 καμίνια. Οἱ κάτοικοι 360 χωριῶν ἐπλήρωναν στὴν Κυβέρνηση 18-30 χιλ. δουκάτα.

**

Ὁ Ἄθως πέρασε ὀριστικά στὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴ συνθήκη τῆς Λωζάνης (1923). Ἀποτελεῖ τώρα αὐτοδιοίκητο τμῆμα τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ διατελεῖ ἀπὸ πνευματικὴ ἀποψη ὑπὸ τὴν ἀμεση δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἐχει φορολογικὴ καὶ τελωνειακὴ ἀσυδοσία γιὰ ὅ,τι ἀφορᾷ τὶς περιουσίες τῶν μοναστηριῶν καὶ γιὰ τὰ ἀπαιτούμενα γιὰ τὴ συντήρηση τῶν μοναχῶν.

**

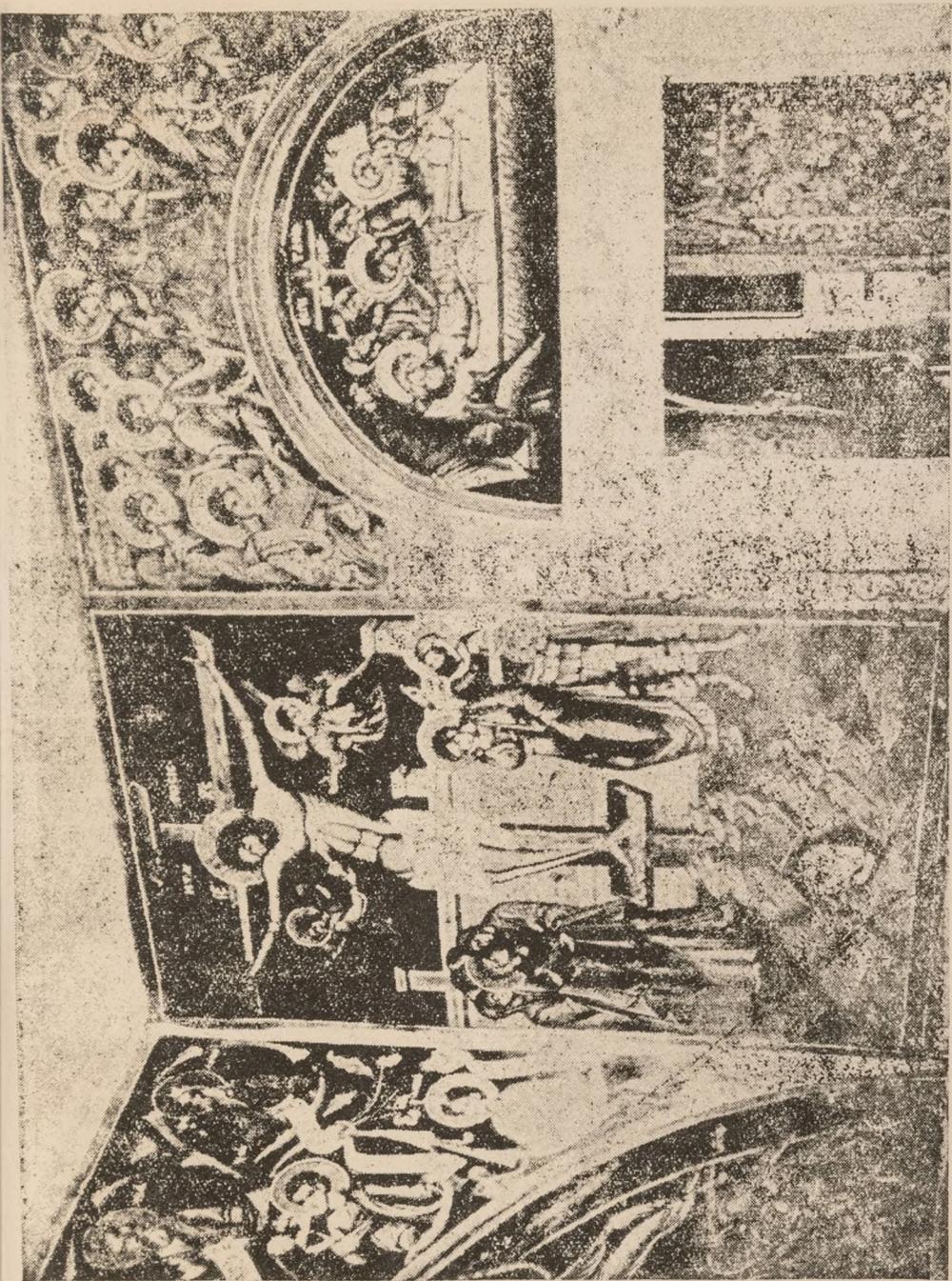
Τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἀπὸ ἀποψη καλλιτεχνικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ, εἶναι τὸ πολυτιμότερο καὶ τὸ πλουσιώτερο μουσεῖο τῆς περασμένης ζωῆς καὶ τῆς βυζαντινῆς τέχνης, χάρις στὰ πολυσημαντὰ μνημεῖα τῆς βυζαντινῆς παιδείας, μὲ τὶς πλουσιώτατες σὲ χειρόγραφους κώδικες βιβλιοθήκες του, καὶ χάρις στὰ ἀπειρα γραμματολογικὰ καὶ ἱστορικὰ μνημεῖα, καθὼς καὶ στὰ μνημεῖα τῆς τέχνης, σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις της.

**

Στὰ 1749, στὴ Μονὴ Βατοπεδίου, ἱδρύθηκε ἡ Ἀθωνιάς Σχολή, μὲ διευθυντὴ Νεόφυτο τὸν Καυσοκαλυβίτη. Σ' αὐτὴν φοιτοῦσαν μοναχοί, κληρικοὶ καὶ λαϊκοί. Στὰ 1753 εἶχε διευθυντὴ τὸν Εὐγένιο Βούλγαρη. Μὲ τὴν ἐξέλιξη ἡ Σχολὴ ἔγινε ἐννεατάξια. Ἀργότερα, μὲ τὴν ἀσυμφωνία τῶν διδασκόντων καὶ τῶν διδασκομένων, ἄρχισε νὰ παρακμάζῃ καὶ στὰ 1780 ἔκλεισε τὶς πύλες της. Σήμερα σώζονται τὰ ἐρελπια τοῦ κτιρίου μόνο.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

MONH AIONYZIOY

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ ΤΟΥ ΑΘΩ

1

Η ΛΑΥΡΑ

Ἡ Μονὴ Λαύρας διεφύλαξε καλλίτερα ἀπὸ τὰ περισσότερα ἄλλα μοναστήρια τὸν ἀρχαιοπρεπῆ της χαρακτήρα. Ὁ πανάρχαιος πύργος ὁ ὁποῖος ξεπερνᾷ τὸ ἐκτεταμένον σύμπλεγμα τῶν κτιρίων φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Βυζαντινοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Τιμισκῆ. Εἰς τὴν ἀσυνήθιστα μακρὰ αὐλὴ τοῦ μοναστηριοῦ εὐρίσκονται ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Καθολικόν, τὰ τρία παρεκκλήσια, ἡ βιβλιοθήκη καὶ ἄλλα κτίρια. Τὰ κτίρια ἀνήκουν σὲ τελείως διαφορετικὰς περιόδους κτισίματος. Μεγάλα φωτεινὰ σπίτια μοντέρνας τεχνικῆς καὶ μικρὰς φτωχικῆς καλύβες. Κάθε μοναχὸς διεδόρφωνε τὴν κατοικίαν του ἀνάλογα μὲ τὴν περιουσίαν καὶ τὸ γούστο του.

Ἡ κυρίως ἐκκλησία εἶναι τὸ ἀρχαιότερον καθολικὸν τοῦ Ἄθω. Τὰ κύρια μέρη ἐκτίσθησαν ἀπὸ τοὺς πρώτους συντρόφους τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ οἱ Σαραντα Μάρτυρες. Ἐκεῖ εὐρίσκεται καὶ ὁ τάφος τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου καὶ μία εἰκόνα τῆς Παναγίας Οἰκονόμισας, ἐξ οὗ λέγεται καὶ Διοικήτρια. Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοσιν ὑπεσχέθη ἡ Παναγία εἰς τὸν Ἄγιον Ἀθανάσιον ὅτι θέλει νὰ εἶναι ἡ ἴδια Διαχειρίστρια τὴν Λαύρα. Γιαυτὸ ἀκόμη καὶ ἔως σήμερα δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν Λαύρα διαχειριστής.

Τὸν θεμελιωτῆ τῆς Μονῆς θυμίζει ἓνας ἀρχιερατικὸς θρόνος μὲ χρυσὰ ποικίλιμα καὶ μία εἰκόνα τοῦ Ἁγίου. Ὁ ναὸς ἀνήκει εἰς τοὺς ὠραιότερους καὶ ἱερωτέρους τοῦ Ἄθω. Οἱ εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας εἰς τὴν πλευρὰν τῆς Ὁραίας Πύλης προέρχονται ἀπὸ τὴν πρώτην περίοδον τῆς ἱστορίας τῆς Λαύρας, 11ον καὶ 12ον αἰῶνα. Εἰς τὸ κέντρον τοῦ ναοῦ ὁ ὁποῖος εἶναι κτισμένος κατὰ τὸ θλωτὸν σύστημα σχηματίζεται ὁ κύριος θόλος, ὅπου εἶναι μία μωσαϊκὴ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ὡς Παντοκράτορος σὲ εὐγενικὴ ἡγεμονικὴ στάσι. Μία ἄλλη εἰκόνα τῆς Μητέρας τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀξιοσημείωτη γιὰ τὸ θέμα της. Ὁ μικρὸς Χριστὸς στὰ χέρια τῆς Μητέρας του τρέμει ἀπὸ φόβου διότι βλέπει μπροστά του τὰ ὄργανα τοῦ πάθους τὰ ὁποῖα τοῦ δείχνει ὁ ἄγγελος. Πιέζει τὰ χέρια του σφιχτὰ εἰς τὸ χερί τῆς Παναγίας, ἡ ὁποία κοιτάζει γεμάτη πόνο τὸ παιδί της. Σύμφωνα μὲ τὶς παραδόσεις τῶν μοναχῶν ἡ εἰκόνα ἔγινε τὸν 7ον αἰῶνα.

Ἀπὸ τὰ 18 παρεκκλήσια τοῦ μοναστηριοῦ τὰ 3 εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν αὐλήν. Ἡ Κουκουζέλισσα κοντὰ τὴν εἴσοδον ἐκτίσθη τὸ 1592, ὁ Ἅγιος Μιχαὴλ τὸν 17ον αἰῶνα ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ ἐκκλησάκι τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου κοντὰ εἰς τὸ σκευοφυλάκιον ὅπου εὐρίσκεται φυλαγμένη ἡ σιδερένια ράβδος μὲ τὴν ὁποία ἔγινε τὸ θαῦμα τὴν πηγῇ τῆς ζωῆς.

Στὴν αὐλὴ τοῦ μοναστηριοῦ μεταξὺ τοῦ Καθολικοῦ καὶ τῆς Τραπεζῆς ὑπάρχουν δύο πολὺ παλαιὰ μεγάλα κυπαρίσσια. Οἱ μοναχοὶ διηγοῦνται ὅτι τὸ ἓνα τὸ φύτευσε ὁ ἴδιος ὁ Πατὴρ Ἀθανάσιος καὶ τὸ ἄλλο ὁ μαθητὴς του Εὐθύμιος. Ἡ τράπεζα ἔχει μία ἀσυνήθιστη μορφή, εἶναι δηλαδὴ κτισμένη ὅπως ἡ κυρίως ἐκκλησία σὲ σχῆμα ἐνὸς σταυροῦ. Οἱ τοιχογραφίαι ἀπεικονίζουν σκηνὰς ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Προδρόμου. Ἡ κυριώτερη τοιχογραφία τῆς βορείας πλευρᾶς παριστάνει τὸν θάνατον τοῦ Ἀθανασίου καὶ τῆς νοτίας πλευρᾶς τὴν ρίζα τοῦ Ἰεσσαί.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ ΩΣ ΠΡΟΔΡΟΜΟΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Στὴν πλευρὰ τοῦ κοιμωμένου Ἰησοῦ στὴν ρίζα τοῦ πελωρίου γενεαλογικοῦ δένδρου, ὁ ζωγράφος τοποθέτησε μίαν σειρά ἀπὸ ἀρχαίους Ἑλληνες σοφοὺς, οἱ ὁποῖοι σύμφωνα μὲ τὴν ἀντίληψίν του προεῖπαν τὸν ἐρχομὸν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ καθένας ἀπὸ αὐτοὺς φέρει ἓνα λόγιον μὲ μίαν σύντομον φράσιν, ἡ ὁποία ἐρμηνεύει τὴν παρουσίαν του μεταξὺ τῶν προφητῶν τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὰ εἶναι τὰ ὀνόματά τους: Γαληνός, Πλάτων, Πλούταρχος, Σόλων, Ὀμηρος, Κλεάνθης, Πυθαγόρας, Φίλων, Ἀριστοτέλης καὶ ἡ Σίβυλλα. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Πορταίτισσας τῶν Ἰβήρων ἔχει ἀπεικονισθῆ ἀπὸ αὐτὸν τὸν κύκλον μόνον ὁ Σόλων, ὁ Φίλων, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Πλούταρχος.

Τὰ κοινὰ καὶ διαφορετικὰ στοιχεῖα τῶν παραστάσεων, ὅτι καὶ ποῖοι Ἕλληνες σοφοὶ μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς προφήται τοῦ Χριστοῦ, ἐρμηνεύονται ἀπὸ τὴν μιά μεριά ἀπὸ τὴν κοινὴν βάσιν τῆς Ἀθωνικῆς παραδόσεως, πού ἔχει διατυπωθῆ εἰς τὴν «Ἐρμηνείαν» καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην ἀπὸ τὴν σχετικὴν ἐλευθερίαν παραστάσεων ἡ ὁποία ἔχει δοθῆ εἰς τὸν ζωγράφον μέσα στὰ πλαίσια τῶν ὑποδείξεων τοῦ ἔγχειριδίου αὐτοῦ τῆς ζωγραφικῆς. Ἡ «Ἐρμηνεία» αὕτη στὸ κεφάλαιο, πῶς πρέπει νὰ ζωγραφίζεταὶ ἡ Ρίζα τοῦ Ἰησοῦ, ἀπαιτεῖ τὴν προσθήκην τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων μεταξὺ τῶν προφητῶν τοῦ Χριστοῦ.

Μεταξὺ τῶν προφητῶν εὐρίσκονται οἱ σοφοὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ μάντις Βαλαάμ. Κρατοῦν τὰ Λόγια τους καὶ κοιτάζουν πρὸς τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ. Σὲ ἓνα ἄλλο κεφάλαιον ἀναφέρει τοὺς ἐξῆς Ἕλληνας φιλοσόφους, πού εἶχαν μιλήσει γιὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Χριστοῦ: Ἀπολλώνιος, Σόλων, Θεουκιδίδης, Πλούταρχος, Πλάτων, Ἀριστοτέλης, Φίλων, Σοφοκλῆς, Βαλαάμ καὶ Σίβυλλα.

Ἐμφανίζεται κανεὶς μὲ πόση ἀφέλειαν ἔχουν ἀξιολογηθῆ οἱ Ἕλληνες ποιηταὶ καὶ σοφοί, ὅχι μόνον γενικὰ ὡς παιδαγωγοὶ πρὸς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ συγκεκριμένα ὡς προάγγελοι τῆς ἐνανθρωπίσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Μία μχτιά στὸ περιεχόμενον τῶν Λογίων εἰς τὰ ὁποῖα ἔχει διατυπωθῆ ἡ ὑπόδειξις αὕτη γιὰ τὴν ἐνσάρκωσιν, βεβαιώνει αὐτὴν τὴν ἐντύπωσιν. Ἔτσι λέει π. χ. Πλάτων, ἓνας γέροντας εἶναι ἐντὸς τοῦ υἱοῦ καὶ ὁ υἱὸς εἶναι ἐντὸς τοῦ πατρός. Τὸ ἓνα διαχωρίζεται εἰς τρία καὶ τὰ τρία εἶναι ἓνα. Ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι ἓνας γέροντας μὲ δασεῖα γενειάδα. Εἶναι δύσκολο ἀπὸ αὐτὲς τίς φράσεις νὰ συμπεράνη κανεὶς ἓνα ὑπαινιγμὸν διὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὅχι λιγώτερον δύσκολη θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ ἐξήγησις τῶν περισσοτέρων Λογίων. Τί σχέσι ἔχει ὁ Ὀμηρος μὲ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ;

Τὸ πνεῦμα αὐτῆς τῆς ζωγραφικῆς παραδόσεως ἡ ὁποία μὲ ἀφελῆ τρόπον δὲν προσλαμβάνει μόνον ἓνα σοφὸ ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ὡς πρόδρομο τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ γενικὰ τὴν ἑλληνικὴν σοφίαν, εἶναι ἐπικίνδυνον, γιατί δὲν εἶναι καθόλου ἀπλῶς καὶ μόνον ἔκφρασις μιᾶς καλλιτεχνικῆς ἀντίληψεως.

Στὸν Ἀθῶ δὲν ὑπάρχει καμμία αὐτόνομη πνευματικὴ περιοχὴ ὅλα ὑπακούουν σὲ μίαν ἐνιαίαν ἀρχὴν καὶ ὅλα συνδέονται μεταξὺ τούσ. Ἔτσι ἐξηγεῖται καὶ ἡ παρουσία Ἑλλήνων φιλοσόφων εἰς τὴν ζωγραφικὴν τοῦ εἴδους αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸ ἐρμηνεύεται εὐκόλα. Ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία διεκδικεῖ πάντοτε διὰ τὸν ἑαυτὴ της στενὴν ἐγγύτητα πρὸς τὸν Χριστιανισμόν, καὶ ὁ Ἀθῶς ἦταν ἀπὸ παλαιὰ ὁ βράχος τῆς ὀρθοδοξίας. Ἔτσι εἶναι κατανοητὸν ὅταν ἀκόμα καὶ στὸν Ἀθῶ ἐκφράζεται ἐκεῖνη ἡ ἀντίληψις ἡ ὁποία εἶχε ἐκφρασθῆ στοὺς Ἀπολογητὰς τοῦ 2ου καὶ 3ου αἰῶνος, ἐναντίον τῆς παγανιστικῆς ἑλληνορωμαϊκῆς σκέψεως, μίαν διδασκαλίαν τὴν ὁποίαν μποροῦσε κανεὶς νὰ θεωρήσῃ ὡς εὐαγγελισμόν τοῦ Λόγου ὑπὸ τῆς ἀρχαίας

φιλοσοφίας. Ἡ ἀλήθεια ὅμως αὐτῆς τῆς φράσεως εἶναι ἀμφισβητήσιμος. Ὅχι βέβαια πὼς εἶναι συζητήσιμον ὅτι ἡ ἑλληνικὴ σοφία εἶχε κατὰ κάποιον τρόπον προετοιμάσει τὸν ἐρχομὸν τῆς νέας ἐποχῆς, ἀλλὰ ὅτι ἡ ἀντίληψις αὐτῆ εἶναι προβληματικὴ καθὼς παρουσιάζεται μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν στὴν παράδοσιν τοῦ Ἁθῶ. Ἡ ἐπικίνδυνη ἐρμηνεία, ἡ ὁποία κρύβεται εἰς τὴν ἀποψιν αὐτὴν, ὅτι δηλαδὴ ἡ νέα χριστιανικὴ ζωὴ δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ αὐτὸ πού εἶχε προαναγγεῖλει ἡ ἀρχαία σοφία, αὐτὴ ἡ ἐρμηνεία εἶναι πάντοτε ἓνα σοβαρὸς κίνδυνος διὰ τὴν καθαρότητα τῆς πίστεως. Ὁ Θεὸς εἶναι πάντοτε κάτι ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ πού ἡ καθαρὴ σκέψις μπορεῖ γενικὰ νὰ γνωρίζῃ. Ὁ Θεὸς εἶναι τριάς καὶ πρόσωπον. Ὁ Θεὸς εἶναι ἡ ἀγάπη. Ὁ Θεὸς εἶναι ἔτσι ὥστε κενεῖται ἀπὸ τὴν πληρότητά του καὶ ἀφήνει τὸν υἱὸν του νὰ γίνῃ ἓνας ὅπως ἐμεῖς, πλὴν τῆς ἀμαρτίας. Ὁ Θεὸς ἀνθρώπος στὴν γῆινὴ ἐμφάνισίν του στὴν ζωὴ καὶ στὸν θάνατό του δὲν εἶναι τίποτα τὸ αὐτονόητον. Ὁ λόγος τοῦ Σταυροῦ εἶναι ἓνα μεγάλο πρόβλημα διὰ τὸν κόσμον. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀποψις ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι ὑπῆρξαν πρόδρομοι τοῦ Κυρίου, ἀποψις πού καλλιεργήθηκε τόσον ἐπιμόνα στὸ Ἁγιον Ὅρος, πρέπει νὰ μᾶς ἀφήσῃ σκεπτικούς.

C. PABEL

(Ἐλευθερά ἀπόδοσις Ρ.Α.Κ.)

ΜΟΝΗ ΣΤΑΥΡΟΝΙΚΗΤΑ

Η ΜΟΝΑΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΑΘΩ

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Τὴν ὀριστικὴν διαμόρφωσιν εἰς τὴν μοναστικὴν κοινότητα ἔφερον εἰς τὸ "Ἅγιον Ὅρος εἰς τὰ μέσα τοῦ 10ου αἰῶνος ὁ "Ἅγιος Ἀθανάσιος. Γεννήθηκε στὴν Τραπεζοῦντα. Γρήγορα ἐγκατέλειψε τὰ ἐγκόσμια καὶ μετὰ τὸ ἀρχικὸν ὄνομα Ἀβράμιος κατέφυγε εἰς κάποια μονὴ τῆς Βιθυνίας ὅπου διεκρίνετο διὰ τὴν καλλιγράφην χειρογράφων καὶ ὅπου ἐγνώρισε καὶ συνεδέθη φιλικὰ μετὰ τὸν ἀνηψιὸν τοῦ ἡγουμένου Νικηφόρον Φωκᾶ, τὸν κατόπιν αὐτοκράτορα. Ταξιδεύοντας ἀργότερα εἰς τὴν Λήμνον ἐνθουσιάσθηκε ἀπὸ τὴν γραφικότητα τοῦ Ἄθω καὶ ἐπῆγε ἐκεῖ καὶ ἀσκήτευσε. Ὄταν ὁ Νικηφόρος ἀνέλαβε τὴν δύσκολον ἐκστρατεῖαν κατὰ τῶν Ἀράβων τῆς Κρήτης, ἐκάλεσε τὸν Ἀθανάσιον κοντὰ του ὁ ὁποῖος ἔμεινε μαζί του ἕως ὅτου ἐνίκηθησαν οἱ ἔχθροί.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Χάνδακος ὁ Νικηφόρος ἀπὸ εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Ἀθανάσιον τοῦ παρεχώρησεν ἀπὸ τὰ πλουσιώτατα λάφυρα ποῦ ἐπῆρε μαζί του ἀπὸ τὴν Κρήτην τὸ ποσὸν τῶν 100 λιτρῶν χρυσοῦ καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ κτίσῃ ἓνα μεγάλο μοναστήρι εἰς τὸν Ἄθω, ὅπου θὰ πήγαινε καὶ ὁ ἴδιος ἀργότερα νὰ μονάσῃ.

Ἐγύρισε τότε ὁ Ἀθανάσιος εἰς τὸ "Ἅγιον Ὅρος καὶ ἄρχισε νὰ χτίζῃ τὸ 961 τὴν μονὴν τῆς Λαύρας καὶ νὰ μεγαλώνη τὸν ναὸν τῶν Καρυῶν.

Ἡ Λαύρα λοιπὸν εἶναι τὸ πρῶτον μεγάλο μοναστήρι διὰ τὴν συμβίωσιν πολλῶν μοναχῶν, τέτοιο ποῦ δὲν ὑπῆρχε ἄλλο ἕως τότε εἰς τὸν Ἄθω.

Δυστυχῶς ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς δὲν ἠμπόρεσε νὰ ικανοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ μονάσῃ εἰς τὸ "Ἅγιον Ὅρος, ἀλλὰ ἡ εὐνοιά του ἐβοήθησε πολὺ τὸ ἴδρυμα καὶ ἡ Μονὴ ἔγινε ἡ βᾶσις τῆς σημερινῆς κοινότητος τῶν μοναχῶν. Ἀλλὰ ἡ καινούργια μορφή ζωῆς εἰς τὸν Ἄθω εὐρῆκε ἀντίστασιν ἀπὸ τοὺς μονάζοντας ἀσκητὰς ποῦ ἐζούσαν ἕως τότε ζῶν ἡμιαγρίαν μέσα εἰς σπήλαια καὶ καλύβες καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν ἐνέκριναν τίς μεταρρυθμίσεις τοῦ Ἀθανασίου καὶ δὲν ἤθελαν νὰ ὑποταχθοῦν εἰς ὁμαδικὴν ζωὴν. Μετὰ τὴν βοήθειαν ὁμοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Τιμιμωκῆ κατώρθωσε ὁ Ἀθανάσιος νὰ ἐπιβληθῇ καὶ συνέταξε τὸ πρῶτον Τυπικὸν τὸ 969 τοῦ Μοναχικοῦ Βίου εἰς τὸ "Ἅγιον Ὅρος.

Ἔτσι εἰς τὸν 11ον αἰῶνα εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς ἀνθίσεως τοῦ Ἁθω. Καινούργια μοναστήρια κτίζονται κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Ἁγίας Λαύρας.

Τὸ 1046 ὁ Κωνσταντῖνος Μονομάχος δίνει ἕνα Δεύτερον Τυπικὸν καὶ ὁ ἴδιος ὠνόμασε τὸν Ἁθω Ἁγιον Ὄρος. Ὁ 12ος αἰὼν εἶναι φτωχὸς σὲ δρᾶσιν εἰς τὸν Ἁθω. Αὐστηρὰ ἀπαγορεύεται ἡ εἴσοδος σὲ γυναῖκες καὶ σὲ ὅ,τι δῆποτε θηλυκὸν ζῶον.

Ἡ ἐποχὴ τῆς τετάρτης Σταυροφορίας τὸ 1204 ἦταν δύσκολη περίοδος διὰ τὰ μοναστήρια.

Ὅταν ὁ Μιχαὴλ ὁ 8ος ὁ Παλαιολόγος ἐπανακατέλαβε τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Μακεδονίαν, ἐδημιουργήθησαν εἰς τὸ Ἁγιον Ὄρος μεγάλα ἐπεισόδια, λόγῳ τῆς ἀντιδράσεως τῶν μοναχῶν ἐναντίον τῆς ἐνωτικῆς πολιτικῆς τοῦ Μιχαὴλ.

Καινούργια ἀνθίσεις εἰς τὸν Ἁθω ἔρχεται μὲ τὸν υἱὸν τοῦ Μιχαὴλ, Ἀνδρόνικον τὸν Β', τὸ 1282. Τὰ Μετόχια τῶν μοναστηρίων ἀπλώνονται εἰς ὅλην τὴν πεδιάδα τοῦ Στρυμῶνος. Ὁ Ἀνδρόνικος δὲν κάνει καμμίαν διάκρισιν μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Σέρβων καὶ δίνει εἰς ὅλα τὰ μοναστήρια μεγάλην ὑποστήριξιν καὶ βοήθειαν.

Τὰ χρόνια αὐτὰ ἀπὸ τὸ 1307 ἕως τὸ 1308 περνοῦν πάλι πολὺ δύσκολες ὥρες. Ὁ στρατὸς τῶν Καταλανῶν προξενεῖ μεγάλες καταστροφές, οἱ ὁποῖες ὅπως γρήγορα ἀνορθώνονται χάρις εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν βοήθειαν. Τὰ μοναστήρια τοῦ Ἁθω ὑπάγονται τότε διὰ πρώτην φορὰν κάτω ἀπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν Πατριαρχείων τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Εἰς τὰ τέλη τοῦ 14ου αἰῶνος ἀρχίζει μία ἐνδομοναχικὴ κίνησις, ἡ ὁποία ἔφερε τὴν περίοδον τῆς παρακμῆς: τὸ ἰδιόρρυθμον σύστημα. Μερικοὶ μοναχοὶ ἤθελαν νὰ ζοῦν εἰς ἰδιαίτερα διαμερίσματα καὶ τροφὴν ἰδιαίτην καὶ μὲ ἀτομικὰς περιουσίας. Ἡ διοίκησις τῶν μοναστηρίων ἀρχίζει τότε νὰ ἀλλάξῃ καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐνὸς μεταβιβάζεται εἰς μίαν πολυμελῆ ἐπιτροπὴν. Παρὰ τὶς προσπάθειες τοῦ Μανουὴλ Β' τοῦ Παλαιολόγου ὁ ὁποῖος μὲ ἕνα καινούργιον Τυπικὸν εἰς τὰ 1396 ἐδοκίμασε νὰ σταματήσῃ τὴν τάσιν αὐτὴν καὶ παρὰ τὶς προσπάθειες πολλῶν Πατριαρχῶν νὰ ἐπαναφέρουν τὸν κοινόβιον τρόπον ζωῆς, τὸ ἰδιόρρυθμον σύστημα ἀπλώνεται ὅλον ἐν καὶ περισσότερον. Ὅπως εἶναι φυσικὸν εἰς αὐτὴν τὴν τάσιν ἤρχισε μία ἀντίρροπος κίνησις. Πολλοὶ θέλησαν νὰ ἐπαναφέρουν τὴν παλαιὰν μορφήν, δηλαδὴ τὴν συγκατοίκησιν τριῶν τουλάχιστον μοναχῶν σὲ σκῆτην.

Τὸ 1430 ἔπεσε ἡ Θεσσαλονίκη ὅπως βέβαια καὶ ὁ Ἁθως εἰς τὰ χέρια τῶν Τούρκων. Οἱ Τούρκοι δὲν ἠνώλησαν καθόλου τὸν Ἁθω καὶ δὲν προσεπάθησαν νὰ ἀλλάξουν τὸ σύστημα τῆς διοικήσεώς του. Ἀντιθέτως ἀναφέρεται ὅτι κατεβλήθησαν ἰδιαίτερες φροντίδες ἀπὸ τὸν κατακτητὴν Μωάμεθ τὸν Β' καὶ τὸν Σουλτάνον Σελῆμ τὸν Α', διὰ τὰ μοναστήρια τοῦ Ἁθω καὶ ἔτσι τὸν 15ον καὶ 16ον αἰῶνα ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Ἁθω σὲ χρυσὸν καὶ χρυσοῦφανα ἔργα καὶ ὑφάσματα, τὰ Μετόχια ἀπλώνονται εἰς τὴν Ρουμανίαν καὶ Σερβίαν καὶ σὲ κάθε καταστροφῇ οἱ Ρουμάνοι καὶ Σέρβοι ἡγεμόνες σπεύδουν νὰ προσφέρουν τὴν βοήθειάν τους.

Τὸ ἀξίωμα τοῦ Πρώτου ἐξασφαλίζεται εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος. Τὸν 18ον αἰῶνα ὁ ἀριθμὸς τῶν μοναχῶν αὐξάνει. Τὸ 1743 ἐναντι εἰς τὸ Μοναστήρι Βατοπέδι ἰδρύεται ἡ Ἁθωνιάς Ἀκαδημία. Ὁ Εὐγένιος Βουλγάρης, ἕνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους Ἑλληνας σοφοὺς, ἐκλέγεται διευθυντῆς τῆς.

Τὸ 1783 ἀποκτᾷ ὁ Ἁθως ἀπὸ τὰ Πατριαρχεῖα ἕνα ὀργανωμένον σύστημα διοι-

κήσεως. Σύμφωνα με αυτό ή Διοίκησης τῆς Δημοκρατίας τῶν μοναχῶν ἀνατίθεται εἰς τὴν Ἱερὰν Κοινότητα, δηλαδὴ σὲ ἀντιπροσωπεῖαν ἀπὸ 20 ἀντιπροσώπους πού εἶχαν ἐπὶ κεφαλῆς ἓναν πρῶτον μεταξὺ ἴσων, τὸν Πρῶτον. Τὸ σύστημα αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἕως σήμερα. Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν μετατρέπονται πολλὰ κοινόβια εἰς ἰδιόρρυθμα. Οἱ σκῆτες ἕμως πού ἀντιπροσωπεύουν τὴν αὐστηρὰν παράδοσιν τοῦ παρελθόντος κρατοῦν τὴν δυνάμιν τους καὶ περιλαμβάνουν τὸ ἥμισυ τῶν μοναχῶν.

Μία ἄλλη καταστροφή ὅπως καὶ τῶν Καταλανῶν εὐρίσκει τὸ "Ἅγιον" Ὄρος τὸν 19ον αἰῶνα. Τοῦρκοι στρατιῶται σὲ ἀριθμὸν περίπου 30.000 καταλαμβάνουν τὸ "Ἅγιον" Ὄρος κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Καὶ αὐτὴ ἐπίσης ἡ ἐποχὴ ἦταν πολὺ δύσκολη διὰ τὸν "Ἄθω.

Μετὰ ἀπὸ τὸ 1830 ἀρχίζει καὶ πάλιν ἡ κίνησις καὶ ἡ ζωὴ εἰς τὰ Μοναστήρια.

Τὸ 1924 μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν μεγάλαι ἐκτάσεις παραχωροῦνται εἰς τοὺς πρόσφυγας καὶ ἔτσι τὸ "Ἅγιον" Ὄρος ἔχασε μεγάλο μέρος τῆς περιουσίας του.

Τὰ σημερινὰ προβλήματα πού ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ "Ἅγιον" Ὄρος εἶναι πολὺ μεγάλα καὶ πολὺ σοβαρά.

FRANZ DOELGER

(Ἐλευθέρα ἀπόδοσις ὑπὸ Ρ.Α.Κ.)

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Τὸ πνεῦμα τῆς μοναχικῆς κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους τὸ εὐρίσκομεν καὶ εἰς ἄλλας μονὰς τῆς Ἑλλάδος καὶ γενικῶς τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολῆς, διότι, ἐκτὸς τῶν ἀγιορειτικῶν μετοχιῶν, πολλοὶ ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων μοναχῶν τοῦ Ὄρους διετήρησαν τὴν συνήθειαν τῶν ἱεραποστολικῶν—πνευματικῶν περιοδιῶν εἰς τὰς διαφόρους πόλεις, χωρία καὶ ἰ. Μονὰς. Εἰς τὴν ἐπικοινωνίαν αὐτὴν κατὰ πολὺ ὀφείλεται ἡ διατήρησις τῶν ἱερῶν παραδόσεων καὶ τοῦ ὅλου χριστιανικοῦ πνεύματος, παρὰ τὰς κατὰ καιροὺς προσπαθείας ἑτεροδόξων ἢ ἀλλοθρήσκων. Πλεῖστα εἶναι τὰ παραδείγματα. Ἀναφέρω τὸ γνωστὸν παράδειγμα τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ. Εἰς ἀγιορείτης μοναχός, ὁ ὁποῖος διὰ τῶν ἱεραποστολικῶν του περιοδιῶν κυρίως εἰς τὴν Β.Δ. Στερεάν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἠπειρον ἀνεζωπύρησε τὸ ὑπὸ τῶν περιστάσεων καταπεπτωκὸς χριστιανικὸν φρόνημα τῶν Ἑλλήνων.

ΤΑ ΔΥΟ ΚΙΝΗΜΑΤΑ

Ἐκ τῆς ὅλης ἱστορίας τοῦ ἁγίου Ὄρους ἀναφέρω δύο προσπαθείας ἀγιορειτῶν τινῶν διὰ τὴν ἐμβάθυνσιν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ μία εἶναι ἡ θεωρία τοῦ Ἑουχασμοῦ, ἡ ἔμπρακτος δηλαδὴ ἐφαρμογὴ τοῦ θρησκευτικοῦ μυστικισμοῦ. Ἡ ἄλλη ὅμως εἶναι ὀλιγώτερον γνωστὴ. Εἶναι ἡ προσπάθεια τῶν Κολλυβάδων νὰ ἀναγεννήσωσιν τὴν λειτουργικὴν καὶ πνευματικὴν ζωὴν τῆς ἐκκλησίας μας, ἐπὶ τῆς βάσει τῆς ἀρχαίας καὶ ὑγιoῦς παραδόσεως. Τὸ ὅτι μία λεπτομέρεια τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τῆς ἐκδηλώσεως τῶν ἀντιλήψεων τῶν, δὲν εἶναι οὐδόλως παράδοξον, διότι πᾶν σχεδὸν κίνημα ἰδεῶν μίαν λεπτομέρειαν ἔχει ὡς ἀφορμὴν ἐκδηλώσεως. Τὸ κίνημα τοῦτο ἀπησχόλησεν ἐντόνως τὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ πολλὰς δεκαετηρίδας ἐτῶν, τοῦτο ἀκριβῶς δεικνύει ὅτι ἡ προσπάθεια αὕτη ἀποτελεῖ «ἐν ἀκόμῃ δείγμα τῆς ἀφυπνιζομένης πνευματικῆς ζωῆς τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, κατὰ τὴν 18ην ἑκατονταετηρίδα»¹.

ΟΙ ΚΟΛΛΥΒΑΔΕΣ

Οἱ Κολλυβάδες εἶναι μία σχολή, ὑπὸ τὴν γενικὴν τῆς λέξεως ἔννοιαν, μία νοοτροπία, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη τὸ πρῶτον ὑπὸ συγκεκριμένην μορφήν πρὸ διακοσίων ἀκριβῶς ἐτῶν (1754) εἰς τὴν Σκήτην τῆς Ἁγίας Ἄννης. Μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῆς φέρονται οἱ Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, Μακάριος ὁ Νοταρὰς (ὁ κατόπιν Μητροπολίτης Κορίνθου καὶ ἅγιος), Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης (ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς τοῦ «Πηδαλίου»), Ἰάκωβος ὁ Πελοποννήσιος καὶ ἄλλοι. Οὗτοι ἐτόνιζον τὸν ἀναστάσιμον χαρακτῆρα τῆς Κυριακῆς, τὴν μεγαλυτέραν συμμετοχὴν τῶν πιστῶν εἰς τὴν μυστηριακὴν ζωὴν τῆς ἐκκλησίας (διὰ τὴν θ. εὐχαριστίαν: οἱ ἱερεῖς ἐκφώνως τὰς εὐχὰς, οἱ πιστοὶ συχνότερον τὴν μετάληψιν), ἐξετίμων τὸν ἡσυχασμὸν καὶ ἐχρησιμοποιοῦν τὴν δημῶδη διάλεκτον διὰ νὰ γίνωνται περισσότερο καταληπτοὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Οἱ Κολλυβάδες ἦσαν ἄκρως μορφωμένοι (θεολογικῶς, φιλοσοφικῶς, ἐγκυκλοπαιδικῶς, ἐγνώριζον δὲ τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν, τὴν λατινικὴν καὶ ἄλλας νεωτέρας γλώσσας), αὐστηροὶ καὶ ἀσκητικοὶ εἰς τὰ ἔθνη καὶ γενναῖοι εἰς τὴν υπεράσπισιν τῶν θρη-

1. Κατὰ τὸν γερμανὸν θεολόγον N. Bonwetsch. Εἰς B. Στεφανίδου. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, σ. 661.

σκευτικῶν τῶν ἀντιλήψεων. Πολλοὶ τούτων ὑπῆρξαν ἄτεγκτοι κριταὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν (ἢ καὶ τῶν πολιτικῶν) ἀρχόντων.

Πολλοὶ τῶν Κολλυβάδων ἕνεκα τῶν ἀντιλήψεῶν τῶν κατεδιώχθησαν ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ὑπὸ τῶν ἀντιφρονούντων πρὸς αὐτούς. Ἄλλ' οὗτοι μετέβησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (τὸ κέντρον τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως), εἰς πλείστας ἄλλας πόλεις τῆς Σπερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ἐτίσαν μονὰς καὶ ἀνεζωπύρησαν τὴν θρησκευτικότητα τῶν πιστῶν. Διὰ τῆς ἐκθέσεως τῶν ἰδεῶν τῶν, τῆς μορφώσεώς τῶν καὶ τοῦ ὄλου προτύπου καὶ αὐστηροῦ ἀσκητικοῦ τῶν βίου προεκάλεσαν τὸν σεβασμὸν εἰς τὸν λαόν. Πολλοὶ τοὺς ἠκολούθησαν. Εἰς τὰς διδασκαλίαις τῶν Κολλυβάδων ὀφείλει ὁ Ἀπόστολος Μακράκης τὰς πηγὰς τῶν ἀντιλήψεῶν. Καὶ ὁ Κ. Φλαμιᾶτος (ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἱγν. Λαμπροπούλου καὶ Χριστοφύρου Παναγιωτοπούλου ἢ Παπουλάκη) καὶ ὁ Κ. Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων εἰς αὐτούς πιθανῶς ὀφείλουσι τὰς ἐμπνεύσεις τῶν διὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων.

ΑΓΙΟΡΕΙΤΑΙ ΜΟΝΑΧΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΚΙΑΘΟΝ

Ἡ ἐκ Σκιάθου θέα τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἀλλὰ καὶ ἡ πνευματικὴ ἀνταύγεια τούτου εἴκλυσε πολλοὺς Σκιαθίτες νὰ ἐπισκεφθῶσι τὸν Ἄθωνα ἢ νὰ μονάσωσι εἰς αὐτόν.

Ὁ ἱερομόναχος Νήφων, Χίος τὴν καταγωγὴν, ἐδιώχθη ἐξ Ἁγίου Ὄρους ὑπὸ φραντικῶν ἀντιφρονούντων διὰ τὰς ὑπὲρ τῶν Κολλυβάδων ἀντιλήψεις του. Ὁ Νήφων, ἀκολουθούμενος καὶ ὑπὸ ἄλλων ἀγιορειτῶν, διῆλθεν ἐκ Χίου καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν νῆσον Ἰκαρίαν, ὅπου ἐτίσεν Μονὴν καὶ τιμᾶται μέχρι σήμερον ὡς ἅγιος ². Μεταξὺ τῶν ἀκολουθῶν του ἦτο ὁ ἀγιορείτης μοναχὸς Γρηγόριος Χατζησταμάτης, καταγόμενος ἐξ ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τῆς Σκιάθου. Οὗτος ἐπεισε τὸν Νήφωνα διαθέτων εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ μέσα διὰ τὴν ἰδρυσιν μονῆς, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἐπραγματοποιούον ὀλόκληρον τὸ πρόγραμμα τῶν Κολλυβάδων. Πράγματι μετέβησαν εἰς τὴν Σκιάθον καὶ ἰδρυσαν (1794) τὴν μονὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ κάτοικοι τῆς Σκιάθου ἐδώρισαν πολλὰ κτήματα. Ἡ Μονὴ αὕτη ἐντὸς δώδεκα ἐτῶν ἀπέκτησεν 70 μοναχοὺς καὶ τριώροφον οἰκημα διαθέτον 65 κελλιὰ. Οἱ μοναχοὶ ἐφημίζοντο διὰ τὴν ἀρετὴν, τὴν σεμνότητά τῶν καὶ τὴν μόρφωσίν τῶν, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὑπῆρχον καὶ τινες λόγιοι καὶ συγγραφεῖς, οἱ ὅποιοι ἐφιέρωσαν ὀλόκληρον τὴν βιβλιοθήκην τῶν εἰς τὴν μονὴν. Τὸ πνεῦμα τῶν Κολλυβάδων, τὸ ὁποῖον ἀνεπτύχθη εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐφηρμόσθη εἰς τὴν Μονὴν αὕτη χωρὶς ἀντιδράσεις καὶ ἡ Μονὴ αὕτη κατέστη φάρος πνευματικὸς δι' ὀλόκληρον τὸ ὑπόδουλον τότε γένος. Τὸ κοινόβιον ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τὸν θανάτῳ (1814) πατέρα - Νήφωνα διεδέχθη ὁ πατήρ - Γρηγόριος Χατζησταμάτης, ὁ συνιδρυτὴς τῆς Μονῆς. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γρηγορίου (1816) ἐγένετο ἡγούμενος ὁ Φλαβιανός. Διεσώθη ἡ πληροφορία ὅτι τὴν ἐποχὴν αὐτὴν (1817) ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων ἀπέστειλεν ἐκ Σμύρνης εἰς τὴν Μονὴν λίαν ἐπαινετικὴν ἐπιστολὴν περὶ τοῦ πνευματικοῦ αὐτῆς ἔργου. Ἡ Μονὴ ἐπροστάτευε καὶ τοὺς ἐκ τῆς Σπερεᾶς Ἑλλάδος καταφυγόντας εἰς Σκιάθον ὄπλαρχηγούς. Δι' αὐτὸν ὅμως τὸν λόγον ὅταν ἐκηρύχθη ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις ἠναγκάσθη ὁ Φλαβιανός νὰ παραιτηθῆ. Ἀνέλαβε τότε τὴν διοίκησιν τῆς Μονῆς ὁ Ἀλύπιος ἢ Ἀλύπας, ὅπως τὸν ὠνόμαζαν οἱ Σκιαθῆται. Οὗτος εἶχεν ἀσκηθῆ ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὰ Κατουνάκια τοῦ Ἁγίου Ὄρους. ³ Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλύπα (1830) κατὰ γενικὴν ἀπαίτησιν ἐκλήθη καὶ ἀνέλαβε πάλιν

2. Α. Μωραϊτίδου. Μετὰ τοῦ Βορηᾶ τὰ Κύματα, τ. 4, σ. 56. Ἐλευθερουδάκη. Ἑλλάς. Ὁδηγὸς ταξιδιωτοῦ. Ἐκδ. 2α, σ. 493.

3. Τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀλύπα ἰδὲ εἰς Ἀ. Παπαδιαμάντη. Τὰ μαῦρα κούτσουρα. Εἰς διόβλιον «Ἡ χολεριασμένη» (Ἐκδ. Ἐλευθερουδάκη, σ. 100—127).

ὁ Φλαβιανὸς τὴν διοίκησιν τῆς Μονῆς, τῆς ἀπελευθερωθείσης πλέον τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ νήσου Σκιάθου.

Ὁ Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης μᾶς δίδει περιληπτικὴν ἀλλὰ σαφῆ εἰκόνα τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου τῆς Μονῆς ταύτης τῶν ἁγιορειτῶν Κολλυβάδων. «Τὸ ἱερὸν τοῦτο κοινὸβιον πολὺ συνετέλεσε τὰ χρόνια ἐκεῖνα εἰς μίαν πνευματικὴν διαπαιδαγωγίαν τῶν νησιωτῶν καὶ τῶν ποιμένων πρὸ πάντων, οἵτινες κατὰ τὰς ἐορτὰς καὶ Κυριακάς προσερχόμενοι παρηκολούθουν τὰς ἱεράς ἀγρυπνίας, ἐξωμολογοῦντο, μετελάμβανον, ἐτραπεζῶνοντο ἀδελφικώτατα, ἤκουον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ὠδηγοῦντο νὰ ἀποφεύγουν τὴν κακίαν καὶ νὰ ἀκολουθῶσι τὴν εὐαγγελικὴν ζωὴν. Ἐξημερώνοντο»⁴.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ο ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ Ἀλύπιος ἢ Ἀλύπας, ἦτο πρωτότοκος ἐκλεκτῆς οἰκογενείας ἐκ Σκιάθου. Ὁ πατὴρ του Δημήτριος Οἰκονόμου, ἐκ τῶν καλυτέρων πολιτῶν τῆς Σκιάθου, εἰς τὰ τέλη τοῦ βίου του ἐγένετο μοναχὸς εἰς τὴν μονὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἐπονομασθεὶς Δανιήλ. Ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Δανιήλ, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀλύπα, ἦτο ὁ ἐξάριετος Διδάσκαλος τοῦ Γένους Ἐπιφάνιος Δημητριάδης⁵. Υἱὸς τοῦ Ἐπιφανίου Δημητριάδου ἦτο ὁ Δημήτριος, ὁ μετονομασθεὶς ὡς μικρόσχημος μοναχὸς, Δανιήλ καί, ὡς μεγαλόσχημος μοναχὸς, Διονύσιος ὁ Γέροντας ἢ Λογιώτατος. Θυγάτηρ τοῦ Δημητριάδου καὶ ἀδελφὴ τοῦ Διονυσίου ἦτο ἡ Ἀρετίτσα, μάμμη τῶν περιφήμων διηγηματογράφων Ἀλεξάνδρου Μωραϊτίδου καὶ Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη. Ὁ Δημήτριος - Διονύσιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκιάθον, ἐσπούδασεν εἰς τὴν Πάρον πλησίον τοῦ γέροντος Κυριλλάκη, ὁ ὁποῖος ἦτο Κολλυβάς. Ὁ Διονύσιος ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ θείου του Ἀλύπα καὶ ἐδίδαξεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὴν Σκιάθον. Ἰδρυσεν σχολὴν εἰς τὴν Πάρον (μετόχιον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τῆς Μονῆς Λογγοβάρδας), ἀλλὰ διαφωνήσας (1833) μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου Γαβριήλ⁶, ἀπεσύρθη εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΘΩΝΑ

Ὁ Διονύσιος εἰς τὴν ρωσικὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος δὲν εὔρεν οὐδεμίαν ἀντίδρασιν διὰ τὰς ἀντιλήψεις τῶν Κολλυβάδων, τὰς ὁποίας ὑπεστήριζεν. Οὗτος ἐπέδειξεν μεγάλην «ὑπακοήν» εἰς ὅλας «τὰς διακονίας» τῆς μονῆς· εἰργάσθη δὲ «καὶ ὡς ἀλιεύς». Ἐξετιμήθησαν τότε ὑπὸ πάντων τὰ προσόντα του καὶ ὁ ζῆλος του. Ἐγένετο μεγαλόσχημος μοναχὸς καί, παρὰ τὴν θέλησίν του, ἐχειροτονήθη ἱερεὺς. Ἐξελέγη καὶ ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς Μονῆς δι' ὑποθέσεις της εἰς Σερβίαν, ἀλλὰ «καθ' ὁδὸν συνέβη νὰ θραύσῃ τὴν χεῖρά του» καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μονὴν του.

Αἱ ἱκανότητες τοῦ Διονυσίου ἐγένοντο γνωσταὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ ΣΤ' ὡς σύμβουλος ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατ' ἐντολὴν τοῦ Πατριάρχου μετέσχε ἐπιτροπῶν μελέτης ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων (βαθμῶν συγγενείας διὰ τοὺς γάμους εἰς ἐκκλησίαν Ἐπτανήσου κλπ.) καὶ ἐπεδείξατο τελείαν γνῶσιν τῶν κανόνων καὶ τῶν παραδόσεων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀκατάβλητον φρόνημα (χαρακτηριστικὰ δηλαδὴ τῶν Κολλυβάδων). Κατὰ τὴν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διαμονὴν του ἐγένετο ἐξομολόγος καὶ πνευματικὸς ὁδηγὸς πολλῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν. Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ ΣΤ' ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ καὶ ὁ διάδοχός του Ἀνθιμος ὁ Δ', ἐκλεκτός καὶ οὗτος ποιμὴν, ἐζήτησε τὰς συμβουλὰς τοῦ Γέροντος Διονυσίου. Ὁ Διονύσιος ὅμως «ἐνοστάλησε» τὴν ἐλευθέραν Ἐλ-

4. Α. Μωραϊτίδου. Μὲ τοῦ Βορηᾶ, τ. 4, σ. 69.

5. Σ. Λάμπρου. Εἰς π. Ν. Ἐλληνομνήμων, 13, 419. κ. ἐξ. Α. Μωραϊτίδου. Μὲ τοῦ Βορηᾶ, τ. 4, σ. 126.

6. Β. Ἀτέση. Ἐπίτομος Ἐπισκοπικὴ Ἱστορία τῆς Ἐκκλ. τῆς Ἑλλάδος, τ. 1, σ. 191—192.
Α. Μωραϊτίδου ἐνθ. ἰν. σ. 128—129.

λάδα, ἐγκατέλειψεν τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ 5-6 πνευματικῶν του τέκνων, παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Πατριάρχου, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Σκίαθον, ὅπου ἱδρυσεν μονὴν (1849).

«ΑΛΙΕΥΣ ΕΠΙΤΗΔΕΙΟΣ ΤΩΝ ΠΕΠΛΑΝΗΜΕΝΩΝ ΨΥΧΩΝ»

Εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ Παπουλάκης ἔχει προκαλέσει τὴν προσοχὴν τῆς ἐξουσίας καὶ συλλαμβάνεται ⁷. Τότε (1852) συλλαμβάνεται, ὡς δῆθεν συνεργάτης τοῦ Παπουλάκη, εἰς τὴν Σκίαθον ὁ Διονύσιος ὁ Γέροντας καὶ δι' ἀποσταλέντος εἰδικοῦ πολεμικοῦ πλοίου μεταφέρεται εἰς Θῆραν δι' ἑξορίαν. Ὁ Ναύαρχος ὅμως Ἀνδρέας Μιαούλης μεταφέρει αὐτὸν (1862) εἰς Ὑδραν καὶ παραχωρεῖ εἰς αὐτὸν τὸν ναὸν τοῦ Ἀγίου Νικολάου. Εἰς Ὑδραν ἀναγεννᾷ ψυχικῶς πάντας, προσελκύει τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τέλος ἐκλέγεται ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλία.

Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀλέξανδρος Λυκουῆργος γενόμενος Ἐπίσκοπος Σύρου ⁸ διὰ νυκτὸς παραλαμβάνει τὸν Γέροντα Διονύσιον ἐκ τῆς Ὑδρας καὶ ἐγκαθιστᾷ τοῦτον εἰς τὴν Σύρον ὡς πνευματικὸν τῆς Ἐπισκοπῆς του (1868-1882). Ὁ Διονύσιος ὁ Γέροντας εἰς Σύρον ἀνεκαίνισε τὸν ταπεινὸν καὶ πτωχικὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς τῆς Ἀνω Σύρου, ἀπὸ ὅπου ἐφαίνετο ὀλόκληρος ἡ πόλις καὶ ὁ λιμὴν. Τὸν ναὸν τοῦτον κατέστησεν, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, ἱεραποστολικὸν σταθμὸν (Ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς).

Ἀμέσως εἰλκυσε, «διὰ τοῦ ἀμέμπτου ἀσκητικοῦ βίου του, τὴν εὐλάβειαν τῶν κατοίκων» καὶ «ἀπεφάσισεν νὰ σχηματίσῃ κοινόβιον. Κατήρτισεν ἐκεῖ μίαν μικρὰν ἀδελφότητα πολὺ τακτικὴν, καὶ ἤρχισεν ~~να~~ ἐξομολογῆ τοὺς Συριανοὺς καὶ νὰ τελῆ κάθε σαββατόβραδον τὰς κατασκευαστικὰς ἐκείνας ἀγρυπνίας του, ψάλλων καὶ λειτουργῶν... Ἐγένετο γνωστὸς ἀμέσως εἰς ὅλην τὴν Σύρον, μὲ τὴν διδασκαλίαν του τὴν εὐαγγελικὴν» ⁹. Οὕτω ἐγένετο ὁ πνευματικὸς ὁδηγὸς «κληρικῶν, καθηγητῶν, ἐμπόρων καὶ βιομηχάνων, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ νέων» ¹⁰. Τότε ἡ φήμη του ἐξήπλωθη εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἐκ τοῦ Μ. Σπηλαίου ἔρχεται ὁ παπα-Εὐγένιος καὶ ζητεῖ τὴν συμβουλὴν του διὰ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ κοινόβιον καὶ νὰ ἀποσυρθῆ εἰς ἔρημον. Ὁ Διονύσιος ὅμως τὸν προτρέπει νὰ ζῆσῃ εἰς κοινόβιον καὶ νὰ καταστήσῃ ἑαυτὸν κοινωνικῶς ἐπωφελῆ. Ὁ παπα-Εὐγένιος εἶναι ὁ μετέπειτα ἡγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ.

Ὁ Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης, ἐγγονὸς τῆς Ἀρετίτσας, ἀδελφῆς τοῦ Διονυσίου, ἦτο μαθητὴς εἰς τὸ Βαρβακεῖον τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ ἡ φήμη τοῦ γέροντος Διονυσίου τὸν ἠνάγκασε νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ εἰς Σύρον καὶ νὰ τὸν θαυμάσῃ. Ὁ Διονύσιος τοῦ συνέστησε νὰ ἀποφοιτήσῃ τοῦ Βαρβακείου καὶ κατοπίν νὰ σκεφθῆ διὰ τὸ μέλλον του. Ὁ Ἀλέξανδρος, ἔφηβος τότε, ἐνεθουσιάσθη ἐκ τῆς ἐπαφῆς αὐτῆς μὲ τὸν Γέροντα Διονύσιον, τὸν Κολλυβά καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς οὗτος ἐγένετο πηγὴ ἐμπνεύσεως καὶ ἐνισχύσεως δι' ὀλόκληρον τὴν ζωὴν του.

«Ο ΜΕΓΑΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ» ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΚΙΑΘΟΝ

Ὁ Διονύσιος, ὁ μέγας αὐτὸς πνευματικὸς, ἐγκατεστάθη εἰς τὴν πατρίδα του Σκίαθον ἀπὸ τοῦ 1882 μέχρι τοῦ θανάτου του (1887). Ἰδρυσεν τὴν μονὴν τῆς Παναγίας τῆς Κουνιστρίας (μονὴ ἀνδρῶν) καὶ τὴν μονὴν τοῦ Τιμίου Προδρόμου (μονὴ γυναικῶν), καὶ παρὰ τὸ προκεχωρημένον τῆς ἡλικίας του ἤρχισε τὴν θρησκευτικὴν του δρᾶσιν

Ὁ μικρανεψιὸς του Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης, ἀφοῦ ἀπεφοίτησεν τοῦ Βαρβακείου, ἐνεγράφη εἰς τὴν φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἐργαζόμενος, ὡς

7. Ν. Μπουγάτσου. Στοιχεῖα ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς, σ. 18—19.

8. Βασ. Ἀτέση, ἐνθ. ἀν., σ. 275—278.

9. Ν. Θ. Μ. Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης. Εἰς π. «Ἀκτίνες», 1939, σ. 339.

10. Μωραϊτίδου ἐνθ. ἀνωτ. σ. 139.

γραμματεὺς τῆς Βουλῆς κατ' ἀρχάς καὶ κατόπιν ὡς δημοσιογράφος, ἔλαβε τὸ πτυχίον τῆς Φιλολογίας. Ἐν τῷ μεταξύ ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους ποιητικούς διαγωνισμούς καὶ ἐβραβεύθη, ἐξέδωσε τὴν σατιρικήν ἐφημερίδα «Ἀγορά». Τέλος (1880) διωρίσθη καθηγητὴς εἰς διάφορα γυμνάσια τῶν Ἀθηνῶν (Β' Δ' καὶ Βαρβάκειον) ἐκ παραλλήλου δὲ ἠσχολεῖτο μὲ τὴν δημοσιογραφίαν. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, λέγει ὁ ἴδιος ὁ Μωραϊτίδης «ἔπασχον... ἀπὸ νοσταλγίαν, νοσταλγίαν ὀδυνηράν, νοσταλγίαν ἐπικὴν»¹¹. Νοσταλγεῖ τὸν θεῖον τοῦ Διονύσιον, νοσταλγεῖ τὴν πατρίδα τοῦ Σκιάθου. Τότε διὰ πρώτην φοράν (προηγούμενος καὶ τοῦ Ἀλεξ. Παπαδιαμάντη) γράφει τὶς ὥραϊες τοῦ «Εἰκόνες» διὰ τὰ Χριστούγεννα (ἐφ. Ἀκρόπολις, 25-12-1885) καὶ τὴν Πρωτοχρονιάν (ἐφ. Ἀκρόπολις, 1-1-1886), αἱ ὁποῖαι ἐνεθουσίασεν πολλοὺς ἀναγνώστας, ἀλλὰ καθὼς ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος ἔλειπεν ἀπὸ αὐτὰς «ἡ ζωή, ἡ κίνησις», δηλαδή ἔλειπεν τὸ βαθύτερον πνεῦμα καὶ ἦτο μία ἀπλὴ ἠθογραφία. Ἡ νοσταλγία τὸν ἔκαμε νὰ φροντίσῃ καὶ νὰ μετατεθῇ εἰς Σκιάθον ὡς Σχολάρχης τοῦ ἐκεῖ Ἑλληνικοῦ Σχολείου, ὅπου καὶ παρέμεινεν ἐπὶ διετίαν (1886-1888) μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ γέροντος Διονυσίου.

Ὁ Ἀλέξ. Μωραϊτίδης ὄριμος πλέον ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ θεοῦ τοῦ Διονυσίου καὶ «λαμβάνει τὴν εὐτυχίαν νὰ συνομιλῇ μαζί του», καθὼς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ. Καὶ προσθέτει: «Ὁ ἄχρως σκελετός μου κατὰ τὰ δύο ἐκεῖνα χρόνια εἶδα ὅτι ἔλαβε χρωματισμούς καὶ χρυσογραμμάς. Ἐλαβε ζωὴν, ἡ ὁποία πλήρης σθένους καὶ σφρίγους, ἐσχέπασεν ἀμέσως τὸ τοπικόν, τὸ ἀτομικὸν ἰδίωμά μου». Ὁ Μωραϊτίδης ἐπῆγε εἰς τὴν Σκιάθον, ἐπεκοινώνησε μετὰ τοῦ Γέροντος Διονυσίου ὡς δημοσιογράφος κοσμικόφρων ἀλλὰ νοσταλγὸς τῆς παραδόσεως καὶ μετὰ δύο ἔτη φεύγει ἐκ Σκιάθου εἰς διηγηματογράφος μὲ χριστιανικὸν πνεῦμα καὶ εἰς ὁδοιπόρος καὶ προσκυνητὴς τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ ὄλων τῶν ἱερῶν τόπων. Ὁ Γέροντας τοῦ ἐκθέτει τὰ ὄνειρά του καὶ καλεῖ τὸν Ἀλέξανδρον νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Ὁ Διονύσιος ὁ Λογιώτατος σκέπτεται νὰ ἰδρῦσῃ σχολὴν εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐδιδάσκετο οὐχὶ μόνον ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς πολιτισμὸς, ἀλλὰ καὶ ὁ χριστιανικὸς. Ὡς διδάσκαλον εἰς αὐτὴν προετοίμαζε τὸν Μωραϊτίδην. Ὁ Διονύσιος ὁ Γέροντας ἀπέθανεν (30-12-1887), ἀλλ' ἐνεψύχωσεν τὸν Ἀλέξανδρον Μωραϊτίδην καὶ συνέβαλεν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς προσωπικότητός του. Τῷ 1888 δημοσιεύει ὁ Μωραϊτίδης τὰ δύο πρῶτα καὶ ἐκ τῶν καλυτέρων διηγημάτων του (τῶν θαλασσῶν ὁ Ἅγιος. Ἡ θεὰ Μυγδαλίτσα). Ἀρχίζει δηλαδή τὰ δημιουργῆ διηγήματα οὐχὶ ἀπλῆς ἠθογραφίας, ἀλλὰ διηγήματα περιέχοντα στοιχεῖα χριστιανικοῦ πνεύματος. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπισκέπτεται καὶ δημοσιεύει περιγραφὰς τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

«Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΤΩΝ ΚΟΛΛΥΒΑΔΩΝ»

Τὸ πνεῦμα τῶν Κολλυβάδων μετεδόθη ἐξ Ἁγίου Ὁρους εἰς διαφόρους ἀποχρώσεις καὶ ἀναζωογονεῖ πνευματικῶς τοὺς κληρικούς, μοναχοὺς καὶ λαικοὺς τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Ὁ Μωραϊτίδης χαρακτηρίζει τὸν Διονύσιον τὸν Γέροντα ἢ Λογιώτατον ὡς «τὸν τελευταῖον τῶν Κολλυβάδων», διότι οὗτος ἐκπροσωπεῖ τὸ ἀφραίνες πνεῦμα τούτων (τὸ ἄνευ συμβιβασμῶν).

Ἡ μόρφωσις τοῦ Διονυσίου ἦτο πλήρης. Ἐγνώριζεν ἄριστα τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνικὰς συγγραφὰς καὶ τοὺς πατέρας τῆς ἐκκλησίας. Ὁ διαπρεπὴς φιλόλογος Φρειδερίκος Θειέρσιος «ἔμεινεν ἐμβρόντητος» παρακολουθήσας τὸν Διονύσιον διδάσκοντα τὸν περὶ βασιλείας λόγον τοῦ Συνεσίου εἰς τοὺς μαθητὰς του καὶ τὸν συνεχάρη, διότι ἔχων εἰς χειρόγραφον τὸ κείμενον, ἄνευ σημειώσεων καὶ σχολίων ἠρμήνευσεν τοῦτον ἀριστοτεχνικῶς καὶ ἀνέπτυσε τοῦτον ἐπὶ τρία ὄρουνα. Ὡς παιδαγωγὸς «συνεῖν τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν νέων μετὰ τῆς θρησκευτικῆς αὐτῶν ἀγωγῆς» καθίστα τούτους χρησίμους καὶ ἀληθεῖς Ἕλληνας πολίτας. Ἐλεγε δὲ ὁ ἴδιος ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του: «Ἀκόμα τὰ γόνάτά μου ἔχουν ῥόζους ἀπὸ τὰς γονυ-

11. Ἁ. Μωραϊτίδου. Διηγήματα. τ. 6, σ. 24.

κλισίας ὅπου ἔκαμνα ἐνώπιον τῶν μαθητῶν μου πρὸς ὁδηγίαν των».

Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῶν Κολλυβάδων, ὡς εἴπομεν, ἦτο ἡ ἐμβάθυνσις εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν. Ὁ Διονύσιος ἐχρησιμοποιοῦε τὸν ἡσυχασμὸν, ἔζη βίον αὐστηρὸν καὶ ἀσκητικόν, ἀλλὰ εἰς τὸν Ναὸν καὶ τὴν λειτουργικὴν ζωὴν τῆς ἐκκλησίας ἀπήτει πᾶσαν δυνατὴν μεγαλοπρέπειαν. Εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ ἰδρῦη Ναὸν μετὰ μικρᾶς μονῆς πλησίον τῶν πόλεων, ὥστε εὐκόλως νὰ μεταδίδη τὸ χριστιανικὸν φῶς καὶ εἰς ἄλλους ἀνθρώπους.

Ὁ Διονύσιος ὁ Γέροντας διέθετε μεγάλας ἱεραποστολικὰς ἱκανότητας. Εἶχεν ἀποκτήσει ἰατρικὰς γνώσεις καὶ ἐθεράπευεν τοὺς ἀσθενεῖς, ἦτο δὲ καὶ ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος. Διὰ τῶν λαμπρῶν του ὁμῶς ἱερῶν ἀκολουθιῶν, τῆς μεγάλης του μορφώσεως, τῆς ρητορικῆς του δεινότητος καὶ τοῦ ἀσκητικοῦ του βίου εἴλκυεν τὴν προσοχὴν καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν πιστῶν. Ἀλλὰ παρὰ τὴν αὐστηρότητά του, εἰς τὸ ἦθος καὶ τὰς ἐκφράσεις, ἐγνώριζεν νὰ συγκαταβαίη εἰς τὰς ἀνθρωπίνους ἀτελείας (καὶ τοῦτο γνώρισμα τῶν Κολλυβάδων) καὶ νὰ ἱκανοποιῇ τὴν ὑπάρχουσαν ἀνάγκην τῶν πνεῦμα τῆς παραδόσεως. Π. χ. πολὺ πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ψυχάρη καὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ὁ Διονύσιος μετέφραζεν εἰς τὴν «ὀμιλουμένην» γλώσσαν τὴν Εὐαγγελικὴν περικοπὴν καὶ τὴν ἀνεγίνωσκεν εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ἀγάπης (Ἐσπερινὸς τοῦ Πάσχα). Ἐὰν ὁμῶς ὁ Διονύσιος δὲν ἦτο τόσον δξὺς εἰς τὴν κριτικὴν του πρὸς τὴν Πολιτείαν, τὴν Διοικοῦσαν Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ἐπιστήμονας θὰ εἶχεν ἀναμφισβητήτως πολὺ μεγαλύτεραν ἐπίδρασιν. Παρὰ ταῦτα ἡ ἐπίδρασις του ὑπῆρξε μεγάλη εἰς ὅλας τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ἰδιαίτερος ὁμῶς εἰς τὴν Σκίαθον, ἐκ τῆς ὁποίας προῆλθον οἱ μικρανεψιοὶ τοῦ Διονυσίου διηγηματογράφοι Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης καὶ Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης.

Τὸ πνεῦμα τῶν Κολλυβάδων, ἀσθενέστερον ὁμῶς, τὸ εὐρίσκομεν καὶ εἰς τοὺς ἐξ Ἁγίου Ὄρους πνευματικούς, οἱ ὅποιοι ἐγκατασταθέντες εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὰ περιχώρα δημιουργοῦσι μετὰ τῶν καλυτέρων χριστιανῶν εὐλαβεῖς συνηθείας ἢ ἐξυπηρετοῦσι τούτους (Παπαδιαμάντην, Μωραϊτίδην κλπ.) εἰς τὰς εὐσεβεῖς των συνηθείας καὶ τονώνουσι τὸν πνευματικὸν βίον (ἐξομολόγησιν, μετάληψιν, ἀγρυπνίας κλπ.), τονίζοντες ὁμῶς τὸ μοναχικὸν ἰδεῶδες¹². Οὕτω οἱ ἐξ Ἁγίου Ὄρους οἱ Κολλυβάδες συνέβαλλον εἰς τὴν ἀναζωπύρησιν τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος.

Ν. Θ. ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΕΠΙΛΟΓΗ

Κ. Βλάχου. Ἡ χερσόνησος τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἀθῶ (Βόλος 1903).

Γ. Σμυρναϊάκη. Τὸ Ἅγιον Ὄρος (Ἀθῆναι 1903).

Vacant - Mangenot. Dictionaire de theologiae Catholique v. XI, p. 486-90 (Nicodème l'agiorite).

Δ. Μπαλάνου. Ἀθανάσιος ὁ Πάριος. Εἰς Μ.Ε.Ε., τ. 2, σ. 9.

Α. Μωραϊτίδου. Μὲ τοῦ Βορηᾶ τὰ κύματα, τ. 4ος, σ. 43—146.

» Διηγήματα τ. 5ος (Τὸ τάξιμον)

» Ἡ ἐξέλιξις τοῦ πανηγυρικοῦ διηγήματος (Διηγήματα τ. 6. σ. 5-28).

Ν.Θ.Μ. Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης (π. Ἀκτῖνες, 1939, σ. 338-44).

Γ. Βερίτη. Τὸ ἀναμορφωτικὸν κίνημα τῶν Κολλυβάδων καὶ οἱ δύο Ἀλέξανδροι (π. Ἀκτῖνες, 1943, σ. 99-110).

Β. Στεφανίδου. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Ἀθῆναι, 1948), σ. 660-2.

Ἰ. Φραγκούλα. Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης. (Βοστώνη, 1950).

Ν. Μπουγάτσου. Στοιχεῖα Ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς (Ἀθῆναι, 1953), σ. 18 κέξ.

12. Ἴδὲ τὸ διήγημα τοῦ Ἀ. Μωραϊτίδου. Τὸ Τάξιμον.

ΕΡΗΜΙΤΑΙ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΘΩ

Ἡ Ἴδρυσις τῶν μονῶν εἰς τὸν Ἄθω ὑπῆρξε πράγματι ὀπισθοδρόμησις τοῦ ἐρημιτικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ἴσχυε μέχρι τότε ἐκεῖ, διότι τὸ ἀντικατέστησε μὲ μίαν περισσότερον ἐξελειγμένην καὶ ὠργανωμένην μορφήν θρησκευτικῆς ζωῆς. Μ' ὅλα ταῦτα ὅμως, οἱ ἐρημίται ἔλαβον σημαντικὸν μέρος εἰς τὴν Ἴδρυσιν τῶν μονῶν καὶ παρ' ὅλον ὅτι ἡ γενικὴ ροπὴ τοῦ ἐν Ἄθω μοναχισμοῦ ἦτο ἐναντίον των, ἐπέζησαν οὗτοι ἐν τινι μέτρῳ μέχρι σήμερον, συνήθως δὲ εἰς μικρὰς ομάδας δύο ἢ τριῶν παρὰ ὡς πραγματικοὶ μονήρεις ἀσκηταί.

Ἐπάρχει εἰς ἀριθμὸς ἐρημιτηρίων πλησίον τῆς μονῆς Ἐσφιγμένου, ἐκ τῶν ὁποίων οὐδὲν κατοικεῖται σήμερον, ἀν καὶ τινα ἐξ αὐτῶν ἀνήκουν εἰς σχετικῶς σύγχρονον ἐποχὴν· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κεῖνται ταῦτα ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ καλουμένου Σαμαρεία, ὅστις ὑψοῦται ἀποτόμως ἐκ τῆς θλάσσης πρὸς δυσμὰς τοῦ μοναστηρίου καὶ ἐκτείνεται μέχρι τοῦ Χιλινδαρίου κόλπου. Εἰς τὰ μέρη ταῦτα μὲ ᾠδήγησεν ὁ ἑλληνοαμερικανὸς μοναχὸς Χρῖστος, ὅταν διέμενα εἰς τοῦ Ἐσφιγμένου τὸ 1933. Τὸ σημαντικώτερον, καὶ νομίζω καὶ παλαιότερον, εἶναι τὸ σπήλαιον ἐνὸς Ἁγίου Ἀντωνίου ὀνομαζομένου Σπηλαιώτου, ὅστις ἀπέθανεν ἐκεῖ τὸ 1073. Ἐπῆρξεν οὗτος Ρῶσσοσ καὶ ἴδρυσεν τὴν Λαύραν εἰς τὸ Κίεβον. Οἱ Ρῶσσοι τὸν ἀποκαλοῦν Ἁγιον Ἀντώνιον Πετσέρση πού εἶναι ἡ μετάφρασις τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος «Σπηλαιώτης». Ὁ Χρῖστος μοῦ διηγήθη τὴν ἱστορίαν τῆς ἱδρύσεως τῆς Λαύρας τοῦ Κιέβου. Ὁ Ἁγιος Ἀντώνιος εὐρίσκετο εἰς τὸν Ἄθω καὶ ὠραματίσθη τὴν Παρθένον ἥτις τοῦ εἶπε νὰ μεταβῇ εἰς Κίεβον καὶ νὰ κτίσῃ τὴν Λαύραν. Ὁ ἡγούμενος ἦτο ὡς συνήθως ἐπιφυλακτικὸς καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἀντώνιον ὅτι τὸ ὄραμα ἦτο παραίσθησις διαβολικὴ καὶ δὲν θὰ τοῦ ἔδινε ἄδειαν νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἀποστολὴν του πρὶν ἰδῆ τοῦτο τρεῖς φορές.

Ἐκεῖνο πού ἐπιδεικνύεται τῶρα εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου εἶναι ἐν ἐκ τῶν δύο μικρῶν κοιλωμάτων κάτωθι τοῦ ἱεροῦ μιᾶς ἐκκλησίας ἥτις φαίνεται ἀρχετὰ καινούργια καὶ εἶναι ὄρατὴ ἀπὸ τὴν μονήν. Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἴσταται εἰς τὸ χεῖλος τοῦ βράχου περὶ τὰ πενήντα μέτρα ἀνωθεν τῆς θαλάσσης καὶ πιθανὸν νὰ εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον περίπου τῆς λίαν ἀποτόμου κλιτύος τοῦ λόφου τῆς Σαμαρείας. Τὸ βόρειον σπήλαιον εἶναι ἐκεῖνο τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου καὶ περιέχει μίαν ὀρειχαλκίνην εἰκόνα μὲ ρωσικὰ γράμματα. Τὸ πλησίον αὐτοῦ καὶ πρὸς νότον κείμενον σπήλαιον εἶναι ἔτι μικρότερον καὶ δὲν περιέχει εἰκόνα τινὰ εἰς τοῦτο ἔζησεν εἰς μοναχὸς καλούμενος Ματθαῖος, ἐκ Θήρας, ὅστις ἀπέθανεν τὸ 1847. Εἶχε μεταβῇ εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ δεδομένου ὅτι ὁ Ἁγιος Ἀντώνιος ἦτο Ρῶσσοσ, οἱ Ρῶσσοι μοναχοὶ εὐρίσκοντο τότε εἰς τὸ ζηνὶ τῆς ἐπιθετικῆς των ἐκστρατείας εἰς τὸν Ἄθω, εὔρον τοῦτο ὡς πρόσχημα διὰ νὰ ἐπιχειρήσουν νὰ καταλάβουν τὸ μέρος τοῦτο. Ὁ Σμυρνάκης λέγει ὅτι ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Σαμαρείας καὶ εἰς τι σημεῖον πέραν τῆς εἰς τὴν μονὴν ἀνηκούσης ἀποβάθρας, ὑπάρχει καὶ ἕτερον σπήλαιον, εἰς τὸ ὁποῖον δύναται κανεὶς νὰ φθάσῃ μόνον ἀπὸ θαλάσσης. Λέγεται πῶς τὸ 1703 ἤλθεν κάποιος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἔζησεν ἐκεῖ ὡς ἐρημίτης. Ἀνῆκεν εἰς περιφανῆ οἰκογένειαν ἀλλὰ τὸ ὄνομά του δὲν ἐγνώσθη ποτέ. Προφανῶς πρόκειται περὶ ἐνὸς ἐκ τῶν ἁγίων ἐκείνων ἀνθρώπων οἵτινες ζοῦν ἀνωνύμως λόγῳ ταπεινοφροσύνης, ὅπως ὁ Ἰωάννης

Κουκουζέλης τῆς Λαύρας καὶ ὁ Νήφων τοῦ Διονυσίου, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τὸ μυστικὸν διεφυλάχθη. Τὰ ὅστ'α αὐτοῦ εὐρίσκονται ἀκόμη εἰς τὸ σπήλαιον ἐνθα ἀπέθανεν. Πολλὰ θύματα καὶ προφητεῖαι ἀποδίδονται εἰς αὐτόν, ἀλλ' ὁ Σμυρνάκης, μολοντί ὁ ἴδιος ἐξ Ἐσφιγμένου, λέγει ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ παράσχη λεπτομερείας. Τὰ ὅστ'α του δύναται τις νὰ ἴδῃ καὶ σήμερον, πολλοὶ δὲ μοναχοί, μὲ τοὺς ὁποίους ὠμίλησεν, εἶχον εὐρεθῆ εἰς τὸ σπήλαιον καὶ νομίζω ὅτι τὰ εἶδον. Λέγεται ὅτι κάποτε κάποιος μετέβη ἐκεῖ μὲ μίαν λέμβον καὶ ἔκλεψε μερικὰ ἐκ τῶν ὀστέων ἀμέσως ἠσθένησε βιχρέως μὲ πυρετὸν καὶ ἔθεραπεύθη μόνον ὅταν τὰ ἐπανατοποθέτησε στὴν θέσιν τους.

Ὁ Σμυρνάκης ὁμιλεῖ καὶ περὶ ἄλλων ἐρημιτηρίων ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς τῆς Σαμαρείας. Ὁ Χρῖστος καὶ ἐγὼ ἀνερχιχθήμεν μέχρι τῆς κορυφῆς περιόπου τοῦ λόφου καὶ ἐπεσκεφέθημεν τρεῖς ἔρειπωμένους καλύβας, αἵτινες εἶναι προφανῶς οἰκήματα εἰς ἃ διέμενον ὠρισμένα πρόσωπα ὑποστάντα μαρτυρικὸν θάνατον ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς ἀρκετὰ σύγχρονον ἐποχὴν. Τοιούτου εἶδους ἅγιοι δὲν εἶναι ἀσυνήθεις εἰς τὴν ἐλληνικὴν ἐκκλησίαν καὶ καλοῦνται νεομάρτυρες. Αἱ ἱστορίαι ἀφοτέρων, τοῦ Τιμόθεου καὶ τοῦ Ἀγαθγγέλου, εἶναι λίαν συνήθεις. Ὁ Ἀγαθγγελοσ, τοῦ ὁποίου ἡ κἀρα φυλάσσεται κατὰ τὸν κ. Ρίλεϋ εἰς τὴν μονὴν Ἐσφιγμένου, ὑπῆρξε ναυτόπαις εἰς Τουρκικὸν πλοῖον. Ὁ πλοίαρχος τὸν ἐπέεξε νὰ ἀλλάξῃ θρησκείαν ἀντέστη ἐπὶ μακρόν, ἀλλ' ἀπειλούμενος μὲ κατακρεούργησιν ἐκάμφθη. Κατόπιν ἀπέδρασεν, ἀνεκάλεσε τὸ ἀκούσιον σφᾶλμα του καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὸν Ἄθω, εἰς τὸ πλησίον τοῦ Ἐσφιγμένου ἐρημητηρίου τοῦτο. Βραδύτερον ἀπεφάσισεν νὰ ἀποπλύνῃ τὸ ἀμάρτημά του ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Σμύρνην ἵνα ἀντιμετωπίσῃ νὸ μαρτύριον, ὅπως ἀκριβῶς καὶ διὰ τὸν Γεδεῶν λέγεται, τοῦ ὁποίου τὰ λείψανα εὐρίσκονται εἰς τοῦ Κερκαλλοῦ. Ὁ Ἀγαθγγελοσ ἐθανατώθη τὴν 18 Ἀπριλίου τοῦ 1818.

Ὁ Τιμόθεοσ εἶχε διαφορετικὴν ἱστορίαν. Ἐξῆ εἰς Κεσάνον τῆς Θράκης, εἰς δὲ Τούρκοσ ἀπήγαγε τὴν γυναῖκα του καὶ τὴν ἐνέκλεισε εἰς τὸ χαρέμι του. Διὰ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ ἐκ νέου καὶ νὰ σώσῃ τὰς κόρας του ἀπὸ τὴν ἰδίαν τύχην, αὐτὸσ καὶ ἡ γυναῖκα του ἠσπᾶσθησαν τὸν Μωαμεθνισμὸν, κατόπιν ὁμῶσ ἀπεσκίρτησαν καὶ ἐνεκλείσθησαν εἰς μοναστήρια, ὁ δὲ Τιμόθεοσ μετέβη εἰς τοῦ Ἐσφιγμένου. Ὅπως ὁμῶσ καὶ ὁ Ἀγαθγγελοσ, ὁμοίωσ καὶ ὁ Τιμόθεοσ ἐπνῆλθε καὶ ἀντιμετώπισε τοὺς ἐχθροὺσ του. Ἐθανατώθη εἰς Ἀνδριανούπολιν τὸ 1820. Ἡ μετάνοια κατόπιν ἀποστασίας εἶναι δεκτὴ ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τοῦσ αὐστηροτέρουσ ὄρουσ: ἡ μετᾶληψισ παρέρχεται μόνον λόγῳ θανατώσεωσ.

R. DAWKINS

(Μετάφρασισ Κ. Γ. Π.)

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Με ιδιαίτερη χαρά δίνουμε σήμερα στη δημοσιότητα τὸ τεύχος αὐτὸ γιὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἡ ἔκδοση γίνεται με τὴν πεποίθηση ὅτι ὁ Ἅθως εἶναι ἓνα ἔθνικὸ κεφάλαιο, μιὰ Ἰδέα καὶ μιὰ μεγάλη πραγματικότητα, πού ἡ σημασία της πρέπει νὰ γίνῃ σὲ ὅλους μας συνειδητή.

Γιὰ τὴν ἔκδοση τούτη καταβλήθηκαν προσπάθειες καὶ ἐδείχτηκε ἐνδιαφέρον ἀπὸ πολλὰς μεριές. Ὁ Ἐκδοτικὸς Οἶκος Δημητράκου ἀνέλαβε τὰ βάρη τῆς ἔκδοσης με πολλὴ προθυμία καὶ με μεγάλη κατανόηση. Οἱ κ.κ. Π. Σιφναῖος, ὡς Ἐπιμετρητὴς Τύπου, καὶ Κ. Καλλίας, ὡς Ἐπιμετρητὴς τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας, μᾶς ἐνεθάρρυναν καὶ παρακολούθησαν τὶς προσπάθειες τῆς προετοιμασίας με ἀμέριστο ἐνδιαφέρον. Γιὰ τὴν διακόσμηση τοῦ τεύχους πολὺτιμες ὑπῆρξαν οἱ συμβουλές τοῦ κ. Β. Μουστάκη, τοῦ περιοδικοῦ «Κιβωτός», καὶ, φυσικά, ἀνεκτίμητη ἡ συνεργασία τοῦ κ. Φ. Κόντογλου. Ἐνα σημαντικὸ μέρος ἀπὸ τὶς διακοσμήσεις, ὅπως καὶ ὁ χάρτης τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἔγιναν ἀπὸ τὸ γνωστὸ καλλιτέχνη κ. Ἀν. Λαζαρίδη.

Ἡ ἐκλογή τῶν συνεργασιῶν ἔγινε με κριτήρια πού φαίνονται ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ ἄρθρα. Λυπούμαστε πού δὲν μπορέσαμε νὰ συμπεριλάβουμε ὅλα τὰ ἄρθρα πού, ὕστερα ἀπὸ δική μας αἴτηση, μᾶς ἐστάλησαν. Ὁ χῶρος δυστυχῶς ἦταν κατ' ἀνάγκην περιορισμένος. Ὅσα δὲν ἐχώρεσαν στὸ τεύχος αὐτό, θὰ φιλοξενηθοῦν τμηματικὰ σὲ ἐπόμενα τεύχη μας. Διαλέξαμε ἐπίσης καὶ ἀναδημοσιεύσαμε καὶ μερικὰ παλαιὰ, ὄχι καὶ τόσο πολὺ γνωστὰ σήμερα, δημοσιεύματα (τοῦ Ζαχαρία Παπαντωνίου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μωραϊτίδη). Ἐτσι ἀποκαθίσταται ἡ σύνδεση τῶν νέων διανοουμένων τοῦ Ἐθνους, πού μιλοῦν μ' ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος, με τοὺς παλαιότερους διανοουμένους, πού ἔχουν γράψει ὠραιότατες σελίδες. Θεωροῦμε ἐξαιρετικὸ προνόμιο τῆς συνεργασίας στὸ τεύχος αὐτὸ τεσσάρων μοναχῶν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ὑπάρχουν, ὅπως γνωρίζουμε, καὶ πολλοὶ ἄλλοι στὸ Ἅγιον Ὄρος πού θὰ ἤθελαν καὶ πού θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς βοηθήσουν με τὴν συνεργασία τους. Ἀποφασίσαμε ὅμως τελικὰ νὰ ἀφήσουμε τὸν περισσότερο χῶρο τοῦ περιοδικοῦ γιὰ λαϊκοὺς καὶ κοσμικοὺς, γιὰτὶ ἔτσι πιστεύουμε ὅτι ἀνταποκρινόμεστε καλύτερα στὴν πρόθεσή μας.

Σὲ ὅλους ὅσους μᾶς ἐβοήθησαν, με ἄρθρα, με ἔργα τέχνης, με ὑποδείξεις ἢ με ἄλλους τρόπους, ἐκφράζουμε ἀπὸ τὶς στήλες αὐτὲς ἐγκάρδιες εὐχαριστίες. Ἐπίσης εὐχαριστοῦμε θερμὰ τοὺς κ.κ. Βασ. Λαούρδαν καὶ Γεώργ. Σπέντσιν, πού ἀνέλαβαν τὴ φροντίδα τῆς συγκέντρωσης τῆς ὕλης καὶ τὴν προετοιμασία τοῦ τεύχους.

Τὸ τεύχος αὐτὸ εἶναι διπλό, γιὰ τὶς 15 Ἀπριλίου καὶ τὴν 1η Μαΐου. Τὸ ἐπόμενο τεύχος θὰ κυκλοφορήσῃ στὶς 15 Μαΐου καὶ θὰ εἶναι ἀφιερωμένο στὸν Γ. Καλοσγοῦρο.

ΑΡΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΕΥΧΩΝ «ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ»

No εύχους	ΤΟΜΟΣ Α' - 1948
1	Άπλό
2	»
3	»
4	25 Μαρτίου 1821
5	Τὰ 150 χρόνια τοῦ Σολωμοῦ
6	Άπλό
7	»
8	»
9	»
10	»
11	»
12	»
ΤΟΜΟΣ Β'	
13	»
14	»
15	»
16	»
17	»
18	Άφιέρωμα στό ΟΧΙ
19	Άπλό
20	»
21	»
ΤΟΜΟΣ Γ' - 1949	
22	Άπλό
23	»
24	»
25	»
26	»
27	25η Μαρτίου 1821
28	Άπλό
29	Πασχαλιὰ 1949
30	Άπλό
31	Ίόνιος Ἀκαδημία
32	Άπλό
33	Α' Ἀφιέρωμα στά Νιάτα

No Τεύχους	ΤΟΜΟΣ Δ'
34	Άπλό
35	Άριστ. Βαλωρίτης
36	Στό ὄνομα τῶν Ἡρώων καί Μαρτύρων τῆς Κύπρου Α' Ἀφιέρωμα
37	Δεκαπενταῦγουστος
38	Αἰσχύλος
39	Β' Ἀφιέρωμα στά Νιάτα
40	Γεώργιος Βιζυηνός
41	12 Ὀκτωβρίου 1944
42	28 Ὀκτωβρίου 1940
43	Κῦπρος Β' Ἀφιέρωμα
44	Γεώργιος Δροσίνης
45	Χριστούγεννα 1949
ΤΟΜΟΣ Ε' - 1950	
46	Γ' Ἀφιέρωμα στά Νιάτα
47	Σοφοκλῆς ὁ Τραγικός
48	Α' Δημοτικό Τραγοῦδι
49	Ίούλιος Τυπάλδος
50	Β' Δημοτικό Τραγοῦδι
51	25 Μαρτίου 1821
52	Πασχαλιὰ 1950
53	Δ' Ἀφιέρωμα στά Νιάτα
54	Γεώργιος Τερτσέτης
55	Γ' Δημοτικό Τραγοῦδι
56	Πλάτων
57	Ίάκωβος Πολυλάς
ΤΟΜΟΣ ΣΤ'	
58	Άκριτικός Κύκλος Α' Ἀφιέρωμα
59	Άπλό
60	Σάμος, 6 Αὔγουστου 1824
61	Μεγαλόχαρη
62	Δ' Δημοτικό Τραγοῦδι
63	Άπλό
64	Άλέξ. Μωραϊτίδης
65	Άπλό
66	Ο ΧΙ τῶν Ἑλλήνων - Ἀρκάδι
67	Άγγελος Σημηριώτης
68	Διγενῆς Ἀφίερωμα
69	Χριστούγεννα

ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΕΥΧΩΝ «ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ»

No Τεύχους	ΤΟΜΟΣ Ζ' - 1951
70	Πρωτοχρονιά 1951
71	Γεώργιος Δροσίνης
72	Γρηγόριος Ξενόπουλος
73	Ἀνδρέας Λασκαράτος
74	Ἰθάκη
75	Καλαμάτα 23 Μαρτίου 1821
76	Ἄπλο
77	Βύρων 19 Ἀπριλίου 1824
78	Πάσχα 1951
79	Ἑλληνική Μουσική
80	Ἀριστοτέλης Προβελέγγιος
81	Ἀπόστολος Παῦλος
	ΤΟΜΟΣ Η'
82	Ἀνδρέας Καρκαβίτσας
83	Κωνσταντῖνος Χριστομάνος
84	Η' Βυζαντινολογικὸ Συνέδριο
85	Ζάκυνθος
86	Πασαγιάννηδες
87	Ἄπλο
88	Εὐριπίδης
89	Ἐλεύθερη Ἀθήνα Β' Ἀφιέρωμα
90	28 Ὀκτωβρίου 1940
91	Λορέντζος Μαβίλης
92	Κ. Θεοτόκης
93	Χριστούγεννα 1951
	ΤΟΜΟΣ Θ' - 1952
94	4 χρόνια Ἑλληνικῆς Δημιουργίας
95	Μιλτιάδης Μαλακάσης
96	Κώστας Κοτζιάς
97	Ε' Δημοτικὸ Τραγούδι
98	Λάμπρος Πορφύρας
99	Εὐαγγελισμὸς 1821 - 1952
100	Ἀθανάσιος Χριστόπουλος
101	Πασχαλιὰ 1952
102	Κων)νος Χατζόπουλος
103	Γεράσιμος Μαρκοράς
104	Ἐρωτόκριτος
105	ΣΤ' Δημοτικὸ Τραγούδι
	ΤΟΜΟΣ Ι'
106	Θάλασσα
107	Ἀριστοτέλης
108	Ἀντώνιος Μάτεσης
109	Δεκαπενταύγουστος
110	Ἰωνία
111	Κέρκυρα
112	Ἰων. Δραγούμης
113	Σωτήριος Σκίπης
114	Κ. Παλαμῆς
115	Ἀριστοφάνης
116	Ἀργύριος Ἐφταλιώτης
117	Ἀλέξ. Παπαδιαμάντης

No Τεύχους	ΤΟΜΟΣ ΙΑ' - 1953
118	Πρωτοχρονιά 1953
119	Κ. Κρυστάλλης
120	Πίνδαρος
121	Δημ. Καμπούρογλους
122	Ι. Γρυπάρης
123	25 Μαρτίου 1821
124	Θεόκριτος
125	Μεσολόγγι
126	Ἄνοιξις 1953
127	Θ' Βυζαντινολογικὸ Συνέδριο
128	Γιάννης Κονδυλάκης
129	Θεόφιλος Καίρης
	ΤΟΜΟΣ ΙΒ'
130	Ζαχ. Παπαντωνίου
131	Κρητικὸ Θέατρο
132	Κώστας Ουράνης
133	Ἀλεξανδρινὴ Ποίηση
134	Παῦλος Νιρβάνας
135	Ἐφάνησα
136	Περικλῆς Γιαννόπουλος
137	Γιάννης Ἀποστολάκης
138	Τὸ Ἱστορικὸ Μυθιστόρημα
139	Ἐμμ. Ροϊδης
140	Δημήτριος Βικέλας
141	Ἰωάννης Βηλαράς
	ΤΟΜΟΣ ΙΓ' - 1954
142	Ἀλέξ. Παπαδιαμάντης
143	Μιχ. Μητοάκης
144	Γιάννης Βλαχογιάννης
145	Φῶτος Πολίτης
146	Γεώργιος Ζαλοκώστας
147	Ρήγας Βελεστινλής
148	Ἀνδρέας Κάλβος
149	Ἄγιον Ὅρος
150	» »
151	Γ. Καλοσγούρος
152	Τέλλος Ἄγρας
153	Ἀλέξ. Πάλλης